

**A marosvásárhelyi
Magyar Királyi „Csaba királyfi”
Honvéd Gyorsfegyvernemi Hadapródiskola
története**

1941-1945

Szerkesztette: Vécsey László

ISBN: 963-550-645-7

**Tatabánya
1998**

TARTALOM

Előszó

Bevezetés

A hadapródiskolák felállítása és fejlesztési elgondolások

A gyorsfegyvernemi hadapródiskola szervezése

Előkészületek az iskola megnyitására

Követelmények a hadapródiskolák oktatásában

Az iskola sportélete

Az 1941-1942. tanév

Az 1942-43. tanév

Az 1943-44. tanév

Az 1944-45. tanév

Az utolsó évfolyamról

Növendéki névsor az 1944-45. tanév szerint

Akikről külön megemlékezünk

Emléktöredékek

A háború utáni évek...

... és fél évszázaddal később

Zárszó

Előszó

Mi, a volt marosvásárhelyi Magyar Királyi „Csaba királyfi” Honvéd Gyorsfegyvernemi Hadapródiskola egykori növendékei, úgy gondoltuk, hogy emléket kell állítanunk iskolánknak. Az első monumentum az 1992-ben Kőszegen felállított emlékoszlop, amelyen megörökítettük hősi halottaink nevét is, a második ez a könyv, amelyből az olvasó felelevenítheti, illetve megismerheti ottani életünket.

Nagyon nehéz dolgunk volt, mert az iskola irattára a háború alatt megsemmisült, így csak a Hadtörténeti Levéltárban fellelhető, igen hiányos dokumentumokon, a nálunk megmaradt körlevelek és fényképeken kívül csupán az emlékezetünkre hagyatkozhattunk. Ez több mint 50 év távlatából nem volt könnyű. Ezért a könyv a teljesség igénye nélkül íródott, mert olyan eseményeket, történéseket, amelyek valóságghű lefolyásában nem voltunk biztosak, nem írtunk meg.

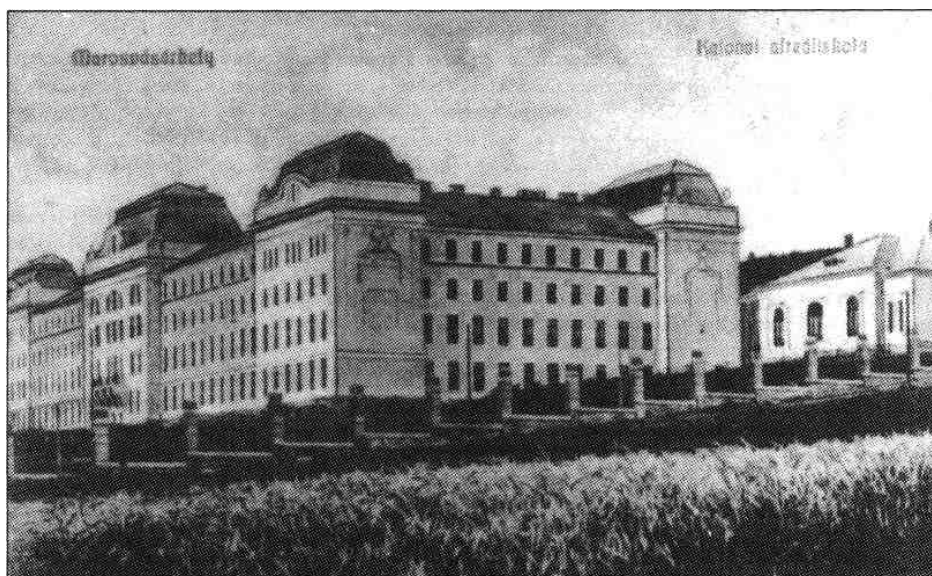
Nagyon reméljük, hogy a hiányok ellenére is érezhető az a szellem, amely áthatotta az iskolát, amely tartást, önfegyelmet, fizikai és szellemi erőt adott mindnyájunknak, hogy az elkövetkezendő – számunka nagyon nehéz – évtizedeket át tudjuk vészelni.

Hálával gondolunk iskolánkra, parancsnokainkra, tisztjeinkre és tanárainkra, akik életünk legfogékonyabb időszakában kamaszokból embereket neveltek!

Bevezetés

Iskolánk történetének kezdete még az Osztrák-Magyar Monarchia idejére nyúlik vissza: mikor határozat született a Kismartonban levő császári és királyi alreáliskola Marosvásárhelyre való áttelepítéséről.

A kétemeletes főépület építése 1906-ban kezdődött a város szélén, a Somostető aljában. Az 1908-1909-es tanévben megindult a tanítás német nyelven.

Iskolánk az első világháború előtt

A módosított elképzelések értelmében kiadott királyi pátens rendelkezéseinek megfelelően az 1917-1918-as tanévtől kezdve gyalogsági és lovassági akadémia létesült volna, amelyet az 1916. évi román betörés, az 1918. évi összeomlás, majd a trianoni békeszerződés következményeként Erdély elcsatolása megghiúsított.

Az egykori császári és királyi alreáliskola történetével és működésével kapcsolatos irattári anyag nem lelhető fel sem a Hadtörténeti Intézet Levéltárában, sem a bécsi Kriegsarchivumban, mert a trianoni békeszerződés határozataként az irattári anyagokat át kellett adni Romániának.

1920 és 1940 között az épületben román katonaiskola működött.

A hadapródiskola története valójában Észak-Erdély 1940. évi visszacsatolásával vette kezdetét.

A hadapródiskolák felállítása és fejlesztési elgondolások

Az 1938-ban meghirdetett győri program felmondta a trianoni béke katonai korlátozásait, és a bécsi diktátumot követően a környező államok elismerték Magyarország fegyverkezési egyenjogúságát. A felvidéki és erdélyi részek visszatérésével a területi gyarapodás miatt is szükség-szerűvé vált a honvédség fejlesztése. E törekvés egyértelműen feltárta a honvédség tiszti létszáma növelésének szükségességét.

A katonai vezetés elképzelése szerint v. Bartha Károly honvédelmi miniszter előterjesztésére kormányzói döntés született 1705/K. L-I 941. számon a honvéd középiskolai nevelőintézetek fokozatos leépítése mellett a honvéd hadapródiskolák felállításáról. Az ötéves képzési idejű hadapródiskolák felállítási célja a nagymértékű tiszthiány pótlása. A szervezendő fegyvernemi hadapródiskolák hivatásos tisztképzését az akadémiai kibocsátás kétszeresére tervezték.

A honvéd hadapródiskolákra vonatkozó döntés nem késett sokáig. A miniszteri felterjesztést két hónappal követően megjelent a Honvéd hadapródiskolák felállításáról szóló 4020/1941. M.E. sz. rendelet, amely szerint a hadapródiskolák öt évfolyamú katonai tisztképző iskolák, ahol a katonai képzésen kívül meghatározott helyi tantervvel, érettségi vizsgával végződő reál gimnáziumi oktatás is folyik az I-IV. évben. Az ötödik évfolyam sikeres elvégzése után a növendékeket – ha erre egyébként alkalmasak – zászlósi rendfokozattal tisztté avatják, és felveszik őket a hivatásos tiszti állományba.

A honvéd hadapródiskolába magyar honos, erkölcsileg kifogástalan, testben és lélekben ép és egészséges ifjak vehetők fel, akik a honvéd tiszti pályát hivatásuknak választják, valamely hazai középiskola negyedik osztályát elvégezték, tizenhatodik életévüket nem töltötték be, és eredményes felvételi vizsgát tettek. A pályázók felvételére irányadó sorrendet a honvédelmi miniszter állapítja meg. Ennek megállapításában a pályázó apjának arcvonalbeli katonai szolgálatban vagy a közérdek szolgálatában szerzett érdemeit, valamint a pályázó erkölcsi magaviseletét, tanulmányi eredményét és általános alkalmasságát különösen figyelembe kell venni.

A hadapródiskolai növendékek ruházata csak kis mértékben tér el az akadémikusokétól. A tanulmányi eredményt jelentő jelzések és a karpaszomány sárga, az oldalfegyver pedig az alsó négy évfolyamban kard helyett szurony.

A hadapródiskolákba csak az első évfolyamba lehet felvételt nyerni. Kivételt képez az 1941-1942. tanév, amikor ezen egy alkalommal a honvéd középiskolai nevelőintézetek ötödik évfolyamát végzett növendékei felvételi vizsga nélkül a hadapródiskola második évfolyamába és polgári középiskolákból is ugyanebbe az évfolyamba – felvételi vizsga alapján – lehetett bekerülni.

A fokozott tanulmányi igénybevétel szükségszerűen módosította a felállítandó hadapródiskolák időbeosztását. A terv szerint: az elméleti időszak szeptember 20-tól a következő év május végéig tart, amelyet augusztus 20-ig – a nyári szabadság megkezdéséig – gyakorlati kiképzés követ.

A katonai szakkiképzés anyagának összeállításakor az a szándék irányította a vezetőséget, hogy a növendékek évfolyamonként fokozatosan emelkedő és fegyvernemüknek megfelelő szak-, illetve alkalmazási tudást érjenek el. Ennek alapján megvalósíthatónak látszott az, hogy a növendék már az I. évfolyamtól kezdve nyeri a legalaposabb és magasabb élethivatásához feltétlenül szükséges elméleti és gyakorlati katonai tudást. Az I. és II. évfolyamban a

növendék fegyverneme szerinti alapkiképzésben részesül. Célkitűzés: hadra fogható csatár (kezelő) minden beosztásban. A III. évfolyamban a növendéket tisztessé kell kiképezni fegyverneme minden osztályon belüli beosztásban. A IV. évfolyam végén a növendék teljes értékű tisztessé lesz csapattesten belüli valamennyi beosztásban, egyidejűleg eléri a (szükségszerű) szakaszpáncsnoki tudást. Az V. évfolyam végével – tehát felavatásáig – teljes mértékben elnyeri a fegyverneme tisztessé vezette legkisebb egységének vezetéséhez és kiképzéséhez szükséges ismereteket, egyben képes lesz arra, hogy szükség esetén mint alosztályparancsnok, rövid időn át alkalmazható legyen.

A honvédelmi miniszter 1941. március 12-én. kelt 17 329 számú rendeletével parancsot adott a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia, a Magyar Királyi Bolyai János Honvéd Műszaki Akadémia és a Magyar Királyi Horthy Miklós Honvéd Repülő-akadémia parancsnokságainak a hadapródiskolák tanterveinek összeállítására, a tanmenetek és óraszámok megállapítására. A megfelelő szaktanári karral és tapasztalattal rendelkező akadémiák a megadott irányelvek és célkitűzések alapján kötelesek az elméleti katonai tantárgyak tanterveit és tanmeneteit összeállítani.

A korábban felsorolt gyakorlati követelményeken túlmenően elméleti katonai szempontból elérendő az V. évfolyam végével az alantos tiszt számára előírt, fegyverneme szerinti elméleti ismeretek teljes uralása, továbbá a tiszt hivatás követte általános katonai ismeretek elsajátítása.

Elméleti általános szempontból követelmény, hogy a IV. évfolyamot befejező növendék az általános műveltség alapjait szerezzék meg olyan fokon, hogy mind alárendeltjei előtt, mind a társadalomban megállja helyét. Megvalósítása: középiskolai rendszerrel, valamennyi fegyvernemnél azonos általános tananyagbeosztással és a IV évfolyam végén teendő érettségi vizsgálat. Az érettségi vizsga elsősorban a katonai akadémiákra, de kiegészítő vizsgálat mellett bármely más egyetemre való fellépésre jogosít.

Az említett rendelet intézkedett a felállítandó hadapródiskolák elhelyezésére: a gyalogsági hadapródiskolák Pécsen és Sopronban, a tüzérségi hadapródiskola Nagyváradon, a gyorsfegyvernemi hadapródiskola, kiegészítve a fogatolt és gépkocsizó vonat csapatnemek részére szükséges kiképzéssel Marosvásárhelyen, a repülő-hadapródiskola Budapesten, a műszaki, híradó- és folyámör-hadapródiskola Budapesten.

A kiképzést és a kimondottan katonai szaktantárgyakat katonáállományú csapatnissztek vezetik, illetve oktatják.

Az I-IV évfolyamban a polgári tantárgyakat okleveles és a nevelőtanári állománycsoportha tartozó tanárok adják elő.

A hadapródiskolák teljes – öt évfolyamos – kiépítése után az alábbi kiképzési egységeket kell felállítani:

- a gyalogsági hadapródiskolákban 1-1 önálló zászlóalj,
- a tüzérségi hadapródiskolában 1 önálló vegyes tüzérosztály,
- a gyorsfegyvernemi hadapródiskolában 1-1 századból vagy szakaszból álló egységet.

A hadapródiskolák IV évfolyamát végzetekből rátermettség esetén az akadémiák I. évfolyamai létszámának egyharmada betölthető az addigi képzésnek megfelelő fegyvernemben.

A rendelkezés előrevetíti a fejlesztés irányát is a gyorsfegyvernemi tisztképzés helyének megváltoztatására. Későbbi időpontban önálló gyorsfegyvernemi akadémia felállítására kerülne sor Marosvásárhelyen, amely a már felállított hadapródiskolával együttműködne.

A hadapródiskolák kétéves fennállása alatt szerzett tapasztalatok értékelésére parancsnoki értekezletet szerveztek 1943 novemberében, ahol ismételten a tárgysorozat része volt az új rendszerű tisztképzésre való áttérés aktualitása. Az alapelgondolás az volt, hogy a földi fegyvernemekhez törekvő ifjak részére a működő akadémiái és hadapródiskolai tisztképzési rendszer helyett egy összevont, egységes tisztképzés vezettessék be.

Az értekezleten részt vevő parancsnokok egyöntetű véleménye alapján Csatay Lajos honvédelmi miniszter 52.100 sz. előterjesztésében javaslatot tett az egységesített tisztképzés re.

Tekintve, hogy az akadémiákra való jelentkezés megcsappant, és az eddigi tapasztalatok szerint a hadapródiskolai képzés és szellem megfelel a korábban körvonalazott elképzeléseknek, a hadapródiskolai képzésre épülő fegyvernemi akadémiák megszervezését javasolja. A felterjesztés szerint a fegyvernemi akadémiák a működő hadapródiskolák székhelyére kerültek volna, így a gyorsfegyvernemi akadémiát Marosvásárhelyre tervezték.

A háborús események következményeként ez az elképzelés már nem valósult meg, és a hadapródiskolák legfelsőbb évfolyamát a magyar királyi honvédelmi miniszter 1944. november 9-én kelt 89 964./Eln./8. e. 1944. számú rendeltetése 1944. november 15-én felavatták zászlósnak.

A gyorsfegyvernemi hadapródiskola szervezése (A szervezeti kialakítás a magyar királyi honvédelmi minisztérium K-II. sz. szolgálati utasítása alapján.)

A „Csaba királyfi” Honvéd Gyorsfegyvernemi Hadapródiskola a már korábban felsorolt rendeletek és határozatok következményeként Marosvásárhelyen települt az alábbi szervezeti követelmények szerint:

- A hadapródiskola önálló állománytest, amelynek felépítését a honvédelmi miniszter rendeletileg állapítja meg, felügyelete és irányítása a honvédelmi miniszter feladata. Az iskola elvi, közigazgatási, tiszti (tanári stb.) személyi, neveléstani, oktatástani, végül elvi, anyagi vonatkozású ügyekben közvetlenül, kiképzési ügyekben, a katonai rend, fegyelem és szellem fenntartása tekintetében a honvéd vezérkar főnöke (helyettese) útján a honvédelmi miniszternek (HM 9. osztály), fegyelmi, becsületügyi, tiszti és legénységi anyakönyvi nyilvántartás, legénységi kiegészítés, hadianyaggal való ellátás, ló- és jármű-, valamint egyesületi ügyek tekintetében pedig a területileg illetékes hadtestparancsnokságnak van alárendelve.
- Az iskola belső szervezete iskolaparancsnokságra, az oktató tisztikarra, a növendékszázalóaljra, a legénységi különítményre és a gazdasági hivatalra tagozódik.
- Az oktató tisztikar az I. állományfőcsoport A. állománycsoportbeli tisztekből, másrészt középiskolai tanári oklevéllel vagy más szakképesítéssel rendelkező tisztekből (hasonállásúakból) áll. Az előbbieket a katonai, az utóbbiak a polgári tantárgyakat tanítják.
- A növendékszázalóalj a zászlóalj-parancsnokságból és az alárendelt alosztályokból áll. A beosztott tisztek csapattisztek és egyúttal ellátják az osztálytiszti kötelemeket.
- A gazdasági hivatal a gazdasági hivatal főnökéből, beosztott gazdasági tisztekből és segédszemélyzetből áll. Ide tartoznak azok a polgári alkalmazottak, akik a gazdaság-közigazgatási, épületkezelési és közétkeztetési szolgálatban nyernék alkalmazást. A gazdálkodás-közigazgatási szolgálatot szintén a gazdasági hivatal látja el. A gazdasági hivatal főnöke egyben az iskolaparancsnok gazdasági szakelőadója.

A tanév kezdete, tartama és beosztása

A tanév kezdete: az I. évfolyamnál szeptember 21.; a II-V. évfolyamnál október 1. A tanév befejezése: az I. és II. évfolyamnál július vége, a III-V. évfolyamnál augusztus 20.

A tanév két félévre oszlott, amelyet a februárban tartandó félévet záró értekezlet választott el. Az év végi záró értekezlet a gyakorlati időszak befejezése után volt.

Szabadságok

A növendékek részére engedélyezhető szabadságok:

- Karácsonyi szabadság december hó 22-től január 3-ig.
- Húsvéti szabadság virágvasárnap előtti naptól húsvéthétfőt követő szerda 24 óráig.
- Nagyszünidei szabadság az I. és II. évfolyambeli növendékek részére augusztus 1-jétől szeptember 30-ig, a III. és IV. évfolyambeli növendékek részére augusztus 21-től szeptember 30-ig.

Az I. évfolyam újonckiképzéséhez (szeptember 21-től szeptember 30-ig) az iskola parancsnoka szükség szerint a szabadságon levő IV. évfolyambeli növendékek egy részét szabadságról bevonultathatja. (A hadi helyzet következtében az 1943/44-es tanévben a IV. és V. évfolyam növendékeinek augusztus 28-ra be kellett vonulniuk Marosvásárhelyre az iskola evakuálása, később erősítési munkákon való részvétel céljából. A II. és III. évfolyam részére a szabadság meghosszabbítva október 15-ig tartott.)

A nagyszünidei, karácsonyi és húsvéti szabadság valamennyi növendék részére engedélyezhető volt, azonban az iskola parancsnoka meg nem felelő (elégtelen) összeredményű vagy megrovás alatt álló növendékektől a húsvéti szabadságot részben vagy egészben megvonhatta. Előfordult a fegyelmi büntetésnek a szabadság idejére előírt letöltése is.

Tanév közben a fentiektől eltérően indokolt, sürgős esetben az iskolaparancsnok 3 nap szabadságot, az iskola vezetőorvosának írásbeli javaslatára legfeljebb három havi egészségügyi szabadságot engedélyezhetett. Külföldi szabadságot a honvédelmi miniszter engedélyezhetett.

A szabadságról bevonult növendékeknek orvosi igazolással kellett igazolniuk, hogy a szabadságolási helységben fertőző megbetegedés nem volt.

Minden szabadságra távozó növendéket szabadságlevéllel kellett ellátni, amelyen fel kellett tüntetni a néven és beosztáson kívül a szabadság helyét, tartamát, a viselhető kitüntetések, valamint a szabadság idejére vonatkozó magatartási utasításokat. A tiltó rendelkezések értelmében tilos volt az I. és II. évfolyamos növendékeknek dohányozni, senki nem viselhetett csizmát, saját ruhát, sarkantyút, tisztí kardot, meg nem engedett tanulmányi kitüntetést és raj sípszínórt.

A szabadság helyére való érkezést követő 24 órán belül és 14 napnál hosszabb szabadság esetén a távozást megelőzően személyesen jelentkezni kellett az állomásparancsnokságon.

A szabadságlevél a katonadíjszabás rendelkezései szerint a szabadsághelyre és vissza a katonai díjszabás szerinti menetjegy váltására jogosított.

Szünnapok, ünnepnapok

Egyházi ünnepek:

Vasárnapok és egyházilag elismert ünnepnapok.

Húsvét.

Október 31., a reformáció emléknapja. E napon a protestánsok részére szünnapot engedélyeztek.

November 2., halottak napja. Ha hétköznapra esett, a foglalkozás délig tartott.

Karácsony. Az ógörög naptár szerint számító görög-katolikus és görögkeleti vallásúaknak a karácsonyi és húsvéti ünnepekre szünnapot kell engedélyezni.

Nemzeti ünnepek:

Március 15. Katonai szünnap.

Május hó utolsó vasárnapja: hősök emlékűnepe.

Augusztus 20.

Katonai ünnepek:

Június 18. A kormányzó születésnapja.

December 6. A kormányzó névnapja.

Június 8. Honvédnapi.

Május 30. Iskolanap. Csaba királyfi ünnepe.

Növendéki szolgálat

Iskolán kívüli, karhatalmi vagy egyéb szolgálatba vezénylésüket csak a honvédelmi miniszter rendelheti el.

A növendékek az iskolán belül 24 órai felváltással az alábbi ügyeleti szolgálatot tartják:

Alosztálynapos növendék: ellátják a mindenkori legfelsőbb évfolyam növendékei a Szolgálati szabályzat I. rész 29.§-a szerint. Takarodótól éjjel egy óráig virrasztott, majd a szolgálatot az ügyeletes növendéknek adta át.

Alosztály-ügyeletes növendék: mindig az alosztálynapos alatti évfolyam növendékei adták. Teendőit a Szolgálati szabályzat I. rész 29. §-a szerint teljesíti. Éjjel egy órától virrasztott ébresztőig. Az alosztálynapos beosztottja.

Az alosztálynapos és -ügyeletes növendék a szolgálatát gyakorlóöltözetben, sisakban, derékszíjjal, tölténytáskával és oldalfegyverrel (szurony) látta el.

Iskolaügyeletes növendék. Az 1943/44. tanévtől kezdve a szolgálatot a legfelsőbb osztály növendékei látták el. Teendőit a Szolgálati szabályzat I. rész. 29. § 238-243. pontja írta elő, amelyek az osztályügyeletes tiszthelyettes teendőinek feleltek meg. Szolgálatát gyakorlóöltözetben, sisakkal, derékszíjjal és gyalogsági karddal látta el.

Minden osztályban osztályügyeletes szolgálatot is tartottak. Az ügyeletes feladata volt a tanórák kezdetén a létszám jelentése, az osztály átvezetése a szaktantermekbe és az osztály rendjének felügyelete és biztosítása. Szolgálatát házi öltözetben látta el.

A növendéki szolgálat 24 órán át tartott. Szolgálatát kihallgatáson vette, illetve adta át. Az iskolaügyeletes szolgálatot iskolaparancsban hirdették ki, ennek átadása és átvétele iskola-kihallgatáson történt.

Parancsnokainkra és oktatóinkra vonatkozó szabályok

Az iskolaparancsnok irányítja és ellenőrzi a kiképzést, az oktatást és a nevelést, és szabályozza a belső ügymenetet. Megszabja a házirendet és az órarendet. Összeállítja az oktató tisztikar szolgálati beosztását, és megteremti az iskola valamennyi szerve közötti összhangot. Elsőrendű kötelessége a szolgálat menetének, a nevelésnek, az oktatásnak és kiképzésnek egységes vezetése és irányítása, a katonai szellem és fegyelem fenntartása. Figyelemmel kíséri a növendékek erkölcsi fejlődését és előrehaladását a kiképzés, valamint a sport terén.

A zászlóaljparancsnok a katonai kiképzés vezetője. Feladata a katonai kiképzés és a katonai tanulmánycsoport vezetése is, legfőbb feladata a kiképzés egységes irányítása és ellenőrzése.

A századparancsnok legnehezebb és legszebb feladata az alosztály életében uralkodó szellem megteremtése. Egyaránt felelős növendékeinek erkölcsi magatartásáért, tanulmányi előmeneteléért és kiképzéséért. Fejleszti és irányítja a növendékek hivatásszeretetét, a katonaság, egyenes, férfias és megbízható jellemtulajdonságokat. A növendékek nevelésében és kiképzésében a túlságos szigor, türelmetlenség, haragos kitörés nem méltó az alosztályparancsnokhoz. Személyesen felelős alosztályának kiképzéséért, szabályozza beosztott tisztjeinek minden munkáját és feladatát figyelemmel az érvényes szabályzatokra, rendeletekre és utasításokra. Kijelöli az osztálytiszteteket.

Az osztálytisztt a tantermi osztály parancsnoka. E feladat ellátására olyan alantos tisztet kell megbízni, aki a gyakorlati kiképzésen kívül egyéb katonai tárgyakat is oktat. Növendékeinek legkövetlenebb előjárója és legjobb ismerője. Szigorú következetességgel ő alakítja ki osztályának katonaság, kötelességtudó, jó szellemét. Az osztálytisztt dolgozza ki növendékeinek rangsorát.

Tanulmányi csoportok

A hit- és erkölcstanon kívül – amely önállóan az illetékes lelkészek vezetése alatt áll – valamennyi tantárgyat négy tanulmányi csoportba kell besorolni:

- a. Katonai tanulmánycsoport: torna, vívás és az összes katonai elméleti és gyakorlati tantárgy.
- b. Nemzeti tárgyú tanulmány csoport: magyar nyelv és irodalom, történelem, föld- és néprajz.
- c. Idegen nyelvi tanulmánycsoport: német nyelv és a többi idegen nyelv.
- d. Természettudományi tanulmánycsoport. Vegytan és technológia, természetrajz, természet-tan (fizika), mennyiségtan és mértan, ábrázolástan és egészségtan.

A tanulmányi csoportvezetőket az iskolaparancsnok jelöli ki. Feladatuk elősegíteni a csoportjukba tartozó tárgyak oktatásában az egységes elvek érvényesülését és az oktatási cél elérését. Ellenőrzi a növendékek előrehaladását, és szükség esetén módosítási javaslatot tesz. Havonta megbeszéli a szaktanárokkal az előző hónap tapasztalatait, és átvizsgálja az osztályozónaplókat. A tanórák látogatásakor és a dolgozatok átvizsgálása során figyeli a növendékek előmenetelét. Ügyelnie kell a tantárgy gyakorlati és katonai vonatkozásaira, mert ez a hadapródiskolai tanításmenet vezérelve.

Az oktatótiszttel legfontosabb tulajdonsága a pontosság, tervszerűség, következetesség, igazságosság és a szigorú fegyelemtartás. A tantárgy szakmai tartalmán túl ügyeljen arra, hogy növendékei a magyar nyelvet szépen és szabatosan beszéljék, a felelet tömör és világos legyen. Ne tűrjön szószaporítást és dagályosságot, vagy fölösleges beszédet. Mutasson példát mindenkor a szigor, a türelem, a hivatásszeretet, a nyugalom és a határozottság, az önuralom, az igazságosság, a következetesség, a pontosság, és a külső megjelenés tekintetében.

A hadapródiskolákban feladatuk megoldásához az oktató tisztikar mellett egyéb nevelő személyek is – tiszthelyettesek, segédoktatók stb. – rendelkezésre állnak.

A nevelés egyéb irányelvei értelmében az iskola minden nevelőjének és oktatójának a legfőbb kötelessége a növendékek katonává nevelése. El kell érni, hogy a növendékek felszerelésüket, ruházatukat és taneszközeiket rendben tartsák, továbbá a kötelességtudás, a becsületérzés, a lelkiismeret és a fegyelmezettség meggyökeresedjenek a növendékek lelkében. Meg kell követelni az igazmondást és az őszinteséget. Feltétlen engedelmességre és önfegyelemre kell nevelni a növendékeket. Hanyagságot megtűrni nem szabad.

A lelkészek tanítási anyagukat az illetékes tábori püspöktől kapják. Törekedniük kell a vallásos hit elmélyítése mellett arra, hogy a haza és nemzet izzó szeretetét oltásuk növendékeik lelkébe.

Az orvosok egészségügyi szempontból a legfőbb vezetők. Az iskola célja szerint nemcsak lélekben, hanem testben is ép ifjúságot kell nevelni.

A növendékekre vonatkozó határozatok

A honvédelmi miniszter minden évben a felvételre vonatkozó Pályázati hirdetményt ad ki. Felvétel kizárólag az első évfolyamra vonatkozik. Az I. évfolyamba a Magyar Királyi Hunyadi Mátyás Honvéd Középiskolai Nevelőintézetből, másodsorban polgári középiskolákból nyerhetek felvételt sikeres tanulmányi eredmény és fizikai alkalmasság esetén. A Felvételi hirdetmény ismertetette a tandíjra, a ruházatra, egyéni felszerelési tárgyak beszerzésére vonatkozó előírásokat. Tisztek és köztisztviselők gyermekei a megállapított tandíj felét, hadiárva és hadigymoltak, valamint a teljes árvaságra jutott növendékek – ha ellátásukra kötelezett személy is szegény – tandíjmentesek.

Növendéket más fegyvernemi hadapródiskolába áthelyezni elvileg nem lehet.

A fegyelmi fenyítő hatalom gyakorlását mindig előzze meg az oktatás és a komoly figyelmeztetés, a következményekre való utalás. A fenyítés legyen mértéktartó, és alkalmazkodjék a nevelés céljaihoz.

Fajtái:

a) megfeddés:

egyszerű (kihallgatáson),
szigorú (saját alosztály növendékei előtt),

b) rendi fenyítések:

kedvezmények megvonása 30 napig,
zsebpénz feletti rendelkezés megvonása 30 napig,
megjelenés kihallgatáson megszabott öltözetben, legfeljebb nyolcszor,
szabadság megvonása, legfeljebb 14 napig (csak az iskolaparancsnok illetékes),

c) fogságfenyítések:

laktanyafogság 30 napig, szigorított fogság 6 napig, szigorú fogság 6 napig.

A fenyítéseket a század-, a zászlóalj- és az iskolaparancsnok szabhatta ki. A rendi fenyítést és a laktanyafogságot teljes, a szigorított és szigorú fogságot a századparancsnok egyharmad, a zászlóaljparancsnok kétharmad részben, az iskolaparancsnok teljes mértékben.

A fenyítéseket büntetési jegyzőkönyvben rögzítették és parancskihirdetésen hirdették ki. A büntetések kihirdetése előtt az alacsonyabb évfolyamok növendékeit leléptették a tekintély megőrzése érdekében. Ha a fenyítés végrehajtása karácsony előestéjére, karácsony, húsvét, újév, Szent István napjára, a Legfelsőbb Hadúr név- és születésnapjára, március 15-re vagy az iskola emléknapjára esnék, akkor a végrehajtást el kell halasztani vagy félbe kell szakítani.

A laktanyafogsággal fenyített növendékek a fenyítés tartama alatt kötelesek az alosztály körletében maradni, az iskola szórakozási helyiségeit nem látogathatják. Tartózkodási helyüket az iskola parancsnoka szabályozza.

A szigorított fogsággal büntetett növendék a rendes foglalkozási (tanítás, oktatás) időn kívül a fogdahelyiségben van. Ebédhez harmadik tál ételt nem kap, fekhelyére csak fejpárnát és két takarót vihet.

Szigorú fogságnál a fenyített a rendes foglalkozáson sem vesz részt, fenyítését a 24 óránként egy órai levegőn való tartózkodás kivételével a fogdában tölti. Harmadik tál ételének megvonásán kívül tízórai és uzsonna megvonásával is büntethető. A fogság megkezdése előtt a fenyítettet orvosnak meg kell vizsgálni.

A fogságba csak tankönyvet szabad bevinni.

Zsebpénz. A növendékek szülei gyermekük részére havonta zsebpénzt kötelesek küldeni:

I. évfolyamban 4-6 pengő

II. évfolyamban 6-8 pengő

III. évfolyamban 8-10 pengő

IV. évfolyamban 10-12 pengő

V. évfolyamban 15-20 pengő.

A zsebpénzzel való gazdálkodás ellenőrzésére „pénztári előjegyzést” kellett vezetni, a maradványnak egyeznie kellett a pénztárcában levő pénzzel. Ezt időnként az osztálytiszték ellenőrizték.

Kimenő. Az iskola székhelyének (Marosvásárhely) területére. A kimenőt századparancsnoki kihallgatáson kellett kérni.

Az I. évfolyam december 6-a után csak egészen kivételes és indokolt esetekben vasár- és ünnepnapokon 14 órától 20 óráig.

A II. és III. évfolyam vasár- és ünnepnapokon 14 órától 20 óráig.

A IV. évfolyam vasár- és ünnepnapokon 14 órától 21 óráig.

Az V. évfolyam mint a IV. évfolyam, azonban 24 óráig. Hétköznap egy alkalommal hetenként 17 órától 20 óráig.

Tiszteletadás. A hadapródiskolai növendékek a Szolgálati szabályzatban előírtak szerint tiszteletadásra kötelezettek a tiszteknek és hasonállásúaknak, az iskolában esetleg alkalmazott polgári tanároknak, az államrendőrség és a pénzügyőrség egyenruhába öltözött tisztviselőinek, a saját és társintézetek növendékeinek, a honvéd akadémikusoknak, az iskola állományába tartozó tiszthelyetteseknek, végül az oktatói minőségbe beosztott szakaszvezetőknek.

Az intézeti életen belül az alsóbb évfolyam növendékei a felsőbb éveseknek tisztelegni kötelesek, és növendék úrnak kötelesek megszólítani őket.

Dohányzás. Az I. és II. évfolyam növendékeinek és a III. éves azon növendékeknek, akiknek a vezetőorvos tiltja, a dohányzás tilos.

Tanulmányi rész

Az iskolai év szeptember 21-től (október 1-jétől) augusztus 20-ig tart, amely általános elméleti időszakra (október 1-jétől május 31-ig), elméleti katonai időszakra és gyakorlati időszakra tagozódik. A tanulmányi eredményeket ellenőrző és záró értekezleteken kell rögzíteni. Az első ellenőrző értekezletet február végén, a második május végén, míg az év végi záróértekezletet a gyakorlati időszak befejezése után kell megtartani, mert akkor kerül sor a végleges osztályzatok megállapítására. A gimnáziumi tantárgyak osztályzatait a májusi ellenőrző értekezlet véglegesíti, mert a katonai elméleti és gyakorlati időszak kizárólag katonai kiképzésre szolgál.

A tanítandó anyagot tanításterv rögzíti, amely megkülönböztet gimnáziumi tárgyakat, ezek az általános műveltség elsajátítását; továbbá általános katonai és fegyvernemi katonai tantárgyakat, amelyek a növendéknek tisztté való képzését szolgálják.

Elméleti katonai szempontból – a katonai gyakorlati kiképzési anyaggal párhuzamosan – az V. évfolyam végével az alosztályparancsnok számára (fegyvernem szerint) előírt elméleti ismeretek teljes uralása és a tiszti hivatás követelte általános katonai ismeretek elsajátítása a cél.

Az ismeretek elbírálásakor az oktatótisztek legfontosabb teendőjévé a körültekintést és az igazságosságot tették az osztályzatok odaítélésénél. Az oktatótisztek részletes utasítást kaptak az érdemjegyek megállapítására, amelyeket havonta az okmányként megőrizendő osztályozó-naplóba kellett bevezetni.

Érdemes megemlíteni a magaviselet osztályzásánál figyelembe veendő szempontokat:

nemzeti érzés és öntudat,
hivatásszeretet, kötelességtudás és szorgalom,
valláserkölcsei meggyőződés,
általános magatartás az intézeten belül és kívül,
bajtársaira gyakorolt hatás,
megbízhatóság, egyeneslelkűség, jóindulat, meggyőződéses fegyelmezettség, tiszteletudás,
önérzet stb.

A tantárgyak és a magaviselet értékelése jeles /4/, jó /3/, elégséges /2/ és elégtelen /1/ osztályzattal és a zárójelben feltüntetett egységgel történt. Ez utóbbinak az általános tanulmányi összeredmény megállapításakor és a rangsor megállapításakor volt jelentősége.

Az összeredményt a félévi és év végi záró értekezletek alkalmával odaítélt osztályzatok alapján állapították meg. Ez öt fokozatban jelent meg: kiváló, jeles, jó, megfelelő és meg nem felelő. Az egyes fokozatok eléréséhez az következő táblázatban feltüntetett eredmény elérése volt szükséges:

Kiváló	Jeles	Jó	Megfelelő
összeredményhez			
3,9	az összes osztályozandó tárgyból legalább 3,6	2,7	2
átlagegységszámot			
jó	magaviseletből legalább		elégséges
osztályzatot kell elérni.			
jeles	gyakorlati kiképzésből legalább	jó	elégséges
osztályzatot kell elérni.			
Tanulmányi kitüntetése:			
két sáv két gombbal	két sáv	egy sáv egy gombbal	egy sáv

Rangsorolás. A növendékeket az elért eredményeik alapján rangsorba kellett sorolni. Ennek alapja az előírt egységszám, amelyet úgy kellett meghatározni, hogy az átlagegységszámot (1. táblázat) az osztályozott tantárgyak számával kellett összeszorozni. Az „egységszámot” a tantárgyakból kapott osztályzatok számegységeinek összege adta. A jeles 4 egység, a jó 3 egység, az elégséges 2 egység és az elégtelen 1 egység. A nagyobb egységszámot elért növendék megelőzte a kisebb egységszámút. Egyenlő egységszám esetén a magaviseleti osztályzat vagy egyéb mérlegelések alapján az alosztályparancsnok javaslatára az iskola parancsnoka dönt, figyelembe véve az illető növendék katonai értékét, hivatásszeretetét és jellemtulajdonosságait. Az osztályozó értekezlet dönt az osztály rangsoráról. Hasonló irányelvek alapján készült az évfolyamrangsor, ahol az egyes osztályok általános előmenetelére jellemző közép-osztályzatot vették figyelembe. Az iskolaparancsnok a rangsorokat napiparancsban közölte és jutalmazással – pl. vándordíjjal – kifejezésre juttatta.

Javítóvizsga. Az év végi záróértekezleten elégtelen osztályzatot kapott növendék a következő tanév elején javítóvizsgát tehetett bizottság előtt. Ennek elnöke az iskolaparancsnok. Tagjai: a tanulmány csoport vezetője, az alosztályparancsnok, az osztály tiszt és az illető tantárgy oktatótiszte (szaktanára). Sikeres javítóvizsga esetén az illető növendék felsőbb osztályba léphet.

Dicséretetek. Azokat a növendékeket, akik hivatásszeretetükkel, kitartó szorgalmukkal, kiváló magatartásukkal, bajtársaik segítségével vagy a kiképzés, a sport, a vívás terén kitűntek, az intézet parancsnoka napiparancsban megdicsérte. A dicséretről a növendék hozzátartozóit is értesítették.

Érettségi vizsgálat. A hadapródiskola IV. évfolyamát sikerrel végző növendékek érettségi vizsgát tettek, amely írásbeli és szóbeli részből állt. A hadapródiskolák IV. évfolyamát sikeresen végzett és az érettségi vizsgán megfelelt növendékek a saját kérésükre a fegyvernemüknek megfelelő honvéd akadémiák I. évfolyamába helyezhetők át, vagy a hadapródiskola V. évfolyamába fellépnek.

E kérések teljesítésénél az iskola parancsnokának gondosan ügyelnie kell arra, hogy ne fordulhasson az elő, hogy a hadapródiskolák V évfolyamába és innen az életbe csak gyengébb tehetségű hadapródiskolás növendékek kerüljenek. A hadapródiskolákat végzett tisztek tekintélye megkívánja, hogy kiváló hadapródiskolai növendékek is egyenesen az iskolából kerüljenek fegyvernemük csapattesteihez. (Az akadémiákra való áthelyezésre nem került sor, mert a hadi helyzet következtében a hadapródiskolák V. évfolyamú növendékeit 1944. november 15-én felavatták.)

Előkészületek az iskola megnyitására

A Honvédelmi Minisztérium egyik legfontosabb feladata volt az iskolaparancsnok kiválasztása és kinevezése. Álljon itt egy példa az iskolaparancsnok egyikének kiválasztására.

Az 1. felderítő-zászlóalj parancsnoka parancsot kapott v. Miklós Béla altábornagytól a gyors-hadtest parancsnokától, hogy szervezzen egy oktató jellegű gyakorlatot a budapesti helyőrség tisztikara részére a gyorsan mozgó alakulatok harcászati összműködésének bemutatására. A végrehajtásban század erejű gépkocsizó gyalogos, kerékpáros és lovas egységek, valamint egy-egy kis- és közepes harckocsi és egy páncélgépkocsi szakasz vett részt. A gyakorlat v. Jány Gusztáv vezérezredes jelenlétében zajlott le. A sikeres gyakorlat személyre szóló következménye az lett, hogy a gyakorlatvezető zászlóaljparancsnok megbízást kapott, hogy készítsen írásbeli jelentést a gyorsfegyvernemi hadapródiskola helyének meghatározására. A két lehetséges hely vagy az egykori honvéd hadapródiskola Nagyváradon, vagy a volt császári és királyi alreáliskola Marosvásárhelyen. A jelentés az elhelyezés és a gyakorlati kiképzés szempontjai miatt Marosvásárhelyt helyezte előtérbe, mert az épület némi átalakítással és fejlesztéssel alkalmas volt az elhelyezésre, adott volt a lőtér és a gyakorlóterek és elegendő hely volt a bővítésre. A javaslat megszületett, a zászlóalj parancsnoka visszament alakulata élére, és megkezdődtek az előkészületek a harctéri kivonulásra.

1941. július végén Altorjay Jenő alezredest új beosztásba vezényelték. Felmentették a felderítő-zászlóalj parancsnoksága alól, és kinevezték a Magyar Királyi „Csaba királyfi” Honvéd Gyorsfegyvernemi Hadapródiskola parancsnokának Marosvásárhelyre.

Altorjay alezredes kinevezése után ezt írja visszaemlékezéseiben: „Végre szívem legmélyebb óhaja megvalósult... Fiatal koromban én is kadétiskolában nevelkedtem Temesváron, ami a szigorú nevelési rendszer ellenére felejthetetlen emlékekkel ajándékozott meg. Elhatároztam, hogy a kiképzést és a nevelést – igazodva az új körülményekhez – a temesvári iskola mintájára fogom alapozni, valamint az iskola megszervezését is. Jól tudom, hogy sok nehézséget kell áthidalnom, ezért most nekem olyan fiatal tisztekre van szükségem, akik még elég hajlékonyak ahhoz, hogy terveimhez igazodni tudjanak... Augusztus elsejével neveztek ki az iskola parancsnokává, július 31-én volt a 44. születésnapom. A sorsnak ez szép ajándéka volt.”

A Honvédelmi Minisztérium által kiadott kiképzési és oktatási irányelvek alapján el kellett készíteni a kiképzési tervezetet, a napirendet és a tanrendet, ezek alapján össze kellett szedni a kiképző- és oktatótiszteket, tiszthelyetteseket, a legénységi különítményt, fogadóképessé kellett tenni az iskolát – egyelőre legalább a bevonuló első és második évfolyam részére. A határidő igen szűk volt, mert október 1-jére mindennek zavarmentesen működnie kellett.

A kiképző tiszteknél előnyt élvezett, aki temesvári hadapród volt (Sütő Nagy László őrnagy), vagy korábban az iskolaparancsnokkal együtt szolgált (Varsányi László százados, Konja Sándor százados, Antalfy Ferenc főhadnagy). A tanári testületet nagyrészt pályázati alapon felvett, tanári képesítéssel rendelkező tartalékos tisztek alkották. Alig volt olyan tanár, aki a megszűnő honvéd főreálkból került áthelyezéssel Marosvásárhelyre (Liszkay-Weisel Antal őrnagy és Ginzery András őrnagy). Bizony messze volt Soprontól és Pécestől Marosvásárhely, és problémát okozott a megfelelő lakáshoz jutás is.

Észak-Erdély visszacsatolását megelőzően a bécsi döntés utáni néhány nap alatt a románok nagy sietséggel kiürítették az épületeket, úgyhogy néhány szekrény kivételével mindent pótolni kellett. Az írásbeli munkákat kölcsönként asztalokon, üres ládákon ülve végezték. Erről az időszakról így emlékezett meg Altorjay alezredes naplójában:

„Az egész tervezést ától zéig nekem kellett kidolgozni. Munkámba senki nem szól bele, így valóban mindent úgy tudtam tervezni, ahogy az nekem tetszett. Az ébresztőtől a takarodóig az én ízlésem szerint. A napirend pontosan ugyanaz lett, mint Temesváron 27 évvel ezelőtt.”

Szeptember 1-jére az iskolához beosztottak bevonultak, megjöttek a kiképzőtisztek, a tanárok, a gazdasági hivatal főnöke, a vezetőorvos és beosztottjaik. Megtörtént a századparancsnokok, osztály tisztek beosztása és a tantárgyfelosztás. Elkészültek a tantervek, a növendékek kéthetes újonckiképzési terve, az évfolyamok részére a fegyverzeti és felszerelési utasítások csapatnemek szerint. Elindult az átvételi bizottság Budapestre a gép járműszertárhoz a minisztérium által kiutalt járművek átvételére. Megtörtént a bevonuló évfolyamok részére a tantermek és a hálótermi körletek kijelölése, a vezetőorvos és a gazdasági hivatal főnökének ellenőrzésével a próbafőzés, és közben nagy lendülettel folyt az építkezés.

Az iskolai építkezés olyan méretű volt, hogy arról is meg kell emlékeznünk. A hadapródiskolák létesítése sürgős feladat volt, ezért már 1941 márciusában az indításhoz szükséges jelentős pénzügyi fedezet rendelkezésre állt:

Sopron 505 000 pengő

Pécs 427 000 pengő

Budapest 500 000 pengő

Marosvásárhely 1 660 000 pengő

Nagyvárad 1 330 000 pengő

Összesen: 4 422 000 pengő.

Marosvásárhelynek engedélyezett összeg részletezése:

növendékek részére 544 000 pengő

gépjárművek 396 000 pengő

lovak 614 000 pengő

berendezések 106 000 pengő

összesen: 1 660 000 pengő.

Költségkímélés érdekében a HM utasítására a meglevő épületek ajtóinak és ablakainak kijavítását és üveg pótlását a házi karbantartó személyzettel kellett megoldani. A javítási munkákon kívül szaktantermeket (híradó, gépjárműszerkezet-tan, fegyvertan) kellett kialakítani, továbbá új építményeket kellett építeni:

tornaterem bővítése (szertár, öltöző, mosdó stb.),

vívóterem létesítése,

3 új istálló felépítése, mindegyikben 42 lőállással,

kovácsműhely berendezéssel és patkolóhelyiséggel,

lőismereti tanterem és rendelő építése 4 beteg ló részére,

járműszín 9 db országos jármű részére,

fedett lovarda nyergelővel és akadályraktárral, nézőtérrel, 30 lovas képzésére (60x23 m),

2 gépjárműszín, 18-18 jármű részére,

gépkocsijavító műhely felszerelése,

motorkerékpár és kerékpárszín 50 motorkerékpár és 30 kerékpár részére,

nyitott lovarda létesítése,

utak és kerítések építése, tereprendezés,

vízvezetékek, csatorna és villanyvezetékek cseréje,

bútorok és berendezések.

(A felsoroltak az iskolai oktatás és kiképzés kezdetére használható állapotba kerültek.)

Későbbi években építették fel:

a két, az előbbivel azonos gépjárműszínt,
istállót 40 ló részére,
a légénységi épületre emeletráépítést (az V. évfolyamnak),
az új légénységi épületet,
a tiszti étkezdét,
tishti lakásokat, a szomszéd épületek megvétele és átépítése után.

Majd kerítést építettek, új útburkolatokat, az épületekben központi fűtést létesítettek és folytatták a parkírozást.

Az iskola területén folyó építkezéseket a HM. 11. osztálya felügyelte. Kivitelező: a Honvéd Építési Igazgatóság Ziegler Arnold mérnökkari őrnagy vezetésével. Munkatársai: Helbig René okleveles építészmérnök és Jelinek László műszaki tisztviselő.

Ejtsünk néhány szót az 1909-ben épített főépület beosztásáról. Az épület háromemeletes, E alakú építmény, főbejárata az előparkra nyílt. A homlokzatnak háttal állva:

a III. emelet bal szárnyán a huszárok négy hálóterme volt, és a szolgálatvezető raktára. Középen a két emelet magas díszterem felső része. Az emelet jobb szárnyán a 2. Páncélosszárad hálótermi körlete volt ugyancsak négy hálóteremmel és raktárral. Két hálóterem között mosdó volt.

A II. emelet bal szárnyán a huszárok hálótermei alatt a lövészek körlete volt hasonló terembeosztással. Az épület közepén a díszterem alsó része helyezkedett el. A jobb szárnyon a 3. páncélosszárad hálótermei és raktára volt a lövész század tükörképeként.

Az I. emeleten a hálótermek alatt voltak a tantermek. Az emelet bal szárnyán a lövész és huszár század 4-4 tanterme, a jobb szárnyon pedig a páncélosszárad termei. Az épület közepén voltak a parancsnokság irodái és a századirodák. A vívóterem és öltözője az első emelet szintjén a toldaléképületben volt.

A földszinten az étterem és a konyha a bal szárnyon volt, a szaktantermek (fegyvertani tanterem, gép jármű tanterem, híradótanterm, és a fizikai-kémiai előadó) a jobb szárnyon helyezkedtek el, a toldaléképületben pedig a tornaterem.

Az alagsorban az étterem alatt a zuhanyfürdő és egy kisméretű úszómedence volt. Az alagsor többi részében élelmiszerraktárakat és légvédelmi óvóhelyeket képeztek ki.

Az emeleteket középen a főlépcső, a bal és jobb oldali szárnyon egy-egy melléklépcső kötötte össze.

Az emeleteket középen a főlépcső, a bal és jobb oldali szárnyon egy-egy melléklépcső kötötte össze.

1	Főépület
1/A	Tornaterem
2	Legénységi épület
3	Tiszti lakóépület
4	Tiszthelyettesi lakóépület
5	Tiszti étkeзде
6	Gyengélkedő-épület
7	Gazdasági hivatal
8	Fogda
9	Virágház
10	Kapus épület

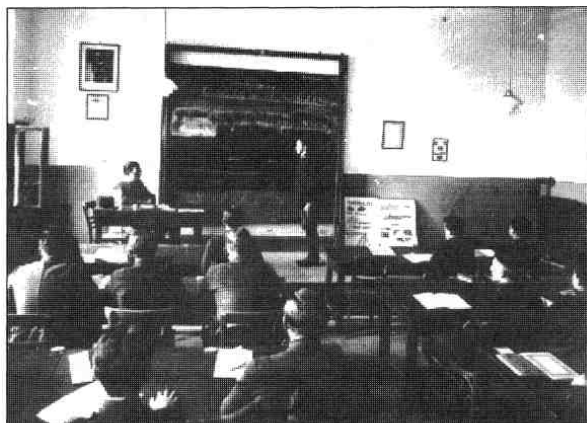
- 11 Fertőtlenítő-épület
- 12 Raktár- és műhelyépület
- 13, 14, 15 Istállók
- 16 Tervezett istálló
- 17 Fedett lovarda
- 18 Nyitott lovarda
- 19 Kovácműhely
- 20 Betegló-istálló
- 21 Járműszín
- 22, 23 Gépkocsiszín
- 24, 25 Tervezett gépkocsiszín
- 26 Gépkocsijavító műhely
- 27 Kerékpár raktár
- 28 Tenispálya Benzinkút

Marosvásárhely, 1942. május 5.

Helbig René okleveles építészmérnök

A kápolna oltára

*Németóra (Kosaras
százados és Szőnyi
Gyula)*

*Teaosztás
Koronkán Altorjay
alezredes
ellenőrzésével*

Az iskola érdekében tett erőfeszítésekről idézzünk Altorjay alezredes, iskolaparancsnok Honvédelmi Minisztériumban levő tisztársának 1942 áprilisában írt leveléből:

„Berendeztünk és üzembe helyeztünk önerőnkéből egy híradótantermet, amelynek kiadásai 1100 pengőt tettek ki.

A növendékműhely számára elrendeltem a szükséges szerszámfelszerelés beszerzését. Ezek kéziszerszámok, mintegy 1300 pengő értékben. A műhelynek május közepére működni kell.

Ezek a kiadások átalányomat annyira megterhelték, hogy végelgyengülésbe, csődbe fogok kerülni.

Kérésem az, tedd lehetővé, hogy a fenti összegeket Ti nékem kifizetnétek. Kérésem írásban is felterjesztem, és Bitai őrnagy élőszóval is megkér erre Téged.

Engedd meg, hogy kérésem alábbiakban indokoljam: mi saját erőnkéből már annyit vásároltunk, építettünk, díszítettünk, és fejlesztettünk, nem akarva Benneteket folyton zaklatni. Csomó falitérképet, tansegédletet, oktatótáblát vásároltunk. A gépkocsizó-oktatótermünk berendezését is saját magunk építettük. Olyan jól sikerült, hogy csodájára járnak messzi vidékről.

Szóval felfelé szerények vagyunk és hangtalanul, csendben rakjuk fészünköt.

Cégvezetőm, a „Vén Skót” (Cógl Béla őrnagy gh.-főnök) például most nem akar belemenni, hogy az iskola sporttermét megrendeljem. Kénytelen vagyok belátni, hogy erre most nincs 1000 pengő. A sportokleveleket is le akarja fűjni, pedig csak 500 pengőről van szó. Az öreg skót mindig lefékez, pedig sejtem, hogy mindig van eldugott tartaléka. Például a növendéki spájzt úgy megtömte ebben a szűkös világban, hogy akár hat hétig megélnénk Robinson szigetén, és még híznak is a fiúk, mint a mangalicák.

Kedves Barátom, ne utasítsd el kérésem, és hogy lásd munkánkat, látogass el hozzánk, és győződj meg Magad is, hogy jól gazdálkodunk-e” – fejezi be levelét iskolaparancsnokunk.

1943. januárban bonyolította le az iskolaparancsnokság által kijelölt bizottság Cógl Béla g. alezredes vezetésével az iskolával szemben levő és a megvásárolt Székely Kioszk ingatlan átvételét, amelyet a tervek szerint az év folyamán tiszti étkezdének alakították volna át.

Öltözet

A hadapródiskolai növendékek valamennyien kincstári tulajdonú ruházatot és felszerelést kaptak és viselhettek, amelyek alkalmanként eltértek.

Díszöltözet rendben és sorban (díszörségen, díszkivonuláson, eskütételnél vagy külön rendeletre):

Sisak (cserfalommbal, ha külön elrendelik). Zubbony (bal vállszalagján évfolyam jelző sáv): tábori barna, félfinom posztóból készült, a honvéd akademikusok számára rendszeresített formában, koronás, aranyozott gombokkal. A zubbony ujjain aransárga selyemből készült, középen piros csíkkal osztott karpaszomány volt. A hajtóka buzérvörös színű, szegélye aransárga selyemsujtás. A tanulmányi eredményt a hajtókán aransárga színű selyempaszomány és rozettás gomb jelezte. A nadrág: tábori barna gyalogsági nadrág, a lovasítottak részére lovaglónadrág. Lábbeli: 35 M bakancs, a lovasítottaknak lovaglócsizma. A tiszti beosztásban levőknek: lovaglónadrág és csizma (V. évesek). Barna bőrkesztyű. Tiszti beosztásban levőknek 1943-tól fehér bőrkesztyű. Köpeny: tábori barna félfinom posztóból, aranyozott koronás gombokkal a honvéd akademikusok részére rendszeresített alakban, buzérvörös hajtókével és szegéllyel. Callér a köpeny anyagából. Évfolyamjelzések a bal oldali vállszalagon. Fegyverzet: 35/41 M Mauser, a lovasoknak 95/35 M karabély szuronnal. Aransárga selyem szuronybojt a Magyar Szent Koronát ábrázoló fényes selyemhímzéssel. Tölténytáskák. Tiszti beosztásban 66 M gyalogsági tiszti kard (V. évfolyam) sárga selyembojttal.

Kimenőöltözet: társasági – fekete – sapka. Alakja, anyaga és mérete megegyezik az akademikusok társasági sapkájával, aranyozott koronás gombokkal, aransárga selyem sapkarózsával és -zsinórzattal. A zubbony megegyezik az előzőben ismertetettel. A nadrág fekete, félfinom posztóból készült pantalló, a honvéd akademikusoknál rendszeresített alakban, külső oldalain középen végigfutó vékony buzérvörös csíkkal. Kimenőn talpalló is viselhető. A lábbeli fekete gumibetétes (cúgos) vagy fűzős bőrcipő. Fehér bőrkesztyű, kimenő alkalmával barna bőrkesztyű. Oldalfegyver 35/41 mintájú szurony, aransárga selyem szuronybojttal. Az V. évfolyamban gyalogsági tiszti kard aransárga selyembojttal. Az oldalfegyvert nyilvános helyen még zárt helyiségben sem lehetett letenni. Viselési alkalom külső egyenkénti vagy csoportos kirendelések, színház és hangverseny-látogatások, temetések alkalmával és általában az iskola elhagyásakor. Nyáron, ha egyöntetű öltözet nem volt elrendelve, egyszínű zöld zsávolyruha viselését (szolgálaton kívül fehér vászonruhát is) kimenősapkával engedélyezték. Kesztyű viselése, mint tisztéknél.

Menetöltözet. Gyalogsági kivonuláshoz. Viselési alkalom: a) hadgyakorlatoknál, nagyobb menetgyakorlatoknál; b) harcserű lögyakorlatoknál; c) karhatalmi szolgáltnál; d) külön rendeletre. Tábori sapka, sisak málházva (fejen csak külön rendeletre). Köpeny: koronás bronzgombokkal és szegély nélkül. Zubbony: alakja mint fent, de koronás bronzgombokkal. Tábori barna pantalló bokakötővel, tiszti beosztásban lovaglónadrág (V. évfolyam). Lábbeli 35 M bakancs, tiszti beosztásban lovaglócsizma (V. évfolyam). Barna bőrkesztyű csak október 1-jétől április 30-ig, lovaglásnál mindig. Teljes felszerelés és fegyverzet E-alap és Felszerelési Utasítás szerint. Kulacs és kenyértarisznya mindenkor, a többi tábori eszköz csak külön parancsra., Nyáron külön rendeletre „nyári menetöltözet”, illetve zöld ing zubbony nélkül is viselhető volt.

Menetöltözet csapatnem szerinti kivonuláshoz. Viselési alkalom: a) hadgyakorlatoknál kihelyezések színhelyére és az állomáshelyre való menetek alatt; b) vegyes fegyvernemekkel való gyakorlatoknál; c) külön rendeletre a Gépkocsizó, páncélos, kerékpáros és lovas felszerelési utasításban előírt felszereléssel és öltözetben.

Gyakorló öltözet. Viselési alkalom: a) gyakorlati foglalkozásnál; b) terepfoglalkozásokkor és c) iskolaparancsnoki kihallgatáson, szolgálat átvételekor. Öltözet: tábori sapka, köpeny és zubbony mint a menetöltözetnél, gyalogsági nadrág, illetve barna pantalló bokakötővel, lovasítottaknál lovaglónadrág. Lábbeli 35 M bakancs, illetve a lovasítottaknál csizma. A tiszti beosztásban levőknek lovaglónadrág és lovaglócsizma (V. évfolyam). Barna bőrkesztyű október 1-jétől április 30-ig. Fegyverzet külön rendelkezések szerint. Nyári öltözet zöld zsávol vagy zöld ing.

Házi öltözet. Viselési alkalom: a) elméleti kiképzésnél; b) intézetben belül minden olyan alkalomkor, amikor más különleges öltözet nem volt elrendelve. Kék tábori sapka (a honvéd főreáliskolák készletéből), fekete köpeny rézgombokkal (a honvéd főreáliskolák maradvány készletéből), kék magas nyakú zubbony rézgombokkal, sárga karpaszománnyal (a honvéd főreáliskolák készletéből). Nadrág: fekete pantalló, mint a kimenő öltözetnél. Lábbeli: fekete gumibetűs cipő. Nyáron zsávolruha.

Sportöltözet. Viselési alkalom: torna-, vívóórák és egyéb sportfoglalkozásokon, sportversenyeken. Zsávolruha, tornaing, tornacipő. Nyáron sportingben (atlétatrikó) és az intézetben belül kijelölt területeken ing nélkül és rövid sport (klott) nadrág is engedélyezett. *Munka- (szerelő-) ruha.* Viselési alkalom: gépkocsin, harckocsikiképzésnél, műhelygyakorlatnál. Előírt szerelőruha, amelyet a munkaruha felett kellett viselni.

Követelmények a hadapródiskolák oktatásában

Az oktatásnak olyan általános műveltséget kellett adnia, amelynek birtokában a tiszt alárendeltjeit művelheti, önmagát továbbképezheti, és az élet különböző viszonyai között helytállhat.

Polgári tantárgyak

A hadapródiskola négy osztályának tantárgyai megegyeztek a reálgimnáziumok V-VI-VII-VIII. osztályának tantárgyaival. A hivatásra való felkészítés jegyében a gimnáziumi anyagon túl hangsúlyt kapott minden tárgyban a katonai és nemzeti vonatkozás. Így például a történelem tanításában a nemzet múltjának, sorsdöntő eseményeinek és a hadtörténelmi vonatkozású eseményeknek, hadjáratoknak, csatáknak részletes ismertetése volt a kiegészítés, ezért a hadapródiskoláknak külön történelemlékönyvet szerkesztettek. Idegen nyelveknél fontos volt a katonai szakkifejezések megtanulása. A földrajz valójában katonai földrajz volt, ez azt jelentette, hogy katonai szemmel mutatta meg az élet- és a terepviszonyokat, valamint a földrajzi tényezők befolyását a katonai hadműveletekre. Ismertetette például a folyók gázlóit, a vasúti vonalaknál a rakodási lehetőségek helyzetét. Vegytanórákon az általános szerves és szervetlen vegytani ismereteken kívül részletesebben foglalkoztak a növények a robbanóanyagok, a kenőanyagok, a harcgázok összetételével.

A gyorsfegyvernemi hadapródiskolában tanított tantárgyak a hivatalos értesítők alapján

	Lövész				Páncélos				Huszár			
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
Magaviselet	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Magyar nyelv és irodalom	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Történelem	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Föld- és néprajz		X	X	X		X	X	X		X	X	X
Német nyelv	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Francia vagy olasz nyelv	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Vegytan és technológia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Természetan (fizika)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Mennyiségtan és mértan	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Ábrázolástan	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Hit- és erkölcsstan	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Egészségtan				X				X				X
Gyakorlati kiképzés	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Szolgálati szabályzat	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Fegyvernemi szabályzat	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Harcászat			X	X			X	X			X	X
Fegyvertan és lőutasítás	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Tereptan		X	X	X		X	X	X		X	X	X
Hadseregszervezés			X	X			X	X			X	X
Műszaki ismeret		X	X	X		X	X	X		X	X	X

[illegible]

A gyorsfegyvernemi hadapródiskola tantárgyelosztása és heti tanórakimutatása.

[illegible]

Az általános elmélet időszak: október 1-jétől május 31-ig, a katonai elméleti és gyakorlati időszak június 1-jétől augusztus 20-ig tartott.

Szakmai kiképzés

A hadapródiskolák kiképzési irányelveinek megfelelően a második évfolyam végére a növendékeknek el kellett érni, hogy fegyvernemükön belül minden beosztásban feleljenek meg a hadrafogható csatár (stb.) követelményeinek.

Ez a követelmény iskolánkban azt jelentette, hogy a katonai alapkiképzést nyújtó újonckiképzés, az ehhez kapcsolódó fegyelmező gyakorlatokon kívül gyalogsági csatár harc kiképzést nyertünk valamennyi fegyvernemnél.

E kétéves kiképzési periódus a katonai elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátítására szorított.

Gyakorlati szempontból a vonatkozó gyalogsági szabályzatokban előírtakat hajtottuk végre, és gyakoroltuk be a kiképzési terveknek megfelelően. A kiképzési alapelv az volt, hogy minden kiképzési tevékenység elsősorban a harc kiképzést szolgálja.

A fegyverfogások elsajátítása után a gyakorlatok során a terep harcászati megítélésére, a rejtőzésre és álcázásra, a terep adottságainak kihasználására és a tüzelőállás kiválasztására kellett nagy gondot fordítani. Kúszással és szökelléssel közelítettük meg a rohamtávolságot, és nagy iramban hajtottuk végre a rohamot. A közelharcot szalmabábuk ellen gyakoroltuk szuronyrohammal. A kézigránátharcot „puffancsokkal” imitáltuk, így a robbanáson kívül némi füsthatás is volt.

Gyakorlatok közben megtanultunk távolságot becsülni, szabályos löparancsokat kiadni, tájékozódni térkép és menetvázlatok alapján, terepvázlatokat készíteni. A kiképzés során megtanultuk az előírással síp- és kar jeleket, nagyobb gyakorlatokon alkalmazott kürt jeleket, és a gyakorlótereink sok lövészkiáltással bizonyították, hogy megfelelően bántunk a gyalogsági ásóval is.

A gyakorlatokat raj- és szakasz kötelékekben is gyakoroltuk. Ugyanezeket éjjeli gyakorlatok keretében és erdőáthatolásoknál is elvégeztük. Különösen ezen utóbbinál nagy szerepet kapott a tájoló helyes használata.

Az időszakos menetgyakorlatok a kondíció fejlesztésén kívül a biztosított menetek begyakorlását is szolgálták.

A gyalogsági harceljárások elsajátítása feltétlen szükséges volt a gyorsfegyvernem csapatonemei számára, mert vagy gyalogsági harcot folytattak, vagy a gyalogsággal szoros együttműködésben végezték harctevékenységeiket.

A fegyvertan és lövészet tantárgy keretében megtanultuk a lőfegyverek általános felépítési követelményeit, a fegyverrendszereket, a honvédségnél használt fegyverek kezelési és karbantartási előírásait, hatásadatait. Versenyszerűen begyakoroltuk a fegyverek szétszedését és összerakását különösen azoknál, amelyeknél melegezés vagy egyéb ok esetén szükséges csőcsere miatt a fegyver szétszedése (golyószóró, géppuska). Elvégeztük a kiképzési időszakban az előírt lögyakorlatokat a mezőszabadi és a koronkai lőtér: löpadról 100, 200 és 400 m-re körös lölapokra és harcszerű lövészetten fej-, mell- és álló alakos céltáblákra. 31. M Mannlicher és 35. M Mauser puska, 31. M golyószóró, 37. M pisztoly, 1907/31. M géppuska, 41 M harckocsi ágyú, a harckocsik fegyverzete 34/40 M Gebauer géppuska, 41 M harckocsi ágyú, 36 M Vécsey és 1942 M nyeles kézigránát, 1939 M gránátvető és 81.4 mm aknavető.

A híradóismeretek tantárgy keretében foglalkoztunk a 30 M. egységes távbeszélő készülék felépítésével, kezelésével, a vezetékes vonal kiépítésével, valamint a forgalmi szolgálat ellátásával. Tantermi foglalkozáson megtanultuk a morzejeleket, gyakoroltuk a hangolvasást és az adást. A jeles eredményhez 60 jel percenkénti vételét és adását kellett elérni.

Rádiós képzésben az R2, R3 és a harckocsikba beépített R4, R5 és R5a készülékek működését, kezelését (behangolását) sajátítottuk el. Megtanultuk a forgalmazási szabályokat, az összeköttetés fenntartását, és magasantenna telepítését. Gyakorlási célokra a rádiókat a járművekből kiszereltük, így alkalom nyílt arra is, hogy angol-amerikai adókból tánczenét fogjunk, s néha belezavarjunk idegen (katonai) adók forgalmazásába, ennek iskolaparancsban elhangzott „dörgedelem” vetett véget.

A műszaki ismeretek oktatásának célja a harcoló csapatokra vonatkozó műszaki feladatok ellátása volt. Ezek közé tartozott a tüzelőállások, figyelők, harcállások létesítése és berendezése, akadályok telepítése, akadályok elhárítása, fedezékek építése, aknák telepítése. Megismertük a rendszeresített aknák szerkezetét, kezelését és hatástalanítását. Megtanultuk a földmunkák elkészítéséhez szükséges szerszámgépek és időtartam megállapítását. Tanultunk a robbantóeszközök használatáról és alapvető robbantási feladatok végrehajtásáról (kisebb hidak, átereszek, bunkerek stb.) és részt vettünk szoktató robbantásokon. Végezetül talajrendezési munkákat is végeztünk (szintezés, kítűzés, rézsűkészítés).

A műszaki ismeretek körében foglalkoztunk a harcázók felismerésével, az ellenük való védekezés lehetséges módozataival és az esetleges sérültek mentésével.

A harcászati kiképzés során gyakoroltuk az alapvető harci cselekmények (felderítés, menetbiztosítás, pihenőhely-biztosítás, csapatlégvédelem) közben a parancsnokok feladatait; magatartását támadás, visszavonulás, védelem esetén; tevékenységét az ellátás és utánpótlás, valamint az összeköttetés és híradás biztosítására.

Hadsergyszervezés során megismertük a gyalogság, a tűzérség, a gyorsan mozgó csapatnemek (gépkocsizó lövész-, kerékpáros, huszár-, páncéloscsapatok) és műszaki csapatok szervezési felépítését. Részletesen tanultuk a gyorsfegyvernem csapatnemeinél a szervezési egységek (raj, szakasz, század, zászlóalj, osztály), valamint a csapatvonat szervezetét.

Gépkocsizó- és páncélos kiképzés

A szakkiképzés elméleti és gyakorlati részből állt. Mindkét résznél különbséget kell tenni a műszaki ismeretek és harcászati alkalmazás között.

Műszaki szempontból elsődleges volt a gépjárműszerkezet-tan oktatása, hiszen a jármű felépítésének alapelvei hasonlóak voltak a harcjárművekhez, de természetesen szerkezeti módosításokkal. A gépkocsi- és harckocsi-szerkezet-tan Margócsy István százados (később őrnagy) tanította egy igen jól felszerelt szaktanteremben, ahol villamos motorral hajtott gépkocsimetszet, motorkerékpár-metszet, fődarabok metszetei, alkatrészek és oktató falitáblák segítettek az eredményes oktatást.

Margócsy százados páncéloséletét a Ruisk-ban (Rendőrajongó-iskola, a trianoni békeszerződés előírásai miatt a páncélos fegyvernem fedőneve) kezdte, és így az egyike volt a kevés „őspáncélos” tisztnek.

A második évfolyamban megtanultuk a gépkocsik szerkezeti felépítését, a két- és négyütemű motorok működési elvét, a dízelmotorokat, a gépjárművek villamos berendezéseit, szerkezeti elemeit. Foglalkoztunk a gépjárművek karbantartási előírásaival.

A harmadik évfolyamban tovább folytattuk a szerkezeti részek megismerését (kormányrendszerek, fékrendszerek) és a honvédségi követelményeknek megfelelő karbantartási előírásokat. Megtanultuk a közlekedési szabályokat, majd kezdetét vette a gyakorlati vezetés oktatása. A vezetést kismotorokon kezdtük zászlókkal kijelölt tanpályákon, majd fokozatosan áttértünk a nagyobb motorkerékpárokra, és oldalkocsis BMW motorkerékpárral végeztük. A gépkocsivezetést OD REX és Borgward gépkocsikon gyakoroltuk, majd a későbbiekben Rába

Botond, Opel Blitz és Ford Marmon kocsik vezetése következett. Először a felső és alsó gyakorlótéren gyakoroltunk, és miután már jól ment a vezetés, kimehettünk a városi forgalomba.

Még a vezetési gyakorlatok kezdetén tapasztaltuk, hogy mennyire nyugtalankodtak a lovak a nyitott lovardában, mikor elhaladtunk a lovarda mellett. Tetszett, hogy milyen ügyesen megfékezték lovukat a lovasok, mégis kiagyaltunk egy tréfát. A következő körben a lovarda mellett vezetve levettük a gyújtást a motorról, s néhány méter haladás után visszakapcsoltuk. Az eredmény kettős volt. A kipufogó dobban felrobbant a gáz egy hosszú lángnyelv kíséretében, másrészt a lovak balettozni kezdtek, és többen röpülve hagyták el különösebb parancsszó nélkül a lovakat.

Néhány nappal később megjelent az iskolaparancsban: „Megtiltom, hogy a gépkocsivezetési gyakorlatokat a lovarda közelében tartsák.” Ennek következtében lényegesen csökkent az engedély nélküli lóról leszállás.

A gyakorlati időszak alatt a gépjárműveken karbantartási és egyszerűbb szerelési és hiba-elhárítási gyakorlatokat végeztünk (gyújtáshibák és dugulások elhárítása, porlasztó-beállítás, féklégtelenítés stb.) Itt említem meg, hogy a műhelygyakorlat alatt foglalkoztunk lakatosmunkával, készítettünk és összeforrasztottunk lemezalkatrészeket, dukkóztunk, sőt még bőrvarrással is foglalkoztunk – talán helyesebben: ismerkedtünk –, hogy fogalmunk legyen arról, hogy mit kívánhatunk, mit követelhetünk későbbi beosztottjainktól. Margócsy százados igyekezett minden elméleti tanítási eredményt a gyakorlatba átültetni. A jó megjegyezhetőség érdekében mondókákat is készítettett velünk. Ilyenek voltak pl.: indulás előtt:

Olaj, víz, zsír, levegő.
Erre ügyelj, vezető,
Ha e nélkül indulsz útra,
Gyűjthetsz pénzt egy új motorra.

Egy másik:

A reflektor nem rivalda,
Gépkocsin ülsz, nem színházban.
Csak az utat világítsd,
Szembejövőt ne vakítsd.

Közben elegendő gyakorlatot szereztünk ahhoz, hogy a vezetői vizsgát letegyük. Rövidesen megkaptuk a honvédségi gépjárművezetői igazolványt tehergépkocsira és motorkerékpárra a HM külön engedélyével, hiszen akkor alig voltunk 17 évesek.

A vezetői igazolvány birtokában a kihelyezésre való elvonuláskor mi láttuk el a forgalom-szabályozási feladatokat motorkerékpáron, és mi vezettük a teherkocsikat egész kihelyezés alatt, de volt oktatóink segédvezetőként mellettünk ültek.

Páncélos-szakkiképzés. A harmadik évfolyamban kezdődött el a fegyvernem szerinti gyakorlati kiképzés. Legtöbbit Toldi harckocsival gyakoroltunk. Alaposan megismertük minden kezelő feladatát. A parancsnok – egyben a rádió kezelője –, az irányzó lövész és a vezető tevékenységét. Gyakoroltuk az alaki kiképzést „Harckocsihoz”, „Harckocsiba” és „Harckocsiból” vezényszavakra; távcsövön keresztül a távolság- és sebességbecslést; a rádió behangolását és az összeköttetés megteremtését. A kiképzésnek ebben a szakaszában a harckocsikat még sorállományú tisztesek vezették.

Hasonlóan képezték ki bennünket Csaba felderítő páncélgépkocsival, majd később az iskolába helyezett két Turán közepes harckocsival.

Abban az időben nem létezett a harckocsikban lövegstabilizátor. Mivel mindig álló helyzetben történt a tüzelés, tehát a tűzparancsot még menet alatt kaptuk, a tornyot menet közben forgattuk a célra, de a célzás és a lövés már állóhelyben történt.

A harcjárművekbe épített fegyverek – 34/40A M. Gebauer géppuska, 36 M. nehézpuska és 42 M. 40 mm-es harckocsi ágyú – szerkezeti felépítését, kezelését, hatásadatait és alkalmazhatóságát a fegyvertan és löutasítás órákon sajátítottuk el.

A harckocsik harcászati alkalmazását harcászati, a szervezési követelményeket hadsereg-szervezési órákon tanultuk. Minden tanteremben volt terepasztal, ahol lehetőségünk volt különböző terepalakulatok építése után a harckocsiraj, -szakasz és -század harcászati alkalmazását gyakorolni, az esetek nagyobb részében más fegyvernemekkel együttműködve.

A negyedik évfolyamban harckocsiszerkezet-tant tanultunk, és a gyakorlatban harckocsi-vezetést. Először tanulási célra az Ansaldo kisharckocsival kezdtük a vezetést, hogy megismerjük a láncaltapas járművek haladási tulajdonságait. Az alsó gyakorlótéren először ültünk a botkormány mögé, a lövész helyén ült az oktató. Az egyik kocsiiban Margócsy százados, aki meglehetősen korpulens volt, s nem órá gondoltak a férőhelyek tervezésekor.

Egymás után, névsor szerint kerültünk sorra a vezetésben. A váltás meghatározott ponton, álló motorral történt. A százados a soron következő Vécseyt szólította és utasította, hogy üljön be. Szerencsétlenségére a megszólított delikvens – miután benézett a vezetőülésbe – megkérdezte: hová? Ekkor beborult az ég, Margócsy százados arca barátságtalanabbá vált, és keresetlen szavakkal felvilágosította a kíváncsiskodót, hogy hová menjen, mit csináljon, és majd megmutatja... Aznap elmaradt a vezetési gyakorlata, de a fogdát megúsza.

Az Ansaldo kisharckocsi beindítása motorforgató karral (kurbli) is történt. Ez a lehetőség kívülről és a küzdő térből is biztosítva volt. Ha valamilyen okból leállt a motor, kurbllal kellett ismét működésre bírni. Ez a művelet kívülről elég nagy strapával járt, de ha ketten nekiveselkedtünk, előbb-utóbb sikerre vezetett. Harcfeladat közben viszont belül kellett – volna – beugrasztani a motort. Teljes személyzet esetén ez meglehetősen nehézségekkel járt, mivel a hajtókart deréktájban hátrafelé kellett a motorhoz csatlakoztatni. A motorforgatás elképzelhetetlen testhelyzetek felvételét követelte. Aki éppen nem próbálkozott a motorindítással, az kígyóember módjára rátekeredett a géppuskára, a másik pedig összes végtagját leverte a kurbllal. A rendelkezésre álló helyet bizonyára ezért nevezték el küzdőtérnek. De a motor nem indult, legalábbis nekünk sohasem.

A másik előnye a már csak vezetés-kiképzési célokra alkalmazott harckocsinak az volt, hogy a motor első légszűrője a vezető volt, ugyanis a motor a működéséhez szükséges levegőt a küzdőtéren át szívta, amely a vezető szeme előtt levő vezetőrésen keresztül csatlakozott a külső levegőhöz. E megoldásnak óriási előnye mutatkozott abban, hogy a motor feltétlenül tisztább levegőt kapott, a vezető arcát – különösen hűvösebb időben – kellemesen hűtötte és a vezető harckocsin kívül is meg lehetett ismerni a vezetőrés alakját tükröző, fején viselt porbevonatról.

Az év folyamán megtanultuk az Ansaldón kívül a 38 M. Toldi könnyű harckocsi, a 40 M. Csaba felderítő páncélgépkocsi szerkezeti felépítését, a gyakrabban előforduló hibák elhárítását és a karbantartási előírásokat. A fő hangsúly a járművek üzemképességének fenntartására összpontosult. Századparancsnokunk, Varsányi százados úr sokszor mondta: „Ha egy szegecset megnyomok a harckocsin, a motornak akkor is indulni kell, mert az álló kocsit kilövik, és a bennülők elpusztulnak.”

A tanév folyamán az Ansaldo után vezetési gyakorlatokat folytattunk Toldi harckocsival. A normál terepvezetésen kívül árokáthatalás és hullámos terepen való menet is szerepelt a kiképzési tervben. A szabadi lőtérén a fegyverek párhuzamosítása után géppuskával, ágyúval és nehézpuskával is elvégeztük a lögyakorlatokat.

Sajnos erősen érződött már az üzemanyagihiány a menetfeladatok végrehajtásánál, így a tenni-valókat gyalogosan végeztük a kocsiban való elhelyezkedés imitálásával. Ezért a harcgyakorlatok nem hatottak nagyon valóságyszerűen. A kiképzés során harckocsi-parancsnoki és szakaszparancsnoki feladatok gyakorlását végeztük. Természetesen a gyalogsági harcgyakorlatok sem maradtak el.

Augusztusban Párkány-Nánára utaztunk a központi páncélos javítóműhelybe. Itt alapos kiképzést kaptunk főleg Turán harckocsikra. A kiképzést, illetve annak szakmai részét Horti István törzsőrmestertől sajátítottuk el. Valóban mestere volt a harckocsi műszaki részének. Megismertük a szerkezeti részeket, a hibaelhárítás módjait, a karbantartási előírásokat, az időszakos felülvizsgálatokat, hangsúllyal a harckészség biztosítására. Itt vezettünk Turánokat is.

Esetenként átmentünk az Esztergom-táborban levő páncélos-lőiskolába, ahol megismerkedtünk a kiképzési célokat szolgáló fotólövészettel, és gyakorolhattuk is.

A kenyérmezői laktanyában levő Párduc harckocsit nagy vágyakozással tanulmányoztuk, és arról álmodoztunk, hogy majd mi is olyan alakulathoz kerülhetünk, amelyek Párduccal lesznek felszerelve.

Augusztus 19-én véget ért a párkányi kiképzés, és Marosvásárhelyre visszatérve a vezetői igazolványunkba megkaptuk a jogosultságot a harckocsi vezetésére.

Kiképzésünkre az 1943. november 19-i bemutató élesgyakorlat tette fel a koronát.

A gyakorlat tárgya: a gyorsfegyvernemi csapatnemek együttműködését bemutató gyakorlat keretében megerősített lövész század támadása harckocsi támogatással. A gyakorlat helye a Mezőszabad délkeleti harcszerű lőtér. A feladatot éleslőszerszerrel hajtottuk végre.

A gyakorlatot igen illusztris parancsnoki kar szemlélte meg: Major Jenő altábornagy, páncéloshadtest-parancsnok, v. Vastag György ezredes, az 1. gépkocsizó lövészezred parancsnoka, Sándor István ezredes, a 3. gépkocsizó lövészezred parancsnoka, Balló Zoltán ezredes, az 1. harckocsiezred parancsnoka, v. Zádor Endre ezredes, a Központi Páncélos-lőiskola parancsnoka és v. Peinlich Béla ezredes, a Központi Páncélos-lőiskola tanulmányi csoportvezetője. Megjelent a marosvásárhelyi helyőrség és természetesen a hadapródiskola tisztikara.

A gyakorlat a nehézfegyver-tűzcsoporthoz (huszárok) aknavető, páncéltörő ágyú és géppuskák tűzcsapásával indult. A nehézfegyverek tűzvédelmében a lövészekből álló támadó csoportok (gépkocsizó lövészek) rohamtávolságra felzárkóztak a nehézfegyverek tüzére, majd rohammal elfoglalták és felszámolták az ellenséges állásokat. A roham végét zöld világító töltény fellövése jelezte, és ezzel indult a harckocsi egység (páncélosok) támadása azzal a feladattal, hogy az állásaiból kivetett ellenséget üldözze, tűzcsapásokkal megakadályozza megkapaszkodását. Az üldözést az 504. vonulaton keresztül a 484. gerincéig folytassa, és ott foglaljon tüzelőállást. Parancsra vonuljon be kiindulási állásába. A gyakorlat kisebb szilánksérülésektől eltekintve baleset nélkül fejeződött be. A gyakorlatot megfigyelő v. Major Jenő altábornagy elismerését fejezte ki valamennyi harccsoportnak és a gyakorlatot előkészítő parancsnokságnak, valamint a részt vevő tiszteknek.

Technikai felszerelés

Fegyverzet

170 db 35.M Mannlicher puska
250 db 43.M Mauser puska
150 db 29.M pisztoly
16 db 31.M golyószóró
4 db 39.M géppisztoly
12 db 31.M géppuska
4 db 36.M nehézpuska
3 db 36.M páncéltörő ágyú
3 db 36.M aknavető
2 db gránátvető

Harcjárművek

2 db 35.M kisharcokosi /Ansaldo/
3 db 38.M könnyű harckocsi
/Toldi I./
1 db 40.M könnyű harckocsi
Toldi III./
2 db 40.M közepes harckocsi
/Turán/
2 db 40.M páncélvadász
/Nimród/
2 db 39.M felderítő
páncélgépkocsi /Csaba/

Szállító járművek

50 db kerékpár
19 db kismotorkerékpár
10 db motorkerékpár /250-750 ccm/
2 db FIAT Torpedo katonai
személygépkocsi
1 db Polski FIAT katonai
személygépkocsi
1 db Ford Eifel Sedan katonai
személygépkocsi
4 db Borgward tangépkocsi
4 db OD Rex tangépkocsi
8 db 38.M Botond terepjáró
tehergépkocsi
2 db 37.M Krupp félrajkocsi
8 db 39.M Ford Marmon
teherkocsi
8 db Opel Blitz teherkocsi
1 db Rába Maros tehergépkocsi
1 db Ford V8 teherkocsi
1 db sebesültszállító gépkocsi

Lovak

126 db háta és hámos

A lovasoktatásról

1941 októbere sok fiatal életében komoly változásokat hozott Marosvásárhelyen. Az iskola I.D és II.D osztálya csizmát húzhatott és lóra ülhetett: „nyeregbe”, előképzés birtokában vagy anélkül, de a ló feltétlen megbecsülésével, szeretetével.

A II. D osztály első lovaglóórája az iskola épületétől egy-két tereplépcsővel alacsonyabban fekvő gyakorlótéren történt. A növendékeken kívül a két főszereplő: Sallay Bertalan százados, századparancsnok és Battha György főhadnagy osztálytisztünk. Itt volt még a kitűnő szolgálatvezető, Lakatos Zoltán törzsőrmester és a lovászok, akik a szenvedő alanyokat – a lovakat – elővezették. A lovászok és lovak már tudták a fegyelmet, szabályosan álltak, akkor még türelmesek voltak, nem tudták, mi vár rájuk.

Nagyság szerint felsorakoztunk és fegyelmeztetn, sorban kaptuk meg a lovakat. Ekkor már az újonckiképzésen túl voltunk. Több-kevesebb sikerrel „nyeregbe pattant” a társaság, és lépésben megindultunk. A lóra ülésnél és a lovasmunkánál is érzékelhető volt már a különbség. Két tisztünk éles szeme természetesen sok mindent látott és következtetett.

Kengyelt és kantárszárat kaptunk. A lovakon nem először volt „bock”-nyereg és kantár, szép nyugodtan lépkedtek, egyelőre aljas szándék nélkül.

Egy pár kör után elhangzott az „ü-ge-tés” vezényszó. Még ekkor sem történt nagyobb baj, de egyeseknél a ritmus felvétele nehezen ment. Bizonyára az osztály minden tagjának maradandó élményben volt része.

A rendszeres lovaglás oktatására a nyitott lovarda készen volt. Az órákat Sallay százados tartotta, rendszeresen, keményen és pontosan. Az alapozás szigorú és következetes volt, nemcsak kezdetben, hanem végig az iskolai évek alatt.

Nagyon sok volt a tanügetés, kengyel és szár nélkül, eleinte főleg osztályban, éllovas után, akik felváltva a legjobbak közül kerültek ki.

A lovardafigurákat minden lovasnak tudnia kellett, de az osztályban való lovaglásnál mindent az éllovas után kellett végrehajtani. A ló és lovas figyelme sokkal jobban összpontosult a fedett lovardában, ahol lényegesen kevesebb volt a zavaró körülmény.

Minden lovardában, bármilyen munka folyt, csak „helyet kérek”-re és a munkát vezető „bejönni” engedélyére lehetett belovagolni. Ennek elmulasztása vagy megsértése főbenjáró bűn volt.

Hasonló szigorúsággal jártak el azzal a lovassal szemben, aki a lóhátról engedély nélkül megszólalt. Visszaszólásról álmodni sem lehetett, csak kérdésre válaszolhatott.

Az osztályban való lovaglást az egyenkénti lovaglás jobb vagy bal kézre vezényszó követte. A kettő között nagyon nagy volt a különbség.

Egy-két kulcsfontosságú dolog:

Az osztályban való lovaglásnál a távolság a lovak között 3 méter volt, ami azt jelentette, hogy a lovasnak az előző ló farkát kellett látni a saját lova két füle között „kinézve”. Röviden: „lófej-lófarok”.

A munka annak rendje és módja szerint megkezdődött. Egy huszár a munkák alatt mindig volt a közelben, és kéznél volt a hosszú lovardaostor (ustor) is.

Jármod és lovas figurák követték egymást Sallay százados vezényszavára. Szavai ostor-csapásszerűen csattogtak, ami sokszor a közelgő vihar előjelei voltak. Vágtázás közben emelkedett a hangmagassága, és kezébe került az ostor. A kiváltó okot pontosan nem tudtuk, közelebb ment a hosszúfalhoz, hogy tudja használni a fenyítőeszközt. Általában a lovast találta, de az ostor használatát a lovak is érezték. Nem túlzok, de nem sokan maradtak a nyeregben. 22 volt az osztálylétszám. Mikor már teljes volt a zűrzavar, hatalmas „állj” vezényszó következett, amit a lovak nagyon gyorsan teljesítettek.

Pár pillanat múlva elhangzott a határozott szónoki kérdés: ki adott maguknak engedélyt arra, hogy lóról szállhassanak? Mint a villám megindultunk a lovakhoz és sikeres nyeregbe pattanás után folytatódott a munka. Óra végén: minden lovas fordulat balra, állj, lóról! Lovakat elvezetni! Az urak hozzám!

„Urak, én magukra nem haragszom!” Közben rágyújtott egy Memphis cigarettára, pár mondatot váltott velünk. „Köszönöm, bevonulhatnak” – fejezte be a beszélgetést.

Kiváló képességű lovagló tanáraink bizonyára számoltak azzal, hogy a rendelkezésre álló négy év alatt a lovaglás tudományát csak nagy vonalakban lehet elsajátítani. Ezért az alapokból igyekeztek egy átfogó képet adni. Sajnos a kiképzési évek száma az ismert okok miatt még meg is rövidült.

Az iskolalovaglás alapjai megvannak. A lovas aránylag biztonságosan ül, mert a nyeregben lépésben és ügetésben különböző gyakorlatokat végre tud hajtani. Ezzel párhuzamosan el lehet kezdeni az ugratásra való előkészítést lónak, lovasnak.

A járóiskola jóformán sulykolásszerűen gyakorol, először a hosszúfal közepén mindkét oldalon lefektetett rudakon. Átléptetés lépésben, majd ügetésben, természetesen egyenkénti lovaglással. Később ugyanilyen elhelyezésben kisebb-nagyobb bakokra helyezett rudakon folytatódott a munka. Talán mondanom sem kell, hogy aki a munkát vezette, nem tétlenkedett, volt ostorhasználat és erős orgánus, szakkifejezésekkel tarkítva.

Sallay Bertalan alezredest és Battha György századost 1944-ben elhelyezték az iskolától. A századot Szilágyi Dezső őrnagy, az osztályt Derényi Rajmár százados vette át, és megosztva tartották a lovardái oktatást.

Az ugró oktatási órákat mindig megelőzte egy rövid iskolázás mindhárom jármódban. Aki nem így csinálja, az bünt követ el.

A második évfolyam végén, a szászrégeni kihelyezés alatt már parcurs ugratás is szerepelt a műsoron.

Előtte természetesen az alsó gyakorlótéren már egész komoly akadályokat kellett leküzdeni. (Földből épített „banc, bulfic”)

A harmadik év végén a Csaba-napi bemutatón már nagy elismerést szerzett a huszárszázad bemutatója.

A negyedik évfolyam végén 110 cm-es pályán kellett lovagolni, és hibátlan teljesítmény is akadt.

A lovardái iskolalovaglásnak, tanügetésnek szár és kengyel nélkül – éllovas után – eredménye az lett, hogy elkezdődhetett a lovas gyakorlati képzés. Rohamsisakban, karabéllyal a háton leesni a lóról nem lett volna leányálom.

A gyakorlati kiképzés hetente egy alkalommal egész délelőtt folyt és a nyári kihelyezéseken folytatódott: 1942-ben Szászrégenben, 1943-ban Gyergyó-Ditrón és 1944-ben Örkény táborban.

1942 őszén már három évfolyam volt, és így megkezdődhetett a zártrendi kiképzés szakasz- és századbeosztásban.

A lovaglás közbeni vezényszavak a lovardáitól abban különböztek, hogy karjelzéssel együtt kellett kiadni. A vezényszót magasra, egyenesen tartott jobb karjelzés előzte meg, esetenként benne lovaglópálca vagy kard.

Jármódok: lépés, ügetés, vágta. Lassúbb jármódok esetén a vezényszó fokozatos, lépésből ügetés, ügetésből vágta.

A vezényszavaknál hangjelzés is elhangzott, elnyújtott hangon, megfelelő hangerővel, a hosszú alakzat és a szerszám, felszerelés csörgése miatt.

Alakzatban, szakaszban, században, több század esetén a századok azonos útvonalon nagyobb távolságra követték egymást. Beosztások: századparancsnok, szakaszparancsnok, századparancsnok helyettese (arcvonal mögötti tiszt) a század végén lovagolt.

Harcászati készség esetén járőrözés látótávolságban, esetleg lovas összekötővel (ingázott).

A zártrendi alakulat négyes sorokban, de makadám és egyéb magasabb rendű utakon az út menti padkán egyes sorokban, az út jobb- és baloldalán. Hosszúmeneteknél 20 perc ügetés, 10 perc lépés.

Mivel a II. világháborúban lovasroham már nem volt, lóról szállás után a huszár gyalogosként harcolt.

A szakasz és század elfogadott alakzata a négyes sor volt, amit csatlásnak neveztek. A szakasz első sora három lovasból állt, hogy a bal oldali huszár át tudja venni a szakaszparancsnok lovát. A századparancsnok lovát, ha lóról szállt, a tisztilegény vette át.

Harckészségben a lóról szállás bármilyen jármódban történhetett, leghatásosabb volt vágtaból. Vezényszava: tűzharchoz lóról!

A parancsnok átadta lovát az említett lovasnak, így minden csatlás kiegészült négy lóra.

A sorban balról második lovas fogta a bal oldali és jobb oldali lovat, amelyikhez hozzá „koplizták” a jobb oldali negyediket. Így egy huszár vitt még három lovat biztonságos helyre, rendszerint vágtában.

A raj állt: öt huszárból és hét lóból: rajparancsnok, géppuskás, rakaszvivő, csatlásvezető (aki a négy lovat hátraviszi), egy huszár a két málháslóval, az egyikén kétoldalt a géppuskacső és az állványzat, a másikon a rakaszok.

A tűzharchoz lóról vezényszó után a kiadott parancsokat kellett teljesíteni. Egyéb gyakorlatok is voltak, a kiképzés nem volt egysíkú, de azt talán a leírtak érzékeltetik a legjobban.

*Így kezdődött a nyitott
lovardában: „lófej-farok”*

Az akadály fölött

Az iskola sportélete

Mint minden hadseregben, a magyar honvédségnél is nagy súlyt helyeztek a tisztikar felkészítésére, az adott fegyvernem gyakorlati kiképzéséhez szükséges készségek és képességek elsajátítására, fejlesztésére.

Természetes igény volt, hogy valamennyi leendő tisztnek fizikailag is teljes mértékben alkalmasnak kellett lennie hivatása ellátására.

Már az előzetes vizsgák során az elméleti tárgyak mellett testnevelési felvételi is volt, elsősorban az atlétika és a tornagyakorlatok anyagából. (így 1943-ban: futás, távol- és magasugrás, tolózkodás, saslengés, ostorlengés gyűrűn, szekrény- és bakugrás.) Nem kellett felvételi vizsgát tenni a honvédségi nevelőintézetből érkezett cögereknek, akik négy éven át intenzív testnevelésben részesültek.

Az iskolában folyó sportoktatás és sportélet tulajdonképpen három csoportba volt osztható:

- kiképzéssel összefüggő katonai sportok: kerékpározás, kézigránátdobás, lovaglás és lövészet;
- kiegészítő katonai sport: öttusa, síelés, vívás;
- általános, minden középiskolában űzött sporttevékenység: atlétika, szertorna, úszás, labdajátékok.

Ennek alapja a heti két testnevelésóra volt, de szabad időben lehetőség nyílt egyéni gyakorlásra is a sportpályán. Külön színfoltot jelentett az ébresztő után, 6.45-kor vezényelt reggeli torna, a csukló. Altorjay ezredes, az Országos Egészségügyi Orvosi Bizottság engedélyével 1943 őszén bevezette, hogy a csuklógyakorlatokat meztelen felsőtesttel kellett végrehajtani az időjárástól függetlenül. Naplója szerint ennek köszönhető, hogy a növendéki kórház általában üres volt, szemben a többi hadapródiskoláéval.

A hadapródiskola testnevelési vezetője Benkő Tibor őrnagy volt, olimpikon, az 1932. évi Los Angeles-i olimpián a magyar öttusacsapat tagja. Beosztottai között szerepelt Bors Gusztáv százados, fővívómester, Dánosi István zászlós, vívómester, Nagy László zászlós, vívómester, Szálai János törzsőrmester, oktató.

Katonai sportágak

- *Kerékpározás.* A gépkocsizó század részére volt előírva. Fő hangsúly esett a terepkerék pározásra. Teljes menetfelszereléssel kellett haladni a legváltozatosabb terepen, ösvénye ken, földes és köves útvonalakon, meghatározott rendben és sebességgel.

A honvédségi sportügyességi jelvényt szerző verseny egyik számaként kerékpáros ügyességi gyakorlatokat kellett bemutatni.

Az iskolai sportünnepeken nagy sikert arattak a különböző formációs kerékpáros bemutatók, ilyenkor a kerekek küllőit különböző színű papírszalagokkal vonták be. A nyári kihelyezés alatt hosszú kerékpáros menetgyakorlatokra is sor került.

- *Kézigránátdobás.* A gyakorlatokon az éles gránáttal megegyező alakú és súlyú fagránátot használtak. 25-30-35 m távolságban levő 3 és 5 méteres felfestett körökbe kellett célba dobni.

Gyakran voltak kis csoportban versenyek 10 dobásból. Éles gránátdobási gyakorlatoknál egy kb. fél méter magas fedezék mögül történt a dobás rohamsisakban. A dobás után a repeszek miatt le kellett hasalni... Külön felhívták a figyelmet arra, hogy a kibiztosított gránát nehogy hátracsússzon a kézről. A kézigránátdobás fontosságát az is jelezte, hogy gyakorlószerszel felvették az évi sportversenyek műsorába.

- *Lovaglás.* A huszárszázad lovaskiképzése az alapfokú gyakorlatok (lóra szállás, lépés, ügetés, tanügetés, lovardái formációk, rövid vágta, irányváltoztatások stb.) és a lovas alaki kiképzés során jutott el terepen a különböző sebességű előrehaladás, a terepakadályok leküzdése, a tűzharchoz lóról szállás stb. elsajátításához. A fő cél az volt, hogy minden körülmények között a ló hátán kellett maradni.

A kiképzés elsősorban a lovardában, elkészülte után a „fedelesben” (fedett lovarda) végzett munkára alapozódott. A tanügetés volt minden továbbinak alfája és ómegája, ez végigkísérte az egész oktatást. A lovardái iskolalovaglás során gyakran csattant a kiképzőtiszt kezében a lovardaostor a végrehajtás fegyelme érdekében. Ez nemcsak a lovat, hanem időnként a „bűnös” növendék combját is elérte. Az is előfordult, hogy lovuk jóvoltából többen is parancs nélkül idő előtt „lóról szálltak”. Persze ezek a növendékek a lehető leggyorsabban igyekeztek vissza a nyeregbe.

A lovastudás felméréséhez szolgált az őszi Hubertus-verseny a felsőbb éveseknek, amely hosszú, akadályokkal tarkított tereplovaglásból, az utolsó napon pedig egy rövid távú 1-1,5 km-es teljes iramú „kifutóból” állt.

A hadapródiskolások kifutóján 1942-ben

Szigethy Andor III. D,
Rapcsányi Miklós III. D,
Peskó Tamás III. D,
Nagy Gyula III. D.

1943-ban

Margittay János IV. D,
Mezey Ervin IV. D,
Szentkirályi Árpád IV. D növendékek végeztek az élen.

Az akadályok ugratása mint a díjugrató versenyforma gyakorlása, fokozatosan került a képzésbe. A IV. évfolyamnak év végén már kötelező feladat volt 110 cm magas akadályokkal megépített pálya teljesítése.

Az idősebb évfolyamoknak egy életre szóló élményt nyújtott a nyári székelyföldi távlovaglás, amiről nóta is született „A nyeregben, a hegyekben vígan tőköl a gárda” kezdettel.

A lovon való biztonságos mozgás oktatását egészítette ki a voltigálás. Erre a célra idomított, alacsonyabb lovat vezetnek egy kb. 20-25 m átmérőjű körben futószáron vagy kötőféken, lassú vágatában. A ló hátára egy keskeny hevederen két kápa van erősítve (lásd a tornaszer lovat). Ebbe kapaszkodva végeznek a gyakorlók a ló ritmusával összhangban, állandó mozgás közben különböző fel- és átlendüléseket, esetleg a ló hátán guggolva vagy állva különböző gyakorlatokat.

Kiegészítő katonai sportok

- *Öttusa.* Kifejezetten katonai sportnak számított abban az időben. Így érthető, hogy ez volt az a sportág, amelyben versenyt írtak ki 1943 júliusában valamennyi hadapródiskola számára, annyi módosítással, hogy első számként a lovaglás helyett terepkerékpározás szerepelt. A Csabában válogatóversenyt rendeztek, annak eredményei alapján jelölték ki a két csapat tagjait, akik indulhattak Budapesten. Mintegy 2 hetes edzőtábor is volt a Csabában, amely a gyakorlati kiképzés alóli felmentést – helyette edzéseket és étkezéskiegészítést jelentett.

A Görgey Artúr Műszaki Hadapródiskolában nagy ünnepélyességgel rendezték meg a versenyt, ahol az egyes csapatokban olyan későbbi hírességek is szerepeltek, mint Szondy István, Benedek Ferenc és Benedek Gábor. Iskolánk nagyon jól helytállt annak ellenére, hogy Benedek Gábor emlékezete szerint gondjaik voltak a szokatlan pisztolyokkal. Csapatunk (Peskó Tamás, Piti Lajos, Benedek Gábor) a pécsiek mögött ezüstérmes lett.

- *Síelés.* Az erdélyi havas telek lehetővé tették a rendszeres síelést, amire a sportoktatók igénybe vették a testnevelés órákat is. Az oktatás főleg a közeli Somostetőn zajlott, és a hangsúly a sífutáson volt, mert ez felelt meg a sí járőrszolgálat követelményeinek.

Rendeztek egyenkénti indítással körpályán sífutóversenyeket is, lejtőkön-emelkedőkön keresztül.

1943 januárjában Borszéken tartott az intézet síkihelyezést. Spártai körülmények között (vaskályhás fűtés, törött ablak, udvaron lavórban mosakodás), de töretlenül jó hangulatban. Az egész napos gyakorlás nagy lökést adott a síudás gyarapításához.

Volt egy síjárőrverseny, is, térképen kijelölt ellenőrző pontokkal. A hirtelen ködössé vált időben sorra tévedtek el a járőrök, a gépkocsizóké nagy keresés után csak másnapra került elő. A versenyt le is fűjták, csupán gyakorlat lett belőle.

Az 1944. februári síkihelyezés alatt készült a sífilm „Havasok fiai” címmel, amely a hadapródiskolások síoktatását és harcszerű síkiképzését mutatta be... A film a HM megbízásából Reviczky Kálmán százados rendezői közreműködésével készült. Az operatőr a filmszakmában híres Berendik István, a gyártásvezető és felvételvezető Csapó Géza, illetve Szabó Ottó, a zeneszerző pedig Dolecsko Béla volt. Az akkori újság szerint a film vágása és szinkronizálása után Németországban, Bulgáriában, Finnországban, Horvátországban és Törökországban került volna bemutatásra. A forgatás a Gyilkos-tó környezetében, a festői erdélyi havasok között 3 hétig tartott Benkő Tibor százados parancsnoksága alatt. Az egyik legjobb síelő Miklós Gábor volt, aki a filmben is szerepelt hírvivőként.

- *Vívás.* Hagyományosan szintén katonai sportágnak számított, így valamennyi évfolyam tantervében szerepelt az oktatása, heti gyakorisággal. Tőr, párbajtőr, kard volt a sorrend.

Hosszú ideig csak a helyes test-, kéz- és lábtartás elsajátítása volt az oktatás anyaga. Véget nem érően jöttek a vezényszavak: állás, lépés előre, lépés hátra, kitörés, lépés-kitörés stb. Heteken keresztül, míg végre tőr került a kezekbe, de azzal is csak folytatódtak az iskola-gyakorlatok, kiegészítve gyakran a vívómester egy-két pengesuhintásával a kinyomott fenékre, a nem merőleges lábikrára.

Az első és egyetlen intézeti kardvívóversenyre 1944 júliusában került sor, amit Peskó Tamás IV. D nyert meg. A törvívás győztese Benedek Gábor III. D, II. Zomborszky György III. D, III. helyezett Komjáthi László III. C lett.

A katonai sportok között kell megemlékezni a honvédség által elindított sportügyességi jelvényt szerző mozgalomról is, amelynek megszerzése igen nehéz volt és általános elismerést keltett.

Ennek során az alábbi számokban kellett értékelhető teljesítményt nyújtani egymás utáni sorrendben: lövészet, kézi gránát dobás, árokugrás, palánkmászás, bürü-rúdmászás, kerékpáros ügyességi gyakorlatok (huszároknál lovaglás és voltigálás), 2000 m-es futás. Egy speciális táblázat szerint pontozták valamennyi számot.

A Honvéd Sportügyességi Jelvény 2 fokozata közül a nagy jelvényt csak páran (köztük Dudinszky György és Paulovits Iván), a kicsit már többen elnyerték. A jelvényt a zubbony jobb zsebében lehetett viselni.

Általános sporttevékenység

A téli időszakban a nem katonai jellegű sportolás főleg a heti két testnevelésórára, a tornatermi foglalkozásokra szorítkozott. Itt elsősorban torna – szertorna – folyt, de kézilabda, fúleslabdás, medicinlabdás kizsaszító is szerepelt az órák során.

Szertornából az évente előírt kötelező gyakorlatokat kellett megtanulni, bemutatásuk színvonalára is befolyásolta az osztályzatokat. Tavasztól lényegesen bővültek a sportolási lehetőségek, elsősorban az atlétikára támaszkodva. Megkezdődött a mezei futóversenyre való felkészülés. A fokozott fizikai igénybevételre való felkészítés példaként álljon itt a mezei futóversenyeket megelőző edzésterv.

A reggeli csuklógyakorlat minden reggel 1 vagy 2 kör zártrendi futással (400 vagy 800 m) fejeződött be. A mezei futóversenyt megelőzően elkezdődött a Benkő Tibor százados által megtervezett edzés végrehajtása. Az első nap a reggeli torna végén fél perc futás, egy perc lépés, fél perc futás. A második nap kétszer egy perc futás között egy perc lépés, majd a következő napon az egyperces futások között csak fél perc lépés szerepelt.

Így ment tovább, a versenyhez közeledve már 15 perc futás után fél perc lépés 15 perc futás és végül 30 perc futás lépés nélkül. Így aztán nem számított csodának, hogy az 1-2 sérült kivételével mindenki lefutotta – természetesen jóval nagyobb iramban – az előírt távot különösebb következmények nélkül. Magát a versenyt az alsó nagy gyakorlótéren évfolyamonként bonyolították le. 1944 tavaszán az I-II. évfolyam együtt indult, külön a III-IV. évfolyam, valamivel hosszabb távon.

A jó idővel párhuzamosan benépesült az intézetben levő, rendesen karbantartott, 400 m-es atlétikai pálya. Az iskola gondoskodott sportfelszerelésről, sportszerekről. A testnevelési órákon az oktatók elmagyarázták az egyes számok technikáját. Használni lehetett szabad időben is a pályát, így vacsora előtt vagy vasárnap délután azok, akik nem mentek vagy mehettek kimenőre.

A tanév vége felé rendezték az iskolai sportversenyeket atlétikában és úszásban. Ekkor került sor a kézigránátdobó- és hadipisztoly-versenyre is, valamint a kötélhúzásra. Kézilabdában az osztályok csapatai mérkőztek egymással.

Atlétikában az alábbi versenyszámok szerepeltek a műsorban: 100, 400, 800 m és kétfajta váltófutás, távol- és magasugrás, súlylökés, diszkoszvetés, gerelyhajítás. Az úszószámok a nyitott 50 m-es medencében zajlottak. 100 m gyors-, 100 m hátúszás, és 10x50 m-es váltó (5 fő mell-, 5 fő gyorsúszásban) volt műsoron.

1942-ben az indulási lehetőség nem volt korlátozva, így az osztályok legjobb sportolói majdnem minden számban indultak. Ezt a rendszert 1943-ban megváltoztatták, atlétikában már csak 3 egyéni számot és a váltót lehetett választani. Így is egyre nőtt az indulók száma párhuzamosan az évfolyamokéval. Előfutamokat és selejtezőket kellett tartani majdnem minden versenyszámban.

1942-ben nagy eseményt jelentett a díjkiosztás. A résztvevők osztályonként sorakoztak fel a fehér terítővel letakart, hosszú asztal előtt, ahol az I-II-III. helyezettek érmeit, valamint a sok szép tiszteletdíjat helyezték el. Sorra hirdették ki az egyes számok helyezettéit, és az érmeket az iskolaparancsnok felesége nyújtotta át. A tiszteletdíjat (kristály, ezüst dísz tárgyak, szobrok, tárcák stb.) a helyi alakulatok tisztikara, a város intézményei, a hadapródiskola parancsnoksága ajánlotta fel. A nagydíjat – egy lovasszobrot – nagy küzdelem után az Antalfy II. B osztály nyerte a II. D előtt.

A következő két év versenyein már szerényebb körülmények között került sor a díjkiosztásra. Tiszteletdíjak már nem voltak, viszont új, szebb érmek készültek Deme Nándor főhadnagy tervei alapján. Egyik oldalán részleges gyalogos alak szuronyos puskával, egy harckocsi eleje és egy lovon ülő huszár szerepelt a domborműben, körben a „Becsület és hűség mindhalálig” felirattal, ez volt az iskola jelmondata. A másik oldalon az iskolacímer domborműve, körben az iskola teljes neve, középen a versenyszám, helyezés és évszám.

A sportversenyeken elért sikerek nagy erkölcsi elismerést jelentettek mindenkinek, buzdította azokat is, akik hátrább végeztek a versengésben.

Sajnos az egy öttusaverseny kivételével nem került sor a hadapródiskolák közötti találkozókra, pedig biztosan nagy ösztönzést jelentettek volna a Csaba sportéletére is.

Megmaradt Altorjay ezredes a HM-nek 1942. XII. 5-én írt, részletes felterjesztése a hadapródiskolák közötti sportversenyek rendezéséről. 1943. nyarán 4 nap alatt zajlott volna le Marosvásárhelyen, több sportágban. Lövészet, négy tusa, atlétika, úszás és lovaglás szerepelt a tervezetben (a lovaglás Nagyvárad és Marosvásárhely között) Azonban erre nem került sor, nem engedélyezték.

Ugyancsak nem volt mód részt venni a helyi középiskolás sportversenyeken sem. Valószínűleg elsősorban azért, mert a zsúfolt órarend, a kiképzési feladatok mellett erre már nem jutott idő.

Utólag vizsgálva azt a nagy fizikai igénybevételt, amit a hadapródiskola sokoldalú testnevelése, gyakorlati kiképzése jelentett, biztos lehetünk benne, hogy jórészt ennek köszönhető, hogy legtöbbünk nagyobb gond nélkül viselte el a visszavonulást, fogság viszontagságait, majd a háború utáni új világba való beilleszkedés nehézségeit.

Honvéd sportügyességi jelvény

Kiegészítés

A háború után sokan sportoltak különféle sportágakban, versenyeztek is többen. Néhány volt növendék hazai és nemzetközi karriert is befutott sportpályafutása során. Eredményeik rövid összefoglalója:

dr. v. Bánáthy János (V.A), labdarúgó, egyesülete: Szeged.

1950-57. között az NB L-ben 64 mérkőzésen szerepelt. Többször játszott a világhírű arany-csapat valamennyi játékosa ellen. 1950-ben és 1955-ben az NB II.-ben bajnokságot nyert csapat tagja volt. 1958-tól 27 évig edzősködött, kizárólag utánpótlás-csapatoknál. *Benedek Gábor (IV.D)*, öttusázó, egyesülete: Csepel, Bp. Honvéd. 1952-ben a helsinki olimpiai játékokon csapatversenyben olimpiai bajnok, egyéniben ezüstérmes. 1956-ban a melbourne-i olimpiai játékokon egyéniben IV, csapatversenyben IV helyezett. Világbajnokságon 1953-ban Chilében egyéniben, 1954-ben Budapesten csapatversenyben világbajnok, ugyanott egyéniben V helyezett... Egyéni magyar bajnokságot nem nyert, de csapatversenyben 5 bajnoki címet szerzett. Versenyzői pályafutásának befejezése után edzősködött. Később az Országos Sporthivatal politikai okok miatt az edzősködéstől és a vívóversenyzéstől eltiltotta. Külföldre kerülése után a Német Szövetségi Köztársaság öttusacentrumában eredményes edzői tevékenységet folytatott.

1952, Helsinki: az olimpiai öttusa-csapatbajnokság győztesei: Benedek Gábor, Szondi István, Kovácsi Aladár.

*1957: jégkorong-világbajnokság Moszkvában.
Ladóczki testvérek*

Ladóczki testvérek: Gábor és János (II. C) jégkorong, úszás, vízilabda, egyesületük: Spartak Szabadka, Partizán Belgrád.

1946-ban magyarországi múltjuk miatt nem versenyezhettek, kizárták őket az iskolából is. Később Belgrádban testnevelő tanári diplomát szereztek. 1947-től versenyeztek 3 sportágban is Szabadkán, majd a főiskola miatt Belgrádba kerültek. Jégkorongozásban mindketten 5-5 bajnoki címet szereztek. Versenyzői pályájuk befejezése után az élvonalban bíráskodtak, illetve edzősködtek a fenti sportágakban. A szarajevói téli olimpián mint vezető szervezők irányították a jégkorongmérkőzéseket.

Gábor 1947-ben 100 és 200 méteres mellúszásban jugoszláv bajnoki címet szerzett. A jégkorong válogatott keretnek 1952-58-ig volt tagja, ez alatt az idő alatt többször szerepelt a válogatottban. Vízilabdában edzősködött és játékevezető is volt. Nemzetközi jégkorongbíróként sok országban fújta a sípot. Jelenleg is foglalkozik 9-11 éves gyerekekkel Szabadkán.

János 100 és 400 méteren a gyorsúszásban országos bajnokságot nyert egy-egy alkalommal. Tízszer szerepelt a jugoszláv jégkorong-válogatottban, azonkívül 1957-ben a moszkvai világbajnokságon. Mindhárom sportágban edzősködött Szabadkán, valamint I. osztályú játékvezető volt vízilabdában és nemzetközi bíró jégkorongban... Vízisportban még jelenleg is edzősködik.

*1959, Helsinki: finn-magyar atlétikai
válogatott viadal. Szabó Miklós.*

Dr. Szabó Miklós (II.D) hosszútávfutó, egyesülete: Bp. Haladás, MAFC. 1956-ban a melbourne-i olimpiai játékokon az 5000 m síkfutásban IV. helyezést ért el. 1953-63. között 40 alkalommal szerepelt a magyar atlétikai válogatottban. Ez idő alatt 6 egyéni és 7 csapat felnőtt bajnoki címet szerzett. 1964-től 17 évig mint edző dolgozott a Magyar Atlétikai Szövetségben. Versenyzőként és edzőként 2-2 olimpián vett részt.

Az 1941-1942. tanév

1941 tavaszán megjelent a pályázati felhívás az újból szerveződő hadapródiskolákba lehetséges jelentkezésre. „Még frissen élt bennünk Erdély visszavételének csodálatos öröme, és valószínűleg az irányított arra, hogy a marosvásárhelyi hadapródiskolába jelentkezsem” – írta visszaemlékezéseiben Domonkos Pál. Röviden megérkeztek az illetékes helyőrségi kórházba szóló orvosi vizsgálatra vonatkozó behívók. A minden részletre kiterjedő, alapos orvosi vizsgálat szokatlan volt, aminek szükségességét később a nem csekély fizikai terhelés igazolta.

A sikeres orvosi vizsgát követően felvételi vizsgák következtek a Bolyai Akadémián, Budapesten.

A felvételi vizsgára jelöltek a vizsgát megelőzően érdemességi sorrendbe sorolta a felvételi bizottság. Az egyes csoportokon belül az alábbi követelmények döntötték el a sorrendet:

I. csoport: középiskola vagy ennél magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők gyermekei.
Felvehető: 75 %.

II. csoport: 4 középiskolával rendelkező szülők gyermekei
Felvehető: 18 %.

III. csoport: az I. és II. csoportba nem tartozók.
Felvehető: 7 %.

A csoportokon belül rangsorolták a jelentkezőket:

Elsősorban: a testi alkalmasság, iskolai előmenetel,

Másodsorban: az apák háborús érdemei,

Harmadsorban: a teljesen árvák

Negyedsorban: apák közérdekű szolgálata,

Ötödsorban: a gyermekek száma a családban,

Hatodszorban: a félárvák. A besorolások eredményét követően az I. évfolyamra 95 jelöltet hívtak be felvételi vizsgára. A beérkezés időpontja 1941. augusztus 21-én 20 óra. A felvételi vizsgák augusztus 22-én és 23-án voltak.

A felvételi vizsga tantárgyai és a vizsgáztatók:

Magyar nyelv és történelem	Mihály János hadnagy
Német nyelv	Liszkay-Weisel Antal őrnagy és dr. Pető Dezső hadnagy
Természetrajz	Ginzery András őrnagy
Mennyiségtan	Siklósy Béla zászlós és Nemesszegi E. tanár
Rajz	Deme Nándor hadnagy

A II. évfolyamra 92 jelöltet hívtak be augusztus 24-én 20 órára. A vizsgák augusztus 25-én és 26-án voltak.

Magyar nyelv és történelem	Mihály János hadnagy
Német nyelv	Liszkay-Weisel Antal őrnagy és dr. Pető Dezső hadnagy,
Francia és olasz nyelv	Kálmánchey Tibor hadnagy,
Mennyiségtan	Siklósy Béla zászlós és Nemesszegi E. tanár
Természetrajz	Ginzery András őrnagy.

A vizsgáztatók valamennyien középiskolai tanári képesítéssel is rendelkeztek.

Az elméleti vizsgák mellett folytak a gyakorlati – sport – vizsgák, amelyet Benkő Tibor százados vezetett. Idézzünk visszaemlékezéseiből:

„Altörjays alezredes, iskolaparancsnok arra utasított, hogy válogatott testű gyerekeket szedjek össze Vásárhelyre.

– Megértetted Benkő?

– Igenis!

Erre én egyből megemeltem a minisztérium által előírt követelményeket. Volt egy érdekes eset: Herepey Árpádot, aki II. évre jelentkezett, Liskay elvágta németből. A végső értékelésnél hozzám fordult Altörjays alezredes, és kérdezte:

– Milyen volt ez a fiú?

– Alezredes úr, ez a gyerek kézígránáttal akkorát dobott, hogy majdnem kidobta az iskolából. Ezt katonának teremtette az Isten, ez erdélyi gyerek, idevaló.

– Hát, Liskay! Ide figyelj! – mondta az alezredes úr. – Mi bajod van ezzel a gyerekkel?

– Alezredes úr, ez nagyon gyenge németből.

– Nem baj! Érted, Liskay? Én ismerlek téged. Te olyan kiváló tanár vagy, hogy ezt a gyereket meg fogod tanítani németre. Fel van véve.”

Altörjays alezredes iskolaparancsnokot az iskola marosvásárhelyi beindítása nagyon lekötötte, ezért Saád századost bízta meg, hogy helyettesítse a felvételi vizsgák alatt. Erről így emlékezik meg:

„Saádot szigorú utasításokkal láttam el arra vonatkozóan, hogy a felvételi vizsgák kezelését az abszolút igazságosság jellemezze. Nagy gondot okozott – mint jelentették –, hogy a minisztérium 9. osztálya által kiadott elméleti vizsga anyaga igen könnyű volt. Majdnem minden jelölt elérte a kiírt szintet. Ez nagy nehézséget jelentett a kiválasztásnál. Ez komoly tapasztalat volt a következő felvételi vizsgákra.” Az említett csoportok szerinti felvettek aránya:

	I. évfolyam	II. évfolyam
I. csoport	70%	77%
II. csoport	20%	15%
III. csoport	10%	8%

A felvételi vizsgán sikerrel szereplő jelöltek rövidesen megkapták az értesítést, a bevonulás – utazás – módját illetően, és a tájékoztatást a beszerzendő személyi tárgyakról. A szülők körlevélben értesültek az iskolai étellel kapcsolatos előzetes tudnivalókról (levelezés, csomagküldés, zsebpénz, látogatás stb.).

A pécsi és soproni főreáliskola V. évfolyamát végzett és a gyorsfegyvernemi hadapródiskolába áthelyezett növendékei értesítést kaptak, hogy szeptember 28-ra vonuljanak be Marosvásárhelyre. Pécsről 21, Sopronból 13 növendék kapta meg az áthelyezést. Budapest-Debrecen-Nagykároly-Zilah-Dés-Szeretfalva útvonalon vonattal, onnan Marosvásárhelyre autóbusszal utaztak, ugyanis a vasúti fővonal egy szakaszon román területen ment át, és csak a Szeretfalva-Déda vonal megépítése után vált normálissá a vasúti összeköttetés. Az autóbusszos szakaszon Varsányi László százados volt a kísérő.

Szeptember 29-én megkaptuk új egyenruhánkat, majd két napon át zártrendi és fegyelmező gyakorlatokat végeztünk, hogy a szokatlanul hosszú nyári szabadság után ismét belerázódjunk a katonás mozgásba. Akkor tudtuk meg, hogy nekünk kell fogadnunk a kőszegi alreálban végzetteket és az újonnan felvetteket.

Október 2-án nagy napra virradt a város és a környék lakossága. A kora délutáni órákban futottak be az autóbuszok Déda felől. A fő téren várta a volt főreálisták szakasza és a 27. honvéd gyalogezred zenekara a buszokból kiszálló társainkat, akiket szakaszokba rendeztünk. Indulók ütemére zárt rendben az ünneplő város és a székely népviseletbe öltözött lányok sorfala között vonultunk az iskola felé. Az intézet „Isten hozott” feliratú kapuján át a főépület elé értünk, ahol vitéz Kolthay Ferenc vezérőrnagy, Altorjay Jenő alezredes, iskolaparancsnok, az iskola tiszti- és tiszthelyettesi kara és a meghívott vendégek fogadták a bevonulókat.

Az iskolaparancsnok üdvözlő szavai után Bitai István őrnagy felolvasta az osztályok névsorát, majd minden osztály a kijelölt hálótermébe ment kicsomagolni, felszerelni, a civil ruhát becsomagolni és a másodéves volt „cógerek” egyre hangosabb irányítása mellett valamilyen körletrendet létrehozni. Ezt követően felekezetenként részt vettünk az első istentiszteleten, amelynek helyszíne az iskolaudvar és a sportpálya volt.

Az egykori főreálisták kivonultak az újonnan felvettek fogadására

A bevonulást a 27. honvéd gyalogezred zenekara vezette

Az újoncok bevonulása

Az elsőévesek és a II.A osztály elhelyezési körlete a második, a II.B, II.C és a II.D a harmadik emeleten volt. A szobaparancsnokok és a rajparancsnokok a főreáliskolából áthelyezett másodéves növendékek voltak a saját osztályukban is.

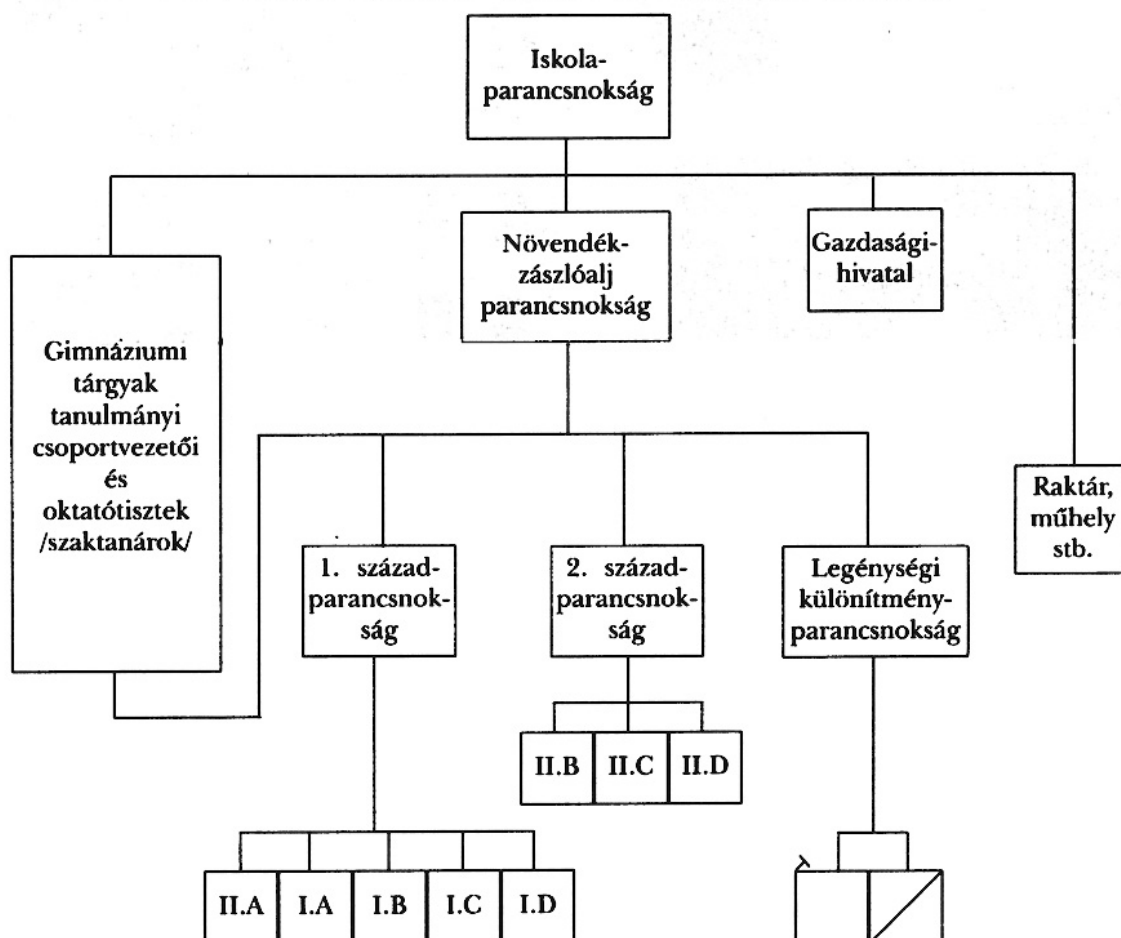
Október 5-18-ig az osztály tisztek irányításával a főreálból érkezettek közreműködésével tartott az újonckiképzés. Célja az volt, hogy az újonnan felvettek megtanuljanak állni, menni, tisztelegni, jelenteni, zárt rendben menetelni, parancsszóra indulni, megállni és díszmenetelni.

Ezen idő alatt kellett elsajátítani az ágyazás fortélyait, a ruházat karbantartását, a köpeny- és zubbonygombok fényesítését, a gombok felvarrását és a szekrényrendet. Minden fehérneműbe be kellett varrni a törzsszámot, a ruhákba pedig a névcédulát.

Bizonyára sokaknak szokatlan volt a reggel 6 órai kelés, a villámgyors mosakodás, öltözködés, a zártrendi mozgások, a megjegyzés nélküli parancsvégrehajtás, a sok menetnóta megtanulása és a fegyelmezett, katonás magatartás. Nem kevesek megrökönyödésére és ellenkezésére – aminek persze semmi értelme nem volt – a bevonulást követő napon valamennyi újonnan felvett kopaszra nyírtak. „Le a bundával” – mondta az iskolaparancsnok. A szerencsések, a volt főreálból áthelyezettek megtarthatták a hajkoronát, ha az előírás szerint „elől hét, hátul három centiméter” legnagyobb hosszúságúra levágatták.

Napról napra éreztette hatását a szigorú bánásmód, és az újonckiképzés végére fegyelmezett egységgé kovácsolódott össze valamennyi szakasz. A kiképzés végén iskolaparancsnoki szemle volt, amely meglelégedéssel zárult.

Az iskola szervezeti vázlata az 1941–42. tanévben

1941-42-ben a polgári pályázók közül felvettek származási megoszlása

évf.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	össz.
I.	19	3	1	10	6	1	1	-	2	1	2	2	1	1	-	46
II.	13	10	2	11	11	3	2	1	1	1	-	1	-	-	1	57
	32	13	3	21	17	4	3	1	3	2	2	3	1	1	1	103

évf.	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	össz.	mindössz.
I.	11	5	3	5	1	3	-	3	2	3	2	-	1	39	85
II.	4	-	2	7	-	2	1	-	6	7	-	1	1	31	88
	15	5	5	12	1	5	1	3	8	10	2	1	2	70	173

1. hivatásos tiszt	15.	uradalmi intéző
2. nyugállományú tiszt 3. honvédtisztviselő	16. 17.	magántisztviselő kisbirtokos
4. állami tisztviselő	18.	kereskedő
5. törv. tisztviselő 6. nyugáll. törv. tisztviselő 7. nyugáll. tisztviselő 8. rendőrtiszt 9. MÁV-tisztviselő	19. 20. 21. 22. 23.	iparos magánzó MÁV-segédtsízt ügyvéd orvos
10. országgyűlési tisztviselő 11. postatisztviselő 12. földbirtokos	24. 25. 26.	tanító honvédtiszt helyettes rendőrtiszt
13. gyáros 14. építési vállalkozó	27. 28.	földműves pénzügyőrtiszt

A hadapródiskolai tényleges növendéki létszám:

I. évf.	92 fő
II. évf.	92 fő
Összesen:	184 fő

A kiképzési idő alatt

- az 1. század parancsnoka: Sütő Nagy László őrnagy
- a II.A szakaszparancsnoka: Konja Sándor százados
- az I.A szakaszparancsnoka: Benedek Sándor százados
- az I.B szakaszparancsnoka: Farkas Tibor főhadnagy
- az I.C szakaszparancsnoka: Telkes Emil főhadnagy
- az I.D szakaszparancsnoka: Walter-Terényi Lajos százados
- a 2. század parancsnoka: Saád József százados
- a II.B szakaszparancsnoka: Varsányi László százados
- a II.C szakaszparancsnoka: Tibay Sándor főhadnagy
- a II.D szakaszparancsnoka: Battha György főhadnagy

A II.B osztály tisztje, illetve szakaszparancsnoka Antalffy Ferenc főhadnagy lett volna, de – már az áthelyezési parancs birtokában – az utolsó bevetésén az orosz harctéren hősi halált halt.

A kényelmes körülmények közül kikerült fiatal fiúk jó részének a szokatlan szigorú fegyelem és a percre beosztott és megkövetelt időbeosztás nem kis megrázkódtatást jelentett, és este takarodó után könnyes szemmel gondoltak otthonukra. Bizony előfordult, hogy saját kérelemre vagy egészségi okokból néhányan elhagyták az iskolát.

A kiképzés szüneteiben elrendezkedtünk a tantermekben. Az osztálytermek az első emeleten voltak. Tanszereinknek, könyveinknek a nyitható tanasztalokban volt a helye, a torna- és vívófelszerelés a tanterem végében elhelyezett tornaszekrényben volt.

A tantermeken kívül a követelményeknek megfelelően speciális szaktantermek is voltak. Hagyományos lépcsőzetes elrendezésű volt a természettudományi előadó, ahol a fizika- (természettan) és a kémiaórákat tartottuk. A híradóteremben minden növendék előtt beépített morzebillentyű, amelyekkel levelezni lehetett egymással a tanári asztalon levő központtal megfelelő összekapcsolás esetén, valamint az adás kihangosítható volt. A gépjárműtanteremben gépkocsi-, motorkerékpár- és fődarabmetszetek mellett a honvédségi gépjárműveknek számos alkatrésze is látható volt vitrinekben. Természetesen nem hiányoztak a falakon körben az oktató falitáblák sem. A fegyverteremben a honvédségben rendszeresített kézi- és nehézfegyverek voltak, a pisztolyoktól a közepes harckocsiágyútól az aknavetőig – részben metszetek és oktatótáblák.

Külön épületszárnyban volt a tornaterem és a vívóterem.

Október 19-én a folyosón tartott istentisztelettel és tábori misével új korszak kezdődött az iskolában, a kéthetes kiképzést felváltotta az elméleti – nagyrészt tantermi – képzés.

Így lépett életbe a napjainkat pontosan szabályozó napirend:

6h	ébresztő, öltözködés, mosakodás szoba- és körletrend, rajvizsgák
6.50	reggeli szabadgyakorlatok; gyengélkedő vizsga
7.10	reggeli
7.30	előkészületek a tanórákra
7.40 – 8.25	1. óra
8.35 – 9.20	2. óra
9.30 – 10.15	3. óra
10.15 – 11.00	tízórai kiosztás, század- és iskolakihallgatás. Gyakorlati napokon előkészületek a kivonuláshoz
11.00 – 11.45	4. óra
11.55 – 12.40	5. óra
12.50 – 13.35	6. óra
13.35 – 13.30	Ebéd, fegyverzet és szerelvény rendbehozása kivonuló napokon. Kedvező időjárás esetén a szabadban való tartózkodás a növendékek számára kötelező
15.30 – 16.15	7. óra
16.25 – 17.10	8 óra
17.10 – 18.00	uzsonnakiosztás, parancskihirdetés, postakiosztás
18.00 – 18.50	9. óra (kötelező ismétlés)
19.00 – 20.00	10. óra (kötelező ismétlés)
20.00 – 21.00	vacsora, hálótermi foglalkozás; ruha- és szekrénytisztogatás, a szobaparancsnok ellenőrzi a szekrényrendet
21.00	takarodó

A napirend annyiban módosult később, hogy a délelőtti foglalkozás 10 perccel előbb kezdődött. Más változás nem volt, mert a beosztás jól bevált.

A szombat délutáni és a vasárnapi foglalkozás természetesen különbözött az előbbiektől.

14.30 – 16.50	Általános tisztogatás. Fehérnemű kiadás. Fürdés külön intézkedés szerint
16.50	az osztálytisztok szoba-, szekrény- és körletszemlét tartottak
17.10	Parancskihirdetés az alosztályparancsnok által meghatározott külön öltözetben
18.00	vacsora
18.20 – 20.30	Mozielőadás (fenyítettek és elégtelenek nem vehettek részt hanem az Alosztályparancsnok által meghatározott teremben kötelező ismétlés a Századügyeletes növendék ellenőrzése mellett)
21.00	takarodó

Szombaton, Vasárnap (és ünnepnap)

7.00	ébresztő
7.50	reggeli
8.30 – 9.00	felekezetek szerinti istentisztelet
9.10 – 9.40	átöltözés házi ruhába (kint étkezők kivételével)
9.40 – 10.40	kötelező magánlevelezés és naplóírás
10.40 – 12.00	szabadidő. 11 órakor a kint étkezésre engedélyt kapott növendékek eligazítása
12.00 – 17.00	ebéd, majd szabadidő. Közben:
14.00	kimenőre menő növendékek eligazítása a iskolaügyeletes tiszt által
15.00 – 16.00	kötelező ismétlés fenyítettek és elégtelenesek részére az alosztályparancsnok által kijelölt teremben a századnapos felügyelete mellett
15.00 – 17.00	látogatási idő a századügyeletes növendékek küldönccszolgálatával
17.30 – 20.00	általános ismétlés
20.00	vacsora
21.00	takarodó

Eligazítás

A kimenősök eligazítását az iskolaügyeletes tiszt tartotta. Ellenőrizte a ruházat kifogástalan tisztaságát, beleértve a cipők fényességét, a fehér kesztyűk kifogástalan fehérségét, a zsebkendők és a körmök tisztaságát. Esetenként a pénztárcák tartalmát is ellenőrizték. A rövid idő alatt elhárítható kifogás megszüntetését az eligazítás alatt el lehetett végezni (pld. kesztyűcsere), de az eligazítás vége után megszűnt ez a lehetőség, és megvonták a kimenőt. A kimenőjegy meglétét a kapuügyelet ellenőrizte, és a bevonulás után elvette.

Az elméleti tanév kezdetére kialakultak a tanulmányi csoportok:

I. Katonai (kiképzési) tanulmánycsoport: torna, vívás és az összes többi, a tisztképzést szolgáló katonai elméleti és gyakorlati tantárgy. Vezetője: Sütő Nagy László őrnagy, később Bitai István őrnagy.

II. Nemzeti tárgyú tanulmánycsoport: magyar nyelv és irodalom, történelem, föld- és néprajz. Vezetője: Margócsy István százados.

III. Idegen nyelvű tanulmánycsoport: német nyelv és a többi idegen nyelv. Vezetője: Liszkay-Weisel Antal őrnagy.

IV. Természettudományi tanulmánycsoport: vegytan (és technológia), természetrajz, természettan, mennyiségtan és mértan, ábrázolástan és egészségtan. Vezetője: Ginzery András őrnagy.

A tisztikar beosztása

Parancsnokság:

Iskolaparancsnok: Altorjay Jenő alezredes

Iskolasegédtsízt: Bitai István őrnagy

Tanulmányi segédtsízt: Liskay-Weisel Antal őrnagy (1942 áprilisától alezredes)

Növendék századok:

Az 1. század parancsnoka: Sütő Nagy László őrnagy

A 2. század parancsnoka: Saád József százados

Lovas különítmény parancsnoka: Sallay Bertalan százados (1942. áprilistól őrnagy)

Osztálytiszték oktatták osztályukban a gyakorlati képzést, a fegyvertant, lőutasítást és a fegyvernemi szabályzatot.

Benedek Sándor százados

Farkas Tibor főhadnagy (42 áprilisától százados)

Telkes Emil főhadnagy

Laborczy László százados

Konja Sándor százados

Varsányi László százados

Tibay Sándor főhadnagy (42 áprilisától százados)

Battha György főhadnagy (42 áprilisától százados)

Oktató tiszték, tanárok: (polgári tantárgyak)

Szkladányi Ákos római katolikus tábori lelkész

Dr. Koncz Sándor református tábori lelkész

Ginzery András őrnagy (41 novemberétől alezredes)

Benkő Tibor százados

Dr. Bodnár Imre hadnagy (42 januárjától főhadnagy)

Deme Nándor hadnagy (42 januárjától főhadnagy)

Kálmánchey Tibor hadnagy (42 januárjától főhadnagy)

Kenyeres István hadnagy (42 januárjától főhadnagy)

Mihály János hadnagy

Dr. Pető Dezső hadnagy (42 januárjától főhadnagy)

Kosaras István zászlós (42 októberétől főhadnagy)

Siklósy Béla zászlós

Vámos Rezső zászlós (41 novemberétől főhadnagy)

V. Bors Gusztáv százados, fővívómester

Kiképző tiszték (katonai tantárgyak)

Deák Gedeon százados

Margócsy István százados

Tóth Endre százados

Avar József főhadnagy (42 áprilisától százados)

Németh László főhadnagy (42 áprilisától százados)

A parancsnoksághoz beosztott tisztek:

Dr. Tófalvy János orvos százados (42 áprilisától őrnagy)	iskolai vezető orvos
Gógl Béla gazdasági százados (42 áprilisától őrnagy)	az iskola gh. Főnöke
Bíró Mihály hadnagy	gépkocsi ag. gazdasági tiszt
Simonyi Béla hadnagy	gazdasági tiszt
Thyll Tibor zászlós	élelmezőtiszt
Bögözy Árpád tisztviselő	nyilvántartó tisztviselő

Az előírt tananyag elsajátítása szigorú, előző életükhöz viszonyítva szokatlan követelményeket állított a növendékek elé. A gimnáziumi tantervi előírások és a választott hivatáshoz szükséges katonai gyakorlati és elméleti követelmények teljesítése napi nyolc tanítási órát követelt, és csak két óra maradt rendszerint a másnapi órákra való felkészülésre. Rövid idő alatt megmutatkozott, hogy néhányan nem viselték el a terhelést sem tanulmányi, sem fegyelmi téren, ezért megváltak az iskolától.

Alighogy megkezdődött az elméleti oktatás, feljebbvalóink és előjáróink közül többen meglátogatták az iskolát. Elsőnek vitéz Szentgyörgyi Stirling László altábornagy, a IX. hadtest parancsnoka, röviddel utána vitéz Fehér Géza ezredes, a HM 9. osztályának vezetője, majd dr. vitéz Vargha Lajos ezredes, tanulmányi felügyelő tett négynapos látogatást. Valamennyien elismerően nyilatkoztak az évkezdésről, az iskola szellemi és anyagi felkészültségéről.

November 16-án Marosvásárhely nagy napra készült. A székely helyőrség újoncai tették le a honvédesküti. Az ünnepélyes aktuson részt vett a hadapródiskola II. évfolyamából alakult díszszázad Saád József százados parancsnoksága alatt. Ez volt az első nyilvános szereplése a hadapródiskola növendékeinek. A város jelen levő lakossága a fegyelmezett, katonás díszmenetet tapsal és éljenzéssel jutalmazta.

November 23-án vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc vezérőrnagy, a Ludovika Akadémia parancsnoka látogatta meg az iskolát és átadta az akadémikusok vándordíját. Elismeréssel nyilatkozott az iskolában folyó munkáról, erről akadémiai parancsban is megemlékezett.

November 27-én Horn ezredes, a berlini finn katonai attasé is látogatást tett iskolánkban. Rövid ottléte alatt megnézett néhány elméleti órát, a hálótermeket, konyhát, éttermet, istállókat, a lovardát. Ezt követően rövid harcgyakorlatot mutattunk be az alsó gyakorlótéren, amelyet díszmenettel zártunk.

A látogatásokról az iskolaparancsnok naplójában így emlékezik meg:

„Ezek a látogatások rettentően zavarták a tanítást. De ők csak jöttek, mert a hadapródiskolának első naptól kezdve egész Magyarországon – és nemcsak katonai körökben – olyan híre lett, ami az iskolának becsületére szolgál. Ők kíváncsiak voltak!”

December 1-jétől az iskolaparancsnok elrendelte az egységesen egy sáv tanulmányi kitüntetés viselését. Ezt a rendelkezést néhányan a volt katonaiskolások közül rossz szájjal vették tudomásul, de Altorjay alezredes így szüntette meg az addig – legalábbis külsőségeken – fennálló különbségeket az újonnan felvettek és a cögerek között.

December 6-a előtti napokban megkaptuk a kimenőruhákat, a zubbonyokon az egy sáv jelzés is fenn volt. Készültünk az első kimenőre.

A Miklós-napi ünnepen az istentiszteleteken a legfelsőbb hadurat állították mintaként a növendékek elé, majd rövid ünnepségen Gyarmathy Pál mondta el ünnepi beszédét és Gősfay Gyula szavalt. A műsor oldottabb hangulatú részében nagy derűtséget keltett az oktatótisztek utánzása. Délben díszebéd volt.

Délután 14 órától szabadkimenő volt. Ez volt az első alkalom, hogy Marosvásárhelyen felügyelet nélkül kimehettünk a városba. Az iskolaparancsnokság gondoskodására jellemző, hogy valamennyien kaptunk meghívást családoktól. Előző napokon felkérték a már ismerős családokat, azok ismerőseit – természetesen olyanokat, amelyeknél hasonló korú fiúk vagy kislányok voltak –, hogy ilyen módon segítsenek a hadapródoknak a város életébe, a megfelelő társaságokba bekapcsolódni. Így elejét vették a városban való céltalan csatangolásoknak. Utólag meg lehet állapítani, hogy ez igazán hatásos, előrelátó rendelkezés volt. Hosszantartó barátságok, diákszerelmek szövődtek, sőt nem egy későbbi házasság így indult.

December 17-én volt az első ellenőrző értekezlet, eredménye nem látszott nagyon biztatónak. Az eredmény magyarázható volt az oktatók nem egységes követelményeivel (voltak túl szigorú és túl enyhe elbírálások), de természetesen a növendékek sem szoktak még bele a racionális tanulásba. Ezen az értekezleten Altorjay alezredes elrendelte vizsgáztatóbizottság felállítását, amely az elégtelenre álló növendékek tudását tárgyilagosan felülvizsgálja a félévi és év végi tanulmányi lezárások előtt. E bizottságok függetlenek voltak, ítéletük pedig végleges.

December 21-én elutaztunk az első szabadságra, amely január 6-ig tartott.

Bevonulásunk után néhány nappal minden visszaállt a rendes kerékvágásba. Az iskola-parancsban megjelent, hogy minden osztály állítson fel „becsületügyi bizottságot” az osztálytiszték felügyeletével és a századparancsnokok ellenőrzésével.

Január 15-vel a II. évfolyam részére elkezdődött a nyolchetes táncoktatás. Az akkor szokásos társasági táncokat kellett megtanulnunk (keringő, angolkeringő, tangó és foxtrott), és természetesen nem maradhatott el a csárdás. Erről így ír Altorjay alezredes: „Tánciképzést rendeltem el (mint Temesváron). Egy Mészáros urat nem találtam (mint Temesváron), így meg kellett elégedni Piroska kisasszonnyal, aki a városban tánciskolát vezetett...” A tánciskolát hetenként kétszer az esti órákban tartottuk meg az iskolaügyeletes tiszt felügyelete alatt.

Természetesen lányok nem voltak az oktatáson, így egymásba kapaszkodva, gyalogsági nadrágban, bakancsban nagyon sikkesen siklottunk a vívóterem parkettjén. Félidőben váltották egymást a párok. 16 óra után az iskolaparancsnok rövid szemléjével levizsgáztunk. Talán ez volt az a ritka alkalmak egyike, amikor Altorjay alezredes az ajtó felé menet elmosolyogta magát. Őszintén szólva volt is min. Igaza volt! Ez is egy lényeges lépés volt a társasági élet felé, és néhány bocsánatkéréses lábra lépés után boldogan összekapaszkodtunk a mikuláskor, az első kimenőn megismert lányokkal.

Január 26-án vasárnap késő délután a főépület bal szárnyán a tetőtérben tűz ütött ki. A növendékek egy része kimenőn volt, és a városban híre futott a tüzesetnek. Aki meghallotta, rohant az iskola felé. A Fő téren a gyorsabb feljutás miatt többen igénybe vettek konflisokat is. A kórháztól már lehetett látni a felszálló fekete füstöt. Erről a szomorú esetről ez áll Altorjay alezredes naplójában: „Délután négy órakor egy könyvet olvasva pihentem. Egyszerre élenk csöngetés, és egy küldönc jelenti, hogy a főépület padlásán tűz ütött ki. Percek alatt a helyszínen voltam. Az iskolának még nem volt tűzelhárító berendezése. Egy vödörös láncot kellett formálni a fürdőtől a tűzhöz, hogy a tűz-forrást leönthessük. Ebben a padlásrészben a felállítandó könyvtár tapolcai voltak beraktározva. Az egész lobogó lángokban állt. A városparancsnokságot és a tűzoltókat azonnal értesítettük. A tűzoltók gyorsan behúzták az oltócsöveket, de a tűzforrás magasságához a pumpák gyengék voltak, és a vízmennyiség túl kevés volt. Így nem a víz, hanem a padlásteret elválasztó tűzfalak akadályozták meg a tűz tovaterjedését, és amikor ez a rész kiégett, a tűz magától kialudt.”

Ennél a tüzesetnél nagyon sajnálatos mellékesemények is történtek. Egy „örmester” – soha nem lehetett kideríteni, ki is volt tulajdonképpen – keresztülszaladt az egyik növendékszázad körletén, és elrendelte a hálótermek azonnali kiürítését az ablakon keresztül. (A Szolgálati szabályzat első részében az áll, hogy legvégső esetben egy kaszárnnyatűznél a berendezési tárgyakat az ablakon keresztül kell eltávolítani.) A növendékek ennek az utasításnak eleget téve felszerelésüket az ablakon keresztül dobálták ki. Szerencsére egy tiszt közbelépett, és az „emeletről való kihajigálást leállította.”

A tűz keletkezésére vonatkozóan a szakértői bizottság megállapította, hogy szabotázs volt, a tüzet gyújtogatás okozta. Az épületnek ez a része még átépítés alatt állt, napközben ott még munkások dolgoztak.

A kivizsgálás még tartott, amikor ismét tűz ütött ki a székraktárban. Ez az eset is vasárnap történt, de hamar felfedezték, és nagyobb kár nem történt. A tettes megintcsak ismeretlen maradt.

Négy héttel később a II.B hálótermében ismét tűz volt. Egy ágyat öntöttek le petróleummal, ami a feltört légószekrény szükségslámpájából hiányzott, de az ágy csak pislákoló lánggal égett. Az egyik feltört szekrényben – amely történetesen Altorjay Vilié volt – egy égő gyertyát helyeztek el a polc alá. Szerencsére a pislákoló ágy tűzkárán kívül más nem történt.

A tüzeseteket vizsgáló bizottság nem jutott eredményre, pedig mindenki gyanús volt, aki a környezetben megfordult. A több napig tartó vizsgálat zavarta az iskolai életet, sok növendéket is kihallgattak, egyeseket gyanúsítottak, de soha nem derült ki az igazság. Mire a tetőt újjáépítették, a tüzesetek feledésbe merültek.

Talán az iskolában keletkezett tetőtűz alkalmával használtuk először a Fő téren parkoló egyfogatú konflisokat, hogy minél hamarabb elérjünk az iskolába, és segédkezhessünk a mentésnél.

Ezután rákaptunk a gyors közlekedésre, mert így tíz perccel tovább maradhattunk kimenőn a városban, különösen akkor, ha valamelyik huszár a kocsis mellé felült a bakra, és a szegény lovacskát az a célra rendszeresített ostorral szaporább menetre ösztöklélte. Bizony előfordult az is, hogy a fogdát elkerülendő a hajtó – de soha a rendszeresített kocsis – az ostor boldogabbik végével serkentette szegény párát. Ilyenkor a tulajdonos siránkozásai közben vágatában értünk be az iskolába. A városból származó hírek szerint az ilyen alkalmakat követő hétfőtől szerdáig nem voltak üzemképesek az igénybe vett konflisok a lovak mulhatatlanul szükséges pihenése miatt.

A konflisok használatának tiltására jelent meg az eseteket követő egyik napiparancsban:

„Tapasztaltam, hogy a növendékek egyes alkalmakkor a kimenőről konflissal vonulnak be az intézetbe. A továbbiakban a konflisok igénybevételét megtiltom, mert a rogyant lovát cuppogva nógató, rongyos kocsis által hajtott rozzant batár nem egyeztethető össze a tiszti állás tekintélyével.”

Ennek következményeként korábban, de gyalog kellett a kimenőről bevonulnunk.

Február 2-án az orosz harctéren Gordievkánál elesett Antalfy Ferenc páncélos főhadnagy emlékére emlékünnepet tartottunk. Már átvette az áthelyezési parancsot, de ismeretlen okok miatt még nem jöhetett el, amikor harcokosi századának egyik támadásánál hősi halált halt. Altorjay alezredes így emlékezik meg róla naplójában:

„Én ezt a nagyszerű tisztet a II.B osztálytisztjének neveztem ki. Emlékének tiszteletére ezt az osztályt „Antalfy II.B” osztálynak neveztem el, és az osztály ezt a nevet vitte felavatásáig.” Az ünnepség egyszerű és megható volt. Az ünnepélyen jelen volt Koltay vezérőrnagy hely

őrségparancsnok. A II. B osztály sisakban díszszakasként állt az osztályteremben. A megemlékező beszédet Saád József százados, századparancsnok mondta, majd leleplezték Antalfy Ferenc főhadnagy fényképét, és mellette két olajmécsest gyújtottak.

Jelen voltak a szolgálatot nem teljesítő tisztek, egy legénységi különítmény tiszthelyettesek vezetésével, minden osztályból egy növendék és néhány tiszti asszony.

Ez alkalommal az „Antalfy II.B” osztály több kiváltságban részesült:

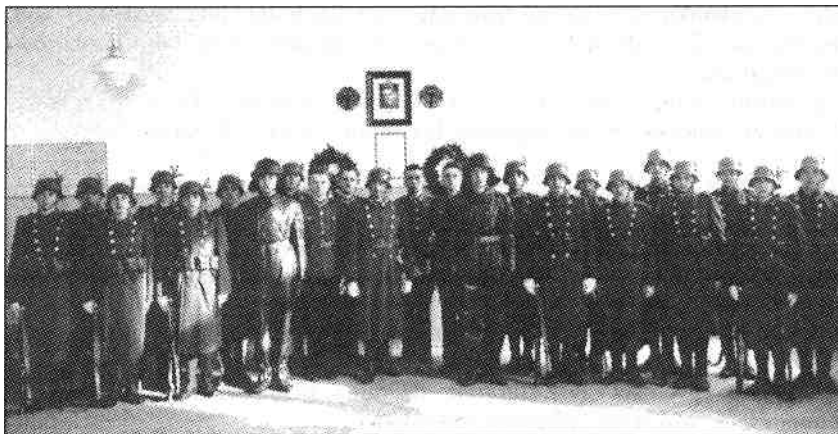
Az osztály felavatásáig Antalfy Ferenc főhadnagy nevét viseli.

A hősi halál napján, július 27-én az osztály emléknapot tart, és ez a nap szolgálatmentes.

Díszkivonulásnál a szakasz jobbszárnyszakaszt képez, a zászlót ide osztják be.

Az osztályból nem lehet növendéket eltávolítani, csak ha más osztályba helyezték át.

Az ünnepély alatt Gösfay Gyula és Peskó Tamás növendék állt díszőrséget, Náday István ígéretet tett az osztály nevében névadójuk emlékének megőrzésére, majd Gyarmathy Pál növendék saját versével tisztelgett Antalfy főhadnagy emléke előtt.

*Az Antalfy
II.B. osztály,
1942.*

Február 8-án a Somostető oldalán volt az első síverseny. Az idő enyhült, a hóviszonyok nem voltak ideálisak. A versenyt Peskó Tamás nyerte meg, aki más sportágban is kitűnt.

A közelgő félévi záróértekezlet miatt az elégtelenre állók részére megkezdődtek a bizottsági vizsgák. Többen voltak, akiken segített ez a rendelkezés, de bizony számosan olyanok is, akik a korábban kapott egy sáv tanulmányi kitüntetésüket elvesztették. A vizsgáztatóbizottság tagjai az iskolaparancsnok, a tantárgyat oktató tiszt, a századparancsnok és az osztálytiszt. Nem volt megnyugtató összetétel, de a tárgyilagosság biztosítva volt.

A bizottsági vizsgákat követően II. 27-én az első osztályzó értekezlet is lezajlott. Ennek eredményeként:

kiváló lett 3 növendék (két sáv, két gomb)

jeles lett 14 növendék (két sáv)

jó lett 101 növendék (egy sáv, egy gomb)

megfelelő 11 növendék (egy sáv).

Elért tanulmányi eredményük és magaviseletük alapján iskolaparancsnoki dicséretet kaptak:

Deseő László I.A

Gyarmathy Pál Antalfy II. B

Sinay Gábor II.C

Mezey Ervin II.D osztálybeli növendékek.

Az értekezlet után módosultak a szobaparancsnoki és raj parancsnoki beosztások, és az iskolaparancsnoki rendelkezés értelmében e beosztásokban engedélyezték a kék színű sárga viselését. Ugyancsak elkészültek a fekete színű fényképes növendéki igazolványok. A takarékosagra való nevelést célozta a Pénztárkönyv. Ez egy kis háromrovatos füzet volt (bevétel, kiadás, maradvány), amelyet mindenki megkapott, és sorszámmal és dátummal ellátva be kellett jegyezni a „pénzforgalmat”. A követelmény szerint a cél az elszámolás pontossága és naprakészsége volt. Időnként az osztálytízt ellenőrizte a bejegyzéseket, főleg a kiadásokat, és a pénztárcában levő pénzt.

A közeledő tavasz alkalmat adott a lőtéri éleslövészetre, amelyekre a mezőszabadi elemi lőtérre került sor az alábbi beosztás szerint.

I. század március 5., 12., 19., 26.

II. század március 2., 9., 16., 23.

A lögyakorlatokat az egyéni felszereléshez tartozó 35.M Mauser puskákkal hajtottuk végre a löutasítások szerint.

Márciusban elkészült a díszterem felújítása. A terem végén faspalettával elzárható részen volt az oltár, és ettől kezdve az istentiszteletet ott tartottuk. Az oltárképet Dudinszky Rudolf festőművész festette, aki az iskola állományában volt és több katonai tárgyú festményt készített, amelyek az iskolaparancsnokság folyosóját díszítették.

Ebben az időben érkeztek meg a II. hadtest kerékpáros zászlóalja által zsákmányolt orosz fegyverek – több kisharcocsi, aknavető, állványos és kerek Maxim géppuska – amelyeket a főépület előtti parkrészletben helyeztek el.

Az év tavaszán önként jelentkezés alapján kürtöskiképzés indult az iskolában. Az oktatást a gyalogezred zenekarának egyik kürtöse végezte Varsányi százados irányítása és felügyelete mellett. A kezdeti lelkes 20-25 főből 8-10-en maradtak, akik megtanultak jól kürtölni. Meghatározó színfoltja lett Marosvásárhelynek, amikor – esetenként nyolcan-tizen is – elkezdtek a takarodó kürtjelét fújni, és pontosan este 9 órakor befejezték.

Később dobosokat is képeztek ki a növendékek közül, és nagyobb díszelgéseknél a díszszázad előtt egy sor kürtös és egy sor dobos vonult ki, és a honvédszenekarral felváltva fújták vagy dobolták a menetet.

Februárban Altorjay alezredes, iskolaparancsnok kéréssel fordult a kormányzóhoz. Erről visszaemlékezéseiben így ír:

„Hogy az iskolának egy tradíciót létesítsek, egy jelmondatot akartam kérni a kormányzótól. Ezzel együtt egy emlékkönyvet is óhajtottam alapítani, amelybe az iskolát látogató kimagasló személyek bejegyzést tehessenek. A könyvet a jelmondat kéréssel együtt elküldtem a kabinetirodának azzal, hogy terjesszék elő a kormányzónak.”

Március 12-én levél érkezett Magyarország kormányzójának katonai irodájától az iskolaparancsnok részére:

„A Kormányzó Úr Öfőméltósága meglelégedéssel értesült a Csaba királyfi Honvéd Gyorsfegyvernemi Hadapródiskola parancsnokának azon elhatározásáról, hogy az iskola alapításának emlékére Emlékalbumot fektet fel, és jelmondat kérést terjesztett fel. Elismeréssel tudomásul vette, és az emlékalbumba bevezetett

BECSÜLET ÉS HŰSÉG MINDHALÁLIG

jelmondatot Öfőméltósága sajátkezű aláírásával látta el.”

Budapest, Királyi Vár, 1942. március 6-án.

vitéz Keresztes Fischer Lajos vezérezredes, főhadsegéd

Ezt követően az iskolaparancsnoksági napiparancsban a következő szöveg méltatta a kormányzó levelét:

„Örömmel és büszkeséggel tölti el az iskolaparancsnokságot, de mindenkit, aki az intézethez tartozik, és e parancsban a hadapródiskola minden tagjával közli ezt a jövőnkre iránymutató mondatot.

A történelmi jelentőségű Emlékalbumot üveg alatt, jól láthatóan, szekrényben az I. emelet folyosóján egy héten át közszemlére kell kiállítani.”

Március 15-én, az ünnep alkalmával a főépületet ébresztőtől takarodóig nemzeti zászlóval lobogózták fel. Istentisztelet után az alábbi program szerint zajlott le a megemlékezés:

Szózat. Szavalta Vályi László II.C növendék

Márciusi gondolat. Dr. Pethő Dezső hadnagy ünnepi beszéde.

Nemzeti dal. Előadta Balogh Dezső II.A növendék.

Himnusz.

Dalnoki Miklós Béla altábornagy, a IX. hadtest parancsnoka március 20-án megsemmisítette az iskolát. A tisztikar bemutatása után megtekintette a főépületet, a lovardát és a garázsokat. A szemle a II. évfolyamból alakított díszszázad díszmenetével ért véget. A következő parancskihirdetéskor felolvasták a hadtestparancsnok dicséretét.

Március 21-én menetgyakorlat volt, Mezőcsávásra. A 24 km-es gyakorlat célja a menetfegyelem, biztosítás, menetedzés és biztosított pihenő.

A közeli húsvét előtt 23-25-ig háromnapos lelkigyakorlat volt, majd ezt követően március 27-től április 9-ig húsvéti szabadságra utaztunk.

Azok, akik nem feleltek meg valamelyik tantárgyból a félévi ellenőrző értekezleten, a húsvéti szabadságot az intézetben töltötték tanáraik felügyeletével, hogy pótolják a mulasztottakat. Ugyancsak nem utazhattak haza a fenyítettek sem. Az intézetben maradtak a napostisztek vezetésével csoportosan részt vettek a feltámadási körmeneten (bizonyára nem a legemeltebb hangulatban).

A húsvéti szabadság utáni időszakban a közelebbi ellenőrző értekezlet miatt a fő hangsúly az elméleti tárgyak tanulására összpontosult.

Május 4-5-ig dr. Kemenes Illés (abban az időben országos hírnévű bencés tanár) királyi tankerületi főigazgató dr. Vargha Lajos ezredes, tanulmányi szemlélő kíséretében meglátogatta az iskolát a gimnáziumi tantárgyak tanítása ellenőrzésére. Az iskolaparancsnok naplójából idézve: „Csodálattal szemlélte az iskola felszerelését, és legmagasabb dicséretét fejezte ki. A tisztikart bemutattam, és azt mondta: Alezredes úr, ezzel a tisztikarral könnyű munkája lehet.”

Május 8-án dr. Soltész Elemér protestáns tábori püspök látogatta meg az iskolát. Kívánságára a protestáns istentiszteletek megtartására az iskolaparancsnok engedélyezte a tornatermet. Ez az intézkedés természetesen csak ideiglenes jellegű volt, de más megoldást nem találtak.

Május 11-én került sor arra a bemutató lövészetre, ahol a puska és a sorozatlövő fegyverek hatását érezkelhettük. A célok csont, vízzel töltött és üres disznóhólyag, homokdomb, kőrakás, laza és ledöngölt földhalom, vaslemez különféle vastagságban stb. „Úgy, mint 1912 tavaszán Temesváron” – írta naplójában Altorjay alezredes.

Pünkösdkor meglehetősen sűrű programja volt az iskolának. A marosvásárhelyi gyalogezred és a határvadász-zászlóalj a város és a megye adományaként csapatzászlót kapott. A zászlóavatásra az állomásparancsnok és a hadapródiskola parancsnoka egyetértésével Saád József százados vezetésével a II. évfolyamból alakult díszszázad vett részt.

Pünkösdi hétfőjén az iskola főépülete előtt tábori mise volt, melyet dr. Haász István tábori püspök celebrált. Tábori mise után kollektív hittanvizsgán vettünk részt. A püspök úr a soraink között sétálva kérdezte: „Na, kis bajtársam, tudod-e, hogy mi volt a kafarnaumi százados rangja?” Rövid gondolkodás után a megkérdezett rávágta. „Hát te, kis katonám, tudod-e, hogy hol lakott a kafarnaumi százados?” Ő is tudta. Ezt követően a püspök úr oda-fordult az iskolaparancsnokhoz: „Alezredes úr, az ön növendékei egyenesen kis hittudósok.” Altorjay alezredes nem szólt semmit, bár mosolygott a püspök úrra, de mintha egy árnyalattal sötétebb lett volna a bőr a tarkóján.

A protestánsok közül többen konfirmáltak.

A huszárnövendékek pünkösdi mindkét délutánján részt vettek a helyőrségi lovasversenyeken.

Az ideiglenesen szüneteltetett repülő-hadapródiskola növendékei közül 35-en kerültek Marosvásárhelyre. 15 fő az első és 20 fő a második évfolyamba. Nagy szomorúsággal küldték vissza egyenruhájukat Budapestre és felszereltek nálunk. A tanév végéig Tóth Endre százados lett a másodévesek és Deme Nándor hadnagy az elsőévesek osztálytisztje.

A lezserebb „flígerek” hamar megszabadultak – némi ráhatást követően – a nem „szabályos” frizuráktól, az elsőévesek megkopaszodtak, és egy nap múlva külső szemlélő meg nem mondta volna, hogy nem ide készültek.

I. évfolyam

Radványi Imre
Bertha Arnold
Somorjai Sándor
Egán Iván
gr. Széchenyi Géza
Gömöri Barna
Jenvay Győző

II. évfolyam

Kásás Árpád
Balogh Endre
Kővári József
Bihari Dezső
Kiss Zoltán
Berzátzy Pál
Matina László
Bors István
Nagy Tibor
Dévényi László
Petter Elemér
Dus Szabolcs
Rohla Miklós
Gerecz Árpád

A repülő-hadapródiskolából áthelyezettek névsora:

Hargitay Attila
Kammerer Egon
Kiss Zoltán
Kókai-Kun Tamás
Mérey Gábor
v. Pállá Ernő
Sarkadi Nagy Zsigmond
Schamschula Rezső
Szentkirályi Árpád
Tátrai László
Vizér Mátyás

A volt repülő-hadapródiskolások egyelőre – aklimatizálódási céllal – önálló osztályokban maradtak.

Május 31-én – 1941-ben akkor volt a hónap utolsó vasárnapja –, Hősök Napján emlék-ünnepélyt tartott az iskola. 8 óra 15-kor a sportpályán fogadás volt, majd Bitai István őrnagy, zászlóaljparancsnok előtt díszmenetben vonult el a zászlóalj. 8 óra 30-kor vallásfelekezetek szerint istentisztelet volt, ahol a prédikációban megemlékeztek hősi halottainkról. Ezt követően az osztályok tantermükben megemlékező előadásokat hallottak osztály tisztjüktől. A be nem osztott tisztek az Antalfy II. B osztályban Varsányi László százados aktuális előadását hallgatták meg, majd Gyarmathy Pál mondott rövid emlékbeszédet és helyezett el koszorút Antalfy főhadnaggy fényképe alá.

Díszszázad az Úrnap körmeneten

Az ünnepi megemlékezések után mindkét évfolyam levonult az alsó sportpályára a tavaszi mezei futóversenyre. A távolság kitűzött pályán 2000 m volt. A jó iramú versenyt a II. évfolyamban Molnár Sándor II.C 6 perc 39 másodperc idővel nyerte meg. A távot egy lesántult növendék kivételével mindenki végigfutotta. Mindkét évfolyamban az első arany, a második és harmadik ezüst, a negyedik, ötödik és hatodik bronz sportérmet nyert.

Az ünnepélyek sorozata az úrnap körmenettel folytatódott, amire a II. évfolyam növendékei adták a díszszázadot, amely kitűnt fegyelmezettségével. Erről az alábbi áll Altorjay alezredes emlékiratában: „A növendéki század az eljövendő tiszti generációt elsőrendűen képviselte. Kolthay tábornok (vezérőrnagy) a városparancsnoksági napiparancsban a díszszázadot rendkívüli dicséretben részesítette. Ennek a dicséretnek a másolatát a 9. osztálynak továbbítottam.”

A gyakorlati kiképzés során egy hosszabb gépkocsi szállítással kombinált gyakorlatot hajtottunk végre. A menetvonal Marosvásárhely-Szászrégen, majd a Kelemen-havasok és a Görgényi-havasok között a Maros-áttörésen Déda-Palotailva-Gödemesterháza-Maroshévíz –Borszék-Gyergyótölgyes-országhatár. Felejthetetlen élmény volt az egész út. Megcsodáltuk a Gyilkos-tó környékét, a jelképpé magasztosult Oltárkőt és a csodálatos fenyveseket. Később ezt az utat többször bejártuk.

Befejeződött az 1941-42. évi lökiképzési terv. Az értékelés után Saád József századparancsnok kiosztotta a mesterlövész-, a lövészbojtokat és az okleveleket ünnepélyes külsőségek között.

Mesterlövész lett: az 1. századtól 4 növendék
a 2. századtól 3 növendék

lövészek: az 1. századtól 15 növendék
a 2. századtól 22 növendék.

Az okleveleken kívül az iskolaparancsnok az alábbi kedvezményeket is adta: a mesterlövészeknek vasár- és ünnepnapokon 14-20 óráig, hétköznapi napokon parancskihirdetéstől 20 óráig szabad kimenő; lövészeknek vasár- és ünnepnapokon 14-20 óráig szabad kimenő.

A kimenő kedvezményeken kívül a mesterlövészek nevét az alosztályok körletében aranybetűkkel meg kellett örökíteni. A jelvények viselése kötelező volt, és engedélyezték kimenők és szabadság alatt is. Az elismerés egy évre szólt, a következő lökiképzés eredményéig. A kimenőre vonatkozó kedvezmények a katonai kiképzés idejére szóltak.

Június 15-16-án Karlóczy Ferenc vezérkari ezredes, a HM 9. osztályának új vezetője megsemmisítette az iskolát. Szemléjén szerzett tapasztalatai után, amikor meggyőződött az iskola belső és külső rendjéről és fegyelméről, a kiképzés fokáról, a növendékek elméleti tudásáról, a legfelsőbb szolgálat nevében dicséretét fejezte ki.

Június 18-án ünnepélyes keretek között emlékezett meg az iskola a kormányzó születésnapjáról. A főépületet napkeltétől napnyugtáig fellobogózták. Az étkezést feljavították, s a közös ebédeken a századparancsnokok is részt vettek. Az iskolaparancsnok erre a napra szabadkimenőt engedélyezett.

Június 21-én kezdődött a kétnapos „Sportügyességi jelvény”-szerző sportrendezvény. Az egyes számokból való kiesés a továbbiakból való kizárást jelentette, ez különleges követelményt jelentett.

Először a hadipuska-lövészetet bonyolították le az elemi lőtéren. A követelmény 100 m céltávolságra mellalakra 5 lövésből 5 találat nagyjelvényhez, és 4 találat a kisjelvényhez. Délután az alsó sportpályán kézigránát-célbadobás volt, majd kerékpáros ügyességi számok (árok feletti pallón áthaladás, keskeny bevágásban kerékpározás), s végezetül akadályon áthatolás (drótakadályon és alatta áthatolás, kötélén átfüggeszkedés, lengő pallón átkelés, árokugrás), természetesen teljes szerelvényben. A másnapi 2000 m-es terepfutás szintidejét a nagyjelvényhez 8 perc, a kisjelvényhez 9 perc határidőben állapították meg. A lovasok lovasszámokat mutattak be.

Az első éles gázkamra gyakorlatot június 24-26-án tartottuk századonként. A gázkamrába egyszerre 10-en fértünk be. A belépés már gázálarcban történt. Benn a kamrában némi fizikai munkát végeztünk (lassú futás, térdhajlítás) a helyes lélegzetvétel gyakorlására, majd a gázálarcot levettük, és még egy kört kellett menni álarc nélkül. A kamrában könnygáz volt (brómaceton), s a kijáratot alig találtuk meg segítség nélkül.

Június 28-án indultunk Désre, ez volt az iskola életében az első kihelyezés. Elhelyezést egy, a románok által épített laktanyában kaptunk. A szállás kényelmes volt, de sokan ott láttunk először olyan WC-t, ahol egy lyuk két oldalán külön hely volt kiképezve a lábak részére. A fürkék ajtajának zárását a belül felszerelt kapaszkodókkal maga a dolgát végző delikvens biztosította, amíg másnak nem kellett hirtelen bemenni. Az ajtó kívülről való megrántása nehezen megoldható problémát jelentett a bokáig leeresztett nadrágú bent ügyködőnek. Különösen megnehezítette a támadás elhárítását az, hogy az ajtókkal szemben levő fal egyéb folyó ügyek végzése céljából kátránnyal volt lekenve. Nem igazán nyerte el tetszésünket ez az igazán higiénikusnak tartott alkalmatosság.

Vízen járás a dési kihelyezésen

Vízi kiképzés Désen

A dési kihelyezés egy hétig tartott. Célja a műszaki ismeretek tárgyban tanultak gyakorlati elsajátítása. Ennek keretében volt vízen járás (az utászok így nevezik, nem tévesztendő össze a bibliai jelenettel), amelynek keretében gyakoroltuk az evezést és csáklózást ladikban és pontonokban. Külső szemlélők szerint a kép nagyon hasonlított a trafalgári ütközet végkifejletéhez, de azért nem süllyedt el senki. A vízi kiképzés koronája a hídverés volt a Szamoson. Ezeken kívül gyakoroltuk az akadály- és aknatelepítést, az egyik délelőtt egy roham-utászraj bemutatott egy kiserőd elleni vállalkozást, amelyet az erőd felrobbantásával fejezett be.

Alkalmunk nyílt a désaknai sóbánya megtekintésére. Ehhez fogható szép látványt eddig még nem láttunk. A hatalmas, templom nagyságú, már kibányászott föld alatti üregek, a lámpafényben csillogó sóból kifaragott művészi oszlopok, oltár, szobrok a sóbányászok szépérzékét dicsérték.

A dési kihelyezés műszaki kiképzését Deák Gedeon utász százados irányította és vezette az 59. utászzászlóalj tiszthelyetteseinek és kiképző tiszteseinek segítségével.

Július 4-én indultunk a kihelyezés második állomáshelyére, Szászrégenbe. A város közepén levő iskolában szállásoltak el bennünket. A kiképzés zömében gyalogsági harcgyakorlatokból állt a várost övező különböző terepeken. A közeli színhelyekre gyalog, a távolabbiakra gépkocsi szállítással értünk el.

*Robbantási
gyakorlat*

*Ebédosztás
a dési
kihelyezésen*

A gyakorlatok során közelharcot vívtunk szalmabábuk ellen, erődöt rohamoztunk meg és foglaltunk el, amelynek során ködgyertyákat is alkalmaztunk, robbantással rést nyitottunk az épített akadályokon. Ezeken a gyakorlatokon dobtunk először éleskézigránátot. Éleslövészet volt golyószóróval, géppuskával és nehézpuskával. Megtanultuk a gránátvető és az aknavető kezelését és cipelését. Szorgalmasan gyakoroltuk a gyalogsági ásó használatát, mert alig volt olyan gyakorlatunk, ahol ne kellett volna beásni magunkat, miután a támadási célt elértük. A kihelyezés végére valóban „csatár”-nak éreztük magunkat.

Szabad időben fürdeni jártunk az uszodába, ennél több szórakozási lehetőséget nem nagyon találtunk.

Részünk volt szép, emlékezetes kirándulásokban, amelyeket gépkocsival tettünk meg. Ennek során meglátogattuk a laposnyai vadászkastélyt, amely Károly román király egyik nyaralója volt. Egy másik alkalommal kirándultunk a parajdi sóbányához, de ott a bányába nem mentünk le. Szovátnán fürödtünk a Medve-tóban. Csodálatos volt a Görgényi-havasok vidéke.

A kihelyezés alatt voltak olyan gyakorlatok is, amelyek során harckocsikkal együtt vonultunk ki. Az egyik alkalommal Görgényszentimre felé menet, a várost elhagyva a bazaltkockás nedves úton egy éles kanyarban megcsúszott az egyik Toldi harckocsi, majd megpördülve farral belökte az éppen útban levő ház hálósobájának a falát. A háziak még az ágyban feküdtek, de az ijedtségen kívül nem történt baj. Néhány nap múlva ismét arra járva csak a

friss vakolat emlékeztetett a szokatlan ébresztőre. Ennél nagyobb baleset nem történt a kihelyezésen.

Két vasárnap a szászrégeni fiatalabb lányok mamái táncdelutánt szerveztek leánykaik számára a mi meghívásunkkal. Igyekeztünk megalapozni a hírnevet. Persze a lányok közül nem volt mindegyik filmszínés szépségű, pontos szervezéssel megoldottuk a „ragadós” lányok időben való lekérését. Biztosan ők táncoltak a legtöbb fiúval.

A kihelyezés végén egy bemutató gyakorlatot készítettünk elő, amelyben zártrendi és harcgyakorlatok is voltak. A bemutatón valamennyi járművünket is felvonultattuk, és a kb. 3000 főt számláló nézőközönség elismeréssel adózott a látottakért. Siker volt a gyakorlat Altörjay alezredes szemében is, és úgy hallottuk, hogy a bemutatót Vásárhelyen meg fogjuk ismételni.

A kihelyezés ezzel végetért. A két század felsorakozott az országzászló előtt, Sallay őrnagy rövid búcsúztatót mondott, és megköszönte a város lakóinak a kedvességét, majd a növekedésszázadok díszmenetben vonultak el Kvasznovszky őrnagy, katonai parancsnok, dr. Schmidt polgármester és a búcsúzáson megjelent városi lakosság előtt. E díszmenettel július 24-én első kihelyezésünk sok emlékekkel befejeződött. Gépkocsikon elindultunk Marosvásárhelyre.

A 30 km-es távolságot hamar megtettük és az ebédet már az iskolában ehattuk meg.

Tisztálkodás, fegyver- és szerelvény-karbantartás után osztálytisztjeink fegyver- és szobaszemlét tartottak. Közel egy hónapi távollét után jólesett megszokott ágyunkban lefeküdni.

Az év végi sportversenyek július 26-29-ig tartottak.

A versenyszámok a következők voltak:

Lövészet:

Hadipuska 200 m-re, körös céltáblára, fekvő
Kispuska 50 m-re, körös céltáblára, fekvő
Olimpiai öttusapisztoly 25 m-re
Küzdőlövés 30 m-re kispuskával, cserépalakokra

Atlétika:

100 m-es síkfutás
800 m-es síkfutás
4x100 m-es váltófutás
4x200 m-es váltófutás
Magasugrás
Távolugrás
Kézi gránát dobás
Súlylökés
Diszkoszvetés
Gerelyhajítás

Játékok:

Kézilabda
Kötélhúzás

Egyéni versenyszámokra lövészetnél osztályonként 5-5 növendék, olimpiai öttusapisztolyban 3-3, atlétikai számokra 8-8 növendék nevezhetett be. Az egyéni versenyszámok eredményei a csapatversenybe is beszámítottak. A döntőbe 6-6 növendék jutott. Kézilabdamezőkötést az osztályok válogatott csapatai játszották kiesési rendszerben.

A döntő mérkőzésekre meghívót kapott a tiszti és tiszthelyettesi kar hozzátartozókkal együtt. Az állomásparancsnokságot Kubányi ezredes képviselte. A városi lakosság szeretetét bizonyította, hogy sok szép és értékes díjat ajánlottak fel a verseny helyezettjeinek magánosok és egyesületek.

A verseny végeztével Altorjay Jenő alezredes osztotta ki a díjakat. Egyéni számokban az első és második helyezettek ezüst-, a harmadikok bronzérmeket kaptak. A csapatversenyek győztesei bronzérmeket vehettek át. Oklevelet kapott a hadipuska 200 m, a pisztoly 25 m, a lóverseny számaiban legjobb összeredményt elért növendék, a kézi gránátdobás győztese, az atlétikában elért legjobb összeredményt elért hadapród, valamint a síverseny és a mezei futóverseny győztese.

Sajnos a verseny győzteseinek a neve általában nem maradt meg, de néhány győztes eredmény igen:

100 m-es síkfutás	1. Kákossy Alajos I.C	11,7 mp,
800 m-es síkfutás		2 perc 15,8 mp,
magasugrás		155 cm.

A sportversenyek alatt megtartott év végi záróértekezlet alapján:

két sáv két gomb kitüntetést kapott 12 növendék
két sávot 15 növendék
egy sáv egy gombot 39 növendék
egy sávot 11 növendék.

Az értekezlet 11 növendéket osztályismétlésre, 4-et javítóvizsgára utasított, a többiek megtartották a félévkor megszerzett tanulmányi kitüntetésüket.

Kiváló magaviseletükért, kitartó szorgalmukért és bajtársaik önzetlen támogatásáért iskolaparancsnoki dicséretben részesültek: Sinay Gábor, Gyarmathy Pál, Peti László és Bercsényi László növendék. Ezzel lezárult a kezdés nehézségeivel terhes, de eredményeiben elismerésre méltó 1941-42. tanév, és július 31-én hazautaztak a növendékek nyári szabadságra.

Az 1942-43. tanév

Felvételi vizsgák: Marosvásárhely augusztus 31. – szeptember 2.

Az 1942-43. tanévre az előző évben kiadott Pályázati hirdetmény jelent meg kisebb módosításokkal:

- Pécssett a Zrínyi Miklós gyalogsági hadapródiskola beindult. A soproni gyalogsági hadapródiskola változatlanul működött.
- A repülő-hadapródiskola megszűnt, a növendékeket átvezényelték más hadapródiskolákba.
- Az előző évtől eltérően csak az I. évfolyamokba lehetett pályázni.
- A felvételi vizsgák a választott hadapródiskolában voltak. A felvételi kérelmeket is oda kellett megküldeni.
- A pályázat beadási határideje: 1942. május 1. volt.

Altörjays alezredes, iskolaparancsnok visszaemlékezéseiben a következő megjegyzéseket fűzte a felvételi vizsgákhoz:

„Az előző évi felvételi vizsgákon – az iskola beindításával kapcsolatos komoly gondok miatt – nem tudtam részt venni csak a végső értékelésen. (1941-ben a felvételi vizsgák Budapesten voltak.)

Bebizonyosodott a kiválasztás rendkívüli fontossága. Számomra nagyon előnyös volt, hogy a kiválasztás itt, Marosvásárhelyen történhet, és így az egész folyamatot kézben tudtam tartani.

A szülői kérvények ide futottak be (körülbelül 350 kérelem). Ebből kellett kiválasztani azt a körülbelül 120 jelöltet, akiből az engedélyezett 87 főt a vizsgák alapján fel fogjuk venni. A felvételi bizottság elnökévé Saád századost neveztem ki. Merő főhadnagy, a második segédtiszt volt segítségére. Én megtartottam a jogot, hogy a végleges döntésbe beleszóljak. Minden évben volt egy-két jelöltem. A kormányzó kabinetirodája és a 9. minisztériumi osztály is terjeszthetett elő jelölteket, de a végső döntés mindig nálam maradt.”

A pályázóknak augusztus 30-án 21 óráig kellett az iskolába beérkezniük. A vizsgák időtartama három nap: augusztus 31. hétfő, szeptember 1. kedd és végződik szeptember 3-án. E napon volt 18-19 óra között az eredmény kihirdetése.

Mindennap 6 órakor volt az ébresztő, és reggeli után 7.30-kor kezdődtek a vizsgák.

1. nap

Délelőtt természetrajz, számtan, magyar írásbeli. Magyarból a dolgozat címe:

Mit tanít Horthy István példája.

Délután orvosi vizsgák, számtan, magyar szóbeli.

2. nap

Délelőtt rajz, művészettörténet, német írásbeli, pszichológiai vizsga. Délután a sportpályán: húzódzkodás, 100 méteres síkfutás, kézigránátdobás, magas- és távolugrás. Uszodában mell- és gyorsúszás.

3. nap

Délelőtt német szóbeli, pszichológiai vizsga.

Délután az iskola bemutatása. Tizennyolc órakor a szülők előtt eredményhirdetés.

A felvételi vizsga szervezői és tanárai: Konja Sándor százados, Telkes Emil főhadnagy, Kenyeres István főhadnagy, Pető Dezső főhadnagy, Deme Nándor főhadnagy, Kosaras István zászlós, Dánosi István, Nagy László és Szalay őrmester. Újdonság volt a mostani felvételi vizsgán, hogy az eddigiektől eltérően pszichológiai vizsgát tartottak. Ez a későbbi képesség-, emlékezési és a tesztvizsgákhoz hasonlított.

Bordi Imre gépkocsizó lövésznövendék, így emlékezik vissza: „Soroltak számokat, és egy bizonyos idő után le kellett írni. Majd szópárok következtek. Kis szünet után diktálták a szópár egyikét, nekünk a párját kellett leírni. Először a pároknak értelmi kapcsolata volt, például juhász-suba, majd eltérő értelmű szavak következtek.

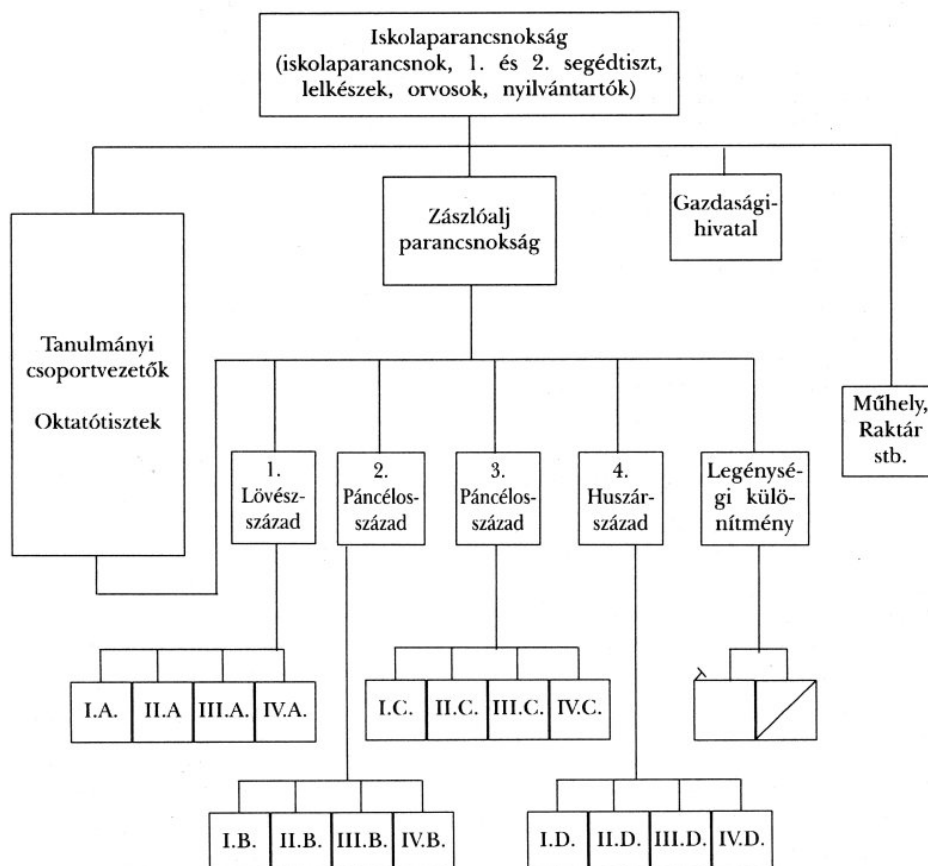
Műszaki gondolkodási próba keretében fel voltak rajzolva fogaskerék kapcsolatok, bejelölve a meghajtó kerék forgásiránya. Meg kellett határozni, hogy milyen irányba forog az utolsó kerék.”

A felvételi vizsgán a polgári életből 87 főt vettek fel a behívott 120 jelöltből.

Az iskola létszámhelyzete a felvételi után:

II. és III. évfolyam létszáma:	211 növendék
I. évfolyamra felvettek:	87 növendék
I. évfolyamra a kőszegi alreálból:	16 növendék
A tanév indult	314 növendékkel.

A gyorsfegyelmi hadapródiskola szervezeti vázlata 1942–1944 között

Tisztikar

Parancsnokság

Iskolaparancsnok: Altörjay Jenő alezredes (42. októbertől ezredes) Növendékszázalóal-j-parancsnok: Bitai István őrnagy (42. októbertől alezredes) Iskola I. segédtszt: Deák Gedeon százados (42. októbertől őrnagy)

Műszaki ismeretek: II. A, B, C, D Iskola II. segédtszt: Erdélyi István százados Vezető orvos: Dr. Tófalvy János orvos alezredes.

Növendék századok

A századparancsnokok oktatták századukban:

- a szolgálati szabályzatot az I., II. és III. osztályban,
- a harcászatot a III. osztályban,
- a hadseregszervezést a III. osztályban.

Az osztálytisztok oktatták az osztályokban:

- a gyakorlati kiképzést az I., II. és III. osztályban,
- a fegyvernemi szabályzatot az I., II. és III. osztályban,
- a fegyvertan és lövésztáskát az I. és II. osztályban,
- a lovaglást az I., II. és III. huszárosztályban.

1. gépkocsizó lövészs század:

századparancsnok: Konja Sándor százados (42. októbertől őrnagy),

I. A osztálytiszt: Bethlenfalvy Gyula százados (42. októbertől őrnagy)

II. A osztálytiszt: Szalay István százados

III. A osztálytiszt: Németh László százados

2. páncélos század:

századparancsnok: Varsányi László százados

I. B osztálytiszt: Kápolnás Ödön százados

II. B osztálytiszt: v. Reök Attila százados

III. B osztálytiszt: Farkas Tibor százados

3. páncélos század:

századparancsnok: Saád József százados (42. októbertől őrnagy)

I. C osztálytiszt: Kovács Ottmár főhadnagy (43. júniustól százados)

II. C osztálytiszt: Telkes Emil főhadnagy gépjárműszerk.-tan II. C

III. C osztálytiszt: Tibay Sándor százados híradóismeret III. B, C

4. huszárszázad:

századparancsnok: Sallay Bertalan őrnagy

I. D osztálytiszt: Feleky Iván főhadnagy

II. D osztály tiszt: Walter-Terényi Lajos százados

III. D osztálytiszt: Battha György százados

Oktatótisztok, tanárok (polgári tantárgyak):

Szkladányi Ákos római katolikus tábori lelkész (42. októbertől tábori főlelkész)

Dr. Koncz Sándor református tábori lelkész

Benkő Tibor százados	testnevelés II. A, B, C, D III. A, B, C, D
Batár Zoltán főhadnagy	természettan I. B, C, II.D, mennyiségtan I. B, C, D
dr. Bodnár Imre főhadnagy (43. júniustól százados)	történelem I. C, II. B,C, III. B, földrajz III. B, C
Csizy Ferenc főhadnagy	természettan I.A,B,C,D
Deme Nándor főhadnagy	földrajz II.A,C,D ábrázolástan I.A,D, II.A,D, III.A,D
Kenyeres István főhadnagy (43 áprilisától százados)	vegytan I.B,C, természettan III. A, D mennyiségtan III.A, D
Dr. Pető Dezső főhadnagy (43 júniustól százados)	magyar III. B,C német III. C francia I.A, III. B
Galántai István hadnagy	magyar I.A,D,II.D,III.D francia I.D, II.B
Merő László hadnagy (43 áprilistól főhadnagy)	természettan I.A,D,II.A mennyiségtan I.A,D,II.A
Mihály János hadnagy (43 februártól főhadnagy)	történelem I.B,II.D,III.A,D földrajz III.A
Borzsák Jenő zászlós	magyar I.B, II.C, német I.A,B,D, II.B
Gergely Mihály zászlós	ábrázolástan I.B,C II.B,C, III.B,C
Irányi Dezső zászlós	történelem I.A,D, II.A III.C földrajz III.D
Kosaras István zászlós (42 februártól főhadnagy)	híradóismeret I.B,C magyar II.A, III.A, német III.A, B, D
Siklósi Béla zászlós (43 februártól főhadnagy)	természettan II.B,C III.B,C, mennyiségtan II.B,C, III.B,C
Vámos Rezső zászlós (42 októbertől főhadnagy)	vegytan I.A,D, II.A,B,C,D földrajz II. B
Henz György hadapródörrmester (43 januártól zászlós)	magyar I. C, II.C, német I.C, II.A,C,D
Pasquali Giacomo polgári tanár	olasz
Dánosi István örmester (42 januártól zászlós)	vívás II.A,B,C,D III.A,B,C,D
Nagy László örmester (42 januártól zászlós)	testnevelés i. A,B,C,D vívás I. A,B,C,D

Kiképző tisztek (katonai tantárgyak):

Avar József százados (zászlóalj-segédtsízt)	fegyvertan és lövésásítás III. A,B,C,D
Dr. Kabdebó Sándor százados	lőismeret III.D
Margócsai István százados	gépjárműszerkezettan II.A,III.A,B,C gépkocsivezetés III.A,B,C
Dr. Németh Imre főhadnagy	tereptan II.A,B,C,D III. A,B,C,D
Tóth Endre százados	híradóismeret I. A,D, II. A,B,C,D, III.A,D

Gazdasági hivatal:

Gógl Béla gazdasági őrnagy (42 novemberétől alezredes), az iskola gazdasági hivatal főnöke
Simonyi Károly gazdasági főhadnagy
Örkényi Mihály gazdasági zászlós, élelmezési tisztt
v. Fekete Gábor tiszttviselő (42 novemberétől főttisztviselő) a nyilvántartás vezetője

Újonckiképzés

A felvett növendékeknek szeptember 19-én, szombaton kellett bevonulniuk. Szombaton, vasárnap megtörtént a beöltözés, felszerelés. A gyakorlóruha használt, sötétkék színű, rézgom-bos zubbonyból, fekete nadrágból és bakancsból állt. Ezek a „cögerruhák” a honvéd katonai nevelőintézetekből kerültek ide. Az újoncok fejét kopaszra nyírták. Az iskolaparancsnok napi-parancsban üdvözölte a bevonulókat. A parancs befejező része: „Elvárom és megkövetelem, hogy a mostani nehéz körülmények között minden növendék áthatva a nagy idők komoly-ságától, fegyelmezetten, katonásan, kettőzött akarattal és odaadással végezze munkáját. Az Isten áldása legyen munkáton.” A kiképzés szakaszokban történt. A szakasz élére és minden rajhoz egy saját századbéli III. éves növendéket vezényeltek, akik az osztálytisztt irányításával végezték a gyakorlati kiképzést.

A szakaszparancsnok növendékek egyben hálóterem-parancsnokok is voltak, és együtt aludtak a beosztottjaikkal. Az újonckiképzők a III. éves növendékek közül kerültek ki.

1. század I. A osztály szakasz- és hálóterem-parancsnoka: Árvay László.
rajparancsnokok: Fejér János, Kovács Miklós, Piti Lajos.
2. század I. B osztály szakasz- és hálóterem-parancsnoka: Altörjay Vilmos,
rajparancsnokok: Vécsey László, Veress Géza, Zámory Brúnó.
3. század I. C osztály szakasz- és hálóterem-parancsnoka: Molnár Sándor,
rajparancsnokok: Jutási István, Kiss Dezső, Vályi László.
4. század I. D osztály szakasz- és hálóterem-parancsnoka: Szőnyi Gyula,
rajparancsnokok: Rapcsányi Miklós, Say Géza.

A napirend 6 órakor ébresztővel kezdődött. Mosdás, reggeli torna, rajvizsga után reggeli. A kiképzés délelőtt 8-11-ig, délután 14-17 óráig tartott. Ez állt:

- alaki kiképzésből (rajban és szakaszban),
- puskafofások gyakorlásából,
- kis- és hadipuska-lövészetből és
- sportfoglalkozásból.

Az újoncoknak el kellett sajátítaniuk az iskolán belüli közlekedést, a szoba- és szekrényrendet, a ruhakarbantartást, a puskatisztítást.

A gyakorlatokra a kivonulás a környező terepekre (Somos-tető, alsó gyakorlótér) gyalog, a távolabbra kerékpárral vagy Botond gépkocsikkal történt.

Az újonckiképzés október 9-én egy 15 kilométeres menetgyakorlattal, 10-én, egy bemutató éles lövészzel ért véget. A kiképzés roppant kemény és szigorú, de emberséges volt. A II. és III. évfolyamnak szeptember 30-ra kellett bevonulnia. Október 9-ig gyakorlati foglalkozás volt. A tanítás október 12-én kezdődött.

Az évfolyamonként megnövekedett tantárgyak száma miatt rendkívül nagy volt a napi megterhelés. A napirend igen szoros volt, lényegileg ugyanaz, mint az előző tanévben.

Kisebbségi módosítások:

- ébresztőkor a hálótermekben felszerelt hangszórókból megszólalt a Himnusz, amelyet az ágy végében vigyázz állásban kellett végighallgatni,
- november 15-től heti két alkalommal reggeli tornára puskával kellett levonulni, ez volt az úgynevezett puskás csukló.

A reggeli előtt, még a hálóteremben, a felsőéves rajparancsnokok rajvizsgát tartottak: megvizsgálták a test és a ruházat tisztaságát, ápoltságát, a szekrényrendet, az ágyak bevetését, a szobarendet, esetenként a puska tisztaságát.

Ünnepségek, felsőbb szintű látogatások

November 11- és 12-én Karlóczy Ferenc vezérkari ezredes, a HM 9. osztályának vezetője megsejmelte az iskolát. Szemléjének befejezésekor dicsérőleg emelte ki a növendékek feszes, katonás fellépését. Az iskolaparancsnokság jutalmul szombat délután szabad kimenőt engedélyezett.

November 28-án a III. éves növendékek a tervezett zászlósi avatástól visszazámlált ezredik napot ünnepezték meg. Ez az úgynevezett „1000 napos” ünnepség a díszteremben, díszvacsora keretében történt. Minden osztályról fénykép készült.

December 6-án a kormányzó névünnepén az intézet tiszti-, tiszthelyettesi kara, növendékei és legénysége felekezeti szerint istentiszteleten vett részt, amit a századoknál a századparancsnokok részvételével díszbéd követett.

Ezen a napon a helyőrség újoncai katonai esküt tettek. Az ünnepélyen az intézet 1., 2. és 3. századának, II. és III. éves növendékeiből alakult díszszázad vett részt. Este 17 órakor Konja Sándor őrnagy vezetésével tiszti és növendék küldöttség képviselte az iskolát a Maros-Torna vármegye vitézi széke által rendezett ünnepségen.

Az I. éves növendékek ezen a napon egy sáv kitüntetést varrhattak fel, és megkapták első kimenőjüket.

December 18-án volt az utolsó tanítási nap. 19-én délután indult a vonat, amely 20-án délután érkezett a Nyugati pályaudvarra.

1943. január 7-én, indultunk vissza Budapestről, és Nagyvárad érintésével a szerelvény este 21 órakor érkezett Marosvásárhelyre. A csomagokat gépkocsin szállították az intézetbe, a növendékek gyalog vonultak be. Másnap a tanítás 11 órakor kezdődött. Januárban olyan hidegek voltak (mínusz 20-25 fok), hogy a reggeli tornát a folyosón tartották meg.

Január 11-én dr. Koncz Sándor lelkészt a harctérre vezényelték. Helyére Soós Lajos református tábori lelkész jött.

Január 18-án a III. évesek síkihelyezésre indultak Borszékra.

Síkihelyezés, január 18-26.

A síkiképzés a környék 1000-1300 méteres hegyei között folyt. Az akkori körülményekről, hangulatról Balogh Dezső, Kovács Elemér III. A és Vécsey László III. B növendékek így emlékeznek meg:

Balogh: Nyitott Botond gépkocsiban mentünk. Szerencsére nem volt nagy hideg. A Gyergyói havasok fenséges látványa egészen elbűvölt. Még sohasem láttam ilyen jellegű tájat, de mondhatom, valósággal lenyűgözött, megragadott a havas fenyvesek végtelensége. Nagy élmény volt számunkra, hogy itt találkoztunk igazi székely magyarokkal.

Vécsey: Elhelyezésünk a Karitászt épületeiben volt (úgy tudom, apácakolostor volt). Földre terített szalmán aludtunk, és egy meglehetősen öreg vaskályhával fűtöttünk. Nagyobb szél esetén az ajtó alatt bejött a hó. Az idő csodálatos volt, mert napokon keresztül nem volt beborulva, állandóan sütött a nap. A déli órákban többször levetkőztünk félmeztelenre, mert olyan meleg volt mellmagasságban. Persze, ha elestünk, a nadrágunk tele lett hóval.

Kovács: A mi szállásunk a kis fürdőtelepen volt, teljesen kihalt, csak mi, az erős napsütésben leburnult fiúk népesítettük be. Ezen az álombeli tájon, a sípályákat leszámítva, a hó olyan magas volt, hogy sítalpak nélkül képtelenség volt a közlekedés. Napközben ragyogó kék ég borult fölénk, úgyhogy még a magas nyakú kincstári pulóver is melegnek bizonyult. Naplemente után azonban meredeken zuhant a hőmérséklet mínusz 20 Celsius fok alá. Körülöttünk elvarázsolt erdők aludtak a jéggé dermedt csöndben, és furcsa volt tudnunk, hogy 30 kilométeres körzetben nincs emberi település.

Balogh: A foglalkozások lényege a sízés volt, ezt csináltuk reggeltől estig. Befejezésként a kihelyezés fénypontja a járőrgyakorlat volt. Minden szakasz más útvonalat kapott. Reggel indultunk, 3 órás menetelésre, sízésre számítottunk. Egy falat élelem nélkül, egy könnyű pulóverben vágtunk neki.

Vécsey: A másik szakasz (III. B) járőrét Gyarmathy Pali vezette. Cél a Nagyközrez-havas 1492 méteres csúcsa volt. Mivel Borszék 1000 méteres szinten volt, nem is tűnt nagy feladatnak. Légvonalban körülbelül 7-7,5 kilométer volt a távolság. Az útról kissé letérve mentünk a hegy felé, egyszer csak kiabálnak utánunk egy katonai őrbódéból, hogy telepített aknákon megyünk. Mivel sítalpon mentünk, és már túl voltunk az aknák egy részén, szerencsésen baj nélkül átcúszkáltunk, ügyelve arra, hogy a botokat ne szúrjuk le. Egyetlen gikszer érte csak a társaságot, Füzessey Sanyi a lécre tapadt havat le akarta rúgni, egy nagyot dobantott és egyből letörött az egyik lécs kanala. Ettől függetlenül hősiesen végig kitartott. Felfelé lecsatolt, lefelé meg fél lábon siklott. Csodálatos látvány tárult elénk a csúcson. Szél

volt, alattunk kavargott a hó, a csúcson meg gyönyörűen sütött a nap. Elindultunk lefelé. Belesiklottunk a hófúvásba, és időnként még a szemünket sem tudtuk nyitva tartani a hó miatt. Bele is rohantunk egy-egy facsoportba, míg a végén fogalmunk se volt, hogy merre lehetünk. Már gyanúsán sokáig tartott a lesiklás. A hófúvás elállt, s mivel már sötétedett, rövid pihenő után elindultunk és rájutottunk egy útra. Némi felvilágosítás után megtudtuk, hogy az út Borszékra vezet. Este 6 óra lehetett, amikor beértünk a szállásra. Félünk, hogy a többórás késés miatt jól leszidnak bennünket. Ezt megúsztuk, mert egy szakasznak még nyoma sem volt, és mindenki miattuk idegeskedett.

Ez a szakasz a III. A osztály volt. Mit ír erről Balogh Dezső?

Balogh: Egy darabig az úton mentünk, majd betértünk egy erdőbe. Rövidesen rájöttünk, eltévedtünk. Találkoztunk favágó székekkel, akik útbaigazítottak bennünket. Keveregtünk tovább, és másfél órai lődörgés után ugyanoda jutottunk vissza, ahonnan elindultunk.

Kovács: A korán leszálló alkonyatban az a meggyőződés erősödött bennünk, hogy eltévedtünk. A dolog halálosan komolyra kezdett fordulni. Délután 4 óra tájban az ég beborult, és hófúvás tört ránk. A sötétedés után, alaposan kimerülve, egy kihalt esztenához (havasi juhakol) érkeztünk. Hogy erőre kapjunk, lecsatoltuk léceinket, aztán a nyitott tető alatt összebújtunk, mint valami birkanyáj, egymás testmelegétől remélve némi védelmet. Közben a szél viharra erősödött, arcunkba csapta a havat, úgyhogy rövidesen világossá vált, képtelenség az egész hosszú éjszakát itt tölteni. Helyzetünket a térképen nem tudtuk meghatározni, úgy döntöttünk, hogy iránytű segítségével elindulunk egy irányba. Összefagyott kezünkkel csak a legnagyobb erőfeszítéssel sikerült léceinket felcsatolni. Nekivágtunk a hegyoldalnak. Este 7 óra lehetett. Az ezután következő órák olyanok voltak, mint valami rémálom. Vagy három órai eszeveszett küszködés után azonban elértünk egy gyér lámpákkal pislákoló, hóba fulladt falucskát, Salamást, egy félig székel, félig román falut.

Balogh: A községházán beszállásoltunk. Elmentünk a kocsmába, ahol a derék magyar kocsmáros saját kenyereből adott, és ittunk is valamit. Bercsényi telefonált parancsért Benkő Tibor századosnak. Parancs megérkezett: éjszakára maradjunk a faluban, másnap délelőtt vonuljunk be. Az elemi iskola egy tantermében aludtunk volna, de a hideg s a kemény padló miatt nem jött álom a szemünkre. Reggel 4 órakor indultunk, egy iparvasútra kapaszkodtunk fel. Nagyon hideg volt, vágott a szél. Fagyott ujjainkkal alig tudtuk felcsatolni léceinket. Mínusz 20 Celsius-fok körül lehetett. Ilyen körülmények között hátborzongató volt arra gondolni, hogy Borszék még legalább 25 kilométerre van. Vajon haza-jutunk-e még egyáltalán? Azonban leráztuk magunkról a csüggedést, és nekikeseredve indultunk útnak. Hang nélkül siklottunk. A bajuszok, szempillák, szemöldökök pár perc alatt elderesedtek. Az állandó hegymenetben azonban lassan bemelegedtünk. A napfelkeltével a hideg is engedett, bizakodóbb hangulat lett úrrá rajtunk. Felértünk a tetőre, fenséges látvány tárult elénk, amit a köröskörül a messzi felhőkbe vesző és felkelő naptól megaranyozott ormú havasok nyújtottak.

Kovács: A dermesztő hidegben kárpótlásul a legcsodálatosabb pirkadatban volt részünk. A környező háborítatlan hegycsúcsok egész a láthatár széléig rózsaszínben tündököltek a kelő napkorong fényében. Lent pedig a völgyekben kék ködtenger gomolygott a lábunk alatt. Árvay Lacinak még fényképezni is maradt lelkiereje. Amikor aztán lezúdultunk az előttünk elterülő hosszú lejtőn, ismét csak közel kerültünk a katasztrófához. Ugyanis egy sávban a lejtőn sziklatörmelék húzódott meg a hó alatt, amire nagy sebességgel ráfutottunk, és úgy buktunk föl egyikünk a másik után, mintha géppuskával kaszáltak volna le bennünket. Szerencsétlenségünkre Bihari Dezső lába eltörött. Sítalpaiból valami szánfélét eszkábáltunk össze, aztán rákötöztük, és húztuk magunk után. Mi, többiek valami csoda folytán kisebb-nagyobb zúzódásokkal megúsztuk.

Balogh: Mind jobban kezdtünk fájni, és amellet fogalmunk sem volt róla, hogy merre van Borszék, csak rohantunk. Jó darab út megtétele után találkoztunk végre egy székely szekérrel, és azok a legnagyobb bosszúságunkra felvilágosítottak, hogy régen túlhaladtuk az útelágazást, és egész más irányban rohanunk. Megint vissza, az utat nem találtuk. Egyetlen támpont messze a völgybe egy sárga ház. Neki toronyiránt az erdőnek. Azonban a 80 centiméteres hóban, a meredek talajon, a fák között nem sokáig lehetett csúszkálni, le kellett csatolni. Vállra kaptuk a léceket, és úgy törtettünk előre az őserdő sűrűségű fenyvesben. A tájékozódást hamar elvesztettük, csak taláломra bukácsoltunk előre. Itt voltunk legváltásosabb helyzetben. Ugyanis a léceket szorosan tartó kezek kezdtek megfagyni. Hosszas vergődés után elértük a sárga házat. Ott aztán rendeződtünk, és a lakók útmutatása alapján végre Borszék felé közeledtünk, és bevánszorogtunk a szállásunkra.

Kovács: Megérkezésünk után nekiláttunk, hogy kiszámítsuk a 28 órára sikerült balszerencsés kirándulásunk menetvonalának hosszát. Végül is kiderült, hogy 85 kilométert tettünk meg a rettenetes zord körülmények között. Ez olyan teljesítmény volt, amire csak az iskola minden testi és lelkierőt kifejlesztő nevelése tett bennünket képessé.

A síkihelyezés parancsnoka Benkő Tibor százados volt. Beosztottjai: Tibay Sándor százados és Dánosi István zászlós, vívómester.

A síkihelyezésről január 26-án érkeztünk vissza az iskolába.

Február 15-én elkezdődtek a bizottsági vizsgák. Ezen a tantárgyat tanító tiszt mellett még egy tanártiszt volt jelen. Csak feleltetés volt. Főleg a kétes jegyre, a bukásra állókat és a javítani akarókat feleltették.

Az első félévi eredményeket február 22-én hirdették ki. Megtörtént az osztályokban a rangsorolás.

Február 23-án megkezdődött a második félév.

A napirend és a tantárgyak nem változtak. A reggeli torna annyiban módosult, hogy március 21-től ébresztő után volt és tornaruhában. Március 15-én a szabadságharc hőseire emlékezett az iskolánk. Délelőtt felekezetek szerint istentisztelet, majd fogadás volt a sportpályán, ahol az iskolaparancsnok Kápolnás Ödön századosnak és Merő László főhadnagynak hadiékítményes Signum Laudis kitüntetést adott át. 11 órakor Varsányi László százados méltatta a díszteremben a tisztikar és a növendékek előtt a nap jelentőségét.

A március 20-i iskolaparancsban az idegen hangzású neveket viselő növendékeket névmagyarosításra szólította fel az iskolaparancsnok. Kifejtette, hogy a magyarsághoz való tartozásunk egyik fontos kifejezése a névmagyarosítás, mert minden öntudatos magyar embernek szent kötelessége, hogy magyarsága mellett minden eszközzel hitet tegyen.

Március 23- és 24-én tanítási szünet, lelkigyakorlat, amely 25-én ért véget. Április 3-án az iskola körlevélben értesítette a szülőket, hogy a szabadság alatt tilos a civil ruha viselése.

A húsvéti szabadság április 16-án kezdődött és 28-án éjfélig tartott.

Május 6-án vitéz Vattay Antal altábornagy, lovassági felügyelő megsejmelte a huszárnövendék-századot, és a látottak és tapasztaltak felett a legnagyobb meglepődését fejezte ki.

Május 15-én minden növendék megkapta a rendszeresített zöld zsávoly gyakorlóruhát.

Május 24-én elkezdődtek a bizottsági vizsgák, és május 27-én volt az utolsó tanítási nap.

Május 28-án és 29-én Paleta Géza ezredes, a nagyváradi tüzérhadapród-iskola parancsnoka látogatta meg az iskolát.

Konja Sándor őrnagy nevét Kónyára változtatta.

Marosvásárhely és az iskola május 30-ra várta vitéz nagybaczoni Nagy Vilmos honvédelmi miniszter látogatását. Erre a napra az egész iskolában lázas készülődés folyt.

Jelezték, hogy a miniszterrel együtt érkezik dalnoki Veress Lajos altábornagy, hadtestparancsnok és Kéry Kálmán ezredes, a miniszter parancsőrtisztje.

Csaba-nap – a honvédelmi miniszter látogatása – június 3.

A május 30-ra tervezett Csaba-nap a nagy esőzések miatt elmaradt.

Június 3-án, áldozócsütörtökön a jó idő lehetővé tette a megtartását. A Csaba-napon részt vett a honvédelmi miniszter, vitéz nagybaconi Nagy Vilmos vezérezredes, aki ezen a napon délelőtt érkezett Marosvásárhelyre. A vonaton érkező minisztert a pályaudvaron a város polgári és katonai vezetői fogadták, ezután a Fő téren a fogadtatására megjelentek a megye és város előkelőségei és a város lakossága. Délben a hadapródiskola parancsnoksága látta vendégül a honvédelmi minisztert, aki délután 3 órakor megtekintette az iskola alsó gyakorlóterén a növendékek haditorna-bemutatóját. Hogyan ír erről a Székely Szó, a helyi újság:

„A bemutató iránt hatalmas az érdeklődés. Mintegy 7-8 ezer ember jelent meg a hatalmas sporttelepen, hogy tanúja legyen annak a kiváló kiképzésnek, ami a hadapródiskolában folyik, egyben pedig gyönyörködhessek a teljesen újszerű, eddig itt még sohasem látott szebbnél szebb gyakorlatokban.

A festői környezete miatt amúgy is szép térséget valóságos olimpiai arénává díszítette fel az iskola parancsnoksága. Az erdő szélén felállított díszpáholy melletti emelvényekre karosszékeket állítottak. Szemben az ülőhelyekkel, hosszú árbocokon a magyar és tengelyhatalmak zászlóit lengeti a szél. Marosszentgyörgy felől színpompás képet nyújt a lovas akadálypálya. A város felőli oldalon, a hadapródiskola előtti dombon a megjelent hatalmas, színes, tarka tömeg hullámszik.

Kürtjel harsan. Kemény vezényszavak pattognak, a katonai alakulatok tisztelegnek, a vezénylő parancsnok siet a miniszter fogadására. A Himnusz hangjai alatt a honvédelmi miniszter ellép a hadapródiskola felsorakozott növendékei előtt.

Megkezdődik a bemutató. Már az első szám a csodálat moráját kelti. A hadapródiskola fiatal növendékei zártrendi gépkocsikarusszal gyakorlatokat mutatnak be. Felbúgnak a hatalmas motorok, a gépkocsikon két sorban feszesen ülnek a növendékek. A kormánykeréknél szintén növendékek ülnek. A kerekek alól porfelleg száll, a kocsik, mintha csak fürge, kis testű járművek lennének, nem hatalmas gépszörnyetegek, kecsesen fordulnak, keresztezik egymást. Erő és szépség van már ebben a nagyszerű mutatványban. De most következik a meglepetés: adott jelre egysorban állnak a gépkocsik, szempillantás alatt földre ugranak a hadapródok, felzárkóznak, és mintha egy precíz gép mozgatná őket, zártrendi gyakorlatokat mutatnak be. Egyszerre lendülnek a lábak, egyetlen ütemre mozdulnak meg a puskák, el sem lehet hinni, hogy több tucat hadapród végzi a lenyűgöző, ütemes gyakorlatokat.

A közönség csodálattal tapsol, éljenez. A bemondó már jelenti a következő számot: a szentgyörgyi erdő felől, lovas hadapródok zárt csoportja tűnik fel. Pompás látványt nyújtanak a szép formájú lovak és a rajtuk ülő feszes tartású hadapródok. Tisztelegnek, majd egyenként kezdik meg a lovasakadály-bemutatót. Szélvészként, kecsesen, mintha lábuk nem is érné a földet, repülnek át a lovak a nehéz akadályokon. Ló és lovas összeforrva száguld, és a közönség nem győz tapsolni ezeknek a pompás fiúknak, akik miután bebizonyították, hogy tökéletesen értenek a gépek kezeléséhez, íme, arról is bizonyítékot kívánnak szolgáltatni, hogy nemcsak ők is – lóra termettek.

Az utolsó lovas még el sem tűnt a szentgyörgyi dombok között, mintha az Ezeregyéjszaka legszínompásabb meséje elevenednék meg, kerékpáros alakulatok tűnnek fel a Maros felől. A kerekeket piros, fehér, zöld és kék papírcsíkok színes korongokká varázsolják. Mértani pontossággal kezdenek körözni, találkozni, keresztezni. Hullámzanak a színek, sehol egyetlen kisiklás, a hadapród a kerékpáron is fegyelmezett katona. Amit azonban a kék csoport művel, már több mint amennyit a közönség elképzelni tud. Valóságos akrobatamutatványokat végeznek az ingatagnak vélt kerékpáron. Az egyensúlyozás művészei. Ráülnek a kormányra, háttal kormányoznak, mérleget csinálnak az ülésen, lábbal kormányoznak, egymás nyakába ülnek, s félelmet nem ismerő bátorsággal szökkennek le a rohanó gépről, bukfencet hányva a levegőben.

Bukósisakos motorkerékpárosok következnek. Égő kapukon, billegő deszkákon száguldanak át, csomagtartójukra merész fiúk kapaszkodnak. Felállnak, karjukat széttárják, s a szédítő rohanásban hibátlanul egyensúlyozzák magukat. Megszégyenítnek akárhány professzionista egyensúlyművészt, és úgy ugranak le a rohanó gépről, mintha örökké ezt gyakorolnák. Márpedig ez a gyakorlat is, mint az előbbieket, csak parányi része annak, amit ezek a fiúk tudnak.

És következzenek a „repülő” hadapródok:

Párnázott asztalt hoznak a tér közepére. Asztalugrás következik. Tornatrikóban sorakozik fel vagy tíz fiú. Halk zene szól. Két izmos láb lendül el a dobantóról, magasan a levegőbe emelkedik a fiatal test, bukfencet hány a levegőben, s könnyedén ér földet – illetve szőnyeget. Valósággal repülnek. Tornászversenyeken sem lehet szebb gyakorlatokat látni. Elviszik az asztalt, öt motorkerékpáros jön, egymás mellé sorakoznak, s a tornászok rajtuk keresztül repülnek tigrisugrásban.

Tüzelőállás!

Lovas géppuskás, gépkocsizó géppuskás, gépkocsizó páncéltörő ágyús rajok mennek szempillantás alatt tüzelőállásba. Torkolattüzek villannak, s a következő percben már el is tűnnek a gyakorlatozók. Harcgyakorlataik mintaszerűek és bámulatbaejtők.

„Magyar kozákok”: Nehogy valaki azt hihesse, hogy mindezek után nem érheti meglepetés a nézőket: következik a voltizsálás. Két lovat vezetnek elő. Kozák mutatványok következnek: kézállás vágató lovon, hátrabukfenc vágató lóról, vágóban lóról lóra. Hajmeresztő teljesítmények! Talán vasból és gumiból gyúrták össze őket, talán nincsenek idegeik sem, és nem ismerik mi a fáradtság.

Harckocsi gyakorlatok következnek: akadályokon kapaszkodnak át a hernyótalpas szörnyeteg. Vastestükben fiatal hadapródok. Ehhez is értenek, de még mennyire értenek, hiszen ez a kenyerük: a gyorsfegyvernem.

Tüzelnek a acélszörnyetegek „kiságyúi”, nem látszanak belőlük emberek, de belül a prizmák mögött figyel két izzó szempár, kormányoz két erős kar, s ha parancs hallatszik, leáll a bömbölő motor, kiugrik a kezelő, lövész, parancsnok.

Kézigránátgyakorlat riasztja a gyengébb idegzetűeket, aztán megkezdődik a hadapród-alakulatok elvonulása.

Vitéz nagybaconi Nagy Vilmos elismerését nyilvánítja a hadapródiskola parancsnokának. A közönség éljenez, és vége a bemutatónak. A vásárhelyi hadapródok kitettek magukért a honvédelmi miniszter előtt” – fejezi be cikkét a Székely Szó.

Csaba-nap

A Csaba-nap műsorközlője Telkes Emil főhadnagy

Kihelyezés: június 4-július 25.

Az 1. Gépkocsizó lövészsorozat – Szárhegy

A század kerékpáron vonult a Gyergyói-medencében levő Szárhegy faluba. A III. évesek felváltva motorkerékpáron forgalomszabályzóként biztosították a menetoszlopot. Közvetlen a Csaba-nap után, 4-én reggel felmálházták a kerékpárokat:

- a csomagtartón málhatáska, benne csajka, rajta köpeny, sisak, sátorlap,
- elöl a kormányon és a felszerelt tartón a puska,
- a kormányon keresztben összegöngyölve, szíjazva a pokróc.
- a kenyérzsák vállon, benne a kulacs, tisztálkodószerek, vállra akasztva a gázálarc.

Június 4. péntek: indulás az iskolából 9 órakor, érkezés Szászrégenbe 11.30-kor (31 kilométer). Ebéd után 14.30-kor Szászrégenből Dédára 16.30-ra (25 kilométer).

Június 5. szombat: 8 órakor indulás Dédáról a Maros völgyébe. Maroshévízre érkezés 12 órakor (42 kilométer).

Június 6. vasárnap: Maroshévízről indulás 8.45-kor. Kellemetlen emelkedőkkel teli úton haladva érkezés Szárhegyre 12 órakor (28 kilométer). Összesen 126 kilométer volt az út.

Érkezés után a hősök emlékművének megkoszorúzása. Szállás a helyi elemi iskola tantermeiben.

Az iskola udvarán van egy kis patak, amit kissé megduzzasztottunk, hogy fürdésre, mosdásra, mosásra alkalmas legyen. Ébresztő után a csukló, a reggeliosztás, eligazítás és kihallgatás is az iskola udvarán történt.

Többször jártunk hol kerékpárral, hol Botondokkal és Blitzekkel Ditrón át egy lőtérre, ahol puska-, nehézpuska-, golyószóró- és géppuska-lövészet volt. Néhányszor páncéltörőágyúval is lőttünk. A találatjelzők a páncéltörő löállásoktól körülbelül 800 méterre voltak. Telefon-összeköttetéssel irányították az ott levőket a célok (harckocsi atrapp) lassú vontatására. Gépkocsivezetési gyakorlat során többször jártunk a festői Gyilkos-tónál és a Békás-szoros keleti végén levő országhatárnál. Harcászati gyakorlatokon (felderítés, támadás, védelem), valamint térkép- és tereptani gyakorlatokon bejártunk a Maros völgyének és a közeli Gyergyói

havasoknak csodálatos tájait. Gyergyóalfalu közelében a fedett tahidnál, a lápos parti részeken sokszor csak a Botondok csörlőjével tudtunk átjutni.

Díszszakasszal részt vettünk a szárhegyi apátságnál az úrnapi körmeneten.

A kihelyezés végeztével 24-én indultunk a 170 kilométer hosszú útra, vissza Marosvásárhelyre. Maroshévíz körzetében egy szigeten sátoráborban éjszakáztunk. Az éjszakai táborriadó gyakorlásával, sátor bontva éjfélkor hagytuk el, és levetett gyalogsági nadrággal, összekötözött bakancsal, fejünkön a ruháinkkal, kerékpárral gázoltunk át a Maros túlsó partjára. A szakaszokat összerendezve még az éjjel folytattuk utunkat kerékpáros menettel az iskola felé. Voltak néhányan, akik ezt a hihetetlenül erős menetet alig bírták, de az erősebbek segítségükre voltak. Előfordult, hogy egyesek elbóbiskoltak a kerékpárt hajtva, és a kanyargós erdei utakon nagy csörömpöléssel landoltak, a kanyarokat kiegyenesítve.

Július 25-én érkezünk az intézetbe, miután egész éjjel menetben voltunk.

A III. évesek készültek az országos vezetési gyakorlatra, az I. és II. évesek pedig 31-én szabadságra utaztak.

A 2. és 3. páncélosszázad – Gyergyószentmiklós

Mindkét század egymástól távoli két iskolában lett elszállásolva. A harckocsikat megosztva helyezték el: a 2. századnál a Toldikat, a 3. századnál a Turánokat.

A kihelyezés első hetében gyalogsági kiképzés folyt. Másodnaponként rohamoztuk meg a „kápolnás magaslatot”, s ha nem volt elég nagy a „roham” irama, vissza a kiindulási pontra, és kezdtük előlről a támadást... Felderítő járőrgyakorlatokat végeztünk hol Te-kerőpatak-Vasláb, hol meg Gyergyócsomafalva felé, a Bucsín-tetőig.

A kápolnás magaslat többszöri elfoglalása után a támadási célt elérvén éjjeli gyakorlat szerepelt a kiképzési tervben, és este a temetőben beástuk magunkat (ideiglenes jelleggel). Nagyon ügyeltünk arra, nehogy valami kegyeletsértést kövessünk el, de a lövészkutak mégis csak a szélső sírok közé kerültek, s így rendezkedtünk be védelemre, s vártuk az éjjeli rajtaütéseket. E sorok írójának bal szomszédja Jakab Domonkos volt (élt 47 évet). Az éjszakai figyelésben nem zavarták egymást. Az éjjel nyugodtan telt el, kivéve azt a néhány csellengőt, akik hangot adtak meglepetésüknek, amikor beleestek a másnapra előkészített nyughelybe.

Lassan pirkadt, tűzharcban visszavertük a támadó „ellenséget”, betemettük a lövészgödröket, példás rendet csináltunk a környezetünkben, és további nyugalmat kívánva a megzavartaknak, bevonultunk a gyakorlat kiértékelésére.

Természetesen nem maradtak el a szakfegyvernemi gyakorlatok sem. Ilyen alkalmakkor rendszerint a két század együtt vonult ki gépkocsioszlopban harckocsikkal együtt. A tehergépkocsikat (Marmon, Kölni Ford, Opel Blitz) már mi vezethettük. Gyakoroltuk a rádióösszeköttetés megvalósítását, a harckocsik készenléti helyre való felállítását, tűzparancsok kiadását – ezen belül a távolság- és sebességbecslést –, és mindent, ami előírás volt a kezelők részére.

A kihelyezésre menet és a bevonuláskor is a forgalomszabályozási feladatokat is mi láttuk el motorkerékpárokon. Nagy örömmel voltunk ebben a beosztásban, mert ez lehetőséget adott egy kevés kötetlen motorozásra is, bár közben rengeteg port nyeltünk.

Gyakorlatok utáni bevonuláskor nagy buzgalommal végeztük a harckocsik és a fegyverzet karbantartását.

Az egyik harcszerű gyakorlatot követően a Gyergyószentmiklósba vezető úton gyülekeztek a járművek. A gépkocsioszlop már összeállt és mögé kezdtek besorolni a harckocsik. Az út a gépkocsioszlop felé erősen lejtett. Az első felzárkózó harckocsi egy Toldi volt, és egyre

nagyobb sebességgel közeledett az oszlop végéhez. A Toldi fékútja egy kicsit hosszúra sikerült és szétesapta az oszlop végén álló Opel Blitzet. Szegény Blitznek megszólalt a dudája és nem is sikerült elcsendesíteni az akkumulátor lekapcsolásáig, ugyanis az ajtók nyithatatlaná váltak. A Toldi mellett részvételi szívvel állt v. Reök Attila százados, aki a harckocsit vezette. Az Opel egy hét múlva visszakerült az iskolába, de állítólag ez volt az egyetlen Opel Blitz a honvédségnél, amelyiknek a platója 10 centiméterrel rövidebb volt az eredeténél.

A kihelyezést néhány szép kirándulás tarkította. Marosfőn megnéztük a Maros eredetét, a forrásnál teleittuk magunkat Marossal, aztán meg láthatóan megszorítottuk a „folyót” nem kis büszkeséggel. Ismét meglátogattuk a Békás-szorost, az Oltárkőt és a Gyilkostót. Csodálatosan szép erdélyi tájak. A Görgényi-havasok és a Hargita között a Küküllő völgyén át utazva megnéztük Székelyudvarhelyt.

Úrnapján díszszázaddal vettünk részt a körmeneten.

Szomorú esemény történt a kihelyezés alatt. Dr. Bodnár Imre főhadnagy történelemtanárunk a tisztek részére kiírt jelvénytípusos versenyen úszás közben meghalt. A kihelyezésen levő század azonnal bevonult Marosvásárhelyre, részt vett a temetési szertartáson és díszszázadként temetési menetben kísértük ki tanárunkat a vasútállomásra, mert nem Marosvásárhelyen temették el. Másnap visszautaztunk Gyergyószentmiklósról.

Június 21-én vitéz Major Jenő altábornagy, az I. páncéloshadtest parancsnoka a gyergyószentmiklósi kihelyezésen levő páncéloszázadokat megsemmisítette. A növendékek szemle alatti magatartását és szaktudását megdicsérte. A növendékekhez intézett beszédében a gépek alapos megismerésére és a gépek iránti szeretetére hívta fel a figyelmet.

A gyakorlati kiképzés, talán helyesebb harcászati gyakorlatnak nevezni, változatlan intenzitással folyt tovább, és július 25-én bevonultak Marosvásárhelyre, ahol másnapról kezdve elkezdődtek az előkészületek részben a szabadságra, másrészt a távvezetési gyakorlatra.

A 4. huszárszázad – Gyergyóditró

Gépkocsi távvezetési gyakorlat – augusztus 2-17.

A III. A, B, C növendékei július 29-én közlekedési ismeretekből és vezetésből vizsgát tettek, és így gépkocsivezetői jogosítványt szereztek. A gyakorlatszerzés érdekében az iskola-parancsnokság elrendelte, hogy a növendékek egy hosszútávú országúti vezetés keretében bizonyítsák tudásukat. A vezetési gyakorlat részben azt szolgálta, hogy a növendékek megismerjék az országot, a nevezetesebb városokat, a híres történelmi helyeket. Az egész útvonal hossza körülbelül 2400 kilométer volt. Mivel vezetés közben váltották egymást, egy főre körülbelül 800 kilométer vezetési távolság jutott.

1. nap, augusztus 2. Útvonal:

Marosvásárhely-Balavásár-Erdőszentgyörgy-Székelykeresztúr-Okland-Barót-Mikóújfalú-Sepsiszentgyörgy-Kézdivásárhely, körülbelül 200 kilométer.

2. nap, augusztus 3. Útvonal:

Kézdivásárhely-Sepsibükszád-Tusnád-Csíkszereda-Csíkszentdomonkos-Gyergyószentmiklós-Maroshévíz, körülbelül 190 kilométer.

3. nap, augusztus 4. Útvonal:

Maroshévíz-Gödemesterháza-Palotailva-Ratosnya-Déda-Disznajó-Monorfalva-Kissajó-Nagysajó-Beszterce-Jád-Oroszborgó-Alsóborgó-Kisilva-Major-Óradna, körülbelül 145 kilométer.

4. nap, augusztus 5. Útvonal:

Oradna-Újradna-Radnai hágó-Borsa-Majszin-Felsővisó-Aknaszlatina-Máramarossziget-Técső-Huszt, körülbelül 185 kilométer.

5. nap, augusztus 6. Útvonal:

Huszt-Nagyszöllős-Tiszaújlak-Beregszász-Munkács-Szerednya-Ungvár, körülbelül 135 kilométer.

6. nap, augusztus 7. Útvonal:

Ungvár-Csap-Sátoraljaújhely-Hernádsány-Buzinka-Szepsi-Szádalmás-Rózsnyó, körülbelül 165 kilométer.

7. nap, augusztus 9. Útvonal:

Rózsnyó-Pelsőc-Aggtelek-Vadna-Miskolc-Diósgyőr-Lillafüred-Felsőtárkány-Felnémet-Eger, körülbelül 155 kilométer.

8. nap, augusztus 10. Útvonal:

Eger-Egerbakta-Sirok-Recsk-Parád-Gyöngyös-Hatvan-Aszód-Gödöllő-Budapest-Szentendre-Visegrád-Esztergom, körülbelül 185 kilométer.

9. nap, augusztus 11. Útvonal:

Esztergom-Dorog-Dunaalmás-Komárom-Győr-Pápa-Veszprém, körülbelül 180 kilométer.

10. nap, augusztus 12. Útvonal:

Veszprém-Balatonalmádi-Badacsonytomaj-Balatonederics-Keszthely-Fonyód-Siófok, körülbelül 165 kilométer.

11. nap, augusztus 14. Útvonal:

Siófok-Balatonföldvár-Andocs-Igal-Toponár-Kaposvár-Szigetvár-Pécs, körülbelül 155 kilométer.

12. nap, augusztus 15. Útvonal:

Pécs-dunai komp-Palicsfürdő-Szabadka-Szeged, körülbelül 180 kilométer.

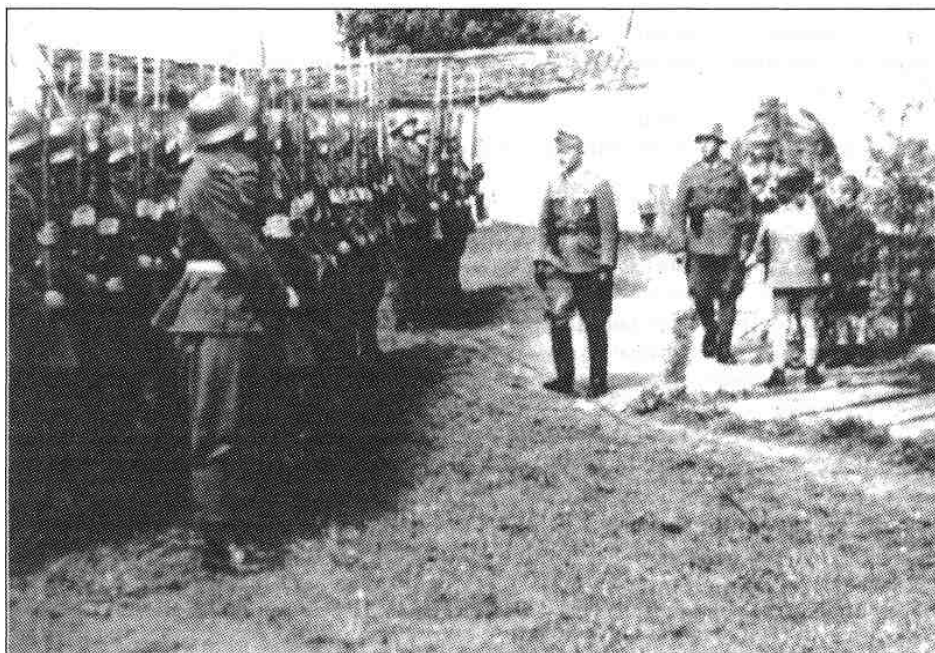
13. nap, augusztus 16. Útvonal:

Szeged-Hódmezővásárhely-Békéscsaba-Gyula-Nagyszalonta-Nagyvárad, körülbelül 185 kilométer.

14. nap, augusztus 17. Útvonal: Nagyvárad-Királyhágó-Kolozsvár, Déda-Szászrégen-Marosvásárhely, körülbelül 180 kilométer.

A távvezetési gyakorlat parancsnoka Margócsy István százados volt. A III. A és III. C növendékei 8 darab Rába-Botond gépkocsival hajtották végre a gyakorlatot. A vitéz Antalfy III. B tagjai fegyelmi fenyítés miatt nem vehettek részt a távvezetési gyakorlaton, hanem Szalay István százados parancsnoksága alatt az intézetben maradtak, és naponta más-más útvonalon, az erdélyi utakon végezték el az azonos ideig tartó vezetési gyakorlatot.

Amíg a gépesített fegyvernemekhez tartozó III. évet végző növendékek vezetési gyakorlaton voltak, addig a huszárok távlovagláson vettek részt.

*v. Kónya Sándor százados, századparancsnok fogadása
Gyergyószárhegyen, 1943*

Távlovaglás – augusztus 2-17.

A III. évfolyamot végzett huszárnövendékek 1943 augusztusában távlovagláson vettek részt. Így ír erről az egyik résztvevő, Szigethy Andor:

„Ötvenöt év távlatából visszaemlékezve, felejthetetlen élményt nyújtott, ifjúságunknak egyik legszebb emléke a kéthetes távlovaglás.

Battha György százados, osztálytisztségünk vezetésével, napi 25-35 kilométert lovagolva, sportnyeregben teljesítettük a távot. A két szálláscsináló hajnalban előre lovagolt. Így a beérkező csapat szálláshelye és a lovak istállói mindig rendben voltak. A tábori konyhát teherautón telepítették előre.

Az útvonal oda:

Marosvásárhely-Székelykeresztúr-Székelyudvarhely-Homoródalmás-Tusnád-Csíkszereda-Csíksomlyó-Szépvíz-Gyimesfelsőlok-Gyimesközélpok,

vissza:

Csíkszentdomonkos-a Hargitán keresztül Zetelaka-Korond-Parajd-Szováta-Nyárádszereda-Jedd-Marosvásárhely. Mint látható, az útvonal Erdély legszebb részén vezetett keresztül. Meghatódva álltunk a Hargitán, távolban a Csíki- és a Gyergyói-medence. Ezt soha nem lehet elfelejteni.”

Az 1943-44. tanév

Felvétel a pályázati hirdetménynek megfelelően csak az első évfolyamban volt. A felvételi vizsgák augusztus végén zajlottak. A Marosvásárhelyre bevonult felvételre jelöltek két csoportra osztották. Az egyik csoport vizsgáit Galántai István százados vezette, aki egyben magyar és német nyelvből mérte föl a jelöltek tudását. A másik csoport vizsgáit pedig Batár Zoltán főhadnagy, aki mennyiségtanból és természettanból vizsgáztatott.

Az első évfolyamra jelentkező több száz kérvényező közül 130 főt hívtak be felvételi vizsgára. A felvételi vizsgán eredményesen szereplők és a kőszegi alreálból Marosvásárhelyre felvettek létszáma 93 fő volt. Így az iskola összlétszáma 406 főre emelkedett. Ebben az évben a hadapródiskolák létszáma az alábbiak szerint alakult:

A hadapródiskolák létszámhelyzete az 1943-44-es tanévben:

	Évf.	Pécs	Sopron	Marosvásárhely	Nagyvárad	Budapest	Összesen
Létszám	I.	95	64	93	130	53	435
	II.	93	64	93	130	53	433
	III.	96	64	93	131	51	435
	IV.	96	64	93	131	51	435
Összesen:		380	256	372	522	208	1738
Repülő hadap-	III.	17	10	14	21	9	71
ródiskolákból	IV.	32	20	20	-	-	72
Összlétszám		429	286	406	543	217	1881

A felvételi vizsgával kapcsolatosan Altörjay ezredes naplójában az alábbiakat olvashatjuk: „Egy ikerpár kérvényét kaptuk a Szabadka melletti Palicsról. Merő százados – tanulmányi segédtsízt – a kérvényt mint „érdekességet” mutatta meg nekem. Hosszasan tanulmányoztam összes mellékleteivel egyetemben és az ítéletemet azonnal megformáltam: fel kell vegyük őket! ... A felvételi vizsgán megnéztem magamnak a fiúkat: nagyszerű kölykök! Az elméleti vizsgánál az egyik kissé gyengébb volt. Nem számít ez semmit, Merő – volt a véleményem –, ha felvesszük az egyiket, a másiknak is vele kell jönnie. Ők ikrek, nem? Mi nem választhatjuk szét őket. Könnyen el tudtam képzelni, hogy az édesanyjuk is ezzel a gondolattal pályáztatta meg mind a kettőt. Ebben az volt az álláspontom, hogy vagy mindkettő, vagy egyik sem. Így aztán mindkettőt felvettük.”

„Röviddel az iskolaév kezdete után Saád javasolta, hogy az iskolaparancsnokságnak kellene tennie valamit, hogy az ikrek megkülönböztethetők legyenek, mert oly feltűnő módon egyformák, mint két tojás. Gondolkoztam ezen. Tényleg kellett valamit csinálnunk, mert ez a helyzet problémákat hozhat magával. Elhatároztam, hogy az egyiknek egy karperecet fogok csináltatni. Ehhez elsősorban a szülők beleegyezését kellett megkapjam, mert a karperecet ezüsből kellett megcsináltatni, és az iskola ezt nem tudta megfizetni. Erre Gogl alezredes, a gazdasági hivatal főnöke hívta fel a figyelmet. A szülők örömmel beleegyeztek! Megbízta Merő századost, hogy az egyik ikerrel menjen egy ékszerészhez, és csináltasson neki egy karperecet, egy életre szóló tartóssággal és a bevesséssel: „Gábor – Magyar Királyi Csaba királyfi Honvéd Gyorsfegyvernemi Hadapródiskola 1943.”

A karperecet ezek után úgy kellett felerősíteni Gábor csuklójára, hogy az többé ne lehessen levenni, és ne lehessen elveszteni sem! Amikor aztán megláttam, a karperec már Ladóczki Gábor csuklóján volt. Őszinte örömet találtam abban, hogy egy ilyen, egész életre szóló szép emléket tudtam csináltatni ennek a fiúnak. Parancsot adtam arra is, hogy az ikrek egy padban, egymás mellett üljenek, ugyanígy szomszéd ágyakon aludjanak, legyenek együtt az étkezési

asztalnál és a zártrendi gyakorlatoknál. Legyenek elválaszthatatlanok az eljövendő iskolaévek folyamán. Az, hogy nem minden tiszt és tanártiszt értett velem egyet, teljesen hidegen hagyott! A parancsnok én voltam, és egyes ügyekben nem voltam befolyásolható...”

A felvételi eredményhirdetése után boldogan, vagy szomorúan mindenki hazautazott és várta a behívót.

A tisztikar beosztása

I. PARANCSNOKSÁG

Iskolaparancsnok Altorjay Jenő ezredes

Iskolaparancsnok/helyettes, növendéki zászlóaljparancsnok Saád József alezredes

A legénységi különítmény parancsnoka Ernőházy Károly alezredes

I. segédtiszt Merő László százados

II. segédtiszt Erdélyi István százados

Szkladányi Ákos római katolikus tábori főlelkész

dr. Koncz Sándor református tábori lelkész

Soós Lajos tábori lelkész (1943 októberétől)

dr. Tótfalvy János orvos alezredes

dr. Sztojanovich orvos százados

dr. Györké Géza orvos zászlós

v. Fekete Gábor főtisztviselő (százados)

Gazdasági hivatal

Gógl Béla gazdasági alezredes

Fekete István gazdasági hadnagy

Simonyi Károly gazdasági főhadnagy

II. NÖVENDEK SZÁZADOK

1. Gépkocsizó lövészszázad

Századparancsnok: Bethlenfalvy Gyula őrnagy

I. A osztálytiszt: Szalay István százados

II. A osztálytiszt: v. Keresztényszigethy Sándor százados

III. A osztálytiszt: v. Földes Gyula százados

IV. A osztálytiszt: Németh László százados

2. Páncélosszázad

Századparancsnok: Varsányi László őrnagy

I. B osztálytiszt: Szabó József főhadnagy

II. B osztálytiszt: Borzsák Jenő százados, Birta Imre főhadnagy

III. B osztálytiszt: Kápolnás Ödön százados

IV. B osztálytiszt: Farkas Tibor százados

3. Páncélosszázad

Századparancsnok: Tibay Sándor százados

I. C osztálytiszt: Batár Zoltán százados

II. C osztálytiszt: Avar József százados

III. C osztálytiszt: Telkes Emil százados

IV. C osztálytiszt: Tibay Sándor százados, századparancsnok

4. Huszárszázad

Századparancsnok:	Szilágyi Dezső őrnagy
I. D osztálytiszt:	v. Paulay Tamás hadnagy, Karátson Pál főhadnagy
II. D osztály tiszt:	Feleky Iván százados
III. D osztálytiszt:	Walter-Terényi Lajos százados
IV D osztálytiszt:	Derényi Rajmár százados

Tisztánáraink

dr. Raffay Elemér alezredes:	magyar, német, francia
Margócsy István őrnagy:	gépjármű- és harckocsi szerkezetan
Benkő Tibor százados:	vezetés
Borzsák Jenő százados:	testnevelés
Deme Nándor százados:	magyar, német
Galántai István százados:	ábrázolástan
Kenyeres István százados:	magyar, német, francia
Kosaras István százados:	menyiségtan, természetan, vegytan
dr. Pethő Dezső százados:	magyar, német, olasz, híradóismeret
Siklósy Béla százados:	magyar, német, francia
Tóth Endre százados:	menyiségtan, természetan
Birta Imre főhadnagy:	híradóismeret
Csizy Ferenc főhadnagy:	természetrajz, földrajz
Gergely Mihály főhadnagy:	természetrajz, földrajz
Hencz György főhadnagy:	ábrázolástan
Keresztesi Endre főhadnagy:	gépkocsizóvonat-ismeretek
dr. Németh Imre főhadnagy:	történelem
Vámos Rezső főhadnagy:	tereptan
Dinnyési János hadnagy:	vegytan
dr. Komáromi Béla hadnagy:	gépjárműszerkezetan
Dánosi István zászlós vívómester gyakornok:	történelem
Kiss Ernő zászlós:	menyiségtan, természetan
Nagy László zászlós vívómester gyakornok:	vívás, testnevelés
Papp Sámuel zászlós:	vegytan
Heinrich László hadapródőrmester:	vegytan
Szamosi József hadapródőrmester:	magyar, történelem
Pasquali Giacomo polgári tanár:	olasz

Szeptember 20-ára kellett az iskolába felvett új I. éveseknek bevonulniuk. A civil ruhát a főreáliskolából megmaradt egyenruhára cserélték át, becsomagolt ruháikat hazaküldték, és másnap elkezdődött a 3 héten át tartó újonckiképzés, amelyet az osztálytiszték irányítottak. A kiképzéshez egy IV évest szakasz- és szobaparancsnoknak és három III. évest rajparancsnoknak is behívtak osztályonként. Az ő feladatuk volt, hogy 3 hét alatt fegyelmezett egységet kovácsoljanak a sok kis „mama kedvencéből”. A kiképzés a korábbi éveknek megfelelően zajlott.

Október 1-jén éjfélig kellett bevonulni a felsőbb éveseknek. A hosszú nyári szabadság után 9-ig gyakorlati kiképzés folyt, amely részben a fegyelem helyreállítását szolgálta, másrészt az előírt lögyakorlatokat végeztük el.

A gyakorlati kiképzés az október 9-én tartott 20 kilométeres menetgyakorlattal fejeződött be. A menetcél Nagyernye volt.

A napirend változtatás nélkül a korábbi évekével azonos volt. A tanítás október 11-én megkezdődött.

November 11-én vitéz nagybányai Horthy Istvánné meglátogatta az iskolát.

13-án az iskolaparancsnokság az ország ellátási nehézségeire való hivatkozással szigorúan megtiltotta csomagok küldését. E rendelkezést a szülőkkel körlevélben közölte. Kilátásba helyezte, hogy kerülő úton a növendékekhez küldött csomagot elkoboztatja, a benne levő élelmiszert szétszematja, és a növendéket fegyelmileg felelősségre vonja. A későbbiekben erre volt is precedens, mert valaki kapott egy 15 kilogrammos csomagot, s a személyi holmik kivételével tartalmát elküldték az árvaházba, a címzettet pedig laktanyafogsággal büntették.

A nyári szabadság ideje alatt dr. Pető Dezső százados Budapesten részt vett a tisztképző intézetek iskolapszichológiai tanfolyamán. Ennek eredményeként a IV. évesek részére heti gyakorisággal megindult egy „akaratnevelés”-nek nevezett pszichológiai gyakorlat a vívóteremben. A gyakorlatok egy része fizikai megterhelés volt (mély térdhajlítás, fél lábon állás, félkaros fekvőtámasz stb.), és a teherbírás határán hangos önbiztatással – „bírom, mert akarom” – tovább kellett folytatni a gyakorlatot. Ennek a résznek igen sok változata volt. A gyakorlatok másik része pszichológiai töltetű volt. Fel kellett magunkban ébreszteni például a félelem érzését, amelyet azután egy idő után „le kellett győzni”. Csukott szemmel fel kellett ébreszteni a gyűlölet érzését stb. Bizonyára ismert volt e lélekformálás technikai megoldása.

Figyelembe véve, hogy ezeken a gyakorlatokon egészséges lelkületű, jó fizikai felépítésű, teherbíró 17-18 éves, humorral is rendelkező fiatal legények vettek részt, óriási alakítások születtek.

A fizikai gyakorlatok megkezdése után örületet keltő nyögések, sóhajok és egyéb hangok hallatszottak, imitálva a kimerülés végső másodperceit, és akkor a legvékonyabb hangú felkiáltott, hogy „bírom, mert akarom”, majd végigterült a padlón. Ez volt a jeladás a végső erőkifejtésre, és óriási kavalkád alakult ki a padlón heverő és erejük „végső megfeszítésével” még állva maradottak között. A látvány minden képzeletet felülmúlt. A takarásban levők vinnyogva röhögtek „a szenvedők” láttán. A gyakorlatvezető százados látóterébe kerülteknek valóban nagy erőkifejtésébe került, hogy látszatkomolyságukat megőrizték.

Rövid fegyelmezés után – mert hiszen nem lehetett hangtalanul végigélvezni a színjátékot – következett a „félelem leküzdésének gyakorlása”. E téren „legnagyobb” egyik legerősebb társunk, Paulovits Iván volt. A félelem felkeltése idején kreol bőre elsűrűskült, majd csukott szemmel elkezdett reszketni. Ezt már a színiiskolán is taníthatták volna, de a java még hátravolt. Ugyanis egyszer csak kihúzta magát, kipirult az arca (biztosan a visszafojtott röhögéstől), kinyitotta a szemét és a produkció csúcsaként toppantott egyet a lábával, és „nem félek” felkiáltással megkoronázta a jelenetet. Sikere óriási volt, de a visszafojtott tetszésnyilvánítás csak vinnyogássá módosult. Ez így ment más és más szereposztásban néhány hétig, míg Altorjay ezredes kíváncsi nem lett az eredményre. A növendékek a lehetőségekhez mérten moderálták magukat, azonban az iskolaparancsnoknak így is túl sok volt a látottakból, s ezzel véget ért az „akaratnevelés”.

November 19-én volt az a bemutató gyakorlat, amit a mezőszabadi lőtéren szemlélő előjáróinknak mutattunk be. A gyakorlatot valamennyien nagy dicsérettel értékelték. Sajnos Felek Iván százados, Mikesi László és még hat növendék kézigránát-szilánkoktól megsérült.

December 5-én a III. évesek nagy sikerű Mikulás estét rendeztek, ami derűs színfoltot jelentett életünkben.

Másnap – december 6-án – a korábbi éveknek megfelelően megemlékeztünk a kormányzó névnapjáról, az I. éveseknek ekkor volt az első kimenőjük.

A karácsonyi szabadság december 17-én kezdődött és január 9-ére kellett bevonulni az iskolába.

A karácsonyi szabadságról való bevonulás után a IV. éves növendékek iskolaügyeletes szolgálatot is elláttak. Ezt a szolgálatot menetöltöztetben, sisakban, derékszíjjal és karddal kellett ellátni. A szolgálat átadása-átvétele iskolakihallgatáson történt. Az iskolaügyeletes külön szobát kapott, és feladata volt a körletek, a naposok és ügyeletesek ellenőrzése, valamint a csuklógyakorlatok és étkezések felügyelete. Nagy örömmel tanultuk meg a kard viselését és a karddal való tisztelgést.

Február 9-én az iskolaparancsnok küldöttséget vezetett a vármegye és a város vezetőihez azzal a céllal, hogy csapatzászlót kérjen a hadapródiskola részére. A küldöttség további tagjai Saád József őrnagy, zászlóaljparancsnok, Merő László százados, segédtsízt, Avar József százados és Gyarmathy Pál IV. éves növendék. A küldöttséget Mikó László főispán, dr. Mályay Ferenc polgármester és dr. Marton Zsigmond alispán fogadta. A küldöttség az alábbiakban adta elő kérelmét:

„A Kormányzó Úr mint legfelsőbb Hadurunk a mi iskolánkat a székelyföld fővárosában telepítette, és névadójául a székely nép legendás vezérét, Csaba királyfit választotta. Büszkén nevezzük tehát magunkat székely hadapródiskolának. Úgy érezzük, hogy ennek az iskolának szent lobogóját nem is adományozhatja más, mint a székelység. Ezért arra kérem Méltóságotokat és Maros-Torda vármegye és Marosvásárhely város közönségét, hogy iskolánknak csapatzászlót adományozzon. Ez a zászló lesz a székelység törhetetlen hűségének és ragaszkodásának kifejezője nemzetünkhöz és hazánkhoz, és így figyelmeztetője is felesküvő fiatal tisztjeinknek, hogy kötelességüket teljesítsék becsülettel és hűséggel mindhalálig!”

A beszédre Mikó László főispán válaszolt az alábbiakban:

„- A székely fővárosban székelő mindkét törvényhatóság örömmel ragad meg minden alkalmat arra, hogy honvédségünk iránti szeretetének és nagyrabecsülésének tanújelét adhassa. Azt gondolom, hogy bennünk, székelyekben erősebben él ez az érzés, mint bárkiben, aki az ország más területén lakik, mert hiszen a felszabadulás soha el nem felejthető boldog érzését honvédeink hozták el nekünk 1940 szeptemberében.

Mélyen átérezzük, hogy a honvédség csak úgy felel meg nemzetvédő és nemzetépítő hivatásának, ha annak vezetése valóban kiváló és szakképzett tisztekre van bízva, és ezért meg vagyok győződve arról, hogy mind a vármegye, mind a szabad királyi város törvényhatósága minden lehetőt elkövet arra nézve, hogy ezredes úr megtisztelő kérését teljesíthesse.

Azokat a honvédtiszteket, akik a marosvásárhelyi Csaba királyfi hadapródiskolából kerülnek majd ki, vezesse ez a zászló diadalra abban a törekvésükben, hogy a Kárpátok övezte régi szent határokon mindenütt és mindig az örök magyar nemzet három színe lobogjon.”

(Idézet a Székely Szó című újság február 10-i számából.)

Február közepén került sor a szokásos síkihelyezésre Borszáken a III. évesek részére, ahol a kiképzés keretében a „Havasok fiai” című filmet is forgatták. A kiképzés vezetője Benkő Tibor százados, akinek Avar József százados és Telkes Emil főhadnagy volt segítségére.

A félévi tanulmányi eredményeket február 14-én hirdették ki. Ezt követően, mint minden félévben, örömmel vagy bánattal módosítottuk zubbonyainkon a tanulmányi kitüntetéseinket.

Az eddigi bevált gyakorlatnak megfelelően február közepétől a II. évesek tánctanfolyamon vettek részt. A tanfolyamot hetenként két alkalommal, 6 héten keresztül Szálkai Piroska tánctanárnő vacsora után tartotta.

Szombatonként laktanyaszemle után mozielőadás volt a díszteremben. A filmeket egy időben mutatták be a városi mozival. A városban bemutatott játékfilmekén kívül német katonai oktatófilmeket is láthattunk, amelyek igen tanulságosak voltak. Például: „Schweiss spart

Blut” (Az izzadság vért takarít meg), amelyekben a lövészteknő, lövészgödör, lövész-kút elkészítését mutatják be, hangsúlyozva annak „hasznos” voltát.

A filmvetítéseken kívül esetenként neves előadóktól hallhattunk előadásokat. Ilyen volt például a nagy híró papkölő, Mécs László versmondó délutánja. Máskor Liána Pasquali hárfaművészről szóló estjét hallgathattuk meg. Többször voltunk a városi kultúrpalotában hangversenyeken.

Március 15-ét a hagyományos iskolaparancsnoki díszszemlével és díszmenettel kezdtük, majd a díszteremben a nap jelentőségét méltató előadást hallgattunk végig.

„Március 19-e szép, napsütéses tavaszi vasárnap volt. Az esti ismétlésig napirend szerint töltöttük el a napot. Néhányan még nem jöttek be a kimenőről, mikor az ismétlés kezdetére, délután 6 óra után Varsányi őrnagy bejött a tanterembe és közölte, hogy a németek megszállták az országot a Tisza vonaláig, és a kolozsvári IX. hadtest a Tisza vonalát védelmi céllal megszállta. A hadtestparancsnokság elrendelte a hatáskörébe tartozó katonai alakulatoknak az együtt tartást és a szigorú készségi szolgálatot.

Varsányi őrnagy közölte a két Turán és három Toldi harckocsi személyzetének nevét – a harckocsivezetők a legénységi különítményhez tartozó, frontot járt tisztetek voltak –, parancsot adott az egyéni felszerelésre és a harckocsik üzemanyaggal és lőszerrel való feltöltésére.

Nagy izgalommal öltöztünk szerelőruhába, és rohantunk a harckocsiszínbe. A Turánok ágyúit a fegyver teremből kellett kihozni és beszerelni. Az egyik kocsiba a homlokgéppuska helyére egy R-4 T rádió volt beszerelve, azt kivettük és beszereltük a géppuskát. Közben egy csoport a tarozást végezte, a kocsikat feltöltötte lőszerrel, ami meglehetősen hosszadalmas volt, mert 202 harckocsiágyú-gránátot, 324 nehézpuskalőszert és 13 200 géppuskalőszert kellett berakni. Éjjel 2 órára lettünk készen, felöltöztünk bőrruhába, és a hálóteremben lepihentünk. Mivel szigorú készség volt, még a derékszíj is rajtunk maradt, oldalunkon pisztollyal. Amíg mi pihentünk, a harckocsivezetők elvitték a kocsikat feltankolni és lekezelni.

A harckocsik kezelőszemélyzetének nem kellett tanításra mennie, és az óra kezdetét jelző csengetéskor belépő Pethő százados úr csodálkozása közben kimentünk a harckocsikat „ellenőrizni”. Így telt el március 20-a délelőttje. Délben enyhítették a készséget, este takaródókor már levethettük a bőrruhát és a bakancsokat, 21-én mindenkinek részt kellett vennie a tanórákon, délben leadtuk az egyéni felszerelést és a fegyvereket, majd a továbbiakban normál kerékvágásban folyt az élet” – emlékezett vissza Vécsey László, aki akkor a parancsnoki harckocsi irányzója volt.

Március 24-25-én, a nagyhéten – mint a korábbi években is – lelkigyakorlat volt. A húsvéti szabadság március 30-án kezdődött, és április 11-én ért véget.

Tavasszal folytatódott a kürtösök képzése, sőt megkezdődött a dobosok képzése is. Mindkét csoport nagyon gyorsan megfelelő színvonalat ért el, és kivonulásokkor a kürtösök fújták a menet dallamait és esténként a felső sportpályán, illetve az iskola előtti díszparkban többen egyszerre fújták a takarodót, ami az esti csendben a Fő térig is lehallatszott a vásárhelyiek nagy örömeire.

Olyan díszelgésekkor, amikor az iskola a honvéddzenekarral vonult ki, a dobosok és a kürtösök a zenekar előtt meneteltek, és az indulók közötti szünetben felváltva fújták vagy pergették a menetüttemet.

Az utolsó tanítási nap május 6-án volt, és másnap rendezték meg a mezei futóversenyt.

Május 8-án megkezdődött a katonai gyakorlati időszak az I., II. és III. évfolyam részére. Ezen időszak alatt csak katonai tárgyak oktatása folyt. Sok volt a gyakorlati kiképzés, sportfoglalkozás, éleslövészet. Ekkor rendezték meg a századok közötti labdarúgó-, kézilabda-, atlétikai és úszóversenyeket a korábbi éveknek megfelelő rend szerint. A II. éves lövész- és páncélosnövendékek megkezdtek a gépkocsivezetési gyakorlatokat az OD-Rex és Borgward típusú tangépkocsikon.

Közben folytak az előkészületek a zászlóavatási ünnepségre.

A húsvéti szabadságot követően a IV. évesek nagy erővel készültek az érettségire (igaz „hadiérettségiben” reménykedtek, amiből természetesen nem lett semmi).

A felkészülés folyamán akadtak derűs pillanatok is, amit főképpen Kenyeres István századosnak köszönhetünk, aki matematikából, fizikából és kémiából készített elő bennünket az érettségire. Nagyon élveztük epés megjegyzéseit. Többször mondta: „Óva intem”.

Angliát, majd jön érettségi elnöknek Kemenes főigazgató úr, és sok lesz a halott.” Jó néhány klasszikus mondását még ma is emlegetjük. „A lova ezt már régen kikopogta volna” – szólt a huszárokhoz. Máskor meg: „Sajnos nem lehet megbuktatni, jó lovas, jó katona.” A feltett kérdésre választ várván: „Ne nézzen rám olyan csúnyán, mert ha tettelegességre kerül sor, én magát elsőre kiütöm, mivel bokszoló is voltam.” Ontotta magából az ilyen és hasonló, mindig derűt keltő mondásait.

„Az érettségire való felkészülés közben a gyakorlati foglalkozások megmaradtak. Volt egy tavaszi menetgyakorlat, amelyet egy rendkívül nagy és kitartó esőzés tett emlékezetessé. Az egész napos gyalogos járőrverseny során sátorlap alatt is bőrig áztunk. Gépkocsikon vonultunk be, de a felázott talaj miatt a lejtős utakon és megáradt patak medrén keresztül a Botondok csörlőjével és oldaltámogatással kellett a kocsikat a műútig eljuttatni. Eközben a gépkocsik megperdülő kerekei tetőtől talpig híg sárral betérítettek bennünket, ezért hazaérkezvén teljes menetöltözetben álltunk a zuhany alá, hogy a sártól megszabaduljunk. A tisztálkodás után alapos fegyver- és szerelvény-karbantartás következett, mert amint ilyenkor szokás volt, elképesztően rövid idő múlva körletszemlét tartottak.” (Domonkos Pál visszaemlékezéséből.)

A IV. évesek osztályvizsgálója április 30-án volt, és „hadiérettségire vártunk, s ha nem jó, akkor stukkolunk”. Ez utóbbi következett be, mert megjelent a HM rendelete a vizsgák lebonyolítására, amely szerint a gimnáziumokra vonatkozó érvényes rendeletek előírásai voltak mérvadók.

Szóbeli vizsgát az alábbi tantárgyakból kellett tenni:

Magyar nyelv- és irodalomból

- a) irodalomtörténeti kérdés,
- b) nyelvészeti kérdés,
- c) egy költemény elmondása.

Történelemből

- a) egy történelmi esemény vagy kor részletes ismertetése,
- b) hadtörténelmi kérdés,
- c) katonai földrajzi kérdés.

Német nyelv- és irodalomból

- a) ismeretlen szöveg olvasása és fordítása,
- b) irodalomtörténeti kérdés németül, esetleg magyarul,
- c) beszédgyakorlat a tanárral, vagy adott tárgyban szabadon.

Vegytan és technológia

- a) az általános anyagból,
- b) katonai vonatkozású kérdés (lőporok, robbanóanyagok stb.).

Mennyiségtan

- a) matematikai levezetés,
- b) mértani levezetés,
- c) egy példa megoldása.

Természettan (fizika)

két tárgykörből kérdés, figyelemmel a katonai jellegű kérdésekre.

Az érettségi vizsga két bizottság előtt zajlott. Az egyik bizottságnak vitéz Csuthy Gyula ezredes volt az elnöke – előtte maturált a két páncélos (B és C) osztály; a másik bizottságban Hidvéghy Sándor alezredes elnökölt, ahol a lövész (A) és a huszár (D) osztály érettségizett. A két páncélososztály május 25-27-én, a lövész- és a huszárosztály május 30. és június 1-je között állt a bizottság elé. Az eredményt mindkét csoportnál a vizsgát követő napon hirdették ki.

Eredmények:

	Kitüntetéssel	Jeles	Jó	Érett	Javít	Összesen
A osztály	3	3	11	12	2	31
B osztály	3	3	10	4	-	20
C osztály	2	3	6	7	3	21
D osztály	-	5	7	9	1	22
Összesen:	8	14	34	32	6	94

Az eredmény kihirdetését vitéz Csuthy ezredes „tekintetes urak” megszólítással kezdte, mert egy érettségizett embernek ez a cím már járt.

Altörjay ezredes naplójában a fentiekre vonatkozóan így emlékezett: „Megkértem az érettségi tárgyak tanárait, hogy önként, a kötelező órákon kívül is gyakoroljanak a növendékekkel... Itt különösen ki kell emelnem Kenyeres István századost, aki a normális oktatásban is kitűnően dolgozott és tanított, úgyszintén Siklósy Béla századost is... A vizsgák három napon keresztül tartottak, és számomra most ismét adódott egy lehetőség, hogy büszke lehessen az iskolára. Az összegyűlt IV. éveseket a tanári kar jelenlétében Csuthy ezredes rendkívül megdicsérte, és személyesen nekem is gratulált.”

Zászlóavatás

Az iskola kimagasló eseménye a zászlószentelés volt. „Egy katonai parádé, ami páratlan lehetett Marosvásárhely történetében és egyedülálló az iskola életében.” (Altörjay ezredes).

A szervezés és a gyakorlati előkészületek már hetekkel előbb elkezdődtek, és június 4-én sor került a nagy eseményre.

A Székely Szó június 6-iki számában egy teljes oldalon számol be a történetekről: „A zászlóátadás ünnepségét vasárnap délelőtt 10 órakor rendezték meg a Fő téren, ahol, mint a honvédség bevonulási napján, ismét felállították a díszes faragású székelykaput. A kapu két oldalán helyezkedtek el a díszszemlére kivezényelt gyorsfegyvernemi alakulatok. Ott

sorakoztak pompás lovaikon a huszárok, mellettük pedig az egyik legfiatalabb fegyvermünk képviselői, a páncélosok... A páncélosok mellett a gépkocsizó lövészek, majd a kerékpárosok és a kivezényelt gyalogos díszszázad foglalt helyet. Pontban 10 órakor kürtszó jelezte nemes Dalnoki Veress Lajos altábornagy, hadtestparancsnok érkezését, aki a kormányzó képviselőjében jelent meg. A hadtestparancsnokot tiszti küldöttség élén vitéz nemes felsőtornjai Kozma István vezérőrnagy, székely határvédelmi parancsnok fogadta. Fogadás után az altábornagy kíséretével ellépett a kivezényelt díszegységek előtt, majd megkezdődött az ünnepség.” Dr. Mályay Ferenc polgármester hazafias és buzdító beszéde végén nyújtotta át a csapatzászlót a hadapródiskolának. A beszédet lelkes éljenzés és hosszan tartó taps követte, majd a zászlószalagok felkötésére került sor.

Elsőnek Altorjay Jenőné, az iskolaparancsnok hitvese mint zászlóanya helyezte el a szalagot a gyönyörű kivitelű csapatzászlóra, majd dr. Marton Zsigmond alispán a vármegye és dr. Mályay Ferenc polgármester a város szalagját kötötte fel a zászlóra. P. Imecs Károly római katolikus főlelkész és dr. Koncz Sándor református főlelkész avató beszédek után imát mondtak, majd megáldották a zászlót.”

Ebben a pillanatban felcsendült a magyar Hiszekegy, amelynek hangjainál a díszelgő egységek imához tisztelegtek: a lovasság kardot rántva, a többi alakulat pedig vigyázzban a felszentelt és megáldott csapatzászló előtt. Ezután következett a zászlószegek beverése. A kormányzó képviselőjében nemes Dalnoki Veress Lajos altábornagy, a honvédelmi miniszter képviselőjében nemes felsőtornjai Kozma István vezérőrnagy helyezte el a zászlószegeket... A zászlószegek beverése után Altorjay Jenő ezredes, iskolaparancsnok a következő beszéd kíséretében vette át a zászlót:

Alispán úr! Polgármester úr! A hadapródiskola nevében a vármegye és a város közönsége által felajánlott zászlót átveszem. Ígérjük, hogy a reánk bízott tiszti sarjadékot a haza és a Székelyföld iránti törhetetlen hűségre fogjuk nevelni. Ez lesz a hálánk és ragaszkodásunk záloga.

Növendékek! E zászló figyelmeztessen benneteket, hogy Legfelső Hadurunkat mindenkor és mindenhol becsülettel és hűséggel szolgáljátok mindhalálig.

A beszédet lelkes éljenzés követte, majd a díszelgő egységek parancsot kaptak a díszmenethez való elvonulásra. A díszmenethez nemes Dalnoki Veress Lajos és kísérete, a tisztikar és a megjelent hatóságok képviselői a ferencrendiek temploma előtt álltak fel, hogy fogadják az elvonuló alakulatok tisztelgését.”

A díszmenethez való elvonulás közben az egyik Toldi harckocsi éles fordulat közben megcsúszott, és a Fő tér közepén levő étterem kirakatát betörte. A harckocsit IV. éves növendék-társunk, Horváth Endre vezette, sérülés nem történt.

A díszoszlopvonalba sorakozott gyalogos díszszázad parancsnoka, mint általában minden díszelgésen, Varsányi László őrnagy volt. Ő valamilyen különleges adottsággal rendelkezett a zártrendi alakzatok vezényletésénél, ezért esett mindig rá a választás. Így történt ez akkor is, amikor először vonultunk új csapatzászlónk alatt. A zászlós tiszt a vitéz Antalív IV. B osztály osztálytisztje, Farkas Tibor százados volt.

*A hadapródiskola csapatnemeinek
felsorakozása a marosvásárhelyi
főtéren*

*A dobosok, a zenekar
és a díszszázad*

Bizonyára nem hiába válogatta ki a Magyar Televízió rendezője az archívumból 1997-ben az erről készült felvételt, amikor a „honvéd alakulatok díszmenettel tisztelegnek parancsnokaik előtt” című részt mutatta be.

A dobosok

A díszmenet végén elvonultunk az iskolába.

„A tiszti étkezdében ünnepi ebédet adtunk, és ezzel az ünnepség be is fejeződött. Veress altábornagy beszédében a legmagasabb dicséretét fejezte ki az iskolának, és megjegyezte, hogy ő az itt történekről személyesen fog beszámolni a kormányzónak. Ennél nagyobb elismerést én nem is kaphattam.” (Altörjay ezredes naplójából.)

A zászlóavatás alkalmára Margócsy István őrnagy indulót írt az iskola számára Csaba induló címmel. Szövegét és zenéjét is ő szerezte. Az indulót a 27. székely határőrezred zenekara megtanulta, és kíséretükkel a belső sportpályán gyakoroltuk. Ennek felvétele egy röntgenlemezen a csodával határos módon megmaradt.

A zászlóavatás után változatlanul folyt tovább a katonai elméleti és gyakorlati kiképzés.

Emlékezetes nap maradt számunkra június 9-ike. Vezetési gyakorlati nap volt, a gyakorló növendékek Botondokon ültek. Az élen haladó Botondon ülő „Datolya” (becsületes nevén Medvey /Kauntz/ János) így látta és írta le az esetet. „Gépkocsi gyorsan jön! Kanyar! Fékez! Kifarol, jobbra perdül, és a rajta ülő növendékek kirepülnek, pár növendékre ráesik a gépkocsi és többen megsérültek.” A Botondot Bartha Lóri vezette. Mi az előtte levő kocsiából csak azt láttuk, hogy a kocsi hátulján ülő osztálytársaink repülnek ki. Nekik volt szerencsájuk. Odarohantunk; Kénesi Egon és Szabó Öcsi egymás mellett feküdtek, mellükön a felborult kocsi egyik oldala. A szerencsétlenségben még az volt a szerencse, hogy egy kis mélyedésbe kerültek, de így is mellcsonttörést szenvedtek. Mindketten elég sokáig feküdtek kórházban. (így emlékezik erre a napra Osváth László.)

Június 24-én Altörjay ezredest harctéri szolgálatra vezényelték, és erre az időre az iskola parancsnokságát átadta Saád József alezredesnek.

Kihelyezés, július 3-26.

Július 3-án mind a négy század kihelyezésre indult.

Az 1. század kerékpáron haladt, és az első nap Koronkán keresztül Nyárádszeredára ért be, ahol beszállásolt, a megtett út 32 kilométer. Másnap folytatódott a menet Parajd végcélal Nyárádmagyaros-Sóvárád-Szováta útvonalon, és 14 órakor ért be a század a szálláshelyre: 28 kilométer. A kihelyezésen a kerékpáros szakasz és század harctevékenységeének gyakorlásán kívül gépkocsivezetés volt. Menetgyakorlat keretében egy alkalommal a szováta Medvetóban is fürödtünk. 12-én századparancsnokunkat, Bethlenfalvy őrnagyot törzstiszti tanfolyamra vezényelték, ezért a századparancsnokságot vitéz Keresztényszigethy Sándor százados vette át. Július 26-án véget ért a kihelyezés, és egy menetben érkezünk be Vásárhelyre.

A 2. század kihelyezési körlete Korond volt. A változatosság kedvéért oda kisvasúttal utaztunk. A szálláscsinálók (Rátz Antal és Vécsey László) három nappal korábban érkeztek, és feladatuk volt a kijelölt korondi iskolában a szálláshely előkészítése. Ez abból állt, hogy szakaszonként egy-egy tanteremben vasúti talpfákkal elkerített és a közöket szalmával kitöltött „hálólhelyeket” létesítettek. Az iskola udvarának végében egy kis patak folyt. Áradásakor a megduzzadt patak szélesre mosta a medrét, és ez lehetőséget adott arra, hogy gátat építve kiváló mosdó- és fürdőlhelyet alakítsunk ki. (A gát építőkőveit és a gát nyomát még 1973-ban is látni lehetett!)

Szakmai kiképzés terén harcokcsiparancsnoki és szakaszparancsnoki feladatok tanulása és gyakorlása volt a cél, az alsóbb évesek pedig tovább gyakorolták az egyes harcos kiképzést, valamint a menet- és felderítő gyalogsági gyakorlatokat. Volt éjszakai riadó is, ami Farkaslakára is kiterjedt, s ennek során hajnalban az ottani temetőben is megfordultunk, ahol ma

Tamási Áron hamvai nyugszanak. Korondon szállásunk közelében borvízforrás csörgedezett, ahol gyakran „vételeztünk” ivóvizet.

A 3. század Alsó-Sófalvára Nyárádszeredán, Nyárádremetén, Szovátán és Parajdon keresztül gépkocsikkal vonult be. A szállás – szokás szerint – az iskola tantermeiben volt. A kiképzési tervnek megfelelően folytatódott a szakmai kiképzés. A lőtéren az eddig oktatott fegyverekkel (puska, golyószóró, géppuska) éleslövészetet hajtottak végre, valamint az új nyeles kézi-gránáttal kézigránátdobást. A gyakorlatok során eljutottak Parajdra és Szovátára, ahol alkalom és lehetőség nyílt egy jó fürdésre is.

A kihelyezés vége előtt három nappal összevont harcgyakorlat volt Székelyudvarhely térségében. A gyakorlaton az I., II. és III. század vett részt. A kiindulási helyzetet a századok elfoglalták, a II. század védelemre rendezkedett be, elkészítették a lövészkatákat, szakasz-támpontokat építettek, a harcélőrsők elfoglalták helyüket, és mire mindez elkészült, közel éjfél volt. A támadó század még a hajnali pirkadat előtt megközelítette a védők állásait, és hajnalban elkezdődött a csata. Hatalmas lövöldözés hangja töltötte be a környéket, és Székelyudvarhely lakói feltehetően erre ébredtek. A gyakorlat végeztével az értékelő megbeszélés után a századok szálláskörletükbe vonultak, és július 26-án bevonultak Marosvásárhelyre.

A 4. század a huszárok paradicsomában, Örkény táborban volt kihelyezésen. A lovakat Marosvásárhelyen bevagonírozták, a növendékek 3. osztályú kocsikban kaptak helyet. Zsúfolásig megtelt a kocsi, ezért éjszaka volt aki földön, volt aki a polcokon „vetett ágyat”. Egy nap és egy éjszaka után érkeztek meg a helyszínre. A tábor terepadottságai miatt a legalkalmasabb volt az akkori huszárkiképzések gyakorlására. Számtalan olyan létesítménnyel rendelkezett, amely a kiképzést elősegítette: nyitott és fedett lovarda, lovaspálya, lőterek és rohampálya sorakoztak egymás mellett.

*Szilágyi Dezső őrnagy
a bevagonírozásnál.
Irány Örkénytábor,
1944*

Megérkezésükkor az első meglepetés az volt, hogy a nyári szálláshelyként szolgáló barakkok még nem készültek el, de ami a legfontosabb: az istállók készen voltak. „Mi a fedett lovardában kaptunk ideiglenes szállást. Ott állították fel a ágyakat és a mosdókat. Jó néhány napot töltöttünk itt, de ettől függetlenül mind a gyalogos, mind a lovas gyakorlatok nyomban beindultak. Sokat gyakoroltunk az akadálypályán, a kiscsúzdán, és vágyakozva néztük a nagycsúzdán gyakorlókat” – írják visszaemlékezéseikben. A lovardái lovaglásokon kívül elkezdődtek a terep- és a vadászlovaglások is, amelyek felejthetetlen élményt nyújtottak. Nagyon összeszoktunk lovainkkal ez idő alatt. A kevés szabad időben alkalmunk volt a tiszti strandon „nyaralni”. Vasárnap lóháton mentünk templomba Lajos-mizsére – olvassuk másutt.

Napirenden voltak a lövészetek, összekapcsolva mindig valamilyen harcászati feladattal. Váltakozva, évfolyamonként hol védelmi, hol támadási feladatokat hajtottak végre. Kézi-gránátdobás gyakorlása közben Rapcsányi Miklós bal kézzel akarta a nyelesgránátot eldobni. A gyakorlatvezető Felek Iván átvette a gránátot a jobb kezébe – mert nem tudta, hogy balkezes. Mivel a gránát már élesítve volt, gyorsan el kellett volna dobni, de ez Mikinek jobb kézzel nem sikerült, sőt a háta mögé ejtette. Mi vezényszóra futottunk, majd „feküdj”, így megúsztuk baj nélkül a robbanást.

Máskor: oktatás a különböző gyutacsokról. Az előadó tiszt magyarázza kezelésüket, s közben az ujjai között forgatja az egyiket. Hangos pukkanás, az egyik ujjja lóg, megszólal: „Látják, így nem szabad!”

A védő és támadó feladatok gyakorlása után a kihelyezés vége felé bemutató gyakorlat volt a ludovikásokkal együtt. Magas rangú vendégek voltak a megfigyelőponton. A feladat harckocsitámadás elhárítása volt. A támadást két feljavított Ansaldo imitálta, harcteret megjárt kezelőkkel. A védők beásva, minden precízen előkészítve. A meginduló harckocsiknak – mint normál támadásnál – a réseit be kellett zárni. A védelem gerincét – mint később kiderült – Peskó Tamás alkotta, aki előírás szerint jelzésre könnygázgránátot dobott az egyik harckocsira. Látjuk, hogy az eddigi gyakorlattól eltérően a robbanás után a tető kinyílik, a vezető és a lövész jajgatva kimászik a harckocsiból és fetreng a földön. A védők megdermedve figyelik a jelenetet, a megfigyelők a tetthelyre futnak. Kiderült, hogy a frontot járt katonák nem csukták be a vezetőrést, és Tamás dobása túl pontosra sikerült, és telibe találta a nyílást.

A kihelyezés végén ünnepélyes díjugratás volt osztályonként, amelyen a magas rangú vendégek kérésére az I. évesek is részt vehettek. A legfelső évfolyam első helyezettje Hortobágyi Károly volt. Búcsúzóul az elkövetett fegyelmezetlenségek miatt két órát csuk-lózott az egész század, majd jó hangulatban bevagoníroztunk, visszatértünk az iskolába. Nem gondoltuk, hogy ez lesz az utolsó marosvásárhelyi bevonulásunk.

30-án megkezdődött – a legfelső évfolyam kivételével – a nyári szabadság.

A legfelső évfolyam további gyakorlaton vett részt. A lövészek Szegeden, a két páncélos osztály Esztergomban és Párkány-Nánán, a huszárok pedig tovább maradtak Örkény táborban. Augusztus 18-án visszautaztunk Marosvásárhelyre, és másnap indultunk a nyári szabadságra.

Az 1944-45. tanév

A leendő I. évfolyam felvételi vizsgái minden hadapródiskolánál az iskola székhelyén, tehát nálunk Marosvásárhelyen voltak augusztus második felében. A vizsgák a megszokott rend szerint, de a háborús események miatt nyomott hangulatban folytak. A kőszegi alreáliskolából áthelyezetteknek felvételi vizsgát nem kellett tenniük, ezért ők az iskolát nem is ismerhették meg.

A szabadságon levő IV. és V. éves növendékeket sürgős behívóval augusztus 28-ára berendelték azzal a céllal, hogy egyrészt az iskola kiürítésénél közreműködjenek, másrészt a román betörés elleni védelemnél igénybe vehetők legyenek. A honvédesküt szeptember 1-én letették.

A növendékeknek a rendszeresített éleslőszert, kézigránátokat kiadták. Az esti riadót követően gépkocsiszállítással a határra felvonultak, azonban hajnalban bevonulási parancsot kaptak az iskolába. Abban az időben a marosvásárhelyi hadapródiskolában levő tartalékos tiszti tanfolyam – Avar József százados és Tibay Sándor százados parancsnoksága alatt – a páncél járművekkel elvonult.

Emléktöredék: Regéczy-Nagy Lászlótól

1944 augusztusában harmadik napja voltunk otthon szabadságon, amikor SAS-behívóval berendelték az iskolába mindnyájunkat. A románok átállása következtében súlyos helyzet alakult ki Erdélyben. Bevonuláskor Marosvásárhely érthetően más képet mutatott, mint alig két hónappal korábban, amikor csapatzászlónk átvétele alkalmából díszlegettünk a Fő téren. Az a Nimród, amelynek parancsnokaként feszítettem, már valahol a harcoló csapatoknál szolgált. Az iskolának még maradt néhány Botondja, és rövidesen esti riadókor azokra szálltunk föl, puskával, golyószóróval felfegyverkezve. Már nem emlékezem, hogy a román-magyar határ melyik pontjára vittek ki bennünket, ahol a román betörést kellett volna feltartóztatnunk. Annak érdekében, hogy harcba vethetők legyünk, gyorsan feleskettek bennünket. Kora hajnal volt még, teljesen sötét, amikor a nyári éjszakában kiáltás ébresztett fel: Regéczy, futásban az oszlop elejére, mert itt van az édesapja! (Édesapám a kassai hadtest vezető orvosa volt, és mivel éppen Erdélyen keresztül települtek hátra a kórházai, parancsnoki kocsijával beugrott az iskolába, elbúcsúzni a fiától, s onnan irányították utánunk. Szabályosan jelentkeztem, ahogy az egy ezredes megillet, megöleltük egymást, s legközelebb akkor találkoztunk, amikor 1948 szeptemberében súlyos betegen hazajött szovjet fogságból.

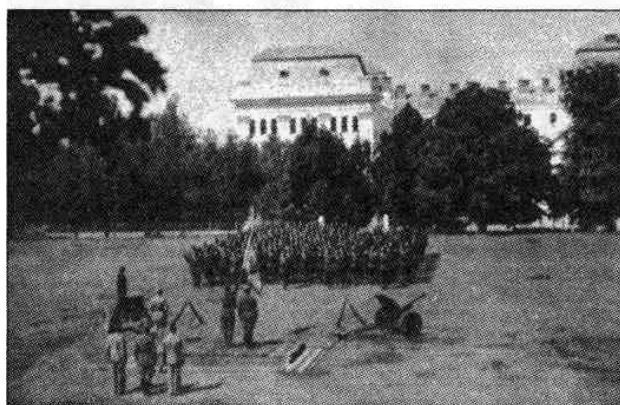
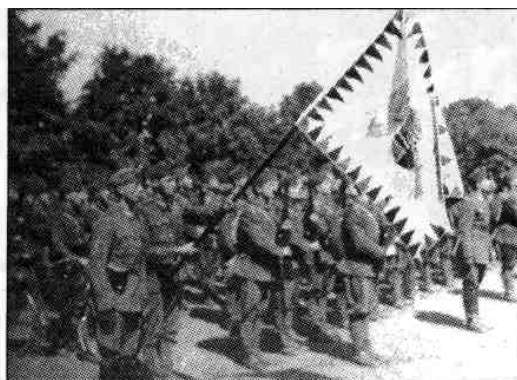
Az időközben beérkezett parancs szerint a növendékeknek részt kellett venniük a Telkibánya-Abaúj vár térségében létesítendő védelmi vonal elkészítésében. Szeptember 2-án megérkezett az elvonulási parancs, és a kisállomásra betolt szerelvénybe elkezdtük a be-vagonírozást. Este 7 órakor indult a szerelvény. Nem gondoltuk, hogy ez a búcsú az iskolától. A sorozatos légitámadások, valamint egyéb katonai szerelvények által okozott közlekedési zavarok miatt 7-én érkeztünk Hidasnémetibe, és megkezdődött a kirakodás. Gyalogmenetben, teljes felszereléssel Telkibányára mentünk (16 kilométer) és elfoglaltuk a szállást egy üdülőben. Másnap a szállás rendbehozatala és a laktanyarend kialakítása következett.

A növendékek feladata kettős volt, egyrészt az erődvonal kiépítésének műszaki irányítása, másrészt partizántámadás elleni védelem. Az építési munkákat zömmel katonai szolgálatra alkalmatlan, de SAS-behívóval mozgósított emberek végezték. A hírek szerint Sátoraljaújhely térségében dobtak le ejtőernyős partizánokat, de mi nem találkoztunk velük.

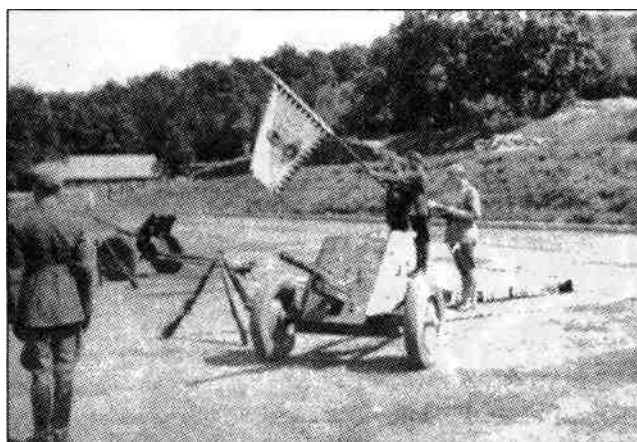

A műszaki munkák elkészítésének oktatása után megkezdődött a védővonal kitűzése. Az első lépésben harcokcsiárkok elkészítésére kaptunk utasítást, majd megkezdődött a zászlóalj-támpontok kiépítése. A Debrecen környéki csaták idején a szovjet előretörése miatt október 11-én parancsot kaptunk a munka befejezésére és az azonnali elvonulásra. Másnap a málhát szekerekre pakolva gyalogmenetben elindultunk nyugati irányba. Október 15-én Sajópüspökibe értünk, ott szállásoltunk be, ahol az esti órákban értesültünk arról, hogy a kormányzó a harcok beszüntetésére adott parancsot. Másnap hajnalban továbbgyalogoltunk erőltetett menetben attól tartva, hogy az oroszok bekerítenek bennünket. Az esti őrseget az esetleges támadás veszélye miatt megerősítettük.

*Eskütétel, 1944. szeptember 1.
(III. és IV. évfolyam)*

Eskütétel, 1944. szeptember 1. (III. és IV. évfolyam)

Eskütétel, 1944. szeptember 1. (III. és IV. évfolyam)

A telkibányai szálláskörlet

*Elvonulás
az erődítési munkákról*

Október 20-ra Nógrádbercelbe érkeztünk, ahol hallottuk, hogy a további úton gépkocsival szállítanak bennünket, de a gépkocsik még nem érkeztek meg, így egynapi pihenőt tartottunk. 22-én a gépkocsik megérkeztek. Az indulás előtt a sportpályán sorakozni kellett a Bérceién levő összes alakulatnak, és – nem kevés morgás közepette – felesküdni Szálasira. Utána „gépkocsira”, és Budapesten keresztül Torbágyra érkeztünk, ahol 26-ig voltunk elszállásolva (csűrben, kocsmában, iskolában). Itt eltávozást lehetett kapni Budapestre.

26-án délelőtt bevagonírozás, de a vonat még nem indult el, és este láttuk Budapest bombázását. Másnap a szerelvény elindult, ám csak igen lassan haladtunk a bombázás következtében megrongálódott vágányok helyreállítása és ellenvonatok bevárása miatt. 30-ára értünk Győrbe, ahol elborzadva láttuk a pályaudvar és a város bombázásának eredményét. November 1-jén futott be szerelvényünk Vasvárra. A huszárok Rábahídvégen leszálltak, a lövészek pedig gépkocsin mentek tovább Mikosdpusztára, mert Vasváron csak az iskolaparancsnokságnak és a két páncélosszázadnak volt helye.

Elekfy Tibor: Napi feljegyzéseim

(ahogy egy kis noteszben megmaradt)

1944. *Augusztus*

28., hétfő – Délután 5 órakor érkezik meg a vonat Vásárhelyre. Bevonulás az iskolába, ahol Avar százados ismerteti a helyzetet. 29., kedd – A harci felszerelések kiadása. 30., szerda – Formális besorozás.

31., csütörtök – Előkészület az eskü letételéhez, de az a légiriadó és Saád alezredes távolléte miatt elmarad.

Szeptember

1., péntek – A honvédeskü letétele után híre jár az erdélyi erődvonalak átépítésének. Éjfélkor riadó, mert a románok betörték Nyárádtőnél. Bevetésre azonban nem kerül sor, csak a legénység megy.

2., szombat – Kijön az elvonulási parancs, felkészülés, délben bevagonírozás. Este 7-kor indul a szerelvény. A Hernád-völgy védelmi vonalának kiépítéséhez vezénylés. Erdély védelmét az oroszok gyors előretörése miatt a hadvezetőség már feladta. 3., vasárnap – Szászrégen, Déda, Szeretfalva, Dés az utunk. Az oroszok elfoglalják Sepsiszentgyörgyöt és Kézdivásárhelyt.

4., hétfő – Fürdés a Szamosban, s azután tovább a Zsibó-Nagybánya útvonalon. Az oroszok elfoglalják Gyergyószentmiklóst.

5., kedd – Útvonal: Szatmárnémeti-Királyháza. Átlépés a Tiszán. Találkozás a nagyváradi tüzér-hadapródiskola szerelvényével.

6., szerda – Útvonal: Nagyszőlős-Beregszász-Csap-Sátoraljaújhely, majd át Szlovákián. Estére Kassán kimenő.

7., csütörtök – Hidasnémetibe érkezés, kirakodás. Gyalogmenetben teljes felszereléssel (16 kilométer) Telkibányára. Szállás egy OTI-üdülőben.

8., péntek – A szállás rendbehozatala, szobaszemle. Csíkszereda elesik. 9., szombat – Műszaki előadás és oktatás a védővonal építéséről. 10., vasárnap – Templomba menetel a faluba.

11., hétfő – Megkezdődnek a védővonal építési munkálatai. Az emberek harckocsiárkokat ásnak. Elesik Nagyszeben.

12., kedd – Tovább folyik a munka. Elesik Székelyudvarhely. 13., szerda – Munka a védővonalon.

14., csütörtök – Elesik Marosvásárhely, őrraj riasztása, a környék átfésülése eredmény nélkül. Közben még egy lövés dördül, tartani kell a partizán veszélytől. Elkészül a szervezési táblázat és beosztás. Kivonulás szemrevételezni a védővonal helyét. 15., péntek – Elkészül a szervezési táblázat és a beosztás. Kivonulás szemrevételezni a védővonal helyét.

16., szombat – Kivonulás munkára. Elkezdjük a kitűzést. 17., vasárnap – Folytatódik a kitűzés. Elesik Temesvár és Arad.

18., hétfő – Megkezdődik a zászlóalj támaszpontok kiépítése a védővonalon. Rajok feladata a kitűzés, azt kell befejezni a hó végéig. 19-30-ig – Folytatva a kitűzést minden nap. Elesik Nagybecskerek.

Október

1-10-ig – Megkezdődik a körletek kiépítése. A munkaszolgálatosok ásóval, csákánnyal dolgoznak.

11., szerda – A munka befejezése. Az oroszok gyors előretörése miatt nagy a veszély a bekerítésre. Gyorsan pakolás, a mállhat szekerekre teszik.

12., csütörtök – Gyalogmenet. Útvonal: Gönc-Hidasnémeti-Tornanádaska. A falusiak tejet, vaját, túrót adnak.

14., szombat – Útvonal: Szin-Szinpetri-Josvafő-Aggtelek-Trizs. Szállás egy csűrben. Kecskemét elesik.

15., vasárnap – Útvonal: Kelemér-Serényifalva-Bánréve-Sajópüspöki. Horthy kapitulál. Szekereken folytatódik az út, de Hadházy alezredes megjelenik, leállítja az oszlopot, közli, hogy Szálasi átvette a hatalmat. Este szigorú őrségadás, mert az oroszok igen közel vannak.

16., hétfő – Szekéren tovább: Ozd-Hadoscsépány-Arló-Járdánháza-Borsodnádásd. Itt Frank alezredes leszállít mindenkit a kocsikról. Gyalog tovább Szentdomonkos-Pétervására. Minden faluban nyilasok vannak. Megtudjuk, hogy Dalnoki Miklós Béla altábornagy és Vörös vezérezredes átállt az oroszokhoz.

17., kedd – Menetvonal: Nádújfalu-Nemti-Kisterenye. Nemti lakossága nagyon kedvesen fogadja az alakulatot.

18., szerda – Menetvonal: Mátraverebély-Pásztó-Szurdokpüspöki-Jobbágyi, szekéren. 19., csütörtök – Pihenő Jobbágyiban. Mákostésztát lehet főzetni. 20., péntek – Menetvonal: Szarvasgede-Vanyarc-Bercel.

21. szombat – Gépkocsival lenne tovább, felkészülve várjuk a járműveket, de nem jönnek.

22. vasárnap – Frank alezredes megjelenik, eskütételhez sorakozás és felesketés Szálásra. Utána gépkocsira, menetvonal: Aszód-Budapest-Torbágy. Késő este egy sváb házban igen jó szállás.

23., hétfő – Szállás egy pelyváscsűrben. 24., kedd – Eltávozást lehet kapni Pestre. Elesik Makó.

25., szerda – A budapestiek szabadságot kapnak. Új szállás keresése, mert a csűrben rettenetes a hideg.

26., csütörtök – Délelőtt bevagonírozás, délben egy házban jó ebéd. Este ismét bombázzák Budapestet. Borzalmas tűzijáték.

27., péntek – Végre elindul a szerelvény, de csak Ácsig jut.

28., szombat – Nyílt pályán állás. Javítják a vágányokat, mert a vonalat szétbombázták. Délután körülbelül 3 kilométer tovább.

29., vasárnap – Vesztegelés. Este Komáromba, majd tovább.

30., hétfő – Befutunk Győrbe. A város szét van bombázva. Pár óra állás. A győriek hazamehetnek. Délután tovább Pápa felé.

31., kedd – Vaszaron megáll a szerelvény. Nagy a csűrhe. Kápolnás százados a napostiszt, megelégteli és csuklót tart. Szalay százados négy kerékpárossal nekivág, hogy a gépkocsikat elhozza. Délután bemenetel Pápára, majd Celldömölkre. Itt bevonulnak a pesti szabadságosok közül néhányan. Éjjel érkezés Szombathelyre. Az idevalósiak hazamehetnek. November 1., szerda – Délután tovább Vasvárra, útközben légiriadó. A huszárok Rábahid-végen leszállnak. A lövészek gépkocsin mennek Mikosdpusztára egy nagyon szép kastélyba. Prima szállás (gróf Czierernél).

Vasváron értesültünk arról, hogy az iskola felszerelésének áttelepítése szeptember 2-től kezdődően négy szerelvénnel Szlovákián keresztül történt, és szeptember közepére a szerelvények megérkeztek Vasvárra. A vasúti szállítás közben a szerelvényeket több ízben partizántámadás érte, ezért a rajta utazó polgári személyeket tehergépkocsikkal Lévára, innen a balatonlellel honvédüdülőbe szállították, majd onnan tovább Vasvárra. A szerelvényeket Érsekújváron szőnyegbombázás érte, minek következtében igen nagy anyagi kár keletkezett.

Vasvárról tehergépkocsikat kellett indítani a még menthető anyag beszállítására. A személyek elszállítását és az anyagmentést is Avar József százados végezte.

Az iskola parancsnoka még mindig Saád József alezredes, Altorjay ezredes frontszolgálatá miatt.

Századparancsnokok:

- I. gépkocsizó lövészszázad: Bethlenfalvy Gyula őrnagy
- II. páncélosszázad: Varsányi László őrnagy
- III. páncélosszázad: Tibay Sándor százados
- IV. huszárszázad: Szilágyi Dezső őrnagy.

Az iskola szeptember végére az új körletekben fogadóképes volt, de a háborús körülmények miatt az október 15-i bevonulás nem teljesülhetett, jóllehet a bevonulási parancsot a rádió is többször bejelentette. A növendékek zöme október végéig beérkezett. Többen akaratuk ellenére a bevonulási kötelezettségüknek nem tudtak eleget tenni, mert már elfoglalt területen rekedtek.

Az áttelepült iskolába való bevonulás után októberben a növendékek körében olyan hangulat alakult ki, hogy jól képzett alakulat tagjaiként – tisztjeik kényszerű hozzájárulásával – tétlenül töltik idejüket, mikor az oroszok már a fél országot elfoglalták és Budapest is ostrom előtt áll. A növendékekbe nevelt hazaszeretet elhatározássá vált, hogy kisebb-nagyobb csoportokban az iskolát elhagyják, és részt vesznek a harcokban.

A III. A. gépkocsizó lövészosztály október végén a két szolgálatban levő kivételével két csoportban Mikosdpusztáról teljes felszereléssel megszökött. Az egyik csoport egy Borgward tangépkocsival, a másik gyalog indult el azzal a céllal, hogy Dunaföldváron találkoznak. A gépkocsisok Mesztegyő-Szigetvár útvonalon megszakításokkal, a másik csoport vonatra szállva folytatta útját. A megbeszélt időpontban a dunaföldvári hídon találkoztak, majd együtt Solton át Fülöpszállásra mentek. Itt egy elhagyott parasztházban éjszakáztak, bízva a toronyban levő tüzérfigyelő éberségében. Reggel 6-kor vették észre, hogy a figyelők eltűntek. Rövidesen az utcán egy német páncélvadász csörgött elő nagy sebességgel és a parancsoktól megtudták, hogy az oroszok már 800 méterre vannak, jó lesz elmenni. Azonnal riadó, indulás a gépkocsin Soltra, s útközben bevárták a Kiskőrösről elindult utolsó vonatot, amire a gyalogoscsoport felszállt. Solton jelentkeztek a II. magyar hadsereg VII. hadtest parancsnokánál, vitéz Markóczy József vezérezredesnél, aki beosztotta a csoportot a hadtestparancsnoksághoz járőrfeladatok ellátására. A helyzet nehezen volt áttekinthető. A solti hídfőt október 29-én, közvetlen a szovjet támadás előtt éjjel, riadó után kezdték kiüríteni. A parancsnokság Sárbogárdra települt át. A növendékek itt pár napot töltöttek el, de feladat hiányában Budapestre indultak. Székesfehérvárt elhagyva Telkes Emil főhadnagy gépkocsin várta a csoportot és Vasvárra, illetve Rumba bevonultatta őket.

A III. C páncélososztály október 21-én éjszaka teljes felszereléssel kecskeméti úti céllal elindult gyalogmenetben Kám irányába. Létszámuk 19 fő volt. Az első éjszakát egy erdőben töltötték, hajnalban egy német katonai autóval Veszprémen át Mezőszilasig jutottak. Egyik osztálytársuk családjánál rövid pihenőt tartottak, s egy teherautóra felkérdezkedve Simon-tornyára értek, ahol pajtában éjszakáztak. A következő nap ugyancsak teherautón elérték az úti célt, mert Dunaföldváron át Kecskemétre érkeztek. Itt jelentkeztek osztálytársuk édesapjánál, Örményi páncélos alezredesnél, akitől azonban nem kaptak harctéri beosztást, és egy hadapródörmmester vezetésével visszairányította őket Vasvárra, ahová meg is érkeztek.

Az osztályt zárt és őrzött épületben helyezték el, és a hálótermükben egész éjszaka égett a villany. Bakancsaikat takarodókor összegyűjtötték és őrséggel őrzött, lezárt szobában tárolták, hogy az ismételt szökést megakadályozzák.

A századot rövidesen Rum községbe helyezték, a Széchényi-család kastélyába, ahol a körülményekhez képest lehetséges kiképzés és tanítás folyt.

Az osztály a kevésbé őrzött kastélyból november 8-án – okulva az előző kísérlet tapasztalatain – hat csoportban Budapestre indult.

- I. Gyárfás László, Horváth János, Jóláthy Attila.
- II. Bérces István, Besenyői József.
- III. Boda Pál, Deme Attila, Főzy István, Nagy Lajos.
- IV. Gacsályi Zoltán, Örményi Zoltán, Matina László.
- V Jálies Ferenc, Pálosi József.
- VI. Kiss Gyula, Padár Sándor, Szenczy Béla, Szövérfy Dezső, Záray György.

Az I. csoportot Telkes főhadnagy Budapesten megtalálta, és a III. A osztály frontvonalból hazatérő csoportjával együtt visszavitte Vasvárra. A többi csoport nagyjából együtt maradt és külön-külön próbálkoztak Budapest környékén, és az ország keletebbre fekvő vidékein harcoló csapatokhoz csatlakozni. Ez részben sikerült, de végül az osztály zöme – ki előbb, ki később – kikerült Németországba. A II. csoport a Németországba való áttelepülés előtt még visszakerült Vasvárra. A III. csoport Gödöllőre jutott a 151. sorozatvető tüzérosztály 3. ütegéhez. A harcokban felderítőként vettek részt Gyöngyös, Nagyréde, Bicske, Vasztély községben. Boda Pál a lábán megsebesült, a csoport szétszóródott, de Deme Attila még részt vett a Garam menti harcokban. A IV és V csoport tagjai később az iskola utolsó szállítmányával Frankfurt am Odertől Grosskirschbaumba érkeztek. A VI. csoport eljutott egészen Miskolcig, majd a Morlin-csoport keretében részt vett a budapesti harcokban, ahol Kiss Gyula, Szövérfy Dezső, Padár Sándor és Szenczy Béla meg is sebesült. (Morlin Imre tüzér százados a nagyváradi hadapródiskola növendékeiből és az akadémikusokból harcoló alakulatot szervezett a körülzárt Budapesten.)

A Vasvárra időben visszatért csoportokból fenytésként egyetlen növendék sem vehetett részt a november 15-iki zászlósavatáson. (Az I. csoport tagjai az iskola számára fenntartott vasvári járásbírószáki fogdában üdültek.) A III. csoportból Boda Pál kórházvonattal Németországba került, Deme Attila az iskolához már csak Bergenben csatlakozott, Főzy István és Nagy Lajos pedig teljesen véletlenül egy amerikai hadifogolytáborban találkozott osztálytársaival. A VI. csoport tagjainak sikerült a fogságba esés elől megmenekülni. (Szövérfy Dezsőnek csak Debrecenben.)

A IV C osztály november elején együttesen teljes felszereléssel egy Opel Blitz tehergépkocsin éjjel előtt Vasvárról elindult. A szökést hamar észrevették, és néhány kilométer megtétele után Tibay százados utolérte, és visszavitte őket az iskolába.

Néhány nap múlva, okulva az előzőekből, az ablakon kiszökve ismét a frontra indultak. Az éjjeli országúti gyalogmenet után tehergépkocsira keredzkedve Budapestre értek. A budapestiek szüleiktől elbúcsúztak, és másnap együtt kimentek a frontra, amely akkor már Vecsésnél villamossal elérhető volt. Itt érdeklődés után jelentkeztek az 1. magyar páncélososztály parancsnokságán, egy kivétellel az aszói 3. gépkocsizó lövészszázalóhoz kaptak beosztást. Vecsés körzetében súlyos harcok voltak váltakozó szerencsével. A csoportból Egán Ivánt egy páncéltörő ágyús csoport parancsnokának osztották be. Az ágyú tüzének irányítása közben egy becsapódó aknáól súlyosan megsebesült és hátraszállításkor a mentőautóban meghalt. Cinkotán temették el. November 28-án a hadosztályparancsnokság Rákospalotára települt, ahova a növendékeket berendelték, s érdemeiket elismerve valamennyien bronz vitézségi érmet kaptak. Egyben elrendelték Vasvárra való bevonulásukat.

A csoport tagjai többek között Egán Iván, Kiss Endre, Kláray Vilmos és Petter Elemér. (Kláray Vilmos visszaemlékezése.)

November első napjaiban az új századkörletekben hozzávetőleg kialakult ugyan a körletrend, megkezdődött a tanítás, azonban a Marosvásárhelyen megszokottaktól nagyon eltért az élet. A frontról visszaérkezett növendékek újra iskolai beosztásukba kerültek és folytatták a tanulást.

Az iskola parancsnoksága és a 2. és 3. páncélosszázad elhelyezése Vasváron volt. Az 1. gépkocsizó lövészsorozat – és egy ideig a III. B és III. C osztály – Rumba települt... Ez az időszak nem tükrözte az iskola megszokott életét. Az alaki kiképzések, a vontatottan induló és időnként megszakadó menetű tanítás, a megszokott, szoros időbeosztás tarthatatlansága és a front közelsége rányomta a bélyegét a hangulatra és a fegyelemre. Lelkesedést keltettek a frontra szökések, és az V. évfolyam november 15-ei zászlóssá avatása.

Tisztavetés

Már korábban hallottuk, talán már a telkibányai erődépítési munkák alatt, hogy az V. évfolyam növendékeit rövidesen felavatják zászlósnak. November 1-jei vasvári beérkezésünk után néhány nap múlva valódivá vált a hír, a legfelsőbb évfolyamot november 15-én felavatják. Az elkövetkező néhány nap az előkészületek jegyében zajlott. Leadtuk azokat a felszerelési tárgyakat, amelyeket az iskolában kellett hagynunk, és megkaptuk a ruházati egységcsomagot, amelyből első tiszti egyenruhánkat csináltattuk volna meg, ha erre elegendő idő állt volna rendelkezésre. Az avatásra legénységi hadi felsőruházatot kaptunk, és az avatás időpontjáig az iskola szabóműhelyében a legszükségesebb igazításokat elvégezték, és felvarrták a rendfokozatokat. Az idő rövidsége miatt minden sürgőssé vált, mert nagyon közeli volt életünk nagy napja.

Esős, borongós, hideg nap volt 1944. november 15-e, nekünk mégis az egyik legszebb életünkben. Ez a nap tette fel a koronát éveig tartó iskolai életünkre.

A vasvári sportpályán a díszemelvénnyel szemben sorakoztak fel a zászlósjelöltek. 11 órakor a kürtös díszjellel jelezte az államfő nevében megjelenő Bisza Ferenc altábornagy, az I. páncélos hadtest parancsnokának érkezését. A szemlélő előljáró elhaladt az avatandók és az alsóbb évesekből alakult díszszázad előtt, majd elhangzott a Himnusz.

Altörjay Jenő iskolaparancsok harctéri beosztása miatt nem vehetett részt az avatáson, ezért Saád József alezredes, iskolaparancsnok köszöntötte az új zászlósokat. „Végre felvirradt reátok életetek nagy napja, amelyért éveken át keményen, férfiasan dolgoztatok. A mai napon elértétek a célt, és mint szárnyra kelő fiaim, bizakodástól, törhetetlen akarattól és cselekedni tudástól ragyogó tekintettel álltok előttünk, hogy Istennek tett szent esküvel induljatok el az élet útjára. Tudom, hogy ebben a magasztos órában senki sincs közöttünk, akinek a gondolata ne a mi alma materünk, a marosvásárhelyi hadapródiskola felé szállna, amelyet alig két hónapja kellett elhagyni... Ma a harc és a hősiesség kiállás idejét éljük. Nincs idő rá és nem alkalomszerű, hogy más parancsot és útmutatást adjak nektek. Isten áldása legyen nagy, nehéz és áldozatos munkátokon.”

A csapatzászlót a díszemelvény elé vitték, és a felsorakozott zászlósok letették a honvédesküt. Sinay Gábor rangidős zászlós mondott köszönetet előljáróiknak, majd megfogadta bajtársai nevében, hogy mindig becsülettel fognak küzdeni és harcolni.

Ezt követte Bisza Ferenc altábornagy néhány mondatos beszéde. „Nehéz időkben, de emelt fővel és acélos akarattal mentek utatokra, mert ennél szebb és nehezebb feladatot, mint a mai, egy magyar nemzedék sem vállalt magára... Nektek kell odaállni a hősök mellé, akik harcolnak és véreznek egy szebb, jobb magyar jövő érdekében.”

Az ünnepélyes eskütételt befejező díszmenet után az államfő képviselője kezét fogott minden felavatott zászlóssal.

A felavatott zászlósok közül: gépkocsizó lövész 28, páncélos 34, huszár 19.

Avatás után díszbéd volt, s az elkövetkezendő napokban vártuk beosztásunkat a leendő alakulatainkhoz.

Ebben az időben a volt repülő-hadapródiskolások már nem voltak velünk, mert érettségi után áthelyezték őket a repülőakadémia állományába. Velünk egy időben Szentkirályszabadján avatták őket repülő zászlóssá.

A „Hadak útján” Németországban

December 4-6. Rumból a gépkocsizó lövészeknek Vasvárra kellett átköltözni, mert a honi parancsnokság 17-én átvette az épületet. Megjött a parancs a németországi kitelepülésre.

December 16. A Németországba kitelepítő vasúti szerelvény megérkezik.

December 19. Vonatra szállás, berendezkedés a kályhával, ágyakkal ellátott tehervagonokba. Indulás Németországba este fél 7 órakor.

December 20. Szentgotthárd. Légiriadó, fedezék a temetőben. Itt láttuk az előző napi légitámadásnál meghalt 54 fiatal hunyadista sírját. Tovább Ausztriába, Fehringbe.

December 21-23. Fehring, délelőtti gyakorlati kiképzés, eskütétel. Tovább Bruck ad. Mur, Semmering. Hó, nagy hegyek, 20 alagút, 5 viadukt, Bécs.

December 24. Csehország: Morava-Ostrava, majd Németország: Ratibor, Oppeln, Heydebreck, ahol karácsonyi ünneplés. A Gazdasági Hivataltól ajándék: századonként pálinka, krumplicukor, vegyesíz, alma és egy darab cigaretta.

December 25. Neu Bentschen. Délelőtti a sínek mellett Szkladányi tábori főlelkész karácsonyi szentmisét mond. Tovább Frankfurt am Oderen át Messeritz-Wandernbe. Itt kiszállás, a tábor elfoglalása előtt fertőtlenítés.

December 26. Érkezés Schermeisel vasútállomásra. Kirakodás, tehergépkocsin és gyalogmenetben Grosskirschbaumba (8 kilométer). Hús-huszonöt méter magas homokdombok, négy-öt méteres fenyőerdők között van a barakktábor. Dermesztő a hideg, fagyos a szél. A napi fűtőanyag 5 darab hosszú, préselt szén. Rossz az ételmezés, csak hideg kosztot kapunk. Kevés meleg kávé. A kávéban rádler (sör málnaszörppel) kapható.

December 27-31. Schermeiselben a vonatról kirakodás, berendezkedés, őrszolgálat. Párszor alaki kiképzés.

1945. január 1. Éjféli mise, tartja Szkladányi római katolikus tábori főlelkész.

Január 2. Visszarakodás a Schermeiselben álló vonatra. Távolról nagy tüzéségi torkolattűz villanásai látszódnak, és szinte egybefolyó ágyúdörgés hallatszik. Feltételeztük a szovjet offenzíva megindulását.

Január 3. Az iskola véglegesen szétválik: az 1., 2. és 3. gépkocsizó lövész- és páncélosszáhad (az I. évfolyam kivételével) nyugatra, Berlinen át Bergen bei Cellébe települ, a szerelvény még aznap útnak indul.

Január 4. Az egész I. évfolyam elutazik Égerbe (Cheb) a Szudéta-vidékre.

Január 6. A 4. huszárszáhad (az I. évesek kivételével) elindul Brombergbe (Bydgoszcz). Minden elvonuló részleget német kiképzésre vezényeltek.

Grosskirschbaumból a bergeni kiképzőtáborba

1945. január 2. Egész nap a Schermeisel állomáson álló vasúti szerelvénybe rakodunk, és elindulunk nyugati irányba. Frankfurton és Berlinen keresztül folytatjuk utunkat és január 3-án délután Cellén keresztül megérkeztünk a bergeni vasútállomásra. Másnap szinte egész nap a kirakodás folyt. Estére gépkocsikon érkeztünk meg a fabarakkokból álló winseni katonai táborba. A kirakodás közben láttuk, hogy tehervagonokban nők érkeztek a rawensbrücki koncentrációs táborból. Szörnyű állapotban voltak, próbáltak velünk beszélni, mert mint kiderült, magyarok voltak, de a német őrség hermetikusan elzárta őket. 6-án még mindig tart a kirakodás a vagonokból, és éjjelre őrséget kell adnunk. A winseni barakkszállásunkat rendbehoztuk, a fűtés is helyreállt, az ellátás jó volt, sorsunkkal megbékéltünk. Lassan kialakult a napirend, illetve a heti foglalkozási rend. Két nap elméleti oktatás, két nap gyakorlati foglalkozás, két nap pedig fagyűjtés a hét-nyolc kilométer távolságban levő erdőből, mert fűtőanyagot nem kaptunk, arról nekünk kellett gondoskodnunk. Az egyik nap gyalog bementünk a bergeni fogolytábor területére, ahol mindnyájunkat fertőtlenítettek. Esténként Winsenben kimenőt kaptunk, moziba járhattunk, és néha még egy-egy sörözés is belefért a programba.

Január közepén az egyesített – összevont – III. B és C osztály növendékeiből 6 főt páncélvadász kiképzésre Geiselhöringbe, 21 főt pedig Panther harckocsi kiképzésre Erlangenbe vezényeltek.

Február 9-én a III. A lövészosztály egy részét Bábolnay főhadnagy vezetésével Jénába, másik részét Meiningenbe vezényelték német kiképzésre.

A páncélvadászcsoport III. B, III. C páncélos növendékek Geiselhöring (Bayern)

1945. január 15-től május 10-ig

Január közepén a csoport vonaton elindult Straubingba. Az utazás sokáig tartott a sűrűn ismétlődő légitámadások miatt.

Január 25. körül érkezett a csoport Straubingba, parancsnokunk, Batár Zoltán százados vezetésével, aki a kiképzés alatt végig velünk volt. Innen mentek a közelben fekvő geiselhöringi páncélvadász kiképzőiskolába. A kiképzőalakulathoz tartozott még a Ludovika Akadémia I. páncélos évfolyama, valamint karpaszományosok. A páncélos kiképzés korlátozva volt, a rohamlövegek kis száma és az üzemanyaghány miatt. A gyakorlat célja: rohamlövegbe való be- és kiszállás, a löveg kezelése, géppuska és rádió kezelése és a fegyverakadályok, hibák elhárítása. A kiképzés nagyobb részt gyalogsági volt német kézi fegyverekkel. A gyakorlati kiképzés mellett kis részben elméleti képzés is volt: fegyvertan, rohamlövegismeret, tereptan, gépjárműszerkezet-tan, szolgálati szabályzat stb. A kiképzés április végéig tartott. A rendelkezésre álló kiképző rohamlöveg típusa német: Le. Jagdpanzer „Hetzer” P38 (t). Az alakulat április végén gyalogmenetben elindult Landshuton és Traunsteinen keresztül Salzburg közelébe és május 10-én találkoztak az amerikaiakkal. Fogságuk négy napig tartott, utána szabadon engedték őket, és mindenki döntött saját sorsa felől. Az alakulat jó része együtt maradt, és vasúti szerelvényen lakva járt be a pályaudvarra romeltakarítási munkára.

A növendékek névsora, Bugár Attila, Gömöry György, Rada István, Tamási Kálmán, Schmidt Béla, Szabó Attila.

(Gömöry György feljegyzése, 1997.)

A páncéloscsoport

III. B, III.C Erlangen (Thür.)

A csoport 1945. január 17-én indult el Winsenből a karpaszományosokkal együtt Helberstadt-Halle-Leipzigén át Erlangenbe, ahová január 21-én érkezett meg. A létszám 49 fő, ebből 19 hadapródnövendék, a többi karpaszományos.

A német iskolaparancsnok: Frank őrnagy (Lovagkereszt).

A német szakaszparancsnok: Zane hadnagy (I. és II. osztály vaskereszt, Silbern Stern).

A magyar hadapródszakasz parancsnok: Szabó József főhadnagy.

A magyar karpaszományos szakasz parancsnoka: Molnár hadnagy.

Több német kiképző altiszt is szolgált a csoportnál.

Névsor:

A csoport: Fábry Tibor, Márky Imre, Puskás Péter, Simigh Gábor, Stuhl Imre, Szentgyörgyi Géza, Gacsályi Zoltán, Jálics Ferenc, Jóláthy Attila, Matina László, Örményi Zoltán, Pálosi József.

B csoport: Kapusy György, Kucsera Béla, Várkonyi József, Virányi Károly, Varga Iván, Besenyői József, Horváth János, Bérces István, Gyárfás László.

A B csoportot 2 hét után áthelyezték Jénába páncélgránátos kiképzésre, ahová február 13-án megérkeztek.

A kiképzés általános katonai ismeretek és kézfegyverek oktatásával, valamint nyeles és tojás kézigránát, páncélöklöl (három típus) és páncélrémm kezelésével kezdődött. A kiképzés súlypontja a harckocsi kezelésén volt. Először a P II., majd a P III. harckocsit ismertették, azután a P V. Panther (Párduc), de ezt már teljes részletességgel. Az oktatás felváltva irányzó, töltő, harckocsiparancsnok (rádió, géppuska) beosztásban történt, a harckocsiba való beszállást és elhagyást is beleértve. A harckocsiban: lövegműködtetést, géppuska kies beszerelését, toronyforgatást, irányzást, az 52,5 centiméter hosszú páncélgránát betöltését gyakorolták. A lövegárcsere a rendkívül szűk helyen nehéz és balesetveszélyes volt. Gyakorolták az alvázon a sérült lánc leszerelését, a láncpótlást, a lánc visszaszerelését. A művelet a nagy súly miatt is nagyon balesetveszélyes volt, előfordulhatott a kéz becsípődése. Elsajátítottuk a rádió kezelését. Lögyakorlat: teremlőtéren a Panther-toronyból, a löveg helyén 6 milliméteres kispuskával terepasztalra. 500 és 1000 méteres kicsinyítésnek megfelelő álló és mozgó célra lövészet. A torony- és puskakezelés hasonló mozgással történt, mint a valóságos harckocsiban. A Panther sima csövű, 75 milliméteres űrméretével, a lövedék 1100 m/s kezdősebességgel, a németek szerint a Tigris 8,8-as lövegénél jobb volt. Egy Panther harckocsin éjjeli irányzókészülék is volt, amellyel sötétben való célzást lehetett gyakorolni. A kiképzés tárgya volt még a főellenállási vonal mögött a bevetésre kész harckocsi tartózkodási helyének a kialakítása. Az úgynevezett „Bunkerlager”-ből egyet a hadapródoknak is kellett építeni.

Több éjszakai menetgyakorlat is volt Erlangen környékén. Február 13-án hét növendéket (B csoport) átvezényelték Jénába páncélgránátosnak, akik még aznap elfoglalták új állomáshelyüket. Éjjelente rendszeresen légiriadó volt, a körülbelül 10 kilométerre fekvő Nürnberget bombázták. Ide gyalogmenetben kellett bemenni romeltakarításra.

Március 28-án Fulda térségében angol ejtőernyősök ellen a német tiszti iskolásokat vasúton bevetésre szállították el. A magyarok bevetésére vonatkozó parancsot Szabó főhadnagy megtagadta, akit ezért a németek főbelövással megfenyegettek. A szakasz április 2-án vonattal Bambergen át Lichtenfelsig, majd onnan vissza az Orla menti Neustadtba jutott, önálló

ellátással. Pár napig itt álltak, a légi taxiként közlekedő amerikai vadászgépeknek integetve, akik khaki egyenruhájuk miatt sajátjuknak nézték, szárnyukat billeggették. Gyalogmenet az Autobahn felé, majd vonattal Hofból Ingolstadt-on át Kemptenbe jutottak. A napi étel vízben főtt krumpli volt cukorral. Három nap után Füssenben, Garmisch-Partenkirchenen át (a Zugspitze alatt) Mittenwaldba értek, és itt amerikai fogságba kerültek. Innen visszakerültek Garmisch-Partenkirchenbe, majd Göppingenbe (repülőtéri hangárba), azután Heilbronnba jutottak egy Neckar mellett sportpályára. Másnap Heidelbergben keresztül haladva Obststadt an der Weinstrasse mellett volt a sáros szántóföldön a fogolytábor. Akiknek volt sátorlapjuk, négyen összeállva sátrat verhettek. Eleiem kevés: 16 ember 45 dkg kenyeret és körülbelül 10 dkg sajtot kapott ebédre. Június 9-én Heidelbergben át a heilbronni tiszti lágerbe kerültek, ahol olasz és szlovák tisztek is voltak. Júliusban javult az ételmezés, az eddigi adag dupláját kapták. Egy „Cage”-ben körülbelül 4 ezer ember volt összezsúfolva a szabad ég alatt. November végén amerikai katonák fapadlójú sátrakat állítottak fel kályhával és hálósákokat osztottak ki. 1946. január közepén amerikai kísérettel elindult a hazatelepítő vonat, Bécs után Komáromba értek, ahol igazolás után mindenki hazautazott a családjához.

(Készült: Szabó József főhadnagy közlése,
Horváth János, valamint Pálosi József naplója alapján.)

A jénai csoport (Páncélgránátos tiszthelyettesképző iskola)

A csoport a III. A, B és C osztály növendékeiből állt, akik az esztergomi páncélos karpaszmányos-iskola hallgatói tisztjeinek vezetésével február 13-án indultak el Bergenből, és Magdeburg-Lipce-Halle érintésével 14-én érkeztek Jénába. A század létszáma 23 hadapród-iskolai növendék és körülbelül 20 karpaszmányos honvéd.

Századparancsnok: Horváth József százados.

Beosztott tisztek: Bábolnay László főhadnagy, v. Barcsay László hadnagy, Molnár László hadnagy.

A nyilas nemzetvédelmi megbízott: Szabó László kopjafő.

A német iskolaparancsnok: Fahnelsa ezredes.

A német századparancsnok: Nuhn főhadnagy.

A német páncélgránátosoktól a kiképző csoporthoz vezényelve 3 tanácsadó altiszt és 3 szakaszvezető. A csoportba beosztottak:

III. A gépkocsizólövész: Baráth György, Bartha Lóránt, Borsiczky Gyula, Csórja Béla, Hajdú Ferenc, Hornyák Tibor, Jeles Endre, Kelemen Attila, Légrády Ákos, Medvey János, Osváth László, Óvári István, Rigler József, Szabó András, Turay Pál.

B és C páncélos: Kapussy György, Kucsera Béla, Várkonyi József, Virányi Károly, Varga Iván, Besenyői József, Bérces István, Gyárfás László.

A szálláskörlet kétemeletes, modern laktanyaépület négyszer kétágyas hálótermekkel. A folyosón szőnyeg, a kultúrszobában rádió, újságok, könyvek és társasjátékok. Tökéletes a környezet.

Az ellátás napi háromszori étkezésből állt, de a 18 év alattiak „ifjúsági pótlékot” (5 dkg lekvár, 5 dkg marmé és 10 dkg felvágott) is kaptak. Kimenő minden vasárnap 15-től 20 óráig, amit élvezetesebbé tett a havi 28 márkás zsold. Naponta kivonulás terepre, gyakorlótérre 8-tól 13 óráig. Nulla Celsius-fok alatt köpenyt kellett venni, pulóver és sál hordása lehetséges, de kesztyű használata tilos volt.

A harckiképzés német előírások szerint (páncélgránátos) folyt. A kiképzés tárgya a csatár, a raj és a felderítő feladata; védelemben rejtőzés és páncélelhárítás. A helység-harcot „Kis-androwka” épített orosz műfaluban gyakorolták. Természetesen éjjeli gyakorlatok is szerepeltek a kiképzési tervben, valamint légvédelmi, vegyvédelmi és utász-(aknamentesítés) gyakorlatok.

A kiképzés német fegyverekkel (puska, géppuska, géppisztoly, Sturmgewehr) folyt, és a szerkezeti ismertetés után éleslövészet következett. A kézfegyvereken kívül a 81 milliméteres aknavető, a páncélököl (három típus), a páncélrém és a kézigránátok kezelésére is megkaptuk a kiképzést. Aki a mesterlövész szintet teljesítette, a parancsnoktól azonnal kezdődő éjjel tartó kimenőt kapott. A páncélelhárítást Rauthalban levő zsákmányolt és már szitává lőtt KW 2 harckocsin gyakoroltuk. A tantermi kiképzés: szolgálati szabályzat, tereptan, harcászat és gépjármű ismeretből állt. Kiképző járművünk félláncaltalpas lövészpáncélos, amelynek fegyverzete 2 darab géppuska. Gyakoroltuk a járműből való kiszállást és a beszállást, valamint a fegyverzet kezelését. A jármű vezetésére üzemanyaghiány miatt nem volt lehetőség. Gyakorlóterünk nagy vonalakban az 1809-es napóleoni csataterület területe volt (Napoleonstein Windknolle, Klosewitz, Cospeda és a Csillagvizsgáló környéke).

Alkalmanként lehetőségünk volt Schlossbergbe, Kunitzburgba egy-egy kirándulást tenni.

Jéna a Zeiss művek miatt az erős (repülők és légvédelmi ágyúk) légvédelmén kívül léggömbzárral és ködfejlesztővel is el volt látva. Ennek ellenére március 19-én nagy légitámadás érte a belvárost. A légiriadó megszűnte után a szakaszt mentésre és romeltakarításra vezényelték.

A kiképzés március 31-ig tartott, utána az amerikai csapatok közelsége miatt harckészültséget rendeltek el. Április 4-én lövészpáncélosokkal Schöngleinába mentek, ahol egyéni csomagjaikat lerakták. 7-én gyalog visszamentek Jénába, ahol Jéna-Keleten a Sale-parton védelemre rendezkedtek be, elkészítették állásaikat. 9-én délelőtt az állásokat angol vadászbombázók bombázták, szerencsére személyi veszteség nem volt, de a becsapódások közelsége miatt földdel beszóródtak. 12-én Jéna-Észak felől amerikai páncélosok láncsörgése volt hallható egész nap, és az állásokat felettük köröző felderítő repülőgép figyelte. Másnap hajnalban, 5 órakor az állásaikat tüzéségi tűz alá vették. Bábolnay főhadnagy rövidesen kiadta a visszavonulási parancsot Nürnberg irányába. A visszavonulás útvonalát az amerikai tüzéségi tűz alatt tartotta. A földúton körülbelül 4 kilométerre jutottak el Jéna-Prissnitzbe, ahol délután a szakasz hadifogságba esett.

Április 15.: Eisenbergben esőtől felázott, sáros szántóföldön tartózkodtunk, nagyon hideg volt, ételmezés nem volt.

Április 17.: Lauchában ugyanolyan körülmények között voltunk, de végre kaptunk konzerveket.

Április 25.: Hildesheimben a tábor egy gyümölcsösben van, végre az idő meleg.

Május 8-án fegyverszünet, igen sok szövetséges repülő repült be Németország légterébe.

Május 14.: Büdesheim. Élelem alig van, és szabad ég alatt töltjük napjainkat. Japán elleni harcra és a francia idegenlégióba is lehet jelentkezni. Kisbarnaki Farkas Ferenc altábornagy a táborba látogat vöröskeresztes nővérekkel, és végre lehetőségünk van az első hazai levélírással. Farkas altábornagy szervezte az amerikai hadseregen belüli „Hungárián Guard” alakulatot, amelyből végül is nem lett semmi. Jelentkezni lehetett amerikai magyarok alapítványi helyére a West Point-i katonai akadémiára, amit 2 akadémikus jelölt igénybe is vett. Június 16-án vonaton Franciaországba szállítják a tábort. Bar le Duc vasútállomáson hajnalban a francia tisztek és vöröskeresztes nővérek azzal szórakoztak, hogy a nyitott fogolyszerelvényt lassú

menetben elhúzták a működő mozdonyító alatt, így a platós kocsikban mindenki elázott. A végcél a Romilly sur Seine hadifogolytábor volt. Itt lajstromba vétel után eddig még megmaradt értékeinket elvették. Légfűvő berendezéssel DDT-porral az egész társaságot lefújták fertőtlenítés céljából. Az elhelyezés amerikai katonai sátrakban volt.

Június 17-től 26-ig az élelmezés nagyon szűkös, meleg ételt nem kaptak.

Június 27-én Compiègne mellé Attich-be szállították a 18 éven aluliakat, ezért a növendék-csoport szétvált. Ennek a tábornak a neve: „Baby Cage” volt felirat szerint. Ebbe a táborba kerültek: Baráth György, Borsitzky Gyula, Jeles Endre, Hornyák Tibor, Medvey János, Osváth László, Varga Iván, Várkonyi József, Virányi Károly, Besenyői József, Gyárfás László, Horváth János és Főzy István.

Itt 20 személyes sátrak és rendezett körülmények vannak. Az étkezés végre nagyon jó. Reggeli: édes leves, az ebéd: leves, krumplis étel, főzelék, vacsora: kenyér, zsír, sajt. Használt amerikai egyenruhát és bakancsokat osztanak ki. A szomszédos tiszti táborból tanárokat vezényeltek át oktatási céllal. Itt volt Bábolnay és Vámos főhadnagy.

Szeptemberben az összeírás után Medvey János Bajorországba ment. 20-án újra összecsoomagoltak, és másnap nyitott vasúti vagonokban a belgiumi Namurbe érkeztek. Valóban jó körülmények közé kerültek, mert épületekben szállásolták el őket, és az étkezés étteremben volt. Délelőtt előadások, délután koncertek voltak. A német megszállási zónákba igyekvők a táborban maradtak, a többiek pedig továbbszállították Mailly de Camp elosztótáborba, ahol október 2-től 16-ig tartózkodtak, és előkészültek a hazautazásra. Az utazás 17-től 26-ig tartott Nandy-Friedrichshafen-Innsbruckon keresztül Kaposvárra.

A július 15-én kor szerint kettéosztott csoport 18 év feletti tagjait munkára vezényelték. Őket áttették a chalon-sur-marnei táborba, ahol az akadémikus jelöltekkel együtt kétszemélyes sátrakban helyezték el őket a várostól északra elterülő mezőn. Az ellátás rossz, a koszt kevés. Új amerikai ruhákat, fehérneműt és pokrócokat kaptak. Kezdetben mindenki a városban levő katonai csomagelosztóban és könyvraktárban dolgozott, később azonban az itteni létszám nagyon lecsökkent. A tábor őrsége PG betűs, amerikai hadseregben szolgáló lengyelekből állt. (PG: egykori német hadifoglyok). E csoport tagjai: Bartha Lóránt, Csórja Béla, Óvári István, Rigler József, Turay Pál, Kapusy György, Kucsera Béla, Hajdú Ferenc és Kelemen Attila.

Október 10-én kortól függetlenül mindkét csoportot Mailly Campba szállítják. Sátrakban laknak, az ellátás nagyon rossz. Az amerikai demokráciáról napi rendszeres oktatást tart magyarul Kovács amerikai ezredes. Végre eljött a hazautazás ideje, és november 5-ére Strasbourg-Friedrichshafen-Salzburg-Sopron útvonalon amerikai őrséggel hazakerültek Kaposvárra, ahol igazolás után mindenkit elengedtek.

(Osváth László, Horváth János, Rigler József naplói és Hajdú Ferenc közlése alapján.)

A kiképzőcsoportok útvonalvázlata

A meiningeni csoport

Február 7-én a III. A gépkocsizó lövésosztályból 6 főt, 26 karpaszományossal együtt Meiningenbe vezényeltek az ottani tiszti iskolába. Az együttes csoportparancsnoka Kovács László főhadnagy volt, aki korábban a karpaszományos csoportnak volt parancsnoka. Elméleti oktatás mellett gyalogsági harc kiképzést és gépkocsizó kiképzést kaptak. A gépkocsivezést 3 tonnás, fagáz-generátoros Büssing-Nag tehergépkocsin gyakorolták, ami a gépkocsi üzemét meglehetősen nehézkesé tette. A bombázások miatt a szakaszt márciusban a városon kívül erdei táborban helyezték el, és 1945. április 3-án itt estek fogságba.

Ettől az időponttól kezdve jóformán naponta táborról táborra szállították a szakaszt. A táborhelyeket földrajzi név hiányában „vartábor”, „sátortábor” és „tömegtábornak” nevezték el. Így jutottak el a trieri fogolytáborba. Itt volt a pécsi és soproni hadapródok kis csoportja is (április 12.), akikkel együtt járták végig a fogság állomásait. Később a Sedan melletti (Franciaország) „Éhségtábor”, Sténay következett, ahol már tömegesen hullottak a foglyok. Végül a vasúti szállítás célállomása Marseille mellett 10 kilométerre volt: a „Portábor”.

Ez a hely eredetileg a francia idegenlégió kiképzőtábora volt, 20-22 kisebb táborra felosztva, ahol a szöges drótok között 8-10 ezer fogoly szorongott. Az összes fogoly létszám 120 ezer volt, alvás 20 fős sátrakban. A tábor egy növényzet nélküli, kopár, sziklás katlanban feküdt, ahol a hőmérséklet elérte a 40-50 Celsius-fokot is. A napi foglalkozás az 50 Celsius-fokos tűző napon „Vigyázz”-ban ülés. A pécsi és soproni társaikkal sikerült végig együtt maradniuk.

Növendékek névsora: Áldási Pál, Bihari Ferenc, Deák Tamás, Kisdéri Ervin, Kovács Sándor, Várhegyi Tibor.

Augusztus végén vonattal szállítás a Mailly le Camp-i elosztótáborba, ahonnan körülbelül 1 hónap múlva, 3 hét vonatozás után 1945. október 15-én Kaposvárra hazaérkeztek.

(Deák Tamás feljegyzése alapján.)

A bergeni csoport

A megmaradt osztályokat két részre osztják: lövészekre és felderítőkre. A lövészek parancsnoka Bábolnay főhadnagy, a felderítőké Szalay százados. Rövidesen átköltöztünk Winsenből a bergeni páncélos kiképzőtáborba. Laktanyaszerű épületekben, jó szálláskörülmények közé kerültünk. A IV B-ből és C-ből 15 főt áthelyeztek az A-ba. Itt megkezdődött a rendszeres elméleti és gyakorlati oktatás, amely körülbelül 3 hétig tartott. Avar József századossal rendszeresen jártunk éleslövészetre és megtanultuk a páncélöklöl és páncélrém kezelését. Ekkor történt, hogy az egyik páncélöklöl eltért a löiránytól, egy közeli fenyőfát talált el a kitűzött célpont helyett, a páncélöklöl acélirányítószárnya leszakadt, és egy szilánk súlyosan megsebesítette Avar századost.

Bergen táborban új eseményt jelentett életünkben, hogy február 27-én megalakult a zászlósi tanfolyam, amelynek résztvevői az ott levő ludovikások, a IV éves hadapródiskolások és karpaszományos őrmesterek. A tanfolyam parancsnoka Szabadhegy István alezredes, a századparancsnokok pedig Szalay István százados, Liptay-Wágner Tibor őrnagy és Hervay Béla őrnagy. A tanfolyam keretében a kiképzés nagy intenzitással megindult elméleti és gyakorlati vonalon is, és egész márciusban folytatódott. Mindennap volt gyakorlati oktatás, néha még éjjel is riadó keretében. A hajnali és éjjeli gyakorlatokat a német tartalékos tiszti tanfolyammal együtt tartottuk. Sokszor volt légiriadó, ami természetesen zavarta a kiképzést.

Bergeni tartózkodásunkkor besötétedés után távolról látszottak a Fallingbostelben indított V-2 szárnyasbombák kilövésekor keletkező függőleges „füstcsíkok”. A II. évfolyamból alakult fél század gyakorlati kiképzésen volt Simon Ervin főhadnagy parancsnoksága alatt, mikor Altorjay ezredes lóháton megjelent, és végignézte az alaki kiképzést. Néhány perc múlva díszoszlopvonalba felfejlődünk díszmenethez, majd kemény léptekkel elvonultunk az iskola-parancsnokunk előtt. A napirend szerinti elméleti oktatási napokon a polgári tárgyak tanítása is tovább folyt.

A tantárgyak és oktatóik az alábbiak voltak:

magyar nyelv- és irodalom: Galántai István százados,
történelem: Saád Ferenc alezredes,
francia és német nyelv- és irodalom: Galántai István százados,
földrajz: Birta Imre főhadnagy,
mennyiségtan: Kiss Ernő főhadnagy,
fizika: Kiss Ernő főhadnagy,
ábrázolástan: Deme Nándor százados,
fegyvertan: Avar József százados,
testnevelés: Dánosi István zászlós.

Április elejére az angol előretörés nagyon megközelítette a tábor, és a növendékek is részt vettek a tábor környezetét körülölelő védelmi rendszer elkészítésében: lövészkutakat ástak, ám 9-én parancsot kaptunk az összecsomagolásra és a felkészülésre az elvonuláshoz. Kocsikat szereztünk, hogy azon tudjuk a holminkat vinni.

Az 1945. április 11-én Bergenből Dániába elvonuló ludovikás és hadapródiskolás egység parancsnoksága:

Parancsnok: Szabadhegy István alezredes (Ludovika)

Orvos: dr. Györké Géza orvos zászlós

A) Ludovikás Gyorsosztály és Karpaszományos Iskola

Erdélyi József őrnagy, 1. segédtiszt

Tamási György hadnagy, 2. segédtiszt

Törzs:

Zombori Gyula főhadnagy;

Zólyomi László főhadnagy;

v. Horváth Albert hadnagy

1. század: IV. éves hadapródok

Szalay István százados, parancsnok;

v. Bajnóczy Zdekó százados

2. század: akadémikusok

Liptay-Wágner Tibor őrnagy, parancsnok;

Kápolnás Ödön százados

3. század: karpaszományosok

v. Hervay Béla őrnagy, parancsnok;

Arató Géza hadnagy,

Zanoletti Tibor hadnagy

Gazdasági Hivatal:

Peischel Artúr gazdasági őrnagy

B) Csaba Királyfi Honvéd Gyorsfegyvernemi Hadapródiskola

Bethlenfalvy Gyula őrnagy, parancsnok

Galántai István százados, segédtiszt

Növendékszázad:

Avar József százados, parancsnok;

Simon Ervin főhadnagy,

II. A és D osztálytiszt;

Soltész László százados,

II. B és C osztálytiszt

Legénységi különítmény:

Veress Sándor százados, parancsnok

Beosztott tisztek:

Deme Nándor százados,

Birta Imre főhadnagy,

Kiss Ernő főhadnagy,

Kovács Géza főhadnagy,

v. Fekete Gábor főtisztviselő,
Dinnyési János hadnagy,
Dánosi István zászlós,
Heinrich László hadapród őrmester

Gazdasági Hivatal:

Fekete István gazdasági hadnagy

Kláray Vilmos IV.C páncélosnövendék rajzai

A felkészülés két napig tartott. 11-én a parancs szerint elindultunk északi irányban, gyalogmenetben, több lovaskocsit (szekeret) húzva magunk után.

Napokon át erőltetett menetben (3 óra menet, 1 óra pihenés folyamatosan éjjel-nappal), mert ha túljutunk az Elbán, akkor nem orosz fogságba esünk.

Az útvonal: Bergen-Hermansdorf-Müden. A megtett menettávolság 32 kilométer. Sátrakban éjszakáztunk. Másnap hajnalban légicsatára ébredtünk, és korán továbbindultunk Dotlingénen keresztül Ebdorf végcéllal.

Este 6 órakor álltunk meg a község után és aznap 36 kilométert gyalogoltunk. 13-án ismét hajnalban indultunk, az útvonal: Hegel-Lüneburg-Artenburg. Az Elba hídján légitámadás alatt mentünk át, de szerencsére a hidat nem bombázták. E nap Lauenburgba jutottunk el, ott éjszakáztunk. Az alakulat már nagyon kimerült, mert e napon is 40 kilométert mentünk. Másnap 15 kilométer menet után Schwarzenbeckig jutottunk el. Itt végre fedett szálláshoz jutottunk. Április 15-én bevagoníroztunk, s vonaton mentünk tovább dániai céllal.

Menetvonal: Frittau-Bad Oldeslohe. A vonaton őrsképet adtunk. Másnap 11 óra körül négy vadászgép támadta meg a szerelvényt, mely éppen töltések között haladt. Gyorsan kiugráltunk a vonatból, hogy fedezéket keressünk. A gépek a vonat elejét támadták, kilőtték a mozdonyt, és az egészségügyi kocsit vették célba. Talán khakiszínű egyenruhánk mentett meg bennünket attól, hogy a vadászgépek hosszában nem lőtték végig az egész szerelvényt. A támadás

következtében dr. Györké Géza orvos zászlós halálos lövést kapott és Magyar egészségügyi szakaszvezető a lábán megsebesült. Új mozdonyt kapott a szerelvény, és továbbment Arensberg-Bergstadt-Hamburg-Altona-Pinneberg-Lückstadt felé.

Utunk során láttuk az elképzelhetetlen mértékben szétrombolt nagyvárosokat, a még mindig füstölő épületeket, és igazán most tapasztaltuk azt a szörnyű rombolást, amit ez a világégés okozott. Útközben sokszor volt légiriadó, többször hosszú órákra, félnapokra félreállították a szerelvényt.

Április 17-én több légiriadóval tarkítva már láttuk az Északi-tengert is, és késő délután megérkeztünk a német-dán határállomásra. Itt végre meleg ételhez juthattunk. Német márkáinkat leadtuk, hogy helyette dán koronát kapjunk. A szerelvény továbbindult Hadersleben felé, és még éjjel megérkeztünk a dán Tønderbe, ahol a rendezőpályaudvaron álltunk. Ébresztő és eligazítás után rövid időre kimentünk a városba. Itt a bombázásnak nyoma sem volt, békebeli állapotok uralkodtak, élelmiszert vásároltunk, és végre jóllaktunk. Később szerelvényünket német katonaság vette körül, senkit sem engedtek leszállni, és este legnagyobb megdöbbenésünkre a szerelvényt visszairányították Németországba. Ennek az volt az oka – mint később hallottuk –, hogy egy magyar egység Koppenhágában fellázadt a németek ellen, és ezek után magyar alakulatokat nem engedtek be Dániába.

19-én vagy 20-án Flensburgba érkeztünk. A IV. évfolyam növendékeinek (a zászlóstanfolyam hallgatói) és az iskola II. éves növendékeinek útja egyelőre szétvált.

II. évfolyam Parancsnok: Avar József százados

Április 20-i flenschburgi kirakodás után gyalogmenetben Steinbergbe értünk. Itt a vasútállomást jelölték ki részünkre körletnek. 21-én megkezdődött a gyakorlati foglalkozás, majd május 3-ig a Bergenben kialakított hetirend szerint folyt az elméleti és gyakorlati kiképzés. Délután rendszerint szabadidőnk volt. A tengeren rengeteg hadihajó tűnt fel az öbölben. Sok partra szálló német tengerésszel ismerkedtünk meg, vidámak voltak és ennivalóval kínáltak minket. A tengeralattjárókat kiürítették, majd elsüllyesztették. A 10 romboló kíséretében levő nagy cirkálón levonták a hadilobogójukat, és a himnuszuk eléneklése után átadták a hajót az angoloknak, akik felhúzták az angol hadilobogót.

Kivonat Szabó Sándor naplójából:

„Itt, Steinbergben, már a háború után, kerestünk egy, a tengerparthoz közeli helyet, ahol a IV. éves növendékek Veress Sándor százados felügyelete mellett fadobozba helyezve, textilanyagba göngyölve, elásták a hadapródiskola farkasfogazattal ellátott, selyemből készített csapatzászlóját...”

Május 8-án a német fegyverletétellel egy időben tisztjeink a fegyvereket összeszedték, később átadták az angoloknak. Egyebekben további fegyver nélküli rendszeres foglalkozást tartottunk délelőtt 9-től 13 óráig, délutánonként pedig kimenő volt. Sok volt a sportfoglalkozás is, míg május 31-én megérkezett az indulási parancs. Az élelmiszerkészletét kiosztották, egész éjjel csomagoltunk, és készültünk az elvonulásra. Június 1-én útnak indultunk a 16 kilométerre levő Boelbe, ahol 7-ig tartózkodtunk. Szállás a réten, saját sátrainkban. 7-én 9 órakor indultunk tovább Husbyba, ez 32 kilométer gyaloglást jelentett. Érkezés után sátorverés. Másnap pihentünk, hogy 9-én újabb parancsra továbbmenjünk a 6 kilométer távol levő Kleine-Rheidebe. Az egész századot egyetlen óriási szénapajta padlásán helyezték el. Közel egy hónapig voltunk ebben a faluban, és az élelmezésünkre sem panaszkodhattunk, mert a helybeliek elláttak minket mindennel. Július 4-én Altorjay ezredes meglátogatta a növendékszázadot. Később angol parancs jött, hogy 22 órán túl nincs kimaradás, és zárt rendben

menetelre tilos énekelni. 6-án áttelepültünk Dörpstedtbe, ahol 22-ig tartózkodtunk. Gyönyörű volt az idő, és majdnem minden délután kimentünk a közeli patakhoz fürdeni. Az ellátásunk nagyon jó volt. Az utolsó napokban megalakult a külön növendékszázad, külön konyhával, és megkezdődtek a tanítási órák... három nap múlva ismét megjött a menetparancs, és 23-án gépkocsi szállítással megérkeztünk Growenba. Ez volt az első igazi fogolytábor. Élelmzésünk jó volt, és gyakran volt alkalmunk a tengerben fürödni. A vöröskereszt is megjelent, kisebb csomagokat osztogattak. Itt találkozott az évfolyam a IV. évesekkel. Augusztus 20-án tábortűz és műsor emlékeztetett mindannyiunkat az ünnepre, amelyről így emlékezik meg Szamosi József Pasziánsz című könyvében: „Van itt egy tábori színtársulat is..., amelynek előadása ízléstelen és otromba. Szalay Pistáéknak a lechbeci társasággal rendezett tábortüze persze lényegesen más. A „Főseriff-avatás” ötletes, színpompás. Tökéletes jelmezek, maszkok. Honnan szerezhették őket? A zebraszám, a hawaii tánc, a sportszobrok megelevenítése, valamennyi átgondolt, ötletes, dekoratív. Kacagtató bohócszámok. Utolsó számként az én szavalókórusom lép fel. Egy 120 tagú, három szólamra betanított szavalókórust dirigálok: Ady: Emlékezés egy nyáréjszakára című költeményét adjuk elő.” Szeptember 8-án vasúti szállítással Hannoveren keresztül megérkeztünk Hammába, ahol ismét találkoztunk a IV évesekkel. A fogolytáborban osztrák és magyar hadifoglyok voltak. Ettől az időponttól kezdve a két évfolyam sorsa végleg összeforrt.

IV évfolyam, zászlóstanfolyam

A század parancsnoka Szalay István százados. 20-án kirakodás, majd gyalogmenetben Husbyn át Dollerupba. Itt egy csűrben éjszakáztunk.

Másnap Steinberg-Koppelhez-Ohrfeld-Gelting útvonalon értünk el a szálláshelyünkre, egy vendéglőbe. Három napig maradtunk, és a közeli tengerpartra tettünk néhány kirándulást. Még csónakot is tudtunk szerezni, és megközelítettük a Las Palmas nevű hajót. 25-én továbbmentünk Lechbeckbe és báró Hőbe birtokán egy csűrbe szállásoltunk be. Házigazdánk nagyon meg volt ijedve. Május 3-ig naponta rendszeres foglalkozás volt délelőttönként, egyébként eseménytelen volt az itt-tartózkodásunk. Május 8-án a németek leteszik a fegyvert, a következő napokban céltalan lógás, ödöngés. A következő napokban a báró tejüzemében és német parasztnál többen munkát vállalnak. A megjelenő angoloknak az összeszedett fegyvereket leadják. Megalakul a „Szabadhegy cirkusz”, amelyet a zászlóstanfolyam parancsnoka szervezett, ezért ő volt a névadója. A „társulat” több előadást tartott a lakosságnak nagy sikerrel.

A „Szabadhegy-cirkusz” még februárban Bergenben alakult meg a ludovikásokból, a IV. éves gépkocsizó lövész- és páncélos hadapródokból, valamint a karpaszományosokból, tulajdonképpen a zászlóstanfolyam tagjaiból. A főszervező Felkay Tibor akadémikus, akit Csimbinek becéztek. Műsoron szerepeltek bohóc- és pantomim jelenetek, gúlacsoport. (Kollár „Kuka” tornász olimpikon és „untermann”-ja Balázs Ferenc.) A cirkusz zenekarát Zöld Márton vezényelte. Az előadások Schleswigben folytatódtak.

Június 1-jén továbbmentünk Struxdorfba, ahol beszállásoltunk és 7-ig ott tartózkodtunk. Az út folytatódott Holmühle-Böcklund-Gammelundon át Ellingstettbe, ahol egy szénapadláson éjszakáztunk. A polgármester akarata ellenére június 9-ig ott maradtunk, minden reggel 8-kor sorakozó, létszámenőrzési céllal, de utána szabadfoglalkozás van. A közelben levő repülőtér üzemképtelen gépeinek, benzintartályairól leszedték a krómbőr borítást, „jó lesz ez még valamire” jelisével. 21-én visszatérünk Husbyba, egy vendéglőbe szállásolunk be, de többen házaknál, manzardszobákban laknak. Angol felügyelet alatt vagyunk, és azt akarják, hogy mindenki dolgozzon valahol, ez előbb vagy utóbb sikerül is. Július 1-jén a „Szabadhegy

cirkusz” előadása ismét nagy sikert arat, utána tánc a csűrben. 6-ig kártyázással, esti tánccal telnek napjaink, de kora reggeli indulással Kleine Rheide-Dammewerk-Grosse-Theide-Dörpstedten keresztül Büngébe érünk, ahol az angolok ismertetik a genfi egyezményben rögzített fogolytábori szabályokat. Kicsit meg vagyunk ijedve, mi is vár ránk. Nagy a tétlenség, nappal fürdünk, délután kártyázunk, este táncolunk a falusi lányokkal. 12-én a zászlósi tanfolyam megszűnik, a Szabadhegy zászlóalj feloszlik. Mi visszakerülünk Bethlenfalvy Gyula őrnagy parancsnoksága alá. 22-én elindulunk Dragéba, ahová este 6-kor érkezünk meg, és ott éjszakázunk. Merényi és Barátossy előző nap, Radványi és Sályi pedig a megérkezés után leléptek. Másnap reggel gépkocsikon folytatjuk utunkat Fridrichstadt-Lunden-Hemme útvonalon Growenbe, ahol kijelölt szállásunkat nem tudjuk elfoglalni az ott levő német tengerészek miatt. Ideiglenes szállásunk ismét egy csűr, nagy a zűrzavar. Itt van a II. évfolyam is, ezáltal gyakorlatilag visszaállt a Bergenből elvonult II. és IV. évfolyam egysége. Élelmezésünk gyenge, de „változatos” volt: gersli, lóbab, krumpli, káposzta, buris, hering és melasz, de jobb napokon előfordult általunk lőtt őz, főtt tészta és sertéspörkölt is, amelyhez csere útján („ein Fahrrad für Schwein”) jutottunk. Mi tagadás: volt néha tojás is a tyúkok alatt, és finom volt az éjjel a mezőkön pihenő tehenek meleg, habos teje. Emiatt aztán bajok keletkeztek. Ettől kedve mindenki az angol fogolytáborok G gyűjtőterületére kerül, melynek központja Ditmarschen, az Északi-tenger, az Eider folyó és az Elba határolja. Próbáljuk az elhelyezési körletünket elfogadhatóvá tenni, sátrakat verünk fel és időnként fürdeni megyünk az Eider folyóhoz. Túl sok esemény nem történik, augusztus 1-jétől tisztjeink megkísérlik megszervezni a rendszeres tanítást, hogy némi elfoglaltságunk is legyen. 12-én a IV. évesek mégis továbbköltöztek Flehdébe.

„... az új körzetben tudjuk meg, hogy a II. évfolyamnál Growenben az elinduláskor kisebb botrány történt. Az épp ott időző Ordnungstruppének a háziasszony szólt, hogy ezek a disznó magyarok az éjjel újból kifejték teheneit. Erre fel heves szóváltás támadt, a német járőr és egy magyar hadapród őrmester le akart tartóztatni két tettét beismerő növendéket. (Valahogy üzeni kellett volna nekik, hogy vigyázzanak, mert a mi kezeink is pirosak lettek a piros vazelinnel bekent tőgyek miatt!) Ez kellett csak a több hasonló esettől egyszer már felbőszült népnek. Avar százados megparancsolta, hogy szabadítsák ki a már fogvatartott két fiút... „Ich schiesse! Ich schiesse!” üvöltötte az egyik sváb, de löni persze nem mert. Avar még felhánytorgatta neki, hogy hogyan garázdálkodtak ők Magyarországon, de az ordibálás folytatódott. Az egyik német tovább hadonászott a pisztollyal és tovább kiabált: „ich schiesse, ich schiesse!” – erre Avar eléjük ugrott, szétrántotta a mellén a zubbonyt és az inget, és a szemükbe ordította: „daher schiessen, Sie,!”... Erre a svábok lassan elvonultak. A háziasszony is megkapta a magáét... Mindenki érezte, hogy ennek az ügynek még lesz folytatása.”

Augusztus 19. Hemme. ...”Avar sorakozóra hívja össze a századot. Bejelenti, hogy a múltkori tehéneset miatt beidézték Wesselburenbe az angol-német törvényszékre mint vádlottat.

Augusztus 20. „Szent István napja. Avar mindenkit a templomba visz.”

Augusztus 21. „Nagy napra ébredtünk. Ma van Avar tárgyalása. Megbeszélés szerint már 6 óra óta titokban figyeljük: mikor indul el Avar a lovas kocsival. Mi úgy sejtjük, hogy semmit nem sejt hallgatólagos tüntetésünkről, de Gyula bácsi nevetve elköpi magát: „Na, aztán fog valaki itthon is maradni?”

A kocsi fél nyolckor elindul.

Indulunk mi is. Az egész század tisztán, szépen, kiglancolva egyöntetűen felöltözve, még fehér bokavédőinket is felcsatolva, szóval olyan vásárhelyiesen sorakozunk. Ki kell lépnünk, mert 10-re ott kellene lennünk. Piszok erős ütemet megyünk, mert a város körülbelül 13 kilométerre van. A kicsik alig bírják, de jönnek, mert érzik; valami különös eseménynek a résztvevői. Zokszavuk sincs. A cél előtt, mintha csak megszerveztük volna, a kocsi jön elénk

és a tett színhelyére vezet bennünket. A bíróság egy saroképület, mely előtt egy kis háromszögletű, bekerített parkocska van. Ezt vesszük körül négysoros kordonban. A tárgyalóterem ablakai felénk, az utcára nyílnak... A tárgyalás néhány perce már elkezdődött. Tudjuk: Kláray Vili a német tolmács. Fáradtak vagyunk, de azért úgy hajtjuk végre a kemény vezényszavakat, mint már régen nem. Feszés vigyázzban állva „szúrjuk” az ablakokat. Később Vilitől tudjuk, hogy odabenn kis nyugtalanság támadt. Néhányan az ablakokhoz mennek és suttogva jelentik a látottakat... Van néhány növendék is a tanúk között. Tőlük kapunk néha tájékoztatást a tárgyalás menetéről.

Avar védője egy tüzér főhadnagy, míg egy magyar hadapród őrmester igen súlyos vádakkal állt elő Avar ellen és erre meg is esküdött. Nagyon zabosak vagyunk rá.

A döntőbíró másfél év büntetőtábor javasolt, de végül mégis, óriási örömünkre kétheti magánfogság a büntetés... Mikor Avar megjelenik a kapuban: Vigyázz, jobbra nézz!, majd Baráth Zoli ügyes szavakkal biztosítja a századost, hogy egysége örömmel jött utána, örömmel állt és ezután is állni fog mögötte. Avar látható megindultsággal, de a tőle megszokott nagyvonalúsággal, feltolt sapkával a fején köszöni meg, amit érte tettünk. Elmondta, hogy ő csakis ennek a néma tüntetésnek köszönheti ezt az eredményt.

... Aztán a szokott rendben a csapat élére állt, mi pedig az ámuló-bámuló svábok előtt rázendítettünk: „Százados úr sej, haj, százados úr, ha felül a lovára!” Hullafáradtan értünk haza, de kis pihenő és vacsora után igyekeznünk kellett az esti koncertünkre. Hegedű és orgona szólt, s az énekarunk, az „Ecce sacerdos”-t, a „Minden földeket” és a „Glóriát” énekelte a kis templomban.

(Elekfy Tibor és Herepey Árpád naplója alapján írta Herepey Árpád)

A tárgyalást követően egyhangú az élet, bár hírek érkeznek elmenetelünkről. Elkezdődik a kartotékolás, mindenkinek felveszik az adatait. Szeptember 7-én hajnalban elindulunk Wesselbührenba, az állomáson berakodunk, és délben kétnapi hideg élelemmel továbbutazunk. Éjjel az egyik állomáson az UNRA-elosztóhelyen kekszet és feketekávét kapunk.

Szeptember 8-án reggel megérkezünk Hammába és délutánra az „Argonner-Kaserné”-ba vonulunk be, ahol fegyveres angol őrség fogad bennünket, százas csoportokban mentünk be a fogolytáborba. Ott egy épületszárnyat kaptunk szálláskörletnek. Előttünk orosz hadifoglyok laktak, rettenetes a kosz és a bűz. Kitakarítunk, felsúroljuk a padlót, s így már valamivel elviselhetőbb a helyzet. Este a padlón alszunk, nincs még szalma se.

Örültünk annak, hogy ismét együtt lehetünk a II. évesekkel és újra összetartozik a bergeni csoport.

Az ellátásunk nagyon gyenge. Aludni a rengeteg poloska miatt alig tudunk. Az angol őrség naponta létszámmellenőrzést tart, és tábor körüli munkát kell végeznünk (például szöges drótot kihúzni a tábor körül). A „Szabadhegy cirkusz” eredményes működése következtében a tábor vezetése megenyhült, és többször kimenőt is kaptunk.

Híre jött, hogy új táborba kell mennünk. Szeptember 26-án az itt levő II. és IV. évfolyamból alakult század egy része szálláscsinálónak a holland határ közelében levő Borghorstba utazott. A Hammában maradt részleg 26-án 28 tehergépkocsin áttelepült Borghorstba. Elhelyezési körlet a „Wattendorf Fabrik” épülete. A szállás zsúfolt és nagyon hideg, de szabad mozgásunk van. Október 16-án a posta épületébe kell átköltözni, ahol 680 akadémikus, levante és karpaszományos lakik. A szállás végül is jó, a koszt kétszer annyi, mint az előző táborban. A hónap végén elkezdődött a rendszeresebb foglalkozás: egyrészt tanítás, másrészt ismeretterjesztő előadások formájában.

Néhány példa az előadások témáiból: „A fizika fejlődése” (Lengyel százados), „A magyar irodalomról” (Szamosi hadapród őrmester), „Az emberiség bábéli álma”, „Grafológia” (Sztahó hadapród őrmester), „A gótika a művészetben” (Deme százados és Szervátius Jenő hadapród őrmester, szobrászművész).

A „Szabadhegy cirkusz” folytatta előadásait. Egyszer az angol őrségnek egy külön előadást is szerveztek. Dugó (Dávid Guszti) műsor közben letette óriási bohóccipőjét az angolok elé és jelzésként beledobott egy csikket. A produkció végére az 56-os méretű cipő tele lett angol-amerikai cigarettával. Dugó másik mutatványa volt, hogy egy gyárkémény tetejére felmászott, és ott erőkézenállást bemutatva felhívta a figyelmet a „Szabadhegy cirkusz” előadásaira, amelynek plakátjait a kémény tövében osztogatták.

Vasárnaponként mise, kimenő, mozi volt a program.

Néhányszor kiszállítottak angol katonai teherautókon munkára az Ems-csatorna építéséhez, de az angolok belátták, hogy az erőnlétünk erre már nem elég. December elejéig folyt a rendszeres tanítás. 6-án Mikulás-estet rendeztünk, és néhány érdekes előadást is hallhattunk az ezt követő napokban: „Út az olimpiai bajnokságig” (Kárpáti K. berlini olimpiai bajnok), „Szuggesztíós jelenségek” (dr. prof. Ádám), „A magyar vasutak villamosításának problémái”, „A növények csodálatos élete”.

Karácsonykor feldíszítunk egy fát, Avar századostól kapunk egy rádiót, majd elmegyünk éjféli misére. 30-án focimeccs az Arminia-Ochtrup ellen, kikaptunk 3:2-re. 31-én megvárjuk az éjfélt és lefekszünk.

Eljött 1946

Ismét beindul a rendszeres tanítás. A hónap közepén Avar százados elbúcsúzott és elment. Február 4-ig a kialakult napirend szerint folyt az életünk, de újra tábort kellett váltanunk. Szakadó esőben gyalog mentünk a 8 kilométerre levő Eselheidébe; barakktábor szögesdróttal körülvéve, a koszt kevés.

„Skótok őriztek bennünket, állig felfegyverkezve álldogáltak a kapuk előtt, rágógumit majszolva, élesre töltött fegyverekkel az őrtoronyban. Ők telepítették az aknamezőt a tábor köré, ők éllemeztek s tartottak létszámmellenőrzéseket. A barakkok között sokszor megjelent Glen skót őrnagy is, feltűnést keltve apró szoknyácskájával. A skótokat nem hazudtolta meg hírük, fukarok voltak a végtelenségig. A két sor szögesdróton át kötelekre toldott vaskampókat dobtunk át éjjelente az aknákra. Az eredmény fülsiketítő dőrej, tűzijáték, amit szirénahang követett, s dzsipjeiken rohangáló angolokat láttunk. Mi pedig ott álltunk a dróton belül százával és röhögtünk.”

(Székely János: Nyugati hadtest)

Az élet eléggé egyhangú és unalmas volt, amit próbáltunk önképzéssel, előadásokkal színesebbé tenni. A táborban képzőművészeti műhely is alakult a kolozsvári Szervátius Jenő hadapród őrmester, szobrászművész vezetésével. Csaba királyfi egyméteres faszobrát megfaragta, és a tábor foglyainak nevében elküldte a svájci vöröskereszt elnökének, aki ezért őt repülővel soron kívül hazajuttatta volna, ám ő ezt nem fogadta el. Ezt követően – viszonzásként – a genfi vöröskereszt rendszeresen küldött csomagokat a táborba. Ugyancsak megfaragott egy levante fiú alakját ábrázoló domborművet, és a levanteifjúság ajándékeként elküldték XII. Pius pápának. A szentatya az ajándékot megköszönte, és élelmiszer-szállítmányt küldött a foglyoknak. Ezenkívül egy skót katonát ábrázoló dombormű készült az YMCA elnökének, aki viszonzásként segítette a táborban folyó tanítást.

A tanítás célja az volt, hogy a növendékek és leventék a háborús idők miatt ne maradjanak le tanulmányaikkal, ne veszítsenek tanévet. Így májusban szabályos osztályvizsga folyt a nemzetközi vöröskereszt és az YMCA képviselőinek jelenlétében. A tábor művészeti tevékenységét a skót parancsnok is szívesen támogatta. Az irodalmi kört Szamosi József hadapród őrmester vezette, az anyagi természetű ügyeket pedig Szalay István százados nagy pontossággal látta el.

Április végén megkezdődtek az elbocsátásra való előkészületek, május végére mindenkit hazaszállítottak az angolok Magyarországra, és a szűrőtáborok után végre hazatérhettünk családkhoz.

(Dobák Andor, Elekfy Tibor, Lénárt Gergely,
Nyilassy Miklós, Szabó Sándor és Wennesz Gyula naplója alapján.)

A huszár század II-IV. évfolyam Bromberg (Bydgoszcz), Heeres Aufklärung und Kavallerie Schule

1945. január 6-án Wandernből vasúttal Posenen át egy nap alatt Brombergbe érkeztek. A Ludovika elsőéves huszár akadémiusaival együtt képezték az alakulatot.

Parancsnok: Szilágyi Dezső őrnagy,

Galántfy György százados (Ludovika)

a IV. évfolyam osztály tisztje Walter-Terényi Lajos százados

a III. évfolyam osztály tisztje Derényi Rajmár százados

a II. évfolyam osztály tisztje Kiss Ernő főhadnagy,

Orvos dr. Kopár József zászlós

Beosztott tiszt Nagy László zászlós, vívómester,

Szolgálatvezető Herencsényi István főtörzsőrmester,

Patkolómester Zölderdő István főtörzsőrmester.

A kiképzés német fegyvertannal kezdődött. Délelőttönként még lovaglás, lőjáratás, délután kimenő. A város 85 százaléka lengyel, szimpátiával viseltetnek a magyarok iránt.

10-én szovjet offenzíva indult Posen-Stettin-Odera irányában, s ebbe Bromberg is beleesett. A várost 21-én gyalogmenetben, illetve lovasmenetben északnyugati irányban (Neustettin, Kerstin) elhagyták.

Belekerültek a visszaözoñló katonák és civilek áradatába, mínusz 15-20 Celsius-fok hideg volt, a szekérkaravánok az árokparton behavazott hullák között haladtak.

Székely János (volt huszárnövendék) szépen írja le ezt az utat Nyugati hadtest című regényében: „A napi megtett út 20-25 kilométer volt lóháton, ácsorgással és gyalogmenettel kombinálva. A tiszt családok is a növendékekkel együtt mentek, szekereken, hintókon, amelyekre pokrócból, szőnyegekből ekhók voltak felépítve. A családok kisgyermekükkel együtt, sokszor borzalmas hófúvásban, térdig érő hóban haladtak. Hátul, mögöttük kis létszámú, leharcolt német utóvéd haladt. Ellátás embernek, lónak minimális volt.”

A németektől akadozva, hiányosan kaptuk az ellátást (kenyér, konzerv, konzervkávé, cigaretta, „Stammgemüse” = vegyes zöldségfőzelék).

22-én Diebenben egy nagygazda elhagyott házában jutottunk nagyobb mennyiségű friss húshoz. Ez öröm volt, de később több baj okozója is. A régen élvezett zsíros gulyások – amelyektől gyomrunk elszokott – igen erős hasmenést okoztak. Csodálatos módon – a háború e végső szakaszában is – mindent lehetett kapni, de csak jegyre, ez azonban nem volt. De Isten itt is segített, mert nagy mennyiségű élelmiszer jegyhez jutottunk, ez nagyban segített élelmezésünk javításában. Szállás iskolákban, tanyákban, barakkokban akadt, de az éjjeli-hajnali riadók nagyon kimerítőek voltak. Az oroszokat nem tudtuk lerázni, gyorsan követtek minket.

Február 6. Átkelés a Stettini-öblön (Schwinemünde, Usedom), kicsúszva a szovjetek bekerítéséből. Ezután rendszeres és jobb lett az ellátás és a lakosság segítsége.

20-án egy nap alatt 84 kilométer megtételével Dönitz városka mellett átkelnek az Elbán.

Német összekötő tisztjük megtudta, hogy az Elbától keletre minden katonai alakulatot bevetnek a szovjetek ellen, az SS a felszerelést és járművet elveszi. Ezért sürgősen nyugati irányba igyekeztek.

20-24. Tolendorfbán és Metzingenben pihenő: szerelvény-rendbehozatal, lóápolás, lópihenetetés.

26. Érkezés Munster Lägerba (Cellétől 20 kilométerre). Az egység január 21-től február 26-ig 750 kilométert tett meg. A napi menetteljesítmény – a 10 pihenőnapot leszámítva – 30-35 kilométer, de 3-4 napon át 60-70 kilométert is elért, sőt egy alkalommal 84-et.

27. Munsterben pihenő. A II. éveseket elviszik Bergenbe. Altorjay ezredes, iskolaparancsnok látogatása.

Március 1-4. Bevagonírozás Dánia felé, már német parancsnokság alatt elszállítás Hamburgon, Jylland szigetén Fredericián, Fyn szigetén Odense Nyborg-Korsrön át (Sjaelland szigete) Naestvedbe, majd Praest0be. Ez volt a végállomás. Naestvedbe egész délelőtt a pályaudvaron várakoztak. A városban a kirakatokban csokoládé, sütemény, az utcákon nyugodt, jól öltözött emberek. Békebeli állapot. Délután érkezés Praest0be. Kirakodás. A németeket a naestvedi dán lovassági laktanyában helyezik el. A kiképzés Praest0ben és környékén történik. A német iskolaparancsnok Boxberg alezredes. Kiképző tiszt: Lehman és Oswald hadnagy és öt-hat kiképző altiszt. A foglalkozás lovaglásból és lovak lelovaglásából állt, sok a szabad idő.

20. Megérkeznek a német kiképzők. Délelőttönként gyalogsági kiképzés, őrszolgálat.

Ez idő tájt Koppenhágában magyar és német alakulatok között összeütközés volt, és a kiképző németek bizalma is megrendült. Éjjelente a sorozatlövő fegyvereket megőrzésre begyűjtötték és maguk őrizték. Közben az angolok elleni bevetésre történő német parancsot Szilágyi őrnagy megtagadta. A tisztok és növendékek a dánokkal jó kapcsolatot alakítottak ki, így ők nem tartottak a magyaroktól.

Április 22. Military lovaglás. Távolság 7 kilométer, idő 32 perc. Indulnak akademikusok és IV. éves növendékek. Az akademikusok közül Nagyöszy Tibor, míg a növendékek közül Darkó István lett az első.

Május 1-2. Áttelepülés Gavne szigetére. Dán nagybirtok, középkori kastély. Szállás barakkban. Lovak, legénység a majorban, a családok a kastélyban, illetve melléképületekben nyertek elhelyezést. Dániában az ellátás mindvégig kitűnő volt. Az emberek jól tápláltak, jól öltözöttek voltak. A háborút alig lehetett érezni.

Május 4. Dániában a háború végetért. Angol ejtőernyősök szállták meg az országot, a dán szabadságharcosok is előjöttek rejtékhelyeikről. A németek 10-én fegyvereikkel együtt kivonultak az országból. Fegyvereink leadása 13-án megtörtént, egy raktáépületben tárolták, ahonnan az angolok augusztus 20-án szállították el.

Parancsnokaink a dánokkal jó kapcsolatot építettek ki, például a dán ellenállók felkutatására kiadott német parancsot megtagadták. E magatartás is lehetővé tette, hogy nem kerültek angol fogságba. A gavnoi magyar tábor – május elején még orosz fogság elől, tengeren át csónakkal menekült – öt magyar repülőssel gyarapodott. Lovakat bevitték a naestvedi lovassági lakta-nyába, ahol is az ott maradt német lovakkal együtt a sajátjaik gondozása, ápolása volt a feladatuk egészen június 14-ig. Ezután visszatértek Gavno-be. Ezzel a huszárszázad hivatalosan megszűnt.

Május 16. Altén alezredes közölte velük, hogy az új és szabad dán kormány (Stauning állam-miniszter) a magyar csoportot a kormány vendégeként meghívta, és míg Magyarországra vissza nem térhetnek, a kormány teljes ellátásban részesíti őket. Ellátásukról Gavnon de Aage Rnholt bérlő, majd Naestved városa és később a dán vöröskereszt gondoskodott. Az ellátás I. osztályú volt. Hetente még 5 korona zsebpénzt is kaptak.

Május 18-június 15. A kaszárnnyában a feladat a lovak ellátása, ápolása, lelovaglása, istállók, kaszárnnya rendbehozatala volt. Június 15-től visszakerültek Gavno-be, ahol is úgy kezelték őket, mint szövetséges menekültek. A vöröskereszt mindenkit ruhával látott el, nem beszélve a jó étellemezéről, de munkavállalásra is nyílt lehetőség. Legtöbben mezőgazdasági munkába álltak. Említésre tart számot az a tény, hogy míg a kizárólagos barakkélet tartott, Derényi Rajmár százados szervezett, vezetett és többször rendezett műkedvelő előadásokat és énekkart. Ezeket a dán lakosság is látogatta és nagy elismeréssel fogadta.

1946. május 15. A legénység egy részét egy szakaszvezető parancsnoksága alatt csoportban elindították haza, de csak Németországig jutottak, és ott fogolytáborba kerültek. A gavnoi tábor 1946 őszéig állt fenn.

Hazaszállításuk két csoportban történt. Az első 1946. október 24-én hagyta el Dániát az akkori keleti zónán keresztül. A második csoport 1946. november 12-én indult és Németország nyugati határa mentén, Soltaun, Hannoveren, Kasselen, Marburgon, Frankfurt am Mainen, Mannheimen, Kalsruhén, Stuttgarton, Ulmon, Augsburgon, Dachaun, Münchenen, Salzburgon, Linzen és St. Pöltenen át Wienbe érkezett.

Tíz-tizenkét társuk kint maradt Dániában, családot alapítottak, és ma is ott élnek.

(Készült: Miklós Endre és Dalmády Ernő naplója és Székely János Nyugati hadtest című könyve alapján.)

1945-ben a „Csaba királyfi” Honvéd Gyors fegyvernemi Hadapródiskolához tanulás céljából csatlakozott leventék, gimnazisták:

1944 őszétől kezdve körülbelül 40 ezer leventeköteles korú magyar fiataalt vittek ki Németországba, beöltöztették őket német katonaruhába. Katonai kiképzés után egy részüket, mint légvédelmi tüzért, más részüket mint páncélvadászt be is vetették. Veszteségeik is voltak. A háború végére a leventék egy része Németország északi részébe és Dániába szorult. Ugyancsak ide került a magyar hadsereg egy része is, valamint a Ludovika Akadémia páncélosai és a marosvásárhelyi gyorsfegyvernemi hadapródiskola II. és IV. évfolyama és néhány III. éves is.

A háború befejezésével a katonai pályának is vége szakadt, de egy hadapródiskolának nemcsak a katonai kiképzés, hanem a tanítás is a feladata volt. Ezt a hadapródiskola tanárai maradéktalanul el is látták, sőt működési körüket a hadapródiskolán kívül is kiterjesztették. Ugyanis ezen a német területen levő levonták között sok középiskolás is volt. Ezek önkéntes jelentkezés alapján, ha akartak, a hadapródiskolásokkal együtt tanulhattak. A szervezés még Schleswig-Holsteinban megkezdődött, és mintegy 50 levante vonult be az iskolához különböző német katonai alakulatoktól.

Ezeket a hadapródiskola szálláskörletében helyezték el. Ettől kezdve sorsuk összefonódott a hadapródiskoláéval, a közös tanulás volt az összekötő kapocs. Együtt járták meg Schleswig-Holstein után Hamm, Borghorst és végül Eselheide hadifogolytáborait. Közben a hadapródok és levonták létszáma egyre fogyott, mert akiben a hazatérési vágy legyőzte az ismeretlentől való félelmet, az útnak eredt hazafelé. Akik együtt maradtak Eselheidében, a hazaindulás előtti napokban záróvizsgát tettek, és erről bizonyítványt is kaptak. A bizonyítványnak itthon nem sok hasznát vették, ám az egyéves tanulás nem volt hiábavaló. Itthon magánvizsgát lehetett tenni, amellyel mindenki élt is. Ezt a hadapródiskola tanárainak és a velük együttműködő, civil foglalkozásukra nézve tanár, illetve tanárjelölt tartalékos tiszteknek, karpaszományos honvédeknek köszönhetik a volt levonták. Így egy tanulmányi évet sikerült nyerni, és idehaza be tudták fejezni tanulmányaikat.

A marosvásárhelyi hadapródiskola a változott körülmények között a fiatalok tanításával is megállta helyét.

(Kis-Kós László egykori levante közlése alapján.)

A Magyar Királyi Csaba királyfi Honvéd Gyorsfegyvernemi Hadapródiskolához került levonták névsora:

Belső Ferenc	Halmy József	Nagy Árpád
Berecz Árpád	Hatvani Lajos	Oszlanszky Béla
Bieber László	Hrabál László	Papp Árpád
Borbáth Géza	Kis-Kós László	Paky-Szabó Gyula
Csala Aladár	Koller József	Paky-Szabó László
Dobronyi István	Komlóssy László	Pámel Károly
Dömötör László	Körmendy László	Péter János
Erdős Károly	Lovász Ottó	Soó Dénes
Érci Imre	Mali Miklós	Szilágyi András
Farkas Béla	Méhes Ernő	Tóth István
Fentős Tibor	Méhes István	Veér Lajos
Gáspár József	Molnár Gusztáv	

Parancsnokuk: Liptay-Wágner Tibor őrnagy,

Hittantanárak: Kovács Mihály piarista, gimnáziumi tanár

Szakaszparancsnokuk: Petri László akadémikus

Szakaszparancsnok-helyettesük: Kulcsár József akadémikus

A „hadnagy úr”: dr. Woynarovics Elek.

Petrusz Tibor hadnagy, az akadémiától beosztott tiszt.

Felkai Tibor akadémikus: angol nyelvű tolmács.

Az utolsó évfolyamról

Minden hónap első keddjén a Spartacus Klub különtermében 40-50 fiatalember gyűlik össze, lelkesen nyüzsögve, egymást ölelgetve, vagy komoly beszélgetésbe mélyedve. Fiatalok, bár mindegyikük túl van a hetvenen, hajuk őszi vagy már fehér, de itt, egymás között, fiatalok. Emlékezni gyűlnek össze, azokra az évekre, melyekről évtizedeken át nem volt szabad emlékezni, azokra az évekre, amelyeknek jellemformáló ereje egész életükre iránymutatást adott.

A „Csabások” találkoznak. Sokan közel 50 évig nem látták egymást, most mégis úgy találják egymásra, mintha tegnap váltak volna el. A teremben sugárzik az összetartozás melege. A kemény katonai fegyelemre, a haza szeretetére, a hivatástudatra, a becsületre, a hűségre és az önfeláldozó bajtársiasságra való nevelés kovácsolta össze egész életükre ezeket a „fiatalokat”. Mozgásuk, korukat meghazudtoló egyenes tartásuk, töretlen jókedvük bizonyítja, hogy közel öt évtized sötét viharai sem tudták szétzúzni azt a testi-lelki tartást, amelyet a „Csabában” magukba szívtak.

Emlékeznek a Marosvásárhelyen közösen átélt évekre, a 15-19 éves fiúknak különösen feledhetetlen katonaelet szépségeire, a testi-lelki erőt próbára tevő gyakorlatokra, a kimenőkre, a szabadságokra, amikor fiúk irigykedő tekintete és szép lányok csillogó szeme követte őket. Itt-ott emlékeznek a nehéz időkre is, amikor a háború vihara a szeretett iskolát is elérte, előbb Marosvásárhely, majd az ország elhagyására kényszerítette őket, a teljes összeomlásra, végül a hadifogság vidámnak nem mondható időszakára. Utóbbiakra is érdemes emlékezni, mert a túlélést igen gyakran az a fegyelmezettség, bajtársi önfeláldozás, a „mindenki egyért és az egy mindenkiért” összetartó szelleme, vagy éppen az a találékonyság biztosította, amit a „Csaba” nevelése adott növendékeinek.

A terem egyik kisebb asztalánál ötven-hatan gyűlnek össze minden alkalommal. Ugyanolyan lelkesek, mint a többiek, ugyanúgy igyekeznek apró emlékmozzaikból összerakosgatni a közösen átélt „történelmet”. Róluk is sugárzik az egymáshoz és az „egészhez” való ragaszkodás, összetartozás érzése, rajtuk is felismerhetők ugyanazok a bélyegek, amelyek a többiekre jellemzőek. Mégis kevésbé keverednek a többiekkel és a többiek is kevesebb figyelmet fordítanak rájuk, hiszen alig ismerik őket.

Miben különböznek ezek a fiúk a többiektől?

Ok az 1944-es I. évfolyam képviselői. Nekik nincsenek emlékeik a marosvásárhelyi szép napokról, szép évekről, a hadapródiskolának arról a varázsáról, amiről a többiek fáradhatatlanul és lelkesen mesélnek. Nincsenek feledhetetlen szabadságélményeik, nem kísérté útjukat szép leányok rajongó pillantása. Ok mindebből kimaradtak. Marosvásárhelyet, a „Csabát” is csak a felvételi vizsga alkalmával láthatták (a volt cögerek még ezt sem), de még a felvétel ünnepélyességére is sötét árnyékot vetett a román átállás híre és Erdély védtelenül maradásának érzése.

Ezek a fiúk is hivatástudattal készültek a katonai pályára és ezt bizonyították is. 1944 késő őszen, amikor az ország nagy része már lángokban állt, amikor szépet már senki nem várhatott, a „Csaba” behívó parancsának (sokan csak a rádióból hallott közleménynek) engedelmeskedve a 14-15 éves fiúk gondolkodás nélkül összecsomagolták kis motyójukat, búcsút vettek a meleg családi fészektől a közeli viszontlátás igen csekély reményével és katonai szerelvényekre, teherautókra felkapaszkodva átverekedték magukat Vasvárig és bevonulásra jelentkeztek. Szinte hihetetlen, hogy ilyen körülmények között a felvetetteknek több mint a fele bevonult! A mai társadalom nehezen értené meg, hogy miért.

Bár Vasváron a zárdába kellett bevonulni, az újoncnak kijáró „csikóbetörés” időszaka és módja nem volt kifejezetten leánynevelő-intézeti jellegű. A szép emlékek közé tartozik, amikor fegyvernemenként szétválva alkalom volt megismerni, hogy miért büszke a lövész arra, hogy lövész, a páncélos arra, hogy páncélos és a huszár arra, hogy huszár. Alkalom volt nemcsak megismerni, de maradandóan át is venni azt az egymástól jellemzően különböző szellemet, mely az egyes fegyvernemeknél kialakult. Annak ellenére, hogy ebből ennek az évfolyamnak csak ízelítő jutott, mindenki ma is büszke választott fegyvernemére és oda tartozónak érzi magát.

A fegyvernemi összetartozás boldog időszaka nem sokáig tartott. Röviddel az iskola Németországba történt kitelepülése után (Grosskirschbaum), 1945 januárjának első felében az évfolyamot újra egyesítették és Kápolnás százados parancsnoksága alatt a Szudéta-vidéki Egerbe vezényelték. Ezzel az évfolyam véglegesen az iskola mostoha gyermekévé vált. Az iskolatörzs – legalábbis a növendékek által is észlelhető módon – még egyszer hallatott magáról, amikor március táján az elrongyolódott, lyukas talpú bakancsok cseréjére néhány javított bakancsot és felhasználásra már alig kerülhető talpanyagot juttatott el Egerbe. (Schneeberger növendék az ekkor kapott 45-ös bakancsában csónakázott tovább a nagy meneteléseken át egészen hazáig.)

Még Grosskirschbaumban volt az évfolyam, amikor napi parancs hirdette ki, hogy az iskolát a hadrakelt sereg állományába sorolták, és ettől kezdve a hadi törvények léptek hatályba. Az évfolyam is letette a honvédesküt.

Az Egerbe való megérkezéstől kezdve a háború utolsó napjáig az évfolyam Kápolnás százados, majd az őt felváltó Mihály János százados parancsnoksága alatt kemény, zömében páncélelhárító kiképzést kapott és rövid idő alatt fegyelmezett, a viszontagságokat jól elviselő egységgé kovácsolódott össze. Ennek elismerését mutatta, hogy az égeri német táborparancsnokság kívánságára a növendékek táborőrséget adtak, Mihály százados pedig engedélyezte egy sáv felvarrását. A későbbiekben csak az isteni gondviselésnek és feltehetően parancsnokaink ügyes manőverezésének köszönhető, hogy az évfolyam a bevetést elkerülte, a bombázásokat, légi támadásokat ép bőrrel megúsza.

A szűkre szabott szabad idő unalmától Rozsos „Ady-díjas” törzsőrmester szabadította meg rendszeres szórakoztató műsorával a fáradt sereget, kiemelkedő talentumot árulva el az esti műsorok megrendezéséhez szükséges okok és a mulattatóan változatos fegyelmező műsor-számok kitalálásában.

1945 áprilisában az egységet Aussigba (Usti) vezényelték át, majd rövid idő után újra útnak indították. Az egyik állomáson véletlen összetalálkozás után Kenyeres István százados csatlakozott az egységhez. Budweisig (Budejovice) eljutva a kis csapat nem ment tovább, önkényesen beszállásolt egy félreeső kis faluba (Grosstschekau). Néhány nap múlva itt érte a kapituláció és a háború vége.

A rövid lélegzetű amerikai fogságot szovjet hadifogság váltotta fel. Kozák lovasok díszkíséretében megkezdődött a reménytelen vándorlás. Budweisben a kisebb fogolycsoportot egy sokezres, főleg német SS-ekből álló menetoszlophoz csapták hozzá, emiatt a bánásmód különösen kegyetlenné vált. Ha valaki bármely okból megállt, abba könyörtelenül belelőttek. Étlen-szomjan menetelés hajnaltól éjszakáig. Irány: kelet. Egy hajnali induláskor elkezdett zűrzavarban sikerült egységesen lelépni, majd rövid ideig tartó bolyongás után egy még szabadon hazafelé tartó, országos járművekkel és élelemmel rendelkező magyar huszáralakulathoz csatlakozni. Az öröm nem sokáig tartott. Másnap reggel, május 18-án a kocsioszlopot Horn város határában (Ausztia) szovjet katonák feltartóztatták és beterelték az ott létesített hadifogolytáborba.

Egy szovjet hadifogolytábor gyönyöreit nem szükséges ecsetelni. Arra azonban érdemes emlékezni, hogy a növendék még itt is növendék maradt. A dúsan tenyésző ruhatetűről nem a tifusz jutott eszébe, hanem az, hogy ezekkel tetűversenyeket lehetett rendezni, fogadásokkal agyagsúlyú (és ízű) kenyérfejadagot nyerni vagy veszteni. A terjedő dizentéria különösen sok vidámságot hozott, mert a kerítések közelében levő latrinákat sötétedés után csak fehér alsóban, vagy ennek híján fehér kendőt lobogtatva volt szabad megközelíteni, különben az őrtornyokból barátságtalanul odalöttek. A látvány a sötétben fehéret lobogtató imbolygó alakokkal, a pásztázó reflektorcsíkokkal a feltámadást jelképezte. A római cirkuszokban nem volt olyan vidám hangulat, mint ott, amikor elrendelték az általános szőrtelenítést, és a tábor udvarán több ezer ember gatyáját letolva a rendszeres zabrálásokkor sikeresen eldugott bicskakkal, életlen ollókkal próbált titkolt büszkeségétől megszabadulni, miközben osztrák asszonyok a kerítés túloldalán a földeken dolgoztak. Még focizni is volt kedve és ereje a növendékeknek. A változatos, vitamindús mindennapi krumplipohly nevű sertéstáp ízeire gondolva még ma is működésbe lép a pavlovi reflex. – De azért, ha valaki kijutott munkára és sikerült valami ehettől lopnia és a táborba becsempészni, azt biztosan megosztotta a többiekkel.

Július második felében megkezdődött a menetoszlopok összeállítása és keletre szállítása. A növendékeket sikerült beteg csoportba sorolni, hála Mihály századosnak és azoknak, akik ebben közreműködtek. Egy reggel sorakozó a főtéren, mindenkiről kiállítottak egy cirillbetűs bumácskát, több napra járó kenyérfejadaggal teherautókra préselték a növendékcsoportot és elindították „valahová”. A horni tábor főterén kellett búcsút venni Mihály századostól és a többi ottmaradóktól, akik – ha túléltek – csak nagy kerülővel, tartós szovjet tanulmányút után térhettek haza.

1945. augusztust írtak. Senki nem akarta elhinni, amikor Bécsen átkelve a teherautók Sopronban a kiegészítő parancsnokság előtt álltak meg. A fiúk ekkor vettek búcsút egymástól, a ma már csak szép emlékeket idéző katonaélettől és elindultak a szélrózsa minden irányába bizonytalan reményekkel keresni a családjaikat.

Szükségesebbnek éreztük mindezt leírni, hogy ti öregebb „Csabások” is jobban megismerjétek az iskola utolsó évfolyamának sorsát, rövid történetét. Szükségesebbnek éreztük azért, hogy ezt az évfolyamot is teljes szívvel befogadhassátok és magatokénak érezzétek, még ha sokkal kevesebb közös emlék köt is össze bennünket.

Szükségesebbnek éreztük megismertetni veletek, hogy ezek a fiúk is kemény iskolát jártak és becsülettel helytálltak a nehéz időkben, az iskolától elszakadva is tudott élni bennük a „Csaba” szelleme és soha nem hoztak szégyent a hadapródiskola becsületére.

Legtöbbjük később is büszkén vállalta a hadapródiskolás múltat, annak minden következményével együtt az elmúlt évtizedekben. Legtöbbjük később is hű maradt a „Becsület és hűség mindhalálig” jelszavához, nem felejtette el a haza szeretetének, a kötelességteljesítésnek és önfeláldozásnak azokat az eszméit, amelyeket a „Csaba” nevelt fiaiba. Ezek a fiúk is egyenes derékkel járhatnak és az életben a sok-sok buktató ellenére is növendékhez méltóan végül is „talpra estek”.

(Az évfolyam nevében:
Botka Imre huszárnövendék,
Dudás Béla páncélosnövendék,
Eördögh György lövésznövendék,
Hadházy József huszárnövendék,
Oláh István huszárnövendék,
Pödör Béla lövésznövendék,
Saródy József lövésznövendék.)

Altörjay Jenő ezredes, iskolaparancsnok rövid életútja

1897-ben született Budapesten. Iskoláit Temesváron és a Szeged Városi Főreáliskolában kezdte, majd 1911-től 14-ig a cs. és kir. gyalogsági Hadapródiskola növendéke volt Temesváron. A hadiesemények miatt az iskolát Marburgba helyezték, ahol 1914. október 15-én zászlóssá avatták. Első állomáshelye a cs. és kir. Mária Terézia 32. Gyalogezred Budapesten. 1914-től 16-ig az orosz fronton, majd 1918-tól az összeomlásig teljesít frontszolgálatot. 1938-ig különböző beosztásokban Budapesten, Örkénytáborban, Vácott és Magyaróváron szolgál, közben 1932-ben vezérkari törzstiszti tanfolyamot végez. 1938-ban a Bolyai Akadémián hadtörténelmet, harcászatot és hadseregszervezést tanított, 1939-ben alezredessé léptették elő. 1940-től az 1. felderítő zászlóalj parancsnokaként részt vett az erdélyi és délvidéki bevonulásokban, illetve harcokban. 1941-től a Magyar Királyi „Csaba királyfi” Honvéd Gyorsfegyvernemi Hadapródiskola parancsnoka. 1944. júniustól decemberig frontszolgálatot teljesít a 2. Páncélosadosztály törzsében, majd a 2. Gépkocsizó Lövészezred parancsnoka a nagyalföldi (Debrecen, Tiszafüred) és az Esztergom és Győr környéki harcokban. 1944. decemberétől visszatért a hadapródiskolához Bergenbe. 1945-ben 13 hónapig angol vizsgálati fogságban volt, majd Bergenben, később Freiburgban telepedett le. 1949-ben Ausztráliába emigrált. 1972-ben halt meg. Az adelaidei Central Park temetőjében helyezték örök nyugalomba.

Kitüntetései:

Ezüst Vitézségi Érem
Bronz Katonai Érdemérem (Signum Laudis)
Ezüst Katonai Érdemérem (Signum Laudis)
Károly csapatkereszt
Kormányzói Dicsérő Elismerés
Magyar Érdemrend Lovagkeresztje
Magyar Érdemrend Lovagkeresztje
hadiszalagon, kardokkal
Magyar Érdemrend Tisztikeresztje

Magyar Érdemrend Tisztikeresztje
hadiszalagon, kardokkal
Német Vaskereszt, I. osztály
Tűzkereszt, I. osztály
Magyar, osztrák és bolgár háborús emlékérem
Felvidéki, Délvidéki és Erdélyi Emlékérem
Bolgár Károly-kereszt
Honvéd Sportbajnoki Jelvény
(1924., hadipuska)

*Altörjay Jenő ezredes, iskolaparancsnok
1944-ben*

*Altörjay ezredes utolsó egyenruhás képe
1956 karácsonyán Ausztráliában*

A tisztikar

Ernöházy Károly alezredes	Telkes Emil százados
Ginzery András alezredes	Tibay Sándor százados
Gogl Béla gazdasági alezredes	Tóth Endre százados
Liszkay-Weisel Antal alezredes	Veress Sándor százados
dr. Raffay Elemér alezredes	Walter-Terényi Lajos százados
Saad József alezredes	Bábolnay László főhadnagy
dr. Tófalvy János orvos alezredes	Birta Imre főhadnagy
Benkő Tibor őrnagy	dr. Bodnár Imre főhadnagy
Bethlenfaly Gyula őrnagy	Bögözy Árpád tisztviselő (főhadnagy)
Bitai István őrnagy	Csizy Ferenc főhadnagy
Deák Gedeon őrnagy	Gergely Mihály főhadnagy
v. Kónya Sándor őrnagy	Hencz György főhadnagy
Margócsy István őrnagy	Karácsony Pál főhadnagy
Sallay Bertalan őrnagy	Kálmánchey Tibor főhadnagy
Sütő-Nagy László őrnagy	Keresztesi Endre főhadnagy
Szilágyi Dezső őrnagy	Kovács Géza főhadnagy
Varsányi László őrnagy	Kovács Ottmár főhadnagy
Avar József százados	Mihály János főhadnagy
Batár Zoltán százados	dr. Németh Imre főhadnagy
Battha György százados	Simon Ervin főhadnagy
Benedek Sándor százados	Szabó József főhadnagy
v. Bors Ágoston százados	Vámos Rezső főhadnagy
dr. Borzsák Jenő százados	dr. Koncz Sándor tábori főlelkész
Deme Nándor százados	Kovács Mihály piarista
Derényi Rajmár százados	Soós Lajos tábori főlelkész
Erdélyi István II. százados	Szkladányi Ákos tábori főlelkész
Farkas Tibor százados	Bíró Mihály hadnagy
v. Fekete Gábor főtisztviselő (százados)	Dinnyési János hadnagy
Felek Iván százados	Fekete István gazdasági hadnagy
v. Földes Gyula százados	dr. Komáromi Béla hadnagy
Galántai István százados	v. Paulay Tamás hadnagy
dr. Kabdebó Sándor állatorvos, százados	Simonyi Károly hadnagy
Kápolnás Ödön százados	Dánosi István zászlós
Kenyeres István százados	dr. Györké Géza orvos zászlós
v. Keresztényszigethy Sándor százados	v. Horváth József zászlós
Kosaras István százados	Irányi Dezső zászlós
Laborczy László százados	Kiss Ernő zászlós
Merő László százados	Nagy László zászlós
Németh László százados	Örkényi Mihály gazdasági zászlós
dr. Pető Dezső százados	Papp Sámuel zászlós
v. Reök Attila százados	Thyll Tibor gazdasági zászlós
Siklósy Béla százados	Heinrich László hadapród őrmester
Soltész László százados	Szamosi József hadapród őrmester
Szalay István százados	Szervatius Jenő hadapród őrmester
dr. Sztojanovich orvos százados	dr. Pasquali Giacomo polgári tanár

A tiszthelyettesi kar

Kollár Sándor alhadnagy
Bédi Lajos főtörzsőrmester
Dinnyési József főtörzsőrmester
Krasznai Ferenc törzsőrmester
Lukács Antal főtörzsőrmester
Székely Sándor főtörzsőrmester
Zölderdő István főtörzsőrmester
Csontos Péter törzsőrmester
Dömötöri János törzsőrmester
Halkó Pál törzsőrmester
Herencsényi Mihály törzsőrmester
Lakatos Sándor törzsőrmester
Pomázi Károly törzsőrmester
Rozsos István törzsőrmester

Szabó Ferenc törzsőrmester
Szalay János törzsőrmester
Varga Gyula törzsőrmester
Csenki Mihály őrmester
Garamvölgyi József őrmester
Havasi János őrmester
Horváth Géza őrmester
Kovács András őrmester
Kovács Sándor őrmester
Matócsy Miklós őrmester
Sipos Lajos őrmester
Soós Lajos őrmester
Vámosi Gyula őrmester
Vigh János őrmester

Növendéki névsor az 1944-45. tanév szerint

Az 1944-45. tanévre felvett és Vasvárra bevonult I. évfolyam névsora

Albeck Endre	Gárgyán Imre	Nagy Kálmán
Andrássy Zoltán	Gub Jenő	Nyilas László
Antóni Attila	Gunda Gyula	Oláh Gyula
Ábrahám István	Gyertyánffy Bálint	Oláh István
Bajai János	Hadházy József	Piroska István
Bajor József	Hatfaludy Szabolcs	Schneeberger János
Baló László	Jálics György	Pödör Béla
Bérezés Imre	Jelenfi Antal	Saródy József
Bódás Pál	Káli Gábor	Sárkány László
Bosnyák László	Karall Mátyás	Sommer Lajos
Botka Imre	Kerese János	Szuh Csaba
Dósa Olivér	Kerese Pál	Szűcs Imre
Dudás Béla	Keresztes Zoltán	Turcsányi János
Egri Sándor	Kiss György	Tyepliczky Árpád
Engli Zoltán	Kopeczky Tibor	Ugray György
Eördögh György	Kormos János	Ütő Géza
Erkel András	László Ferenc	Walkó Szabolcs
Éliás István	Mayer Miklós	Zánk Tibor
Fehér Gaál Elemér	Mattyasovszky György	Zsarnai Gyula
Gaál Imre	Molnár Tibor	Zeller Tibor

1. század

II. A osztály

Aba Ottó	Kálmán Károly	Simon Gyula
Asztalos Dénes	Kelety Endre	Szirtey (Dvorak) Zoltán
Balogh György	Kemény Tibor	Tasnády Mihály
Besey Miklós	Matók Leó	Temesváry Gerő
Cseh Árpád	Mattyasovszky János	Töttösy János
Gazsi Attila	Mocsáry György	Umek Miklós
Haraszi János	Nagy György	Weimann György
Harsányi Árpád	Némedi Ferenc	Kimaradt:
Heiter Pál	Nyilassy Miklós	Pukánszky László
Jakab Béla	Rátz Elemér	

III. A osztály

Áldassy Pál	Kelemen Attila	Rigler József
Baráth György	Kénosi (Fernengei) Egon	Szabó András
Bartha Lóránt	Kisdéry (Kirchnopf) Ervin	Szabó István
v. Bihary Ferenc	Kocsis László	Turay Pál
Borcsiczky Gyula	Kovács Sándor	Várhelyi Tibor
Bordi Imre	Légrády Ákos	Vikárius Ferenc
Csórja Béla	Medvey (Kaunz) János	Kimaradt:
Deák Tamás	Miovác Imre	Hanthy László
Hajdú Ferenc	Osváth László	Kornis László
Hornyák Tibor	Ováry István	Szalóky Henrik
Jeles Endre	Patacsy Béla	

IV A osztály

Adamovits Arzén
Barátossy Miklós
Berecz Károly
Bocsáry Elemér
Elekfy Tibor
Fóris (Krecsák) Zoltán
Herepey Árpád
Járay Zoltán
Jászberényi József
Jenvay Győző
Kovács Lajos
Kozmáry Dezső
Kőváry József
Merényi (Mayer) László
Mikesi László

Pálmai László
Petrasovszky István
Radványi Imre
Sályi László
Szalay Gábor
Szendrői (Prékopa) Lajos
gróf Széchényi Géza
Székely Jenő
Thurszky József
Vépy (Köhler) Iván
Veress Miklós
Árvay László
Balogh Dezső
v. Bánáthy János
Bercsényi László

Bihary Dezső
Bódogh György
Bondár Gábor
Csernus László
Fejér János
Hajdú Tibor
Hargittay Attila
Imre László
Kálmán Alajos
Kegyes András
Kókai-Kun Tamás
Kovács Elemér

V. A osztály

Kovács Miklós
Lestyán Károly
Márkfy Ferenc
Orosz György
Panyiczky Elemér

Petry (Schira) László
Piti Lajos
Sepsy János
Simon László
Szabó László

v. Szentgyörgyi István
Széky Alfonz
Szüts Kázmér
Vizér Mátyás
Wagner Endre

2. század

II. B osztály

Bartalis József
Bálint Mihály
Bereczki Gábor
Bisztray Gábor
Böröndi Jenő
Csizmadia Sándor
Csuz Kálmán
Illés Tibor

Joó Ferenc
Kozma Ferenc
Keleti László
G. Nagy Béla
Büte Gyula
v. Fábry Tibor
Csömöry György
Görgényi (Gyúrján) Árpád

Kapussy György
Kucsera Béla
Márki Imre
Puskás Péter
Rada István
Retkes László

III. B osztály

Maróti László
Pallai Ernő
Solymosi László
Szenes Árpád
báró Thierry László
Ványi László
Wennesz Gyula

Wolf Károly
Zsigry Gyula
Kimaradt: Déry Adorján
Schmidt Béla
Simigh Gábor
Stuhl Imre
Szabó Attila

Szentgyörgyi Géza
Tamássy Kálmán
Varga Gyula
Várkonyi József
Virányi Károly

IV. B osztály

Dobák Andor
Donka József
Grósz Emil
Gröber Ferenc
Hanzséros György
Kákossy Alajos
Kancsár László
Kiss Zoltán

Koplyay Ferenc
Láposy Géza
Molnár Béla
Nagy István
Peti László
Petter Elemér
Rácz Jenő
Rámpay Géza

Rohla Miklós
Schránkó László
Somorjai Andor
Szabó Mihály
Szántó Endre
Szilasi István
Tegze József
Tury Gyula

V B osztály

Altorjay Vilmos
Berzátzy Pál
Bors István
Domonkos Pál
Füzesséry Sándor
Gerecz Árpád
Gósfay Gyula
Gyarmathy Pál
Hauer Kürt

Kiss Jenő
Náday István
v. Palla Ernő
Peri Sándor
Rátz Antal
Ricsóy (Uhlyarik) Béla
Tátrai László
Tersánszky László
Veress Géza

Vécsey László
Zámory Brúnó
Kimaradt:
Benedek Ferenc
Hír Barnabás
Jány József
Pávay Olivér

3. század

II. C osztály

Bathó Lóránt
Bieber György
Borosnyai Béla
Egeresi Béla
Éder Károly
Földvári Ottó
Horváth Zoltán
Jacobi Róbert

Keresztesy Jenő
Ladóczki Gábor
Ladóczki János
Léczfalvy Sándor
Lovász Árpád
Nagy András
Páll Árpád
Polonkay Gusztáv

Prékopa András
Szabó Sándor
Szövérfy Dezső
Takáts Ottó
Tamás Károly
Tolnay László
Würtz Pál
Záray György

III. C osztály

Besenyői József
Bérezés István
Boda Pál
Deme Attila
Főzy István
Gacsályi Zoltán
Horváth János

Jakab Benjámin
Jálics Ferenc
Jóláthy Attila
Kiss Gyula
Nagy Lajos
Örményi Zoltán
Padár Sándor

Pálosi József
Szenczy Béla
Vecsernyés Zoltán
Kimaradt:
Antóny Tamás
Háry Mihály
Jórend József

IV. C osztály

Baráth Zoltán
Bardóczy László
Benedek Antal
Berta Arnold
Csekő József
Dávid Ágoston
Deseő László
Egán Iván

v. Gömöri Barnabás
Görgényi (Glaub)Ede
Horváth Sándor
Kiss Endre
Kláray Vilmos
Komjáthi László
László János
Lénárt Gergely

Marmoly Sándor
Matina László
Páll Gábor
Róka László
Szanday István
Szilágyi Béla
Walkó Attila

V. C osztály

Balogh Endre
Bácsujlaky Dezső
v. Bocskor Levente
Dévényi László
Dudinszky György
Dus Szabolcs
Győrffy Endre

Horváth Endre
Jutási István
Kiss Dezső
Kiss Zoltán
Kovács Mihály
Máday János
Molnár Sándor

Oksay Félix
Pató László
Regéczy-Nagy László
Sinay Gábor
Vályi László
Kimaradt:
Istványi Gábor

4. század

II. D osztály

Bíró Lajos
Borsos Sándor
Cserei Muraközi Ádám
Együd László
Falk Henrik
Harsányi János
Herczegfalvi József
Homoki István
Horváth Sándor
Keisz László

Richárd Lázár János
Las Torres László
Makay György
Martin Roland
Máté Zoltán
Monostori Dezső
Nagy Géza
Nagy Miklós
Olgyai László
Porubszky György

Pósa István
Sándor Tamás
Szabó Miklós
Székely János
Szűz László
Torbágyi Tibor
Vass-Eysen Ervin
Vattay Antal

III. D osztály

Balogh Tibor
Bercsényi László
Béles Lajos
Bíró Lajos
Dalmády Ernő
Hajnóczy Béla
Heim György
gróf Hoyos Béla

Illésy Mórió
Kiss István
Kurdin József
Miklós Endre
Nagy Gyula Péter
Palkovics Imre
Pásztor Béla
Rónay Antal

Sándor M. Sándor
Scheidel Mihály
Somssich Lőrinc
Székely Barnabás
Toldy István
Vaday Ferenc

IV. D osztály

Ambrusfy Tivadar
Bánó Iván
Barakonyi Tamás
Benedek Gábor
Bornemissza Sándor
Darkó István
Demeter Ferenc
Dévay János
Hanusz László

Harmath Aurél
Horváth László
v. Incze Péter
Kásás Árpád
Koltay László
v. Makó László
Matolay Béla
v. Mikecz István
Miklós Gábor

Nagy Tibor
v. Platthy Gáspár
Rostos György
v. Ruttkay Ádám
Szabó Lajos
Székely László
Zomborszky György
Kimaradt:
Tankóczy Géza

V. D osztály

Balogh György
Cseh Ferenc
Enesey György
Gyuri Ferenc
Hodászy István
Hortobágyi Károly
Kammerer Egon
v. Margittay János
Mezey Ervin

Mérey Gábor
Nagy Gyula
Nagy Rezső
Nemesmonostori Egon
Paulovits Iván
Peskó Tamás
Rapsányi Miklós
Sarkadi-Nagy Zsigmond
Say Géza

Schamschula Rezső
Szentkirályi Árpád
Szigethy Andor
Szőnyi Gyula
Kimaradt:
Karvaly Miklós
Perlényi Ottó
Tóth György

Akikről külön megemlékezünk

Az iskola hősi halottjai

v. Antalfy Ferenc főhadnagy
Egán Iván növendék
Ernőházy Károly alezredes
v. Földes Gyula százados
Gösfay Gyula zászlós
Kenyeres István százados
dr. Györké Géza orvos zászlós

Megsebesültek:

Boda Pál
Kiss Gyula
Szenczy Béla
Padár Sándor
Szövérfy Dezső

Kitüntettek:

Bronz vitézségi érem:

Büte Gyula
Egán Iván
Kiss Endre
Kláray Vilmos
Petter Elemér

Tűzkereszt:

Bartalis József
Deme Attila

Életünk, pályánk alakulása a II. világháború után

Az önkényuralom alatt halálra ítélték: Matók Leót, 1951. október 31-én kivégezték.

Börtönbüntetésre ítélték: 14 főt.

Kitelepítettek: 4 főt.

Internáltak: 5 főt.

A recski táborban raboskodott: 3 fő (Füzesséry Sándor, Kláray Vilmos és Szenes Árpád).

Szovjet fogságban és a Gulag táboraiiban legtovább: Bordi Imre 5 év 7 hónapig, Vizér Mátyás 8 és 1/2 évig voltak.

Akik kisebb-nagyobb diszkriminációt elviseltek, azokból

orvos 14,	meteorológus 1,
mérnök 63,	kutató vegyész 4,
tanár 17,	állatorvos 3,
jogász 11,	mezőgazdász 3,
pap 4,	festőművész 3,
pénzügyes 15,	külkereskedő 4,
technikus 20,	gyógyszerész 2,
közgazdász 7,	újságíró 2.
katona 6 (külföldön is),	

Tudományos munkásságuk alapján a Magyar Tudományos Akadémia Köztestületének tagjai

dr. Barát Zoltán, a műszaki tudomány kandidátusa, szakterülete: elektroakusztika és hang-technika,

dr. Dávid Ágoston, a gyógyszerészeti tudomány doktora, szakterülete: természetes és élet-tanilag aktív anyagok kémiája,

dr. Léczfalvy Sándor, a műszaki tudomány kandidátusa, szakterülete: vízellátás, csatornázás, víztisztítás és vízelvezetés,

dr. Prékopa András akadémikus, Széchenyi-díjas, szakterülete: operációkutatás,

Országos hírű művészek lettek:

festőművész: Bíró Lajos, Jóláthy Attila, Fóris (Krecsák) Zoltán,

zeneszerző: dr. Deák Tamás,

író: Székely János.

Hadifogságból való hazatérésünk után – sokan emigráltak tisztjeink és társaink közül – előbb vagy utóbb mindannyiunkat leszereltek és megfosztottak rendfokozatunktól. Az 1990. évi rendszerváltást követően megszűnt a honvédség keretében tapasztalt negatív megkülönböztetés velünk szemben. Megszületett az a törvény, mely a rehabilitációt lehetővé tette és szabályozta, hogy rendfokozatunkat visszakapjuk, sőt előreléptetésben is részesültünk.

Ez a gesztus – hiszen korunkra való tekintettel ez már csak erkölcsi értékű – örömmel töltött el mindnyájunkat és lehetőséget adott arra, hogy ismét közelebb érezzük magunkat fiatalon választott hivatásunkhoz.

Néhányan a nehéz sorsúak közül

Matók Leó növendéktársunk katonacsaládból származott. A kőszegi alreál után került a marosvásárhelyi hadapródiskolába. Hadifogságból való hazakerülése után 1948-ban érettségizett Szombathelyen. 1950 decemberében letartóztatták és az Antibolsevista Front tagjaként bíróság elé állították. Abban az időben üldözött hazafias érzelmeiért halálra ítélték és kémkedés, fegyveres összeesküvés vádjával 1951. október 13-án a gyűjtőfogházban kivégezték. Bátor helytállásáért a Vitézi Rend 1996-ban tagjai közé fogadta.

Az irodalom iránti vonzalma már az iskolában megmutatkozott. Emlékezzünk rá néhány versével.

Sorsok

Akárki vagy: művész, katona, költő
Ha majd a földre visszatér a tested
A síron túl döbbenhetsz rá csak arra,
Hogy mindig-mindig önmagad kerested.

Megtört szeme a végtelenbe réved,
Ijedt mosoly a szája szegletében,
Kinek nem kellett léha földi élet
Vájjon mit lát most odafenn az égben?

A színész:

A műnek vége.
A függöny legördült.
Halott lángok színezik a termet
S míg üdvívalva ezrek éltetik
A fáradt mosoly hűlt arcára dermed.

A katona:

Nagy piros szívét acél verte át
A szikkadt földet megitatta vérrel,
S az ágyúdörgés neki azt dalolta,
„Aki fegyvert fog, fegyver által vesz el”

A költő:

A vérét szívták gonosz démonok
És mázsás kőként nyomta furcsa lelke
Míg egy bús estén eljött a halál
És csontkarjával lágyan átölelte.

(Rum-kastély, 1944. december 8.)

Megtérés

De jó volna melletted lenni újra!
Tűzben, viharban, derűben vagy ködben,
Hajolna ránc az alkony.
Csak szólnék szelíd hangon:
„Anyám – én visszajöttem...”

(Wettringen, 1945. január 8.)

Csillagos ég alatt

Sziporkázó fények felettem. Feleljetek: mire születtem?
Kis nyárspolgári élet vár rám. Vagy elvérzek majd büszke vártán?
Kincs, hír, siker szava nem ámít. De vár valaki bízva rám itt?
Tudom, látnak majd harcra késznek. De van értelme az egésznek?
Félek, valaki fenn az égen. Kacagja szörnyű gyengeségem.
S míg én megmaradok parálynak. Ő megmarad: örök találynak.
Sziporkázó fények felettem. Feleljetek: mire születtem?

(Szombathely, 1948.)

Az ítélethirdetéskor el akart mondani egy saját verset, de beléje fojtották a szót, ami elhangzott, az a következő volt:

A földgolyó akárhogy fordul,
Üzenet lesz e gyáva korbul:
Van még becsület, van még marok,
Vannak még bátor magyarok.

(Budapest, 1951.)

Bordi Imre: „A váratlan orosz előretörés miatt nem tudtam bevonulni Vasvárra. Tanulmányaimat a békési gimnáziumban folytattam, ahonnan röplaposztogatás és Csabás múltam miatt 1945 márciusától 3 hónapra internáltak. 1946-ban beiratkoztam a Műegyetemre, ahol 1947 áprilisában egy orosz tiszt megkeresett és kihallgatásra vitt. A vád az volt, hogy 1944 novemberében ejtőernyősként dobtak le a front mögé diverziós feladatokkal. Ezért halálra ítélték, amit kegyelemből 25 évi kényszermunkára változtattak. Megjártam a Gulag összes hírhedt táborát: Pecsora, Vorkuta, a szibériai Bradszk stb., majd 1953 novemberében 5 év 7 hónap után jutottam haza. Meggyőződésem, hogy a túlélésemet annak a nevelésnek, a fizikai és szellemi megterheléssel edzett személyiségemnek köszönhetem, amelyet iskolánk adott.”

v. Jakab Béla: „Hadifogságból való hazatérésem után szolgálatra jelentkeztem a honvédségbe. 1948. március 7-én letartóztattak azzal a váddal, hogy alárendeltjeim előtt izgató célzatú kijelentést tettem a honvédség kommunista befolyásolása miatt. December 10-én a népbíróság 1 év börtönre ítélte, a honvédelmi miniszter pedig őrmesteri rendfokozatomtól megfosztott. 1956-ig fizikai munkát végeztem. Október 23-án részt vettem a rádió ostromában, majd november 6-án nemzetőrként a Budaörsi úti Károly-laktanyában megtámadtunk egy szovjet alakulatot. 1957. július 17-én letartóztattak, és a katonai bíróság 4 év börtönre ítélte. Közkegyelemmel csökkentett büntetésem letöltve szabadultam.”

Légrády Ákos: „Hadifogságom után a határőrséghez hívtak be, majd rendőrtiszti vizsgát tettem, de 1949-ben lemondtam állásomról, és elmentem Pécsre bányásznak. 1951 júniusában letartóztattak azzal a váddal, hogy propagandatevékenységet folytattam a Szovjetunió és a népi demokráciák ellen. A vád következtében a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés büntette miatt 12 év börtönre ítélték. Két évig Márianosztrán magánzárkában, majd Sztálin halála után a csolnoki rabbányában vájárként dolgoztam 1956. október 23-ig, amikor vezetésemmel megszálltuk a bányaüzemet 205 rabtársammal és követeltük szabadon bocsátásunkat. Novemberben körözést adtak ki ellenem, ezért Nyugatra szöktem.”

Regéczy-Nagy László: „A háború után fogságból hazatérve a budapesti angol követség gépkocsivezetője voltam. 1957 májusában letartóztatták két társamat, Bibó Istvánt és Göncz Árpádot. Én ebben az időben rendszeresen Bécsbe jártam a követség részére élelmiszerért. Júniusban, mikor egyik utam során beléptem a határon, egy ávós százados gúnyos mosollyal kérdezte: „Hát bedugod a fejedet a hurokba?” Rövidesen letartóztattak, a Gyorskocsi utcába kerültem, és 14 hónapi vizsgálati fogság után a Bibó-ügy harmadrendű vádlottjaként megkaptam a magam 15 év börtönbüntetését. Az 1963-as amnesztiával nem engedtek el, de az ENSZ és a követség nyomására hónapokkal később váratlanul mégis az utcán találtuk magunkat Göncz Árpáddal. A későbbiekben segédmunkás és állás nélküli fordító voltam.”

Emléktöredékek

Tisztjeinkről, akiknek sokat köszönhetünk

Katonának készültünk, és hogy azzá lettünk, vagy jó úton tartottunk afelé, tisztjeinknek köszönhetjük.

Iskolaparancsnokunk szigorú, következetes irányítása, meghatározó egyénisége megalapozta az iskola szellemét, amelyet századparancsnokaink és a hozzájuk beosztott osztálytisztjeink tanárainkkal együtt céltudatossággal oltották és nevelték belénk. Természetesnek éreztük a fegyelmet és az önfegyelmet, tulajdonságunk lett az igazmondás és becsületesség, az egymás segítése és a bajtársiasság. Ezeknek a tulajdonságoknak köszönhetjük a kritikus időkben megmutatkozó kitartásunkat. Rászoktattak a pedáns öltözködésre, az udvariasságra és a rendszerezetre. Belénk oltották a haza szeretetét, védelmének feladatát és a nemzettudatot.

Köszönjük, hogy példájukkal is kellő erkölcsi és szellemi alapot és tárgyi ismereteket adtak ahhoz, hogy átvészeljük a megpróbáltatásokat, és megváltozott életünk során sem kellett neveltetésünket szemlesütve megtagadni.

Példaképpé tette őket hivatástudatuk, fegyelmezett katonás megjelenésük, határozott fellépésük, erkölcsi tartásuk, izzó hazaszeretetük és önzetlenségük.

Tisztjeink közül néhányra most is úgy kell emlékeznünk, mint olyanokra, akik bennünket 15-17 éves növendékeket Marosvásárhelytől, 1944 augusztusától a hadifogságból való visszaindulásig, 1946 késő tavaszáig vezettek és óvtak, jóban-rosszban, nagyon nehéz körülmények között is velünk maradtak. 55 év múltán is fejet hajtunk és tisztelgünk: Bethlanfalvy Gyula őrnagy, Szilágyi Dezső őrnagy, Avar József százados, Szalay István százados, Bábolnay László főhadnagy, Szabó József főhadnagy, Mihály János százados és Szamosi József hadapród őrmester előtt.

Köszönet érte!

Tanáraink visszaemlékezése

Az előzőekhez szorosan hozzátartozik az is, hogy tisztjeinknek, tanárainknak mi volt a véleménye, tapasztalata az iskoláról, növendékekről, mire emlékeznek? Irányi Dezső zászlós, aki 1936-ban végzett a budapesti bölcsészkaron történelem-földrajz szakos tanárként, a sátorlajújhelyi gimnázium tanára lett. Innen került az orosz frontra, majd „1943 októberében HM-ből parancs jött, hogy a marosvásárhelyi hadapródiskolába vonuljak be. Jöttömkor már olajozottan ment minden. Legfelsőbb katonai körök sokat vártak ettől az ifjúságtól...

Az iskola belső élete, rendje, fegyelme a legszigorúbb szabályok, az iskolai rendtartás precíz, sőt – az iskolaparancsnok szavajárásával – „kíméletlen” betartásával történt. A növendékek nevelésében a kötelességtudat fejlesztése, a tanulmányi, testedzési, fegyelmi elvárások maximális teljesítése volt a cél... A növendékeknek fellépés, megjelenés, tisztaság, szabályos öltözködés tekintetében az „abszolútra” kellett törekedniük. A tisztikarnak szólt: aki fegyelmet követel, úgy éljen maga is! Ez vonatkozott csapattisztre, szakszolgálatos tanártisztre, még a papokra is. Szigorú, belső szabályok, amelyek különösen az új tanártiszteket érintették: az extra egyenruha, fehér kesztyű beszerzése a megadott határidőre kötelező volt. A mi intézményünk tagjai a „társadalom krémje” hangzott el a parancsnoki intelem... A tiszték számára

a protokoll szigorú betartása kötelező volt a társadalmi életben. 1942 decemberében elkészült a tisztek egymás közötti családi látogatások menetrendje. A lebonyolítás írott és íratlan udvariassági szabályok szerint történt. Első látogatás csak 10 percig tartson. Kesztyűt, kardot hogy helyezzen el az előszobában. Hogy fogadja feleségével együtt vendégét a látogatott. Hála az emberi érzéseknek, értelemnek, e szabályokat sosem vették mereven az érdekeltek. Az asszonyok minden jóval kínálták (a magasabb rangú tisztek feleségei is) az ifjú tanártiszteket, s nem engedték el 10 perc után... A tisztek számára sorjázta az események. Minden időszakban kiképzés volt valamilyen sportágban. Vívótanfolyam Benkő százados vezetésével, lovaglótanfolyam, majd a májusi tanévzáró után tiszti próbák sora, a sportügyességi jelvénytörzsen minden tisztnak részt kellett vennie.

(Irányi Dezső zászlós)

„Mint nemzetközileg oktató tanár – tanítottam Magyarországon, francia középiskolában, amerikai középiskolában és egyetemen – megállapítottam, hogy a marosvásárhelyi hadapródiskola életem legjobb iskolája volt.”

(Dr. Pető Dezső százados)

Az egykori növendékek gondolatai

„Egy életre szóló eligazítást kaptam. 14-15 éves korban kezd alakulni a gyermekből a felnőtt, s ebben Altorjay Jenő ezredes, iskolaparancsnok szigorú, értő, keményen nyesegető keze meghatározóvá vált. A puritán, kemény katonai fegyelemre, a haza szeretetére, becsületre, hűségre és önfeláldozó bajtársiasságra való nevelés kovácsolt össze bennünket egy családdá egész életünkre. A testi-lelki erőt próbára tevő gyakorlatok adták meg azt az emberi tartást, amelyet mi egyszerűen »csabás-szellemnek« nevezünk.”

(Bordi Imre: „A gulág rabja voltam” 7-8. oldal, 1996)

„A magyar nép és a magyar haza szeretetére... neveltek. Ezt a leckét tanultuk, és nem felejtjük el soha. Megadta nekünk azt az emberi magatartást, amelynek segítségével a sok bajban és küzdelemben, nehéz évtizedek alatt mindig talpra álltunk.”

(Borsos Sándor ünnepi ígéhirdetése a kopjafaavatáson, Kőszeg, 1992)

„Olyan történelmi alapot, olyan nemzettudatot, olyan magyarságélményt kaptunk, amely engem még mindig melegít. Kitarított időig.”

(Regéczy-Nagy László: Ünnepi beszéd a kopjafaavatáson, 1992)

„Lusta, lágy gyermek voltam, szétszórt figyelme, ábrándos, tehetetlen. Örökös káoszban éltem, örökös időzavarban. A kiképzés gyötrelmei közepette egyszer csak arra ébredtem, hogy mindent idejében megoldok, mindig a soron következő feladatra összpontosítok, semmitől meg nem hőkölok, le nem török. Arra eszméltem, hogy amire bárki más képes, arra képes vagyok én is, amit ember el tud viselni, azt én is elviselem. Tartásnak mondják ezt katonanyelven. Ezt a tartást tanultam meg én az iskolában. Kaphattam volna-e hasznosabb útravalókat bárkitől?”

(Székely János: „Nyugati hadtest”, 144., 145., 147. oldal)

„Az osztályból másfél tucatnyian jelentkeztünk katonai középiskolába. A cögerei 8 osztályos volt, az Kőszegen volt, a hadapródiskola a IV. gimnázium után kezdődött. Marosvásárhelyen volt a „Csaba királyfi” Honvéd Gyorsfegyvernemi Hadapródiskola. A gyorsfegyvernembe nemcsak páncélosok tartoztak, hanem gépkocsizok és a huszárok is. S engem richtig huszárnak vettek fel. Falusi srácként nagyon sokszor lovagoltam én is szőrén a lovat... Először

nem is nagyon értettem, hogyan kell huszárnak lenni a mai világban, amikor a technika, a repülőgép, a harckocsi a minden, azzal voltak teli az újságok meg a filmhíradó is. Úgy tűnt, mintha mindig huszár akartam volna lenni. 41-ben indult újból a hadapródiskola Marosvásárhelyen, az István út végén, ott, ahol most az orvosegyetem van... Rengeteget lovagoltunk a környéken. Láttam például egyszer egy ordas farkascsoportot: elől ment az öreg farkas, utána libasorban mentek lesunyt fejjel a többiek... 3 évet töltöttem ott, és ez a 3 év meghatározó volt, attól függetlenül, hogy rendkívül, szinte időnként komiszan, ridegen szigorú intézmény volt. Én a hadapródiskolára – ma már 70 éves fejjel – úgy tudok visszagondolni, mint korszerű pedagógiai intézmény legrangosabb megvalósulására!

(Riport Bíró Lajos festőművésszel, elhangzott a Kossuth rádióban 1998. március 1-jén)

„A hadapródiskolában a legmagasabb szinten képzett tanári kar foglalkozott a kamaszkorú tisztnövendékekkel, és tevékenységük minden területén példaképpé váltak, egész életvezetésükre érvényes mintát és eligazítást adtak számukra. 1944-ben a front elérte az országot, és a tizenhat évesek is hadszíntérre kerültek. A harcok, a sebesülések, a bevetések, tábori kórházak, a menekülés, a hadifogság, újabb menekülés: emberformáló tapasztalatok voltak.”

(Bíró Katalin: „Bíró Lajos festőművész” 1997 című kiadványból)

Mi is Csabások voltunk és vagyunk!

A Magyar Királyi Honvéd Repülő-hadapródiskola a többi hadapródiskolával egy időben, 1941 októberében nyitotta meg kapuját, ideiglenesen Budapesten, a Bolyai János Műszaki Akadémia területén. Az iskolát Horthy István kérésére hozták létre, a legfelső katonai vezetés akarata ellenére.

Két évfolyam kezdett, négy 36 fős osztállyal.

Az iskolaparancsnok Csontos Ferenc őrnagy, a zászlóaljparancsnok Csegezy József százados volt.

A növendékek részben a katonai al-, illetve főreáliskolákból, nagyobb részben civil gimnáziumokból verbuválódtak. Javarást már valamilyen kapcsolatban voltak a repüléssel, modelleztek, vitorlázórepülőek voltak, vagy a repülőterek szélén sóvárgó tekintettel figyelték a csendben suhanó vagy a dübörgő motorral szálló repülőgépeket – és álmodoztak.

A vegyes összetételű iskola szelleme már kezdett kialakulni, mikor kiszivárgott a hír, hogy az iskolát fel fogják oszlatni. A hír igaznak bizonyult. Félévkor a másodévesek kérhették a tanév befejezése után áthelyezésüket a gyalogos vagy a gyorsfegyvernemi, az elsőévesek bármely hadapródiskolába, azzal az ígérettel, hogy sikeres érettségi és repülőorvosi vizsga, majd az azt követő motorosrepülőgép-vezetői alapkiképzés után elsődlegességet kapnak a Repülőakadémiára való felvételnél.

A fentieket követően egy márciusi délelőtti azonnali sorakozót rendeltek el a Csabába jelentkező növendékek részére. A felsorakozottak előtt végig lépett Altorjay alezredes úr, mindenkihez szólt pár szót, majd kezét fogott. Kiválogatott 20 másod-, és 15 elsőévest.

A tanév végeztével, 1942. május 29-én, zászlóaljparancsnokunk, Csegezy százados kíséretében, késő este érkeztünk Marosvásárhelyre. Itt Saád százados, Tóth Endre százados és Deme Nándor főhadnagy fogadott bennünket. Másnap reggel „két év múlva találkozunk”-kal búcsúztunk zászlóalj parancsnokunktól.

Egyenruhát váltottunk, és mint az ideiglenes E-osztály növendékei, kéthetes alapkiképzést kaptunk, majd a zászrégeni kihelyezés következett. Az 1942-43. tanévben szétosztva beültünk más-más századba és osztályba. Újabb beilleszkedés kezdődött részünkre, ami nem volt nehéz, hisz sok ismerősünk, barátunk volt a marosvásárhelyiek között. Ettől kezdve éltük

a Csabások mindennapi életét. Jónak-rossznak együtt örültünk vagy szomorkodtunk. Fejlődünk, tanultunk becsületet, tisztességet, hazaszeretetet. Nevelőink szigorral, de szeretettel terelgettek a helyes útra. Tisztjeinket, tanárainkat megszerettük, és tiszteltük őket.

Még az érettségi előtt háromnapos repülőorvosi vizsgán vettünk részt. Érettségi után pedig fájó szívvel búcsúztunk az iskolától, Erdélytől, azok, akik úgy döntöttek, hogy továbbra is kitartanak ifjúkori álmuk, a repülés mellett.

Június első napjaiban repülőgép-vezetői kiképzésre vezényeltek bennünket. A három hónapos kiképzés és sikeres vizsga után a Repülőakadémiára kerültünk.

Hűek maradtunk a Csabához, nem lettünk tékozló gyermekei. Hálával gondolunk vissza oly sok év távlatából parancsnokainkra, nevelőinkre, tiszta szívvel és bajtársi szeretettel társainkra. Örömmel találkozunk, ha egy módját ejthetjük is, szeretettel emlékezünk a messze szakadtakra, és azokat sem felejtjük, akik már Csaba királyfi égi útját járják.

Életünk e kitérője, amely az ifjúkor legfogékonyabb szakaszára esett, megtanított bennünket embernek lenni és maradni.

(Tátrai László volt páncélos növendék Vizér Mátyás volt gépkocsizó lövésznövendék)

Ezek is velünk történtek

Forgatás

Bevett gyakorlat volt a régi katonaiskolákban, hogy az egyes osztályok az éjszaka közepén átmentek a másik hálóterembe, s békésen alvó társaikat ággyal együtt felfordították. A forgatóknak nagy gyönyörűséget okozott a szenvedő alanyok kábult riadalma. Fokozott volt a hatás, ha két-két ágyat szembe fordítottak, sőt a csúcs az volt, ha a két ágy közé még egy lavór vizet is készítettek. Ezt a haladó hagyományt a másodéves huszárok „öscögerei” az első Mikulás környékén be is vezették az egy emelettel lejjebb levő elsőévesek hálótermében. A fejleményeket Szigethy Andor (Ubul) így mondta el:

„Nagyon jól sikerült a forgatás, s még ma is elfog a nevetés, amikor a mély álmából felriadt delikvensok a lepedőikbe és pokrócaikba gabalyodva egymást püfölve vívják harcukat. Ezzel a parádé be is fejeződött volna, ha a megtámadottak bosszút nem forralnak. Néhány nap múlva megindult az ellenakció. Az elsőévesek másodéves lövész szobaparancsnokaik vezetésével teljes harci öltözékben (hálóing, bakancs és rohamsisak) éjfél körül csendben jöttek fel a melléklépcsőn. A napos szolgálatot teljesítő „Mosóka” hatalmának teljes erejével visszaparancsolta az „alsóbbéveseket”, de példátlan tettként: egy pofonnal honorálták fellépését. Erre riadóztatta addig békésen szendergő osztálytársait.

Hatalmas ütközet keletkezett, mert a huszárok ellentámadása eredményes volt. Remek fegyverek kerültek elő: törülközőbe kötött gyakorló fakézigránát és cipőkefét, ugyancsak bekötött méreates Caola szappanok helyettesítették őseink buzogányát. Előkerültek a puskavesszők (szerencsére a pusák szuronnyal együtt negyedévi fegyvervizsgára voltak beszedve), de a csodafegyver a huszárok csizmasámfájának a középrésze, amelynek a jó kezelhetőség végett még markolata is volt. A sorsdöntő csatába beavatóztak a nagy csatazaj hallatán a szomszédos hálótermekben levő páncélosok egy része is. A lépcsőházra nyílt WC-ablaktól a lépcsőn hömpölygő támadók nyakába ömlött a vízhiány ellensúlyozására elkészített vizeshordó tartalma, működött a bemártott budikefe, de végső fokon a huszárok döntötték el a csatát villogó sámfájukkal. A néhány fogságba került elsőéves is megszabadult. Ennek egyedülálló módját a csata egyik hőse Paulovics Iván alkalmazta: a lépcső tetején meglökte a hálóinges

rohamsisakos áldozatot, de mielőtt az lerobogott volna a lépcsőn, elkapta a hálóingét, így a sisak ugyan a delikvens fején maradt, de a hálóing Iván kezében. A győzelem teljes volt. A hadtörténelembe „sámfacsa” néven vonult be, amikor maroknyi huszárcsapat megfutamtotta a többszörös túlerőben levő ellenséget.

Természetesen egy ilyen méretű győzelmi esemény nem maradhat titokban, hiszen feltűnően sokan zúzott sebbel jelentkeztek a reggeli gyengélkedő vizsgára, amiről az iskola parancsnoka is hamarosan értesült. Az első óra után riadó. Menetöltőzetben a gyakorlótéren sorakozó. Hatalmas dörgedelem volt. Végeredmény: az értelmi szerzők, minden szolgálatban levő és minden osztályelső január 2-án 24 óráig bevonul és a karácsonyi szabadság hátralevő részét fogdában tölti.”

Cikkelés:

Figyelmeztető jelzés – cikk-cikk – a feljebbvaló közeledésekor. Rendkívül fontos volt kellemtelenségek elkerülése érdekében, például tanórák előtt, tiltott helyen való cigarettázásnál, és minden esetben, amikor a feljebbvaló közeledése veszélyt jelentett.

Sózás:

Katonaiskolai műszó, amely az ébresztő utáni ágyban maradást jelentette. Egyik reggel dr. Pető Dezső százados napostiszt megállt az éppen a címszóban említett tevékenységet gyakorló Gerecz Árpai ágyánál, aki becsukott szemmel póker arccal feküdt az ágyában ébresztő után 2-3 perccel. A napostiszt rákiabált, hogy „Gerecz, maga mit csinál, azonnal keljen fel!” Mintha mi sem történt volna, Árpai tovább feküdt mozdulatlanul. A második, sokkal erélyesebb felszólítás után rövidesen felugrott az ágyából, és arra a kérdésre, hogy miért nem kelt fel azonnal, azt felelte. „Alázatosan jelentem, a reggeli imámat mondtam el.” Ekkora arcátlanság hatására Pető százados elnémult és elment. A nézőközönség fuldokolva röhögött, mert erre a válaszra mi sem voltunk felkészülve.

Egy tököskönyv halálára

A tököskönyv egy olyan osztálykönyvhöz hasonló, osztályonként felfektetett könyv volt, ahová azon növendékek nevei kerültek bejegyzésre a tantárgy megemlékezésével együtt, akiknek a felelete még az elégségesnél is kevesebb volt. E könyvben szereplők mindaddig fel voltak mentve valamennyi kedvezmény (kimenő, mozi stb.) alól, amíg azt a delikvens hitelesen ki nem javította. Szabadfoglalkozás alatt sokszor elhangzott a naposok részéről, hogy „fenyítették és elégtelenesek sorakozó!” Ezután valami külön feladat elvégzésének kötelezettsége következett (számos változat volt). A 42-es tetőtűz alkalmával – a mentéskor – valaki felkiáltott: „Istenem, csak nem égett el a tököskönyv?” Már nem volt mentség. Soha többet nem került elő. Az iskolában mindenből volt tartalék, sajnos ebből is.

(Vécsey László emlékeiből)

Felkészülés a dolgozatírássra

Gyakori csínytevéseink közé tartoztak az éjszakai százaíródai látogatásaink. A katonai tantárgyak dolgozatainak a kérdéseit előre elkészített feladatlapokon már a dolgozatírást megelőző napon elhelyezték a százaíródában. Mindezeket jól megszervezett éjszakai akciókkal megszereztük, és reggelig fel tudtunk készülni a dolgozat írásra. Az akció a következőképpen zajlott le. Öt fő feladatot kellett megszervezni és végrehajtani. 1. A cikkelőhelyek és személyek kijelölése. 2. A százaíróda ajtajának a kinyitását és visszazárását végző

személyek kijelölése. 3. A feladatok leírását végző stáb kijelölése. 4. A feladatok kidolgozását végzők kijelölése. 5. Az akció részletes programjának, tervezett időbeosztásának a kidolgozása.

Ezt a tervet valójában csak egyszer kellett nagyon körültekintően kidolgozni, később már csak a szerzett tapasztalatok alapján elég volt kisebb módosításokat beépíteni.

Az akció általában takarodó után egy órával indult. A cikkelők kis várakozási idők közbeiktatásával hagyták el a hálótermet – természetesen hálóingben és mezítláb, mintha szellemek mozogtak volna a „kupilámpákkal” gyéren megvilágított folyosókon – és elfoglalták őrhelyüket. A körlet minden ajtónyílásában, beugrójában volt egy cikkelő. Feladatuk az volt, hogyha valamerről zajt, főleg lépéseket hallanak, ezt halk cikkeléssel jelezzék. Ezzel egyidejűleg már vonultak is be a hálóba és bebújtak az ágyukba. Ezt tette természetesen minden egység, amelyik munkában volt.

A veszély elmúlásával újra kezdődött, illetve folytatódott az akció. A századiroda kinyitása meglehetősen könnyű feladat volt. A kétszárnyú ajtó egyik szárnyát alul és felül a ma is használatos tolózárral rögzítették, amelyeket szuronnyal könnyen fel, illetve le lehetett húzni (riglihúzás). Viszonylag enyhe nyomással a kilincsnél levő zár nyelve is kijött a helyéről és az ajtó minden sérülés nélkül nyitva is volt. A visszazárás fordított sorrendben történt. Ezután következett a feladatok leírása, kidolgozása, sokszorosítása (természetesen kézírással, hiszen akkor a ma használatos sokszorosítók még nem voltak) és szétosztása.

Meg kell mondani, hogy ezeknek a csibészségeknek az igazi „értékét”(?) valójában nem is a dolgozat megírásához kapott segítség jelentette, hanem azoknak az éjszakai akcióknak a fantasztikusan izgalmas hangulata, a lebukás veszélyének a tudata, és végül az a „sikerérzés”, hogy most sem buktunk le.

(Kiss István emlékeiből)

Fogda

Volt egy intézménye iskolánknak, amelyről eddig nem esett szó, pedig iskolánk szelleméhez hozzátartozott; ez a fogda. Súlyosabb fegyelmi vétségek büntetéséül szolgált, általában az esti kötelező ismétlés után kellett bevonulni, és reggel, ébresztőkor a körletben kellett felöltözve jelentkezni. Természetesen, ha a fogdafenyítés hét végére esett, az egész vasárnapot a fenytített a fogdában töltötte, ez esetben látogatót sem fogadhatott.

Néhány – a falra írott – vers árulkodik a növendékek humorérzékéről, sajnos már csak töredékként sikerült átmenteni az utókor számára. A bevezető sorok után jött az invokáció:

Segítségül hívom most A gyönyörű Múzsát Homlokomtól ne tagadja Meg a rózsás ajkát...

Majd az iskola komfortosságát ecseteli a költő, amelyet végül így summáz:

Nem kell nekünk Central,
Lloyd, Astoria
Mert íme hallja meg
Minden emberfia,
Marosvásárhelyen, A fe..e e..e ki

(Pomázi főtörzsőrmester szavajárása volt a „fene egye ki” helyett)

Van egy prima szálló Hotel Altorjay... melynek kényelmét, különös tekintettel a fogdapriccsre, így énekli meg:

Laticelnél puhább,
Epeda kismiska
Hát még éjjelente
A jó meleg dunyha...

A mű a bevezető rész epikus hangulatával fejeződik be:

Ám de éhes gyomrom,
Mint láncra vert kutya,
Szeretett Múzsámat
Gyorsan elriasztja...

A további zárósorok a kezdő sorokhoz hasonlóan szintén a jótékony feledés homályába merültek.

(Bordi Imre visszaemlékezése, Dombóvár, 1998. április)

Szerenád

Az 1943-as gyergyószentmiklósi kihelyezés végeztével a motorizált III. évesek országos vezetési gyakorlatra mentek, kivéve a fenyítés alatt álló B. osztályt. Ideiglenesen Farkas százados helyett az osztálytiszti teendőket Szalay százados vette át, a vezetési gyakorlat helyszíne pedig Marosvásárhely körzete lett. Így minden nap iskolánkból indultunk reggelenként hol Koronka, hol Szászrégen irányába Blitzeken és egy Polski FIAT-on. Volt éjszakai vezetés is, ekkor este 10-kor indultunk, előtte az esti szürkület leple alatt a Blitzekek platójára matracokat csempésztünk, s amelyikünk pihenőben volt, az nyugodtan alhatott a vezető manőverezésétől függően.

Iskolánk szinte kihaltak tűnt, hiszen csak a mi osztályunk volt otthon.

A tíznapos vezetési gyakorlat befejeztével, de a szabadság előtt 2 nappal kimenőt kaptunk. Estefelé gyalog bandukoltunk hazafelé hárman – Berzátzy Öpi, Peri Sanyi és én (Tátrai Laci) –, amikor feltűnt, hogy a kapuban iskolaparancsnokunk, Altorjay ezredes úr áll, bal kezét kardja markolatán nyugtatva, s jobb tenyerére figyelve. Semmi rosszra nem gondolva tisztelegtünk, ámde megállított minket. A kapuörhöz fordulva: „Ügyeletes, a három növendéket kísérje a körletbe, öltözzenek gyakorlóruhába, s irány a fogda. Több mint 1 percet késtek. Reggel kihallgatásra elővezetni őket” – szólt a parancs.

Ügyeletesünk természetesen végrehajtotta a parancsot, majd átadott minket a fogdának, ahová eléggé lehangolt állapotban érkeztünk. Szép és tiszta, négypriccses szobát kaptunk, ahol az ajtón és ablakon levő rácsok eszünkbe juttatták a szabadság korlátozott voltát. Latolgattuk, hogy mikor kerülünk ki innen, s terveinkből miket kell törölni. 9 órakor az ajtón kívüli kapcsolóval a világítás is megszűnt. Most már a sötétben keseregtünk tovább sorsunkon, s a priccseken végignyúlva kezdtük Arany János „Családi kör” című versét újra megírni adott helyzetünkre vonatkoztatva. Az ihlet megadójára már nem emlékszem, csak arra, hogy a verset igen szabad stílusban szövegeztük.

Körülbelül negyedóra múlva az ajtó ablakán beszólt Szalay százados – a villanyt felkapcsolva – „Álljanak az ablakhoz, s fogadják illendően a köszöntést”. Mit tehettünk, ablakhoz álltunk, s ekkor a kinti félhomályban sejtelmesen felcsendült a dal:

„Ott túl a rácson, egy más világ van
Amelynek érzem bűvös illatát...
... oda kívánok menni én oda”

Szóval, szerenádok kaptunk. Hangulatunk is megjavult, s már nem is voltunk annyira elke-
seredve.

Végző: A többiekkel elmehettünk szabadságra, de októberben a kirótt büntetést – egy hónap
laktanyafogságot – abszolválni kellett.

(Tátrai László)

Ausgang

1944 decembere, a vásárhelyi hadapródok II., III. és IV. évfolyama napok óta úton volt
Magyarországról a Német Birodalomba.

A tehervagonokból álló szerelvény egyik vagonjában a 2. és 3. páncélosszázad II. éves
növéndékeiből álló szakasza utazott Szabó József páncélos főhadnagy parancsnoksága alatt.

Valahol Bécs és a sziléziai Oppeln között dőcögött hosszú szerelvényünk, amikor a masi-
niszta lassítani, fékezni kezdett, majd a szerelvény megállt. Többen ekkor ébredtünk fel bóbis-
kolásunkból.

Szabó József főhadnagy ekkor megszólalt: – Garamvölgyi! Nyissa már ki az ajtót, és nézze
meg, hol vagyunk!

- Igenis! – hangzott Garamvölgyi őrmester katonás válasza. Feltápáskodott a sátorlappal
leterített szalmáról, kinyitotta a vagonajtót, kinézett, majd katonásan jelentett:

- Főhadnagy úr, alázatosan jelentem, Ausgangban vagyunk!

(Szabó Sándor II. C)

Mikulás est

Molnár Béla, volt IV. B-s növéndék (Washington) mesélte egy Spartacus-beli találkozón a
következő, már-már feledésbe merülő történetet.

1941. december 6-án, a kormányzó névnapján Mikulás-ünnepséget rendezett mind a két
század az iskolaparancsnokság kezdeményezésére.

A szokásos katonaiskolai műsorszámokkal kezdődött az ünnepség. Bikaviadal-jelenet, Kláray Vili a torreador, Szanday Pityula a bika hátulja, s felhangzott az ária: „Tulajdon jó nevem Bikaölő Benő / általam ejtett seb olyan nincs, hogy benő.” Majd felgyorsul a dallam: „Fel, torreador, öld meg a bikát, / hogy ne csináljon több kis bikát...” S végül a bika a növendékek lelkes tapsa közepette kimúlt.

Ezután következett a Mikulás jelenete. A szakállas, puttonyos Miklós püspök (hogy honnan szereztük a süveget és a palástot?!) éppen befejezte a század tisztjei, a II. A-s szobaparancsnok és rajparancsnokok dorgálását és jó útra térítését, amikor megjelent a teremben Altorjay Jenő alezredes, iskolaparancsnok. Barátságosan „tovább”-ot intett, és elindult a számára fenntartott karosszék felé.

- Jó, hogy látlak, Altorjay fiam! – dörrent rá a Mikulás. Az „Ales” lába földbe gyökerezett, majdnem elejtette kardját meglepetésében, aztán kényszeredett mosollyal leült.

- Az a híred még az égben is, Altorjay fiam, hogy kíméletlen, kutyakemény katona vagy. Jó, jó! Kell a szigor, a fegyelem egy katonaiskolában, de azért óvakodj a túlzásoktól! Nem kell annyi fenyítés, elégtelen osztályzat. Na és azok egy szál gatyában tartott, reggeli csuklók ebben a decemberi, mínusz 20 fokban...!

Egy pillanatra dermedt csend állt be. A századparancsnok arca hamuszürkévé vált, az osztálytisztek valahová a messzeségbe merengtek, mintha itt sem lettek volna. Egyedül Telkes Emil főhadnagy, a tiszti kar enfant terrible-je (alig volt 26 éves) nevetett hangosan és gátlástalanul, nem is gondolva arra, hogy a Mikulás, Komjáthi László (Igor) az ő osztálya, az I. C növendéke.

A kínos hangulatnak a Csaba-görlök megjelenése vetett véget. Benedek Tóni vezetésével hat elsőéves csoszogott fel bakancsban a világot jelentő deszkákra. Minden öltözkük fejenként két fecske fürdőnadrág, a felsőtesten levő dúsán kitömve.

Altorjay ezredes a szám után felállt, kezét fogott a tisztekkel, és távoztában néhány barátságos szót mondott a reggeli csukló hasznáról a Mikulásnak, aki már azon morfondírozott, vajon mit mond majd szüleinek, miért rúgták ki a Csabából.

Nos, a Mikulásnak egy haja szála sem görbült meg, de az igazsághoz tartozik, többé a Csabában nem rendeztek hivatalos Mikulás-ünnepséget. És ha saját kezdeményezésből megemlékezünk is erről a napról, az „Ales” ilyenkor soha nem tisztelt meg bennünket látogatásával.

(Lejegyezte: Komjáthi László)

„Ha valamikor valaki kíváncsi lenne arra, hogy mi is volt az a hadapródiskola, ebből a rövid visszaemlékezésből némi képet nyerhet erről. Ötvenöt év távlatából ennyire futotta az emlékezés. Ennél nyilvánvalóan több esemény is történt, ami méltó lett volna a megemlézésre, Kívülállóknak azonban ez nem sokat jelentene. A történet megértéséhez az akkori idők ismerete is szükséges lenne. Tény az, hogy a hadapródiskolák annak a kornak a legkiválóbb nevelőintézményei közé sorolhatók. Ezt bizonyítja, hogy fiatal (15 éves) fiúkból rövid 3 év alatt kemény katonákat képzett, akik mind fizikailag, mind erkölcsileg megállták helyüket az életben; hazaszeretetben, magyarságban pedig minden bizonnyal kitűntek.”

(Domonkos Pál)

A háború utáni évek...

Csaknem 50 év telt el iskolánk októberi megnyitása óta, amikor néhányan úgy gondolták: végre vége talán a kényszerű hallgatás, a meghurcoltatás, a félreállítottság keserű évtizedeinek, és újra találkozhatnak a rég nem látott barátok, osztálytársak.

1946 után kezdetben voltak ugyan összejövetelek, és megtalálták egymást szűkebb, szorosabb baráti körök is, de később ezek megritkultak a rendszer „megfigyelői” és besúgóí miatt. Pedig ma is, ennyi év elteltével elmondhatjuk: nem volt mit megfigyelni és besúgni, hacsak azt nem, hogy fehéredő hajú barátok, bajtársak meghatottan emlegetik viszontagságos ifjúkoruk bizony sok szomorú és vidám eseménnyel teli iskolai, háborús, hadifogságos éveit.

... és fél évszázaddal később

Iskolánk története nem fejeződött be, nem ért véget, mert a volt növendékekben – bennünk, általunk – folytatódik, történik tovább. A történelem nem csak mögöttünk van. Történelem a ma, a holnap és az előttünk levő jövő is. Megkapó szépséggel érzékelte ezt N. Horváth Péter (Horváth János volt növendék fia) „Becsület és hűség mindhalálig” című oszlopavató versében.

A háború fürgetege, a fogság és az azt követő, mindent elpusztítani, megsemmisíteni akaró vörös keleti és pokolian sötét hazai „vihár” nem semmisítette meg, nem zavarhatta szét „Csaba királyfi győztes seregét”... A marosvásárhelyi hadapródiskolások története folytatódott, folytatódik tovább!!!

Voltak, akik együtt jöttek haza háborúból, fogságból 1946-ban. Voltak, akik otthon találkoztak, és boldog örömmel ölelték át egymást, hiszen iskola-, évfolyam- vagy osztálytársak voltak. Ezekből az egymásra találásokból lettek a részleges évfolyam-, családi, baráti találkozók, míg végre bekövetkezett a „Csabások” országos, havonkénti összejövedele Budapest minden hónap első keddjén.

Ezeknek az összejöveteleknek eszmei és gyakorlati létrehozója Herepey Árpád bajtársunk volt, aki 1990. augusztus 29-én Kovács Eleméréknél rendezett ebédnél az ott levőkkel megbeszélte és vállalta a helyszín biztosítását. „Ezt a hívást add tovább!” toborzással 1991 februárjától megvalósult havonkénti összejöveteleink örömteli sorozata, amely mind a mai napig tart.

S ez már a mának élő története. Története annak a széttephetetlen közösségnek, annak az egybetartó szellemi erőnek, amely összegyűjti, egybetereli az ország legmesszebb eső vidékeiről is azokat, akik 55 év távlatában is egy iskola növendékeinek tartják magukat.

Ezek mellett a havi összejöveteleink mellett 1992 óta évenkénti nagy találkozót is tartunk. Én kaptam a feladatot, hogy ezekről írjak. Örömmel teszem, mert meggyőződésem, hogy ezek az alkalmak is a „Csabások” tovább folytatódó történelme.

1991 júniusában kezdődött, amikor a szervezőbizottság nevében körlevél indult el. Közel 200 körlevelet kézbesített a posta a volt növendékek és tanárok közül azoknak, akiknek címe ismert volt. A szervezőbizottságban a huszárszázadot dr. Balogh György, a gépkocsizó lövészsorozat Orosz György, a páncélosszázadokat Vécsey László képviselte. Az imént említett körlevélben ők a következőt írták:

„Kedves Barátunk! A Magyar Királyi „Csaba Királyfi” Honvéd Gyorsfegyvernemi Hadapródiskola 50 évvel ezelőtt nyitotta meg kapuit előttünk, volt növendékek előtt. Minden hónap első keddjén össze szoktunk jönni „Csabások” a Spartacus sörözőben. Itt vetődött fel az egyik alkalommal, hogy tekintettel az évfordulóra és életkorunkra, itt az ideje egy maradandó emlék létesítésének. Véleményünk szerint olyan képzést és tartást kaptunk iskolánktól, hogy nyomtalanul nem engedhetjük eltűnni emlékét a feledésre hajlamos utókorban.

Elképzelésünk szerint terméskő alapba egy kopjafát állítanánk, a kőalapba helyezett táblával, amelyen hősi halottaink nevét örökítenénk meg. Az emlékmű helyéül a kőszegi volt alreál parkját gondoltuk, mert Marosvásárhelyen ez pillanatnyilag nem lehetséges. Az avatást iskolánk 50. jubileumi évében – előreláthatóan 1992 júniusában – tervezzük.”

Ezzel megindult a nagy készülődés és valósággá lett a „látomás” 1992. június 19-én az I. Nagy Találkozón. Életünk egyik legfelelősebb, legszentebb ünnepi pillanatai voltak, amikor Salló István erdélyi fafaragó művész csodás alkotása, a hatalmas kopjafa körül gyülekeztünk. Belépéskor minden volt növendék, tanár és kiképzőtiszt kapott – erre az alkalomra kiadott – emlékkönyvet. A kopjafa aljában márványtáblára vésve olvashattuk hősi és mártír halált halt tanáraink és növendéktársaink nevét:

v. Antalfy Ferenc főhadnagy
Egán Iván hadapród
Ernőházy Károly alezredes
v. Földes Gyula százados
Gósfay Gyula zászlós
Kenyeres István százados
Matók Leó hadapród

Közben pedig szólt a katonazene és gyülekezett, egybegyűlt a régi iskolatársak serege. Ott voltunk mind, nem csak hazánkból: erre az alkalomra hazajöttek a nagyvilágból: Erdélyből, a Vajdaságból, Németországból, Svájcban, Franciaországból, Svédországból, Dániából, Hollandiából, Amerikából, Kanadából, Argentínából, Ausztráliából, Új-Zélandból, a világ minden tájáról az ott élő bajtársaink. Történet volt ez! Az ünnepi nagy találkozásnak hazahívó, hazavonzó hatalmának története.

Száznyolcvan voltunk egykori hadapródok, majdnem teljes létszáma az akkor még élő, volt hadapródiskolásoknak. Gyönyörű ünnepi sereg a meghívottakkal, családtagokkal és vendégekkel együtt mintegy 450-500 fő. Én úgy éreztem, mindenki ott volt, aki közénk tartozik, és aki tehetett.

Az ünnepély díszes katonai tiszteletadással ment végbe (díszőrség, őrségváltás, díszszakasz, sortűz, díszmenet). A zenekar a tatai dandár honvéddzenekara volt, a díszszakaszt a szombat-helyi dandár biztosította.

Az ünnepség 11 órakor, ragyogó napsütésben kezdődött dr. Deák Tamás volt növendék kürtjelével. „Katonás határozottsággal, mesterien szól a „díszjel”, és az egykori növendékek vigyázzba merevednek” – írta a „Nemzet és Hadsereg” című lap. Azután a Himnuszt énekelte az ünnepi sereg. Majd a megjelenteket Vizér Mátyás volt növendék köszöntötte, és utána hangzott el N. Horváth Péter „Becsület és hűség mindhalálig” című verse (magnószalagon).

A növendékek nevében Regéczy-Nagy László volt növendék emlékezett: „Lehetetlen a múltra úgy visszatekintenünk, hogy elszakítsuk magunkat a mai ismeretünktől, mai életünktől, énünktől és valónktól. Amikor családunk kibocsátott minket, befogadott egy tágabb közösség, az iskola, amelyik egyben még tágasabb közösséget, a nemzetet is jelentette. Hiszen a nemzetet is az iskolán keresztül tanultuk igazán megélni... Abban a fiúközösségben lettünk magyarokká, amelyben éjjel-nappal együtt voltunk. Amikor a mi generációnk kinyílt a világra, a

Trianonban megcsonkított Magyarország vett körül bennünket. A trianoni traumát a nemzet máig sem tudta feldolgozni... Egy kicsit gyarmat voltunk, különböző nagy szellemi áramlatoknak a periferiáján tengődtünk. Nem tudtunk olyan átütően új szellemiséget kitermelni magunkból, amelyet Makkai úgy hívott, hogy a „magunk revíziója”... Nagy örömmel élem meg azóta is, hogy olyan történelmi alapot, olyan nemzettudatot, olyan magyarság élményt kaptunk Marosvásárhelyen, amely engem még mindig melegít. Kitartott idáig!

Mi már nem sokat segíthetünk egy új honvédség megteremtésében, legfeljebb annyit, ha megkérdeznék, hitet teszünk a szellemiségről, ami még mindig a miénk... Az egész ország ma a megújulás előtt áll. A 40 esztendő agy- és lélekmosása, szellemi gerincroppantása után élni kell a nemzetnek... Nekünk tehát öreg fejjel bizonyos szellemi stafétabot átadása lehet még a feladatunk, mielőtt végképp letesszük. Úgy kell élnünk, úgy kell szólnunk, hogy megérezzék valami többnek, jobbnak, valamilyen töltésnek a jelenlétét bennünk. Óriási feladat, de aki szereti hazáját, az igyekszik a legjobbat tenni érte. S ez nem is a legjobb, hanem az egyetlen, amit tehetünk.”

Varsányi László 86 éves őrnagy, nyugállományú ezredes, volt kiképzőtisztünk – aki betegsége miatt nem jöhetett el – helyett fia olvasta fel a kiképzőtisztek, tanárok nevében megírt buzdító beszédét. Ezzel az ünnepi felkiáltással kezdte biztató szavait: „Dulce et decora pro patria móri” (édes és dicső a hazáért meghalni). Ezt a szellemi töltést adta az iskola minden növendékének! A szellem jó volt, és még ma is hatóképes... Az egykori növendékek megálltak helyüket. A kötelességtudás, az áldozatvállalás kísérte életüket... Rögös utakat kellett megjárniuk... 46 éve nem viselünk egyenruhát, de katonák maradtunk!...” Befejező szavaiban köszönetet mondott Vécsey László egykori növendéknek és feleségének, Marikának, akiknek köszönhetjük ezt a mai napot. Ok voltak, akik elkezdtek az emlékek összegyűjtését. Nevükhöz és tevékenységükhöz fűződik mai ünnepünk... Én azt kívánom, hogy hadapródiskolánk szelleme tovább éljen a mai ifjúságban.”

Fodor Lajos vezérőrnagy a Honvédelmi Minisztérium, a Szárazföldi Csapatok Főparancsnoksága, a Magyar Honvédség nevében szól: „Ez az ünnepség és ez a kopjafa jelkép. Hidat állított ezzel a múlt és a jelen között... Biztos vagyok benne, hogy a példás helytállás, amelyet megőriztek, tovább él az utódok emlékezetében.”

A megemlékező beszédek után Horváth Sándor volt növendék „Életiskolám” című versét ő maga adta elő (magnószalagon).

Ezután egy különleges élményben volt részünk, mert röntgenlemezen megmaradt a jelennek a „Csaba-induló”, amelyet 1944-ben Margócsy István őrnagy, kiképzőtisztünk szerzett, és amit a 27. Honvéd Gyalogezred zenekarának közreműködésével 1944 júniusában a sportpályán először elénekeltünk. S amikor magnószalagról felcsendült saját hangunk 48 év távolából – mi, az egykori növendékek, ragyogó, fénylő szemekkel mindahányan együtt énekeltük újra.

„Imára” kürtjel után ökumenikus istentisztelet, az emlékoszlop megáldása és fohász hangzott el hősi halottainkért, Borsos Sándor református lelkész és Némédi Ferenc katolikus plébános, volt növendékek szolgálatával.

Az ünnepi igehirdetés üzenete erre a két ígére épült: „Emlékezzél” (V. Mózes 32.7..) és „Én terólad el nem feledkezem” (Ézsaiás 49.15)

Idézet Borsos Sándor református lelkipásztor igehirdetéséből:

„Most nem emberi, hanem isteni parancs hangzott el. EMLÉKEZZÉL mindenekelőtt arra az ALMA MATERRE, amely az iskolák iskolája volt. A bajtársi katonaszellem magasiskolája, a tiszta erkölcsnek és a hűségre való nevelésnek a „főiskolája”, a marosvásárhelyi Magyar

Királyi Csaba Királyfi Honvéd Gyorsfegyvernemi Hadapródiskolára, amely 50 évvel ezelőtt nyitotta meg kapuit.

Ez a kapunyitás meghatározta számunkra egész életünket. Olyan lelki és szellemi erőterbe kerültünk, amelynek vonzásából nem lehet kilépni szívünk utolsó dobbanásáig.

Ez a mi iskolánk a magyar nép és a magyar haza szeretetére, becsületre és hűségre nevelte minden növendékét. Ezt a leckét tanultuk és nem felejtjük el soha! Ezért emlékezünk most! Ez az iskola megadta nekünk azt az emberi magatartást, amelynek segítségével a sok bajban és küzdelemben, nehéz évtizedek alatt, mindig talpra álltunk. Ezzel magyarázható, hogy vannak közöttünk nagy nevű költők, írók, művészek és tudósok, kutatók, egyetemi tanárok, orvosprofesszorok, mérnökök, katonák és papok, mind olyanok, akik helytálltak ott, ahol éltek. Pedig de megtapostak, de megtiportak, de megaláztak bennünket, mert meg akartak semmisíteni; ámde nem lehetett!!! Olyan iskola volt nevelő anyánk, amely mindenre felkészített.

Emlékezzünk hát, mert felejtani a legszörnyűbb bűn...

Ezekben a percekben nemcsak iskolánkra, hanem rájuk is emlékezünk, akiknek emlékezete áldott, és akikről a könyörülő Isten mondja: Én terólad el nem feledkezem.

Emlékezünk a mi barátainkra, akiknek neveit márványtáblába vésettük, hogy megőrizzük az utókor számára. Hősök voltak valahányan. Ha neveikre nézünk, kérdezzük meg, mennyit ér a magyar föld, a magyar haza, a magyar nép? És mondjuk együtt: Ennyit!

Életünk ára hőseink halála...!!!

Hűség és becsület vezérelte őket mindhalálig. Ezért vagyunk mi a hősi halál népe, és mi ezt vállaljuk.

Ezután következett Némedi Ferenc római katolikus plébános imádsága: „Úr Jézus, mi, a Csaba királyfi hadapródiskola volt növendékei összejöttünk. Emlékoszlopot állítunk, és kérünk most Téged, hogy legyen ez az emlékoszlop jel, amely ég felé mutat, és emlékeztet minket Tereád. Az emlékoszlopra ráírva: „Becsület és hűség mindhalálig!” Mi ezt kaptuk a hadapródiskolában, akik ott voltunk telve tiszta, szép idealizmussal. Bármikor szívesen meghaltunk volna a hazáért, de Te többet kértél tőlünk. Nem meghalni, hanem élni kellett a hazánkért, és most mi kérünk Téged, élhessünk tovább úgy, hogy amit kaptunk, tudjuk továbbadni.

Áldj meg minket és áldd meg ezt az emlékoszlopot, hogy emlékeztessen bennünket arra, hogy egyedül Te vagy, akihez fordulhatunk minden bajunkkal, mert nincs más senki a Földön, aki segíteni tudnak rajtunk. Ámen”

Imádsága után a lelkész megáldotta az emlékoszlopot.

Ezek az áhítatos és imádságos percek mindnyájunkban újra felidéztek azt a vallásos és hitbeli neveltetésünket, amelyet iskolánkban kaptunk, és felekezeti különbség nélkül, igazán ökumenikus egységben, egy szívvel és lélekkel egyek voltunk.

Történet ez! A közös hit egységének megvalósult története...

Ugyanilyen boldog egységben énekeltük hazánkat nagyon szerető szívünk teljességével a Székely himnuszt, mialatt megtörtént az őrsgváltás.

És újra egy szavaltat következett, kivégzett társunk, Matók Leó „Rabsonné vára” című verse, (lásd: az 1992-es emlékkönyvben)

Ismét felhangzott a kürtjel, és megkezdődött a koszorúzás a katonazene hangjai mellett. 24 koszorút helyeztek el a volt növendékek, kiképzőtisztek és a tanárok, a testvériskolák, a honvédség, HM és a város különböző szervezetei és a családtagok. A koszorúzás után a jelenlevők közül sokan helyezték el a kegyelet és a megemlékezés virágait.

Ezután felhangzott a Szózat, és a „díszszakasz ég felé tartott gépkarabélyáiból sortűzek hatoltak át az éteren, oda, ahonnan már nincs visszatérés, de ahol biztosan meghallják a tiszteletükre szóló, bátorságukat, hősiességüket hirdető fegyverropogást” – írta a „Nemzet és Hadsereg” című lap újságírója.

Ünneplésünket a felsorakozott szombathelyi dandár szakaszának díszmenete, és dr. Deák Tamás kürtjele zárta be, majd a katonazenekar pattogó indulói kísérték bennünket az ünnepi asztalhoz, ahol a pohárköszöntőt az egykori növendékek nevében Sinay Gábor mondta, aki erre az alkalomra írta a következő két versét is.

Mi már nem sokat segíthetünk egy új honvédség megteremtésében, legfeljebb annyit, ha megkérdeznék, hitet teszünk a szellemiségről, ami még mindig a miénk... Az egész ország ma a megújulás előtt áll. A 40 esztendő agy- és lélekmosása, szellemi gerincroppantása után élni kell a nemzetnek... Nekünk tehát öreg fejjel bizonyos szellemi stafétabot átadása lehet még a feladatunk, mielőtt végképp letesszük. Úgy kell élnünk, úgy kell szólnunk, hogy megérezzék valami többnek, jobbnak, valamilyen töltésnek a jelenlétét bennünk. Óriási feladat, de aki szereti hazáját, az igyekszik a legjobbat tenni érte. S ez nem is a legjobb, hanem az egyetlen, amit tehetünk.”

Varsányi László 86 éves őrnagy, nyugállományú ezredes, volt kiképzőtisztünk – aki betegsége miatt nem jöhetett el – helyett fia olvasta fel a kiképzőtisztek, tanárok nevében megírt buzdító beszédét. Ezzel az ünnepi felkiáltással kezdte biztató szavait: „Duke et decora pro patria móri” (édes és dicső a hazáért meghalni). Ezt a szellemi töltést adta az iskola minden növendékének! A szellem jó volt, és még ma is hatóképes... Az egykori növendékek megálltak helyüket. A kötelességtudás, az áldozatvállalás kísérte életüket... Rögső utakat kellett megjárniuk... 46 éve nem viselünk egyenruhát, de katonák maradtunk!...” Befejező szavaiban köszönetet mondott Vécsey László egykori növendéknek és feleségének, Mariának, akiknek köszönhetjük ezt a mai napot. Ok voltak, akik elkezdtek az emlékek összegyűjtését. Nevükhöz és tevékenységükhöz fűződik mai ünnepünk... Én azt kívánom, hogy hadapródiskolánk szelleme tovább éljen a mai ifjúságban.”

Fodor Lajos vezérőrnagy a Honvédelmi Minisztérium, a Szárazföldi Csapatok Főparancsnoksága, a Magyar Honvédség nevében szól: „Ez az ünnepség és ez a kopjafa jelkép. Hidat állított ezzel a múlt és a jelen között... Biztos vagyok benne, hogy a példás helytállás, amelyet megőriztek, tovább él az utódok emlékezetében.”

A megemlékező beszédek után Horváth Sándor volt növendék „Életiskolám” című versét ő maga adta elő (magnószalagon).

Ezután egy különleges élményben volt részünk, mert röntgenlemezen megmaradt a jelennek a „Csaba-induló”, amelyet 1944-ben Margócsy István őrnagy, kiképzőtisztünk szerzett, és amit a 27. Honvéd Gyalogezred zenekarának közreműködésével 1944 júniusában a sportpályán először elénekeltünk. S amikor magnószalagról felcsendült saját hangunk 48 év távolából – mi, az egykori növendékek, ragyogó, fénylő szemekkel mindahányan együtt énekeltük újra.

„Imára” kürtjel után ökomenikus istentisztelet, az emlékoszlop megáldása és fohász hangzott el hősi halottainkért, Borsos Sándor református lelkész és Némedi Ferenc katolikus plébános, volt növendékek szolgálatával.

Az ünnepi igehirdetés üzenete erre a két igére épült: „Emlékezzél” (V. Mózes 32.7..) és „Én terólad el nem feledkezem” (Ézsaiás 49.15)

Idézet Borsos Sándor református lelkipásztor igehirdetéséből:

„Most nem emberi, hanem isteni parancs hangzott el. EMLÉKEZZÉL mindenekelőtt arra az ALMA MATERRE, amely az iskolák iskolája volt. A bajtársi katonaszellem magasiskolája, a tiszta erkölcsnek és a hűségre való nevelésnek a „főiskolája”, a marosvásárhelyi Magyar Királyi Csaba Királyfi Honvéd Gyorsfegyvernemi Hadapródiskolára, amely 50 évvel ezelőtt nyitotta meg kapuit.

Ez a kapunyitás meghatározta számunkra egész életünket. Olyan lelki és szellemi erőterbe kerültünk, amelynek vonzásából nem lehet kilépni szívünk utolsó dobbanásáig.

Ez a mi iskolánk a magyar nép és a magyar haza szeretetére, becsületre és hűségre nevelte minden növendékét. Ezt a leckét tanultuk és nem felejtjük el soha! Ezért.

Kopjafa-ballada

Vagy tucatnyi harcos nekiveselkedék, Csaba kopjafáját hogy felépítenék. Kipattant a szikra Laczkó bá fejéből, aztán jó cement lőn Marika neijéből. Talpára is állott Csaba kopjafája – erőst támogató Kőszeg rabonbánja: jó Tóni barátunk; félmázsás súlyával, hol trógerolással, hol meg mosolyával. Tucatnyi emberről nem szólhat az ének, bár a kopjafánkért sok mindent tevének. Említsek két Györgyöt – nem a szent fajtából Oroszok, Baloghok tisztos családjából? Herepey Árpit, többi jó barátunk? Csaba kopjafáját általuk csináltuk. Mindnyájunk nevében mutat fel az égre, Csaba iskolánknak szép tiszteletére.

Nem Áprily: Március, hanem...

Kőszegi június

A szív tüze, látod, a régi diákot, Kőszegre lehívta: „Vigyázz”-ba felállt, s csengve-nevetve kibuggyanó könnye Maros felé ömlik: a kopjafa áll!

Az ünnepi ebédet követően a délutáni program a kiállítás megtekintése volt, amely hadapródiskolánk életét, történetének fotókban látható töredékét mutatta be. A 12 tablóból álló kiállítás v. Gömöri Barna volt növendék társunk munkája volt.

Az ünnepségről megemlékezett a televízió esti híradója, továbbá helyi, megyei és országos lapok is.

Ezt az ünnepélyt mindannyian szívünk mélyén őrizzük, mint volt iskolánk tovább folytatódó történelmét. El is határoztuk, meg is fogadtuk, hogy amíg élünk, minden esztendőben itt a kopjafa tövében újra és újra találkozunk.

Ezekhez a találkozókhöz szokott kapcsolódni egy-egy század baráti találkozója vagy a volt kőszegi alreál növendékeinek összejövele. Ehhez csatlakozott 1992-ben a volt huszárszázad találkozója: június 18-án. Köszönet mindazoknak, akik ezt megrendezték: dr. Balogh György, dr. Szőnyi Gyula, dr. Miklós Endre és Platthy Gáspár növendéktársaiknak. Ezen a vacsorán találkozhattunk nagyon sokan először azokkal a bajtársainkkal, akik külföldön élnek, akiktől majdnem 50 évvel ezelőtt váltunk el, és most megkopaszodva, megöszülve, az öregkor küszöbéhez érve ölelhattük újra egymást. Csodák csodája azonban, mivel huszáros tartásunk megmaradt, egymásra ismertünk. Igaz, itt-ott elhangzott, hogy „jaj, de jól nézel ki, semmit nem változtál, de mondd, kérlek, ki vagy, ismerlek, csak a nevedet felejtettem el!...” Dr. Szőnyi Gyula pohárköszöntője és a vacsora után senki nem akart indulni, mert meg-

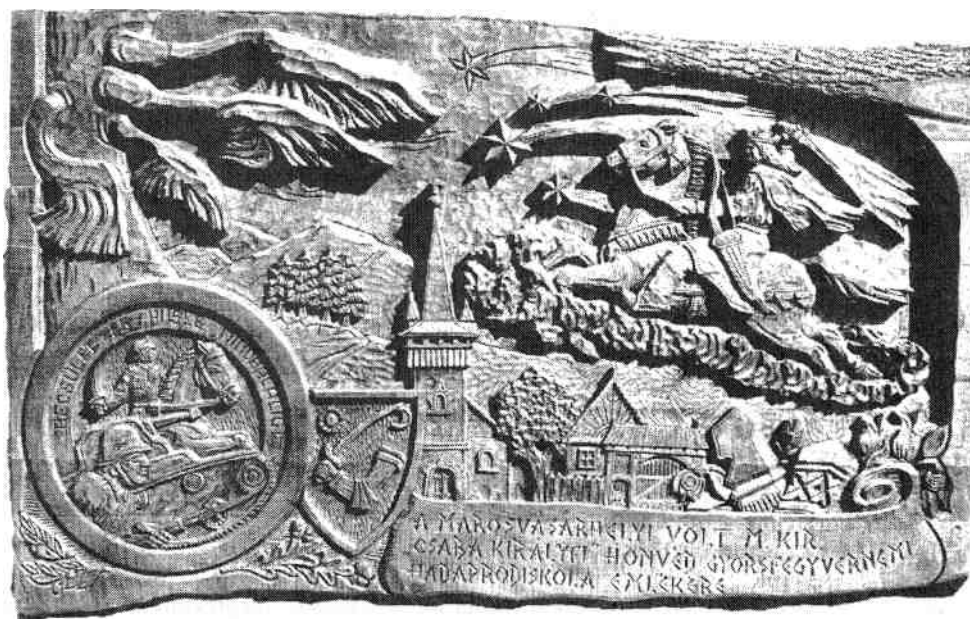

elevenedett a múlt, és beszélgetéseink az éjszakába nyúltak, de másnap mindannyian ott voltunk a kopjafa alatt.

Beszédtemánk hosszú időn át felejthetetlen ünnepségünk lett havonkénti összejöveteleinken, és nagyon gyorsan eljött 1993. júniusa, az újabb, a második kőszegi találkozó.

Ha nem is annyian, mint az elmúlt esztendőben, de ígéretükhöz híven mindenki ott volt, aki tehette. Mindannyian átéreztük ennek az újbóli együttlétünknek jelentőségét. Jól éreztük, hogy szükségünk van erre a találkozásra.

A találkozó meglepetése volt az egykori alreál főbejáratának falán elhelyezett emléktábla leleplezése. Ez az emléktábla nem más, mint a „Csaba induló” fába faragott művészi megjelenítése. Gergely Mihály főhadnagy, hadapródiskolánk rajztanárának grafikája alapján – amelyet az 1944. június 6-i zászlóavatás meghívójára tervezett – Salló István fafaragó művész (aki a kopjafát is faragta) alkotása. Csodálatos, szemet-lelket gyönyörködtető mű, és míg nézzük, visszhangzik bennünk az induló: „A hadak útján vágató lovon, Csaba királyfi...”

Salló István fafaragása

1994-ben, hogy összejöveteleinket szervezettebbé tegyük, megalakítottuk a Magyar Királyi Csaba Királyfi Honvéd Gyorsfegyvernemi Hadapródiskola Bajtársi Körét.

Ebben az évben ünnepelte az 1944. november 15-én felavatott évfolyam avatásának 50. évfordulóját május 26-27-én.

26-án reggel találkoztunk a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolán, ahol dr. Farkas Tivadar mérnök ezredes aranydiplomát nyújtott át a jubilálóknak. A 81 felavatott lövész, páncélos és huszár tisztből 44-en jelentek meg családtagjaikkal együtt az ünnepélyes alkalomra.

Ekkor a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola Páncélos és Gépjárműtechnikai Tanszéke és a bajtársi kör között együttműködési megállapodás jött létre. Ugyanakkor a bajtársi kör vándordíjként egy díszkardot adott át a tanszék képviselőjének.

Délben közös ebédet vettünk részt, utána megtekintettük a műhelyekben részünkre kiállított harc- és szállító járműveket.

27-én autóbusszal elutaztunk egykori állomáshelyeink megtekintésére. Útvonal: Budapest – Rum – Rábahidvég – Vasvár – Kőszeg – Budapest. Az emlékeket idézve látogattuk meg egykori körleteinket, majd Vasváron, miután a polgármester fogadta a csoportot, a sportpályán –

avatásunk színhelyén – felsorakoztunk. Kőszegen fogadásunkra megjelent a polgármester, az iskola vezetői, katonai küldöttség élén Obrecsány Mihály alezredes és mindannyian megkoszorúztuk a kopjafánkat.

Szokásos kőszegi júniusi találkozóinkat ebben az évben is megtartottuk 17-18-án.

Ettől az évtől kezdve – az együttműködési megállapodás jegyében – minden évben november 15-én bajtársi ebéddel egybekötött évzáró összejövetelt tartunk a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolán, ahol meghallgatjuk az esztendő eseményeiről az éves beszámolót, elhangzanak szakmai előadások és programjavaslatok a következő évre.

Ugyancsak ettől az évtől kezdve hagyományná vált, hogy július közepén – a kiértékelés után – a Páncélos és Gépjármű technikai Tanszék ünnepélyes keretek között átadja az általunk alapított „Gyorsfegyvernemi kardot” az arra legérdemesebb III. évet végzett hallgatónak.

1995. június 16-17-én tartottuk meg a már hagyományossá vált IV. kőszegi nagy találkozónkat.

Ez alkalommal egy jelentős kirándulás volt a program központja: Kovács Elemér (volt növendéktársunk) idegenvezetésével Léka várát tekintettük meg Burgenlandban.

Történelmi visszaemlékezése és lelkesítő szavai által úgy mozogtunk, úgy járkáltunk a valamikori Nádasdy várban, mintha mi lennénk ott az apródok. Megelevenedett az egész vári élet előttünk, és a rég letűnt idők közel jöttek hozzánk.

Kovács Elemér önképzés útján olyan tökéletes és részletekbe menő ismeretekre tett szert, hogy az valami bámulatos. Nagyon széles skálán mozgó, objektív tudását, szubjektív élményanyagával élővé varázsolja. Utánozhatatlan idegenvezetőnk.

1995. november 15-én a bajtársi kör és a Bolyai Lovasklub együttműködési megállapodást írtak alá. A vándordíjat, az Arany Sarkantyút dr. Szőnyi Gyula, a HTK magyarországi vezetője adta át a Bolyai Lovasklub vezetőjének. (A díjat évenként a klub legeredményesebb fiatal lovasa nyeri el.) A klub egyik célkitűzése volt a hadapródiskola huszárszázadában végzett tisztekkel, volt növendékekkel való kapcsolatfelvétel, és ezáltal az igazi lovasemlékek megismerése és megfelelő lovas szaktanácsadás igénybevétele. Ez időközben meg is valósult.

Minden kard- és sarkantyúátadási ünnepségen a bajtársi kör több küldöttel képviseltette magát. Ezekről az ünnepségekről fényképek, videofelvételek készültek, amelyeket a találkozón mindnyájan megtekinthettük.

Az 1996-os esztendő kiemelkedő egész magyarságunk számára, még akkor is, ha ezt a legtöbb helyen szűk keretek között ünnepelhették, ünnepelhették. Elmaradt a nagy országos ünnepségek világraszóló sorozata: a világkiállítás és sok minden más...

Április 16-án kirándulást szerveztünk Ópusztaszerre. A kiránduláson 45-en vettünk részt, egy buszt töltöttünk meg. Csatlakozott hozzánk a HOHE szegedi csoportja, az Árpádszobornál tartott megemlékezést ők tartották, majd közösen helyeztünk el koszorút az emlékműnél. Ezután megtekintettük a Feszty-körképet, és tettünk egy sétát az emlékparkban.

Az V. kőszegi nagy találkozóra június 20-21-én került sor. 20-án este a huszárszázad tartott századtalálkozót. Létszámunk kis kivétellel teljes volt. A nagyszerűen sikerült összejövetelt dr. Miklós Endre volt növendéktársunknak köszönhetjük.

Másnap millicentenáriumi megemlékezésünkön egykori tanárunk, Irányi Dezső és v. Szabó Sándor volt növendék, történelemtanár tartott ünnepi előadást.

22-én volt a középfokú magyar tisztképzés kezdetének 140. évfordulója. Az ünnepi rendezvényen jelen voltak a testvér iskolákon kívül a HM küldöttsége, a jelenleg működő katonai közép- és felsőfokú tanintézetek képviselői is. Beszédet mondott többek között a volt növendékek nevében dr. Boross Péter (volt miniszterelnök), egykori kőszegi növendék, majd pécsi hadapród.

Nagy találkozásunk 5 éves évfordulójára 1997-ben már idejében elkezdődött a készülődés, mivel sok akadály jelentkezett. A legnagyobb talán az volt, hogy az iskolaév befejeztével elkezdtek a volt alreáliskola teljes felújításának talán egy esztendőnél is továbbtartó munkálatait.

Amikor megérkeztünk, szomorúan vettük észre, hogy ezen az ünnepi találkozónkon egyetlen külhonban élő bajtársunk sem tudott részt venni, és bizony a csapat, az ünneplő sereg megfogyatkozott. Megfogyatkozott, hiszen visszatekintve az elmúlt 5 esztendőre, fájó szívvel állapítottuk meg, hogy azóta 35-en mentek el közülünk a minden élők útján. Ezért ez az évfordulás nagy találkozó sürgetve figyelmeztetett arra, hogy „tempus fugit” - az idő rohan, s mi minden évben, egyre kevesebben lehetünk együtt.

A három emlékmű megkoszorúzása után a délutáni órákban átmentünk Szombathelyre, és elfoglaltuk megrendelt szálláshelyünket.

Hat órákor a Helyőrségi Klubba gyülekeztünk ünnepi vacsorára. Vacsora közben Obrecsány Mihály alezredes pohárköszöntőjét hallgattuk, amelyben nagyra értékelte emlékezési ünnepségeink sorozatát. „Világító példa ez a mai nagyon nehezen nevelhető ifjú nemzedék számára” – mondotta többek között.

E pohárköszöntő után évfordulás ünnepi találkozásnk kiemelkedő és régen várt pillanatai következtek.

Ricsóy Béla átadta Vécsey László bajtársunknak és őt mindenben segítő feleségének, Marikának a volt növendéktársak ajándékát.

Valljuk, mindannyiunk életének egyik legszebb ünnepi pillanatai voltak azok, amikor először állhattunk meg a kopjafánknál, és azóta minden esztendőben újra és újra részesülhettünk az emlékezésnek forró és feltüzesítő hangulatában. Ezeknek az alkalmaknak a megszervezése a levelezés, a messzi távolban élő bajtársaink egybegyűjtése, az ünnepségek lebonyolítása, mind-mind elsősorban Vécseyék nevéhez fűződik.

Hálából mindezt úgy gondoltuk, hogy ennek a mi ünnepi kopjafánknak, amely az ég felé és Erdély felé mutat, kicsinyített hasonmása legyen ott otthonuk falán, hogy valahányszor rátekintenek, érezzék a volt növendéktársak hálás szeretetét.

Ricsóy Béla közvetlen, meleg baráti szavai alatt nedvesek lettek a szemek, de nem szégyelljük, mert csillogó szemeink is arról beszéltek, azt mondták, amit Ricsóy Béla, hogy köszönjük mindazt, amit a Vécsey házaspár a marosvásárhelyi Csaba királyfi hadapródiskola szellemének ápolásáért és megőrzéséért tett.

Ugyanilyen meghatódottsággal hangzottak el Vécsey barátunk meglepett, kedves, köszönő szavai is...

(Borsos Sándor (volt növendék) református lelkipásztor)

Egy unoka emlékezik Kőszeg, 1992. június 19.

Nagyapámat azon a reggelen olyan boldognak, önfeledtnek és várakozástelinek láttam, mint egy kisfiút. Bár több tanítványával folyamatosan, hosszú évek óta tartotta a kapcsolatot, de annak reménye, hogy találkozhat régen, esetleg 50 éve nem látott tisztársaival, tanítványai-val, teljesen felvillanyozta. Az úton egy pillanatra sem volt szabad megállnunk, csakhogy

minél előbb odaérjünk. A találkozó előtt 1 évvel kapta meg őrnagyi rangját, de ő akkor is mindenki Tibay századosa maradt, vagy ahogy tanítványai hívták szeretetteljesen: Atya.

Abban a pillanatban, ahogy megérkeztünk a találkozó helyszínére – mint aki 20 évet fiatalodott – éberén és kíváncsian figyelte a már ott levőket. Vajon kit ismer fel? Ugyanakkor rettenetesen várta kimondatlanul azt is, hogy vajon őt felismeri-e valaki 50 év távlatából.

Nagyapámnak érkezés után le kellett ülnie, mivel a magas kor – akkor volt 80 éves – és felesége nem egészen 1 évvel ezelőtti halála nagyon megviselte. Akkor és ott legszívesebben hangosan felkiáltottam volna: Kérem, figyeljenek ide, itt ül Tibay, százados, Atya, az én nagyapám! De erre nem volt szükség, jöttek szép számmal olyanok, akik rögtön felismerték hajlott háta, ősz haja s állandóan könnyel teli szeme ellenére is. És jöttek olyanok is, akik másoktól hallották, hogy itt van Atya. Határtalanul boldog, meghatott és büszke voltam akkor, és vagyok most is, hogy unokájaként akkor én állhattam mögötte, és érezhettem a mérhetetlen szeretetet, ami felé áradt. És büszke is maradok életem végéig, hogy Ő volt a nagyapám, és én unokája lehettem.

Ahogy cseperedtem, úgy ismertem meg tanítványait. Kit személyesen, kit fényképről, kit csak beszélgetés alapján. Akikkel már találkoztam, ismerősként üdvözöltem Kőszegen, az ismeretleneknél pedig örültem, hogy módomban állt megismerkedni velük személyesen is. Nagyon sok, számomra is szimpatikus emberrel találkoztam. Valóban fantasztikus embereket nevelt fel a Csaba királyfi hadapródiskola! Ki itthon, ki külföldön találta és állta meg a helyét mindenhol, minden korban, minden „uralom” alatt.

A kőszegi találkozó előtt nem sokszor hallottam a Székely himnuszt, a Csaba-induló pedig teljesen ismeretlen volt számomra. Én nem éltem át a háborút, nem jártam meg a poklok poklát 56-ban, és az azt követő években, de még az én torkomat is fojtogatta a sírás. Főleg az hatott meg, ahogy nagyapám érzelmileg átélte ezeket a percek és órákat, és biztos vagyok benne, hogy gondolatban nemegyszer ment vissza a régmúltba, amikor még minden szép volt. Egész nap sürgött-forgott, nem bírt egyhelyben maradni, bár mozgásában már igen korlátozott volt. Egy kis segítséggel azonban minden akadályt legyőzött annak érdekében, hogy minden olyan helyen ott legyen, ami számára fontos volt. Habzsolta az emlékeket, a régen vagy éppen először hallott történeteket, valósággal szívta magába a szavakat.

Bár az egésznapos élményáradat biztosan nagyon elfárasztotta nagyapámat, de a nap végén fittebbnek, fiatalabbnak látszott, mint amikor elindultunk.

Az 1994-es budapesti találkozón is ott volt. Öröm és boldogság volt látni, hogyan tapsolják, köszöntik őt. Több mint 50 év után is a mélységes szeretet, tisztelet, megbecsülés áradt feléje.

Ő volt az én nagyapám, és mellette hű társa a nagyanyám, akik még most is élnek azokban a szívekben, akik szerették őket. *Csak az hal meg, akit elfelejtenek!* Míg élek, szívemben hordozom őket, s megőrzöm emléküket!

(Horváth Mónika)

Zárszó

Emlékeinknek – amit több mint 50 év után vetettünk papírra – a végére értünk.

A könyv sok beszélgetés és vita között született meg, hiszen sok olyan dolog volt, amire nem mindig emlékeztünk egyformán.

Szeretnék köszönetet mondani azoknak a társaimnak, akik visszaemlékezéseikkel, írásaikkal, fényképekkel segítségemre voltak a könyv összehozásában. Nélkülük nem készülhetett volna el emlékeink e tárháza.

Köszönet azoknak is, akik lehetőségeikhez mértén túlfizetéssel segítették a könyv megjelenését.

Szálljon egy gondolat egykori tanáraink és növendéktársaink felé, akik már nem olvashatják el a könyvet, mert a Hadak útjára lépve bevonultak Csaba királyfi büszke seregébe.

A szerkesztő